

Lanterna

Sretan Božić i uspješna nova godina!

ISSN: 2459-4555

Glasnik Sveučilišta u Zadru ★ 2019. ★ God. 4. ★ Br. 8

IZV. PROF. DR. SC. **JADRANKA STOJANOVSKI**, ODJEL ZA INFORMACIJSKE ZNANOSTI

OTVORENA ZNANOST

Hrvatska je po broju radova u otvorenom pristupu svojih istraživača među vodećima u Europi, a svi hrvatski znanstveni časopisi u otvorenom su pristupu

STR. 7

PROF. **JEAN-MARC OGIER**,
REKTOR SVEUČILIŠTA LA
ROCHELLE, FRANCUSKA

Ponosni smo što je
Sveučilište u Zadru dio
akademske obitelji
EU-CONEXUS

STR. 4

PROF. DR. SC. **ANITA VULIĆ-
PRTORIĆ**, ODJEL ZA
PSIHOLOGIJU

Moj Upitnik psihosomatskih
simptoma neizostavan je
pri individualnoj procjeni
u školama, bolnicama,
savjetovalištima i dr.

STR. 20

IZV. PROF. DR. SC. **ANA PEJDO**
I DOC. DR. SC. **ANTE BLAČE**,
ODJEL ZA GEOGRAFIJU

Projekt
Made In-land
revitalizirat će
kulturnu i prirodnu
baštinu zaobalnih
područja

STR. 44

DOC. DR. SC. **VEDRANA GLAVAŠ**,
ODJEL ZA ARHEOLOGIJU

Naš je odjel jedini
odjel za arheologiju
u svijetu koji
upotrebljava
pse za sužavanje
arheoloških lokaliteta

STR. 24

REKTORICA SVEUČILIŠTA U ZADRU PROF. DR. SC. **DIJANA VICAN** NA POČETKU AKAD. GOD. 2019./2020. U SVEČANOJ DVORANI ODRŽALA POZDRAVNI GOVOR STUDENTIMA I. GODINE

Zahvaljujući rektoru prof. Jean Marc Ogieru i partnerskim institucijama mi smo danas sveučilišna zajednica s 50.000 studenata

Sveučilište u Zadru od rujna ove godine postalo je članom jednog od prvih sedamnaest konzorcija Europskih sveučilišta kroz EU CONEXUS projekt za pametno i održivo upravljanje urbanim obalnim prostorima. Vi ste prvi naraštaj studenata kojima je omogućeno da svoje interese i talente ostvaruju u sveučilišnoj zajednici s deset puta više studenata. Od danas studenti i profesori imaju osigurane mogućnosti razmjene znanja i iskustava u mijenjajućem licu tržišta rada te suradnje u različitostima

Poštovane studentice i studenti, organizirali smo vam ovo svečano primanje kako bismo vam izrazili srdačnu dobrodošlicu na Sveučilište u Zadru i poželjeli vam dobar početak na novoj obrazovnoj razini te najuspješnije koraćanje kroz studij koji ste odabrali u širokoj ponudi studijskih programa u području društvenih, humanističkih, prirodnih, tehničkih, biotehničkih, biomedicinskih, interdisciplinarnih znanstvenih i obrazovnih područja. Okupili smo vas kako bismo vam poželjeli studentski život vrijedan pamćenja u svakom smislu - u uspješno položenim ispitima, akademskom sazrijevanju, druženju, novim prijateljstvima, suradnji, solidarnosti.

U odabiru sveučilišnih gradova vaš izbor je Zadar, grad jedinstvene kulture i prošlosti. To je grad koji se već tri tisućljeća razvija na dodiru kopna i mora, u susretu otoka, Ravnih kotara i Velebita. Stoga je vrlo rano uključen u sredozemne i europske gospodarske, kulturne i znanstvene tijekove i prožimanja.

Vaš izbor je Zadarska županija, prostor jedinstvenih prirodnih ljepota, zavidnoga geografskog položaja, predivne klime, izvrsne prometne povezanosti i s mnogim potencijalima društveno-gospodarskog razvitka.

Bogata prirodna baština i kulturno naslijeđe isprepleli su se u jedinstven ambijent za život, rad i studiranje.

Vaš izbor je hrvatsko sveučilište, iako ste građani Europske unije. Vaš izbor je Hrvatska koja površinom jest mala zemlja i po broju stanovnika malobrojna, no Hrvatska je u europskoj polifoniji moćna zemlja koja ne strahuje od političkih, gospodarskih i obrazovnih divova.

Naučili smo lekcije o dobro-

stojećim kontinentima i zemljama i onima koje to nisu; naučili smo lekcije i od malih zemalja koje su produktivnošću, kulturom življenja i blagostanjem zasjenile velike zemlje. Činjenice i brojevi te problemi s kojima su jedni i drugi ušli u 21. stoljeće ne razlikuju se; nijedna zemlja ne želi siromaštvo, nezaposlenost, nesigurnost, uskraćenost u jednakim uvjetima obrazovanja i življenja i druge nedaće.

Drage studentice i studenti, došli ste na Sveučilište u Zadru koje se ponosi svojom poviješću

visokog obrazovanja i prvim sveučilištem iz 1396. godine; Sveučilište koje se ponosi svojom sadašnjosti kao prvo integrirano sveučilište u Republici Hrvatskoj, koje od utemeljenja 2002. godine djeluje s dvogledom i vizionarskim pogledima na akademski, sveučilišni i znanstveni razvoj, ali i razvoj naše zemlje.

Ponosni smo što danas zajedno s vama ostvarujemo još jednu povijesnu prekretnicu s pomakom prema naprijed, a to je ostvarenje našeg strateškog usmjerenja - internacionalizacije

Studente pozdravilo dvoje rektora - rektorica Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Dijana Vican i rektor francuskog sveučilišta La Rochelle prof. Jean-Marc Ogier

Na Sveučilištu u Zadru 1. listopada organiziran je svečani doček studenata prve godine preddiplomskih i integriranih studija, na kojemu ih je prvi put u povijesti pozdravilo dvoje rektora - rektorica Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Dijana Vican i rektor francuskog sveučilišta La Rochelle prof. Jean-Marc Ogier. Dolazak prof. Ogiera simbolizira povezanost šest europskih sveučilišta u mrežu EU-CONEXUS (European University for Smart Urban Coastal Sustainability - Europsko sveučilište za pametno i održivo upravljanje obalnim gradskim područjima), u kojemu su ova dva sveučilišta partneri, uz Poljoprivredno sveučilište u Ateni, Katoličko sveučilište u Valenciji, Sveučilište u Klaipedi i Tehničko sveučilište u Bukureštu.

visokog obrazovanja i znanosti, što znači stvarnu povezanost zadarskog sveučilišta s europskim sveučilištima.

Vi ste prvi naraštaj studenata kojemu kao rektorica Sveučilišta iskazujem dobrodošlicu s rektorom francuskog La Rochelle sveučilišta, prof. Jean Marc Ogierom.

Sveučilište u Zadru od rujna ove godine postalo je članom jednog od prvih sedamnaest konzorcija Europskih sveučilišta kroz EU CONEXUS projekt za pametno i održivo upravljanje urbanim obalnim prostorima.

Zahvaljujući rektoru prof. Jean Marc Ogieru i partnerskim institucijama - Katoličkom sveučilištu u Valenciji (Španjolska), Sveučilištu Klaipėda (Litva), Tehničkom sveučilištu civilnog inženjerstva u Bukureštu (Rumunjska), Poljoprivrednom sveučilištu u Ateni (Grčka) mi smo danas sveučilišna zajednica s 50.000 studenata.

Vi ste prvi naraštaj studena-

Došli ste na Sveučilište u Zadru koje se ponosi svojom poviješću visokog obrazovanja i prvim sveučilištem iz 1396. godine; Sveučilište koje se ponosi svojom sadašnjošću kao prvo integrirano sveučilište u Republici Hrvatskoj, koje od utemeljenja 2002. godine djeluje s dvogledom i vizionarskim pogledima na akademski, sveučilišni i znanstveni razvoj, ali i razvoj naše zemlje

ta kojima je omogućeno da svoje interese i talente ostvaruju u sveučilišnoj zajednici s deset puta više studenata. Od danas studenti i profesori imaju osigurane mogućnosti razmjene znanja i iskustava u mijenjajućem licu tržišta rada te suradnje u različitostima.

Putem gostujućeg i domaćinskog odnosa imat ćemo priliku studentima i profesorima s francuskog, španjolskog, litvanskog, grčkog i rumunjskog sveučilišta pokazati svoj nacionalni i kulturni identitet, a kroz nacionalne jezike i kulturu učvršćivati novi

sveučilišni poredak.

Spaja nas obalni prostor, a onaj tko ima obalu, ima kopno i more, zaleđe i otoke, luke, brodska pristaništa, turizam; ima cijeli svijet na dlanu, bezbroj mogućnosti razvoja i oplemenjivanja tog prostora suradnjom na zajedničkim projektima.

Kao europsko sveučilište cilj nam je zajedno premošćivati i rješavati probleme stvarajući nove vrijednosti u području znanstvenih istraživanja, poučavanja i učenja te pridonositi kvalitetnom slobodnom vremenu naših mladih sveučilištaraca.

*****

Poštovani rektore prof. Ogier, pozdravljam Vas s posebnim obzirom. Zajedno s Vama Sveučilište u Zadru će kao europsko sveučilište EU CONEXUS u suradničkoj sprezi, ne samo na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, nego i na međunarodnoj, biti sidrište napretka i razvoja. Pred vama su studenti koji će nedvojbeno koristiti mogućnosti mobilnosti birajući povremeno i partnerska sveučilišta za svoj studij. Spremni smo „posuditi“ naše izvrsne profesore i znanstvenike. Spremni smo uhvatiti se u koštac s komunikacijskim i tehnološkim izazovima, brisati granice znanosti, načine i metode poučavanja i transfera znanja stvaranjem inženjera znanja; sve to u službi humanizacije, društvene homogenizacije i rasta gospodarstva.

*Prof. dr. sc. Dijana Vican,
rektorica Sveučilišta
u Zadru*

JEAN-MARC OGIER, REKTOR SVEUČILIŠTA LA ROCHELLE U FRANCUSKOJ, POČETKOM AKADEMSKE GODINE 2019./2020. U POSJETU SVEUČILIŠTU U ZADRU GDJE JE POZDRAVIO STUDENTE U IME MREŽE EU-CONEXUS

Impresioniran sam Studentskim zborom Sveučilišta u Zadru te otvorenošću i duhom njegovih studenata

Posjet Sveučilištu, gradu i okolici, kao i susreti s čelnicima zajednice otkrili su razloge za sinergiju naših sveučilišta, regija, obrazovanja, istraživanja i inovacija, kao i čimbenika društveno-ekonomskog razvoja u izgradnji održivog, atraktivnog, ali i izrazito kompetitivnog europskog priobalja. Želim zahvaliti rektorici Sveučilišta i prorektor, izv. prof. dr. sc. Slavenu Zjaliću, na konstruktivnoj komunikaciji i izrazito toplom prijemu. Ponovno se sastajemo krajem ožujka 2020. u Zadru

Jean-Marc Ogier, rektor Sveučilišta La Rochelle u Francuskoj, početkom akademske godine 2019./20. posjetio je Sveučilište u Zadru te pozdravio studente u ime mreže EU-CONEXUS (European University for Smart Urban Coastal Sustainability - Europsko sveučilište za pametno i održivo upravljanje obalnim gradskim područjima), koje čini šest europskih sveučilišta.

Poštovani profesore Ogier, održali ste govor u povodu svečanosti primanja studenata prve godine preddiplomskog studija na Sveučilištu u Zadru. Kakvi su vaši dojmovi nakon posjeta?

Ovaj posjet Sveučilištu u Zadru bio je za mene vrlo lijepo iskustvo. Srdačan prijem rektore i njezinih suradnika vrlo me je dirnuo i omogućio mi da shvatim koliko je snažan angažman uprave u izgradnji našeg europskog sveučilišta EU-CONEXUS. Isto tako, uvidio sam koliko su naše vizije u vezi s izgradnjom europskog sveučilišta sukladne.

Ovaj posjet omogućio mi je i da se u većoj mjeri upoznam s temeljnim povijesnim činjenicama o Sveučilištu u Zadru i cijelom području te potvrdim koliko je snažna koherentnost našeg interdisciplinarnog projekta za održiv i pametan razvoj urbanog priobalja. Zapravo, posjet Sveučilištu, gradu i okolici kao i susreti s čelnicima zajednice otkrili su razloge za sinergiju naših sveučilišta, regija, obrazovanja, istraživanja i inovacija, kao i čimbenika društveno-ekonomskog razvoja u izgradnji održivog, atraktivnog ali i izrazito kompetitivnog europskog priobalja.

Želim zahvaliti rektorici Sveučilišta i prorektor, izv. prof. dr. sc. Slavenu Zjaliću, na konstruktivnoj komunikaciji i izrazito toplom prijemu. Želim i istaknuti koliko sam bio impresioniran Studentskim zborom Sveučilišta u Zadru te otvorenošću i duhom njegovih studenata.

Budući da je Europska komisija odlučila osnovati prva europska sveučilišta u svojoj povijesti, je li riječ o rađanju jedinstvene Europe kada je u pitanju visoko obrazovanje?

Utemeljenje europskih sveučilišta zasigurno je važna točka u razvoju prostora europskog visokog obrazovanja, istraživanja i inovacija. Ono će nedvojbe

EU-CONEXUS-ov Smart Campus predviđa uspostavu širokog programa međusobne povezanosti partnera. Povezane predavaonice jedan su od najambicioznijih i najambicioznijih projekata. U tim smart teaching rooms, studenti koji se nalaze u različitim krajevima Europe moći će zajedno pratiti nastavu i izravno komunicirati međusobno, ali i s nastavnikom kao da se fizički nalaze u istoj učionici

no pridonijeti stvaranju drukčije Europe, ujedinjenije, sastavljene od građana sposobnijih da bolje razumiju različitosti, komplementarnosti, bogatstvo raznolikosti tog prostora s jedinstvenim društvenim, kulturnim i znanstvenim potencijalom.

Mogu li europska sveučilišta prevladati nacionalne i kulturne razlike?

To je vrlo važno pitanje na koje je komplicirano dati odgovor tako da on bude konačan. Prije svega, tu je riječ o procesu. Kako bi se dostigli ciljevi zacrtani osnivanjem europskih sveučilišta, neće biti potrebno „samo“ upravljanje razlikama. Jedan od mogućih načina nalazi se u organiziranju procesa koji će omogućiti stalan i pragmatičan dijalog kojim će se razmjenjivati različita viđenja i perspektive.

Izjavili ste da će ova godina biti povijesna prekretnica za sveučilišta u sastavu EU-CONEXUS-a. Pojasnite, molim Vas?

Sveučilišta koja sudjeluju u konzorciju europskih sveučilišta mogla bi se susresti s promjenama u svom načinu rada na svim razinama. Promišljanja o obrazovanju studenata, prijenos znanja, mogućnost razvijanja kompetencija i kritičkog mišljenja, ali isto tako, vođenje znanstvenih projekata, razvoj suradnje s različitim društveno-ekonomskim čimbenicima također su različiti koliko su različita i sveučilišta. Dijeljenje tih vizija, tih profesionalnih praksi omogućit će nove intelektualne sinergije i, nadam se, učiniti da europska sveučilišta izvuku najbolji dio od svih tih pojedinačnih praksi. Kad je riječ o obrazovnim programima, oni se više neće morati osmišljavati na nacionalnoj razini jer će suradnja s komplementarnim partnerima, okupljanjem zajedničkih snaga otvoriti potpuno nove prilike za poboljšanje te p nude.

Svako od europskih sveučilišta iz našeg sveučilišta EU-CONEXUS moći će privući više studenata, i međunarodnih, za-

hvaljujući samom posjedovanju statusu europskog sveučilišta.

Pred studentima u Zadru rekli ste da je ambicija sveučilišta u sklopu EU-CONEXUS-a stvaranje otvorenog i prohodnog obrazovnog prostora. Kako provesti tu prohodnost i mobilnost?

Riječ je o stvaranju otvorenog prostora koji će omogućiti svim studentima upisanim na sveučilišta članove EU-CONEXUS-a da koriste izbor i komplementarnost obrazovnih programa svakog od ostalih sveučilišta članova alijanse. Dakle, dugoročno gledano, studentima EU-CONEXUS-a bit će omogućena izuzetno široka paleta obrazovnih programa u odnosu na izbor koji nudi njihovo „matično sveučilište“.

Konkretno, pripremat ćemo zajedničke preddiplomske i programe na diplomskoj razini organizirane u module, kako bi se studentima omogućio izbor personaliziranih programa sastavljenih prema njihovu vlastitom profilu, znanstvenim interesima i profesionalnim projektima. Da bi se to postiglo velik dio modula bit će dostupan po principu „virtualne mobilnosti“, tj. studenti će moći pratiti nastavu na daljinu, bilo u sinkronom modu, direktno u učionicu, bilo u asinkronom modu prema modelu e-learninga za sve one koji su „spriječeni“, kojima je na neki način onemogućena fizička dostupnost (sportaši visoke razine, zapo-

sleni...). Na razini doktorskih studija pripremamo ljetne škole koje će studentima omogućiti da pronađu prostor za holističku znanstvenu stimulaciju.

Znači li to mobilnost, ne samo studenata, nego i predavača?

Naravno! Mobilnost nastavnika i administrativnog osoblja također je dio ostvarenja tog otvorenog obrazovnog prostora. Razmjena svih djelatnika sveučilišta uvjet je bez kojeg se ne mogu ostvariti promjene ni razvitak osjećaja pripadnosti EU-CONEXUS-u, a time i europskom prostoru.

Kada će i gdje, primjerice, prvi put biti organizirane Olimpijske igre EU-CONEXUS-a?

Organiziranje Olimpijade EU-CONEXUS-a također je, s jedne strane, jedan od načina za razvoj osjećaja pripadnosti EU-CONEXUS-u, ali i njegovim institucijama članicama. Sanjam o igrama na kojima će se natjecati sveučilišta, njihovi nastavni odjeli, njihovi istraživački laboratoriji, ali i njihovo osoblje, uključujući i članove uprave!

Drugi će kulturni događaji, otkrivajući bogatstvo i različitost europskih kultura, otvoriti i upotpuniti mogućnosti za sveobuhvatno napredovanje. Konkretno, ekipe rade na organiziranju Olimpijade pod vodstvom Sveučilišta u Zadru pa se nadamo da ćemo naše prve igre moći

ostvariti krajem ove pilot-faze projekta, tj. u ljeto 2022.

Kao doktor znanosti s područja informatike, polažete velike nade u moderne tehnologije. Kako će se sveučilišta EU-CONEXUS-a povezati u tom pogledu?

EU-CONEXUS-ov Smart Campus predviđa uspostavu širokog programa međusobne povezanosti partnera. Povezane predavaonice jedan su od najambicioznijih i najambicioznijih projekata. U tim smart teaching rooms, studenti koji se nalaze u različitim krajevima Europe moći će zajedno pratiti nastavu i izravno komunicirati međusobno, ali i s nastavnikom kao da se fizički nalaze u istoj učionici. Ako razmišljamo još dalje i ambicioznije, možemo zamisliti da će nastava u tim povezanim predavaonicama biti održavana u realnome vremenu i da će sugovornici moći komunicirati na svom materinskom jeziku. Ako pogledamo još dalje, iskorištavanje tehnologija umjetne inteligencije omogućit će prilagođavanje metodologije profilu svakog pojedinačnog studenta, na temelju praćenja njihovih digitalnih aktivnosti što općenito zovemo *learning analytics*. Razvoj Edtechsa tek je u začetku i EU-CONEXUS bi mogao stvoriti prostor za razvoj istraživanja u pedagogiji u svrhu poboljšanja uspjeha naših studenata.

O kojim i kakvim primarnim programima i projektima govorimo kad je riječ o pametnom i održivom upravljanju urbanim obalnim prostorima, sukladno samom nazivu sveučilišta EU-CONEXUS?

Društveni izazov koji predstavlja Održivi pametni urbani priobalni prostor zapravo je vrlo važan ulog u svjetskoj ekonomiji, osobito za zemlje koje posjeduju priobalje, kao i za stanovnike tih geografskih zona.

Taj sustavni pristup temelji se na četiri edukacijske i istraživačke škole: bioraznolikost priobalnog okoliša, energija i održiva gradnja, digitalna transformacija te kultura i društvo. Ova posljednja je u centru dinamičkog razvoja i okuplja oko istog izazova povjesničare, pravnike, lingviste i ekonomiste u uskoj suradnji s biologima, ekolozima, stručnjacima iz digitalnih tehnologija, matematičarima, mehaničarima, geografima, fizičarima, kemičarima,

Uključeni smo u nacionalne, europske i međunarodne programe financiranja znanstvenih istraživanja, u nacionalne agencije financiranja znanstvenih projekata i u projekte europske komisije. Želja nam je s nekoliko tih projekata potaknuti interes industrije i tvrtki te sklopiti partnerstvo za inovacije s EU-CONEXUS-om. Osim što nam ti partneri mogu omogućiti financiranje, takva vrsta suradnje ima za cilj približiti društveno-ekonomski svijet akademskom svijetu i obogatiti naše obrazovne i istraživačke programe te ih konkretnije povezati s onim što je gospodarstvu zaista potrebno

rima, biokemičarima i inženjerima građevine iz naših laboratorija.

U smislu inženjerstva, cilj EU-CONEXUS-a bit će ojačati *leadership* na međunarodnoj razini u domeni fenomena transfera u području izgradnje i materijala te općenitije, u inženjerstvu posvećenom zaštiti okoliša. Tako će ambicije istraživačkih timova EU-CONEXUS-a ići prema jačanju stručnosti u sljedeća tri sektora: temeljni pristupi teorijskoj i digitalnoj mehanici, analitički alati u području znanosti o materijalima u agresivnom okruženju i integrativni pristup u području energije izgradnje i grada. Problematika biokorozije, stabilizacija obalne crte i zagađivači obalnih ekosustava također će biti dio istraživanja za „održivu izgradnju“ i dio urbane dinamike vezane uz „održive gradove“.

Evidentno, digitalne će tehnologije transverzalno podržati ta interdisciplinarna istraživanja, oslanjajući se na najnovije dostige umjetne inteligencije, posebice na tehnologiju tzv. *deep learninga* koja će omogućiti osmišljavanje novih senzora, prijem podataka iz okoliša i analizu tih heterogenih, labavo strukturiranih podataka u svrhu osmišljavanja alata za podršku u odlučivanju.

Tko će financirati programe i projekte unutar EU-CONEXUS-a?

Uključeni smo u nacionalne, europske i međunarodne programe financiranja znanstvenih istraživanja, u nacionalne agencije financiranja znanstvenih projekata i u projekte Europske komisije. Želja nam je s nekoliko tih projekata potaknuti interes industrije i tvrtki te sklopiti partnerstvo za inovacije s EU-CONEXUS-om. Osim što nam ti partneri mogu omogućiti financiranje, takva vrsta suradnje ima za cilj približiti društveno-ekonomski svijet akademskom svijetu i obogatiti naše obrazovne i istraživačke programe te ih konkretnije povezati s onim što je gospodarstvu zaista potrebno.

Na sastanku s predstavnicima Grada Zadra i Zadarske

Iskreno vjerujem da možemo uspjeti u transformiranju okruženja visokog obrazovanja u Europi i stvaranju novog modela sveučilišta koji uključuje ono što sanjamo za Europu: zajednički politički prostor, društveni, znanstveni, obrazovni i ekonomski prostor bez granica koji je otvoren dijalogu i interkulturalnoj komunikaciji, koji poštuje sve različitosti i omogućuje razmjenu dobrih praksi i boljih rješenja na korist svih nas

županije predložili ste da se, poput sveučilišta u konzorciju EU-CONEXUS, povežu i gradovi i regije u kojima Sveučilište djeluje. Kako bi se trebali povezati i koji su njihovi zajednički interesi?

Oslanjajući se na regionalno sidrište svakog od sveučilišta članova europskog sveučilišta, EU-CONEXUS želi postati posrednik u međuregionalnoj suradnji. Zapravo, regije iz kojih dolaze sva sveučilišta EU-CONEXUS-a su priobalne regije pa time dijele vrlo bliske društvene, političke i ekonomske karakteristike: intenzivni turizam, lučke aktivnosti, nautičku industriju... Že-

limo kreirati prostor otvoren za dijalog i političku i ekonomsku suradnju. Konkretno, želimo uspostaviti lučku mrežu EU-CONEXUS i omogućiti povezanost među lukama, kao i među konzularnim i gospodarskim komorama kako bi se stvorila interakcija sa sveučilišnim aktivnostima u obrazovanju i istraživanju.

Kako uskladiti programe i projekte s obzirom na to da sveučilišta unutar EU CONEXUS-a i gradovi i regije u kojima su ta sveučilišta nisu na istoj ekonomskoj razini?

To je bez sumnje jedna od naj-

kompleksnijih tema kojom se treba pozabaviti. Smatramo da se europski programi kao što je INTERREG, ili pak Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) trebaju preispitati kako bi olakšali sinergije između naših regija.

Imajući u vidu da su vas studenti Sveučilišta u Zadru slušali s velikom pozornošću, kad opet možemo očekivati vaš dolazak i gostovanje na Sveučilištu u Zadru?

Uživao sam u posjetu Zadru i razgovoru sa studentima. Ta razmjena započeta u Zadru nastaviti će se tijekom cijelog projekta na razini radnih odbora EU-CONEXUS-a, u sklopu kojih će, kao uostalom na svim instancama EU-CONEXUS-a, aktivno sudjelovati studenti.

Mi, i svi ostali partneri EU-CONEXUS-a, imat ćemo priliku ponovno se sastati krajem ožujka u Zadru kako bismo radili na upravljanju projektom. To će za mene biti prigoda da se ponovno vratim u ovaj prekrasan obalni grad i nastavim dijalog s timovima iz Uprave Sveučilišta i s njegovim studentima kako bismo ih još više uključili u izgradnju našeg europskog sveučilišta.

Riječ je o stvaranju otvorenog prostora koji će omogućiti svim studentima upisanim na sveučilišta članove EU-CONEXUS-a da koriste izbor i komplementarnost obrazovnih programa svakog od ostalih sveučilišta članova alijanse. Dakle, dugoročno gledano, studentima EU-CONEXUS-a bit će omogućena izuzetno široka paleta obrazovnih programa u odnosu na izbor koji nudi njihovo „matično sveučilište“

IZV. PROF. DR. SC. **JADRANKA STOJANOVSKI**, ODJEL ZA INFORMACIJSKE ZNANOSTI,
PREDSJEDNICA PROGRAMSKOG ODBORA KONFERENCIJE PUBMET 2019

Hrvatska je po broju radova u otvorenom pristupu svojih istraživača među vodećima u Europi, a svi hrvatski znanstveni časopisi u otvorenom su pristupu

Kao predsjednica programskog odbora PUBMET 2019, dr. sc. Jadranka Stojanovski s Odjela za informacijske znanosti dala je velik doprinos organizaciji te važne međunarodne konferencije o znanstvenom izdavaštvu u kontekstu otvorene znanosti koja je održana na Sveučilištu u Zadru. Iako PUBMET konferencija godišnje okuplja oko 140 sudionika vidljiva je sve veća međunarodna narav konferencije, a ove godine je okupila sudionike iz 12 zemalja: Belgije, Bosne i Hercegovine, Brazila, Hrvatske, Finske, Francuske, Nizozemske, Rusije, Slovenije, Turske, Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država. „Na organizaciji radimo ti-

Za Hrvatsku je otvorena znanost važna jer unaprjeđuje znanost, koja je učinkovitija, transparentnija, rezultati se mogu lakše provjeriti, potiče interdisciplinarnost, povećava vidljivost, čitanost, korištenje, citiranost, a time i ugled. Važna je za gospodarstvo koje može koristiti rezultate znanstvenih istraživanja i inovacije. Posebno je važna za društvo koje znanstvena istraživanja i financira, jer omogućuje ne samo pristup rezultatima, već i uključivanje zajednice u znanost i istraživanja

jekom cijele godine pa smo tako već u rujnu započeli s priprema-
ma za PUBMET 2020 konferenciju koja će također biti održana na Sveučilištu u Zadru krajem rujna 2020.“, najavljuje izv. prof. dr. sc. Stojanovski.

Osim u organizaciji Odjela za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru, konferencija se održava i u organizaciji Instituta „Ruđer Bošković“?

Konferenciju PUBMET2014

prvi smo put organizirali kao dio 10. obljetnice Odjela za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru. Sljedeće nam se godine u organizaciji pridružio Institut „Ruđer Bošković“, a poslije su nam se pridružili kolege sa Sveu-

čilišta u Zagrebu. Institut „Ruđer Bošković“ je NOAD za Hrvatsku u sklopu projekta Horizon 2020 OpenAIRE koji se bavi otvorenim pristupom i otvorenom znanosti, pa je aktivno sudjelovanje u organizaciji konferencije o otvorenoj znanosti bilo sasvim očekivano. Kolege s Prehrambeno-biotehnološkog fakulteta i Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu koji sudjeluju u organizaciji također su vrlo aktivni u promicanju otvorene znanosti. Za uspješno održavanje konferencija PUBMET važna je i stalna potpora Ministarstva znanosti i obrazovanja te projekta OpenAIRE Advanced. Imamo i pokroviteljstvo važnih europskih udruga kao što su European Association of Science Editors – EASE i SPARC Europe.

Koje su teme dominirale ovogodišnjom konferencijom? Znanstvena komunikacija u kontekstu otvorene znanosti uključuje širok raspon tema, a ove godine dominirale su teme kao Otvorena znanost u EU, Višejezičnost u znanstvenoj komunikaciji, Različiti oblici znanstvene komunikacije, Novi trendovi u izdavanju časopisa, (Poslovni) Modeli otvorenog izdavaštva, Znanstvena čestitost i Prosudba u otvorenoj znanosti.

Čija su izlaganja, panel-rasprave, okrugli stolovi, poster i radionice izazvali najviše pozornosti na 6. PUBMET konferenciji?

Većina sudionika složila se da je ovo bila sadržajno najkvalitetnija PUBMET konferencija, tako da je vrlo teško izdvojiti određena izlaganja. Osobno mi je uvijek zanimljivo slušati o domaćim

Otvorena znanost podrazumijeva provođenje znanosti tako da drugi mogu surađivati i pridonijeti, pri čemu su istraživački podaci, laboratorijske bilješke i sami istraživački procesi slobodno dostupni, praćeni uvjetima koji dopuštaju ponovno korištenje, ponovnu distribuciju i reprodukciju istraživanja. Tri su glavna aspekta otvorene znanosti: suradnja, učinkovita diseminacija znanja i poticanje ponovnog korištenja rezultata znanstvenih istraživanja

istraživanjima u tom području. Tako smo ove godine mogli čuti o višejezičnosti u području etnologije i kulturne antropologije, ulozu kontroliranih rječnika u uspješnom pronalaznju radova, uspostavljanju otvorenih izdavačkih platformi pri hrvatskim sveučilištima, ulozu Hrvatske znanstvene bibliografije u postupcima prosudbi, zanimljivoj inicijativi pokretanja časopisa koji objavljuje radove studenata, praksama pohrane istraživačkih podataka hrvatskih časopisa, iscrpnoj analizi financiranja hrvatskih časopisa, kao i problemima reproducibilnosti kod publikacija koje se temelje na Big Data. Po prvi put održali smo i panel-raspravu s velikim izdavačima i agregatorima tijekom koje smo diskutirali o implementaciji otvorenog pristupa i načela Plana S u poslovanje velikih izdavačkih kuća. Ove su se godine na panel-raspravu odazvali Elsevier i Clarivate Analytics, a nadamo se da će sljedeće takvoj raspravi prisustvovati više izdavača i agregatora. Tijekom rasprave bilo je vidljivo nezadovoljstvo znanstvenika komercijalizacijom znanstvenog izdavaštva, koja je u digitalnom dobu poprimila još veće razmjere nego što ih je imala u tiskanom. Uočljiva je prilaga

godba izdavača pokretu otvorenog pristupa, posebice Planu S, na način koji će im i dalje osiguravati velike profite. Očekujemo da će se to promijeniti izmjenama važećih prosudbenih kriterija i sustava napredovanja. Okrugli stol bio je posvećen budućnosti znanstvenog izdavaštva u Hrvatskoj, posebno u svjetlu promjena financiranja časopisa. Već tradicionalno, PUBMET organizira i izvrsno posjećene i ocijenjene radionice. Ove godine to su bile radionice o novim načinima „pisanja“ znanstvenih radova, otvorenim istraživačkim podacima u sklopu nacionalne infrastrukture za institucijske repozitorije Dabar, CrossRef uslugama i novim izdavačkim platformama (PubSweet).

Pozvali ste i izlagače iz EU?

Naši ugledni pozvani predavači vrsni su stručnjaci u području znanstvene komunikacije, a dolaze mahom iz zemalja Europske unije jer smo u tom prostoru i sami najaktivniji. Tako je Victoria Tsoukala iz Europske komisije predstavila planove Europske komisije za otvoreni pristup i otvorene znanstvene politike i zahtjeve u novom Okvirnom programu Horizon Europe, koji starta 2021. godine. Vanessa

Proudman, direktorica SPARC Europe, predstavila je rezultate istraživanja različitih obrazaca nagrađivanja i poticaja koje koriste europski financijeri kako bi potaknuli otvoren pristup publikacijama i istraživačkim podacima za sva istraživanja koja financiraju. Sami Syrjämäki iz Federation of Finnish Learned Societies predstavio je Helsinšku inicijativu za višejezičnost, koja je nastala na temelju uvažavanja višejezičnosti u znanstvenoj komunikaciji. Adriaan van der Weel, profesor na Sveučilištu u Leidenu, podsjetio nas je kako fokus otvorenog pristupa i otvorene znanosti može odvratiti našu pozornost s temeljnih, ali manje vidljivih promjena u znanstvenoj komunikaciji, kao i na važnost knjiga kao najzastupljenijeg oblika prenošenja informacija u humanističkim i djelomice društvenim znanostima. Olga Kirillova iz Udruženja znanstvenih urednika i izdavača (ASEP) iz Moskve raspravljala je o prednostima i nedostacima prosudbe kvalitete znanstveno-istraživačkog rada temeljem scijentometrijskih podataka iz Scopus i WoS-CC baza podataka. Gwen Franck iz OpenAIRE Advance predložila je poslovne izdavačke modele koji osiguravaju najbolje mogućnosti usklađivanja održivosti i otvorenosti. Thed van Leeuwen iz Centra za znanost i tehnološke studije (CWTS) Sveučilišta u Leidenu usredotočio se na ulogu časopisnih metrika u prosudbi istraživanja općenito, posebice pri prijelazu na otvorenu znanost. Ruski fizičar Andrei Rostov predstavio je na vrlo zanimljiv način važan projekt Dissernet kojemu je cilj detektiranje znanstvene nečestitosti i plagija-

torstva na ruskim sveučilištima. Osim pozvanih predavača, imali smo i prijavljene radove iz zemalja EU, još uvijek ne u opsegu koji bismo priželjkivali, no vidljivo je da je PUBMET konferencija sve više prepoznata u okvirima EU.

Vanessa Proudman govorila je o financijerima u otvorenoj znanosti. Financije su i inače problem u znanstvenim istraživanjima?

Financijeri imaju važan utjecaj na politike otvorene znanosti i prakse otvorenog pristupa zahtijevajući otvoren pristup publikacijama i istraživačkim podacima od znanstvenika čija istraživanja podupiru. Financijeri poput Welcome Trusta ili Europske komisije (program Horizon 2020) bili su među prvima koji su zahtijevali od znanstvenika objavljivanje u otvorenom pristupu. Stoviše, u rujnu 2018. koalicija najvažnijih međunarodnih i nacionalnih financijera EU - cOAlition S - obvezala se na Plan S i njegovih deset načela za ubrzanje prelaska na sveobuhvatni otvoreni pristup od 1. siječnja 2021. godine. U Europi postoji više od 400 financijera, dobrotvornih organizacija, akademija i zaklada, tako da postoji velik potencijal za povećanje otvorenog pristupa istraživanjima financiranim javnim sredstvima, nakon što se postigne veće razumijevanje obveza financijera vezanih uz politike otvorenog pristupa te nagrade i poticaje koje osiguravaju. Vanessa Proudman predstavila je rezultate istraživačke studije organizacije SPARC Europe pod nazivom RIF Projekt o različitim obrascima nagrada i poticaja koje koriste europski financijeri kako bi potaknuli otvoren pristup publikacijama i istraživačkim podacima te otvorenost u prosudbama kvalitete istraživanja koja financiraju. Čuli smo i koje su se vrste politika pokazale uspješnima u poticanju otvorenih rezultata istraživanja, kako financijeri mogu pridonijeti promjenama u postupcima prosudbi pri dodjeljivanju sredstava, zaobilazeći neprimjerene pokazatelje kao što su čimbenik utjecaja časopisa (journal impact factor, JIF) te o načinima na koje mogu osigurati lagano pronalaženje i ponovnu upotrebu rezultata istraživanja. Financijeri imaju velike mogućnosti u poticanju učinkovitijeg korištenja rezultata istraživanja koja financiraju, i to putem ostvarivanja načela otvorene znanosti,

Načela otvorene znanosti usmjerena su na zaštitu autorskih i srodnih prava, dapače, prvo načelo Plana S izrijeком navodi da „autori zadržavaju autorska i srodna prava (u originalu „copyright“) bez ikakvih ograničenja“, što znači da će se prekinuti sadašnja praksa prenašanja dijela ili većine autorskih i srodnih prava izdavačima. Autor ima sva prava nad svojim djelom koje je u otvorenom pristupu i odlučuje o načinima korištenja.

a nadamo se da će se Hrvatska zaklada za znanost uskoro pridružiti ovim inicijativama.

S obzirom na politiku otvorene znanosti, posebno u Hrvatskoj, permanentno su aktualna pitanja plagijatorstva i znanstvene nečestitosti. Takva se pitanja postavljaju od početka izdavaštva, a posebno u naše vrijeme kad se propagira „otvorena znanost“, otvoren pristup i komunikacija u znanstvenom izdavaštvu?

Svakako valja osvijestiti da otvoren pristup objavljenim publikacijama, otvoreni istraživački podaci te načela otvorene znanosti općenito, nedvojbeno potiču kvalitetu, što je posebno važno za male znanstvene zajednice. S druge strane, suprotno uvriježenim mišljenjima, otvorenost je najbolje oruđe u borbi protiv plagiranja i znanstvene nečestitosti. Naravno, u digitalnom svijetu prisutna je lakoća „preuzimanja“ tuđih sadržaja. No, ako ih predstavite kao „svoje“, to će odmah i svima biti jasno vidljivo, tako da bih se usudila reći kako je u našoj akademskoj i znanstvenoj zajed-

nici u većoj mjeri prisutna bojazan o otvaranju nedovoljno kvalitetnih sadržaja, nego od krađe. Otvaranjem sadržaja svojih radova, postera, prezentacija i svih drugih načina na koje izvještavate o rezultatima svojih istraživanja, kao i sustavnom pohranom istraživačkih podataka, na najbolji mogući način promičete vlastite ideje i štitate svoje autorstvo.

Kako riješiti pitanja autorskih prava i licenciranja raznih otkrića i rješenja?

U tom području također postoje mnoge, većinom neopravdane bojazni. Stoga želimo naglasiti kako načela otvorene znanosti upravo idu u smjeru zaštite autorskih prava. Dapače, prvo načelo Plana S izrijeком navodi da „autori zadržavaju autorska prava bez ikakvih ograničenja“, što znači da će se prekinuti sadašnja praksa prenašanja dijela ili većine autorskih i srodnih prava izdavačima. Plan S propisuje zadržavanje svih prava autora nad svojim djelom koje je u otvorenom pristupu. S druge strane, prava licenciranja reguli-

raju korištenje, a za to se uglavnom koriste Creative Commons (CC) licencije. Autor odlučuje na koji će se način koristiti njegovo djelo, je li dovoljno samo navesti autorstvo (BY), je li uz to potrebno ograničiti moguće prerade (ND) i komercijalno korištenje (NC) ili treba zahtijevati i otvorenost budućih radova (SA). Naša iskustva govore da se znanstvenici najčešće boje da stavljanjem svoga rada u otvoren pristup nisu prekršili prava izdavača kojima su u različitim opsezima prenijeli svoja autorska i srodna prava, pri čemu se znatno manje brinu o pravima koja su zadržali. Sigurno je da će se određena pitanja otvoriti kod knjiga u otvorenom pristupu, s obzirom na to da u tom području autori nerijetko ostvaruju manje ili veće financijske naknade. Za Hrvatsku je najbolje i u tom području slijediti najbolje primjere europskih praksi. Korist od unaprijedene vidljivosti, čitanosti i korištenja knjiga u otvorenom pristupu nerijetko je znatno veća od mogućih zarada autora. Stoga su politike otvorenosti na nacionalnoj i institucijskoj razini vrlo važne.

Hrvatska je prihvatila otvoreni pristup znanstvenim publikacijama, zbog čega se nalazi na visokoj poziciji na Open Access Monitoru Europske komisije. Kakve koristi od takvog pristupa, mislim na otvorenu prosudbu znanstvenih istraživanja, imaju Hrvatska i njezini znanstvenici?

Visoku poziciju na Open Access Monitoru Hrvatska većinom zahvaljuje činjenici da su svi hrvatski časopisi u otvorenom pristupu. Druge europske zemlje nemaju tako velik broj časopisa u otvorenom pristupu, a njihovi znanstvenici objavljuju većinom u časopisima komercijalnih izdavača, kod kojih se objava u otvorenom pristupu dodatno naplaćuje. Prosječan iznos za objavu rada u otvorenom pristupu je veći od 2000 eura, pa akademske i znanstvene ustanove u EU osnivaju posebne fondove za plaćanje otvorenog pristupa. Hrvatska je trenutno s drugom „pala“ na šesto mjesto na Open Access Monitoru Europske komisije, najviše zbog činjenice da samo mali broj hrvatskih časopisa ima implementiran DOI identifikator (Digital Object Identifier), koji je postao globalnim i neizostavnim standardom razmjene informacija o

radovima objavljenima u časopisima, knjigama, drugim vrstama publikacija i istraživačkim podacima. DOI ured pri NSK morao bi se pobrinuti da sve publikacije na najjednostavniji mogući način osiguraju DOI, bez kojeg niti otvoreni pristup ne garantira dovoljnu razinu vidljivosti. Za Hrvatsku je otvorena znanost važna jer unaprjeđuje znanost, koja je učinkovitija, transparentnija, izložena međunarodnoj kritici, rezultati se mogu lakše provjeriti, potiče interdisciplinarnost, povećava vidljivost, citiranost, korištenje, citiranost, a time i ugled hrvatske znanstvene zajednice. Važna je za gospodarstvo koje može nesmetano koristiti rezultate znanstvenih istraživanja kao i za inovacije. Posebno je otvorena znanost važna za društvo koje znanstvena istraživanja većim dijelom financira, tako da omogućuje ne samo pristup rezultatima, već osigurava mogućnost aktivnog uključivanja zajednice u znanost i istraživanja.

Što zapravo znači otvorena znanost?

Otvorena znanost podrazumijeva provođenje znanosti tako da drugi mogu surađivati i pridonijeti, pri čemu su istraživački podaci, laboratorijske bilješke i sami istraživački procesi slobodno dostupni, praćeni uvjetima koji dopuštaju ponovno korištenje, ponovnu distribuciju i reprodukciju istraživanja. Izdvojila bih tri glavna aspekta otvorene znanosti: suradnju, učinkovitu diseminaciju znanja i poticanje ponovnog korištenja rezultata znanstvenih istraživanja.

Jeste li zadovoljni dosadašnjim ostvarivanjem Plana S prema kojemu od 1. siječnja 2021. sve znanstvene publikacije u kojima se objavljuju istraživanja financirana javnim sredstvima nacionalnih i europskih financijera moraju biti objavljene u časopisima i na platformama u otvorenom pristupu?

Pokazalo se da su autori Plana S, Marc Schiltz i Robert-Jan Smits, zamislili ostvarivanje zacrtanih načela znatno naprednije nego što je to znanstvena i izdavačka zajednica bila spremna prihvatiti. Stoga su, nakon javne rasprave, u novoj verziji Uputa za implementaciju učinjeni mnogi kompromisi, a sama primjena odgođena je za godinu dana.

Dodatni poticaj dobila sam kad sam se zaposlila na Sveučilištu u Zadru

Izv. prof. dr. sc. Jadranka Stojanovski odlučila se 1973. za studij fizike, no rad u Knjižnici Instituta „Ruđer Bošković“, danas Centra za znanstvene informacije Instituta „Ruđer Bošković“, usmjerio joj je karijeru. „Kad su tražili fizičara za rad u Knjižnici IRB-a, mislila sam da je to privremeno. No, taj me posao privukao, posebno kada su u Knjižnicu došla računala. Tako sam diplomirala i knjižničarstvo, zatim stekla magisterij znanosti iz područja informacijskih sustava, a onda i doktorat iz informacijskih znanosti. Dodatni poticaj dobila sam zakašnjelim „ulaskom“ u akademske vode 2009., kada sam se zaposlila na Sveučilištu u Zadru“, objašnjava dr. Stojanovski.

„Prof. Aparac Jelušić, koju sam iznimno cijenila, „nagovorila“ me da dođem na Sveučilište u Zadru, što nije bila laka odluka. Kolega Tibor Toth motivirao me u mnogim stvarima. On je bio kemičar pa smo nekako slično razmišljali i slagali se u stavovima, a moj mentor Tefko Saracevic još uvijek mi je velik uzor.“

Jadranka Stojanovski pokrenula je do sada mnoge projekte, ali kaže kako joj je možda najdraži prvi projekt Sustav znanstvenih informacija – SZI koji je pokrenula 1994. godine, a trajao je do 2005., okupljajući više od 120 visokoškolskih, znanstvenih i specijalnih knjižnica iz svih područja znanosti. „Tijekom tog razdoblja uspjeli smo povećati ugled knjižnica, opremiti ih računalnom opremom i razviti brojne napredne usluge“, ističe te dodaje: „Godine 1996. s kolegom sa studija Ivom Batistićem, uz poticaj pomoćnika ministra Predraga Pale, pokrenula sam Hrvatsku znanstvenu bibliografiju CROSBi, koja danas donosi informacije o više od 500.000 radova hrvatskih znanstvenika. Zatim sam 2001. pokrenula Tko je tko u znanosti u Hrvatskoj pa Šestar – repozitorij znanstvene opreme 2006. Svi su ti projekti još i danas u funkciji i svi su otvoreni. Bila sam dijelom tima koji je dizajnirao Hrčak 2004., a od tada sudjelujem u njegovu razvoju i rastu surađujući s kolegama iz Srca.“

Osim što je iznimno aktivna u profesionalnom području, profesorica Stojanovski „ne miruje“ ni privatno. Bavila se speleologijom, alpinizmom, padobranstvom. Okušala se u mnogim sportovima, dugo igrala odbojku i stolni tenis. Godinama se, navodi, bavila plesom, posebno međunarodnim folklorom. „Volim slikati i pjevati, makar nemam previše talenta ni za jedno od to dvoje. No, zato su moja četiri sina vrlo talentirana za glazbu i sviraju barem po jedan-dva instrumenta. Volim okupiti prijatelje pa izrađivati čestitke, lutke, tkati, plesti ili bilo što. Još uvijek obožavam skijanje, planinarenje i fotografiranje. Voljela bih jednom organizirati izložbu nekih svojih fotografija. Posljednjih nekoliko godina bavim se vrtlarstvom, što znači da otkrivam još jedan novi svijet.“

Implementacija Plana S neće dovesti do znatnijih promjena u znanstvenoj komunikaciji sve dok se ne dogode promjene u sustavima prosudbi i napredovanja koja se još uvijek temelje na broju radova i najviše vrednuju radove objavljene u visokokomercijalnim časopisima velikih i utjecajnih izdavača visokih čimbenika odjeka. U Hrvatskoj je nedavno boravio glavni ambasador Plana S prof. Johan Roroyck, koji se sastao s predstavnicima Ministarstva znanosti i obrazovanja i Hrvatske zaklade za znanost i uputio na mogućnosti daljnjeg razvoja otvorene znanosti u Hrvatskoj, prvenstveno kroz moguće pristupanje HRZZ kOAlaciji S te donošenjem nacionalne politike otvorene znanosti.

Je li riječ o načelnom uvjerenju da tako treba raditi ili o frustriranim znanstvenicima male države koji se žele dokazati Europi i svijetu?

Ne bih rekla da je razlogom visoke pozicije Hrvatske niti jedno niti drugo. Mislim da je iza toga velik rad i trud pojedinaca okupljenih oko ideje otvorenosti. Npr. Hrvatska znanstvena bibliografija CROSBi još je

1997. osiguravala pohranu radova u otvorenom pristupu samoarhiviranjem znanstvenika, što je za devedesete bio vrlo inovativan pristup. Velika je zasluga grupe entuzijasta koji su uz pomoć IT eksperata iz Srca izgradili zajedničku platformu za hrvatske časopise u otvorenom pristupu Hrčak, koji nudi pristup 370 aktivnih znanstvenih, stručnih i popularnih časopisa. Inicijativa izgradnje zajedničke infrastrukture za digitalne repozitorije Dabar, također je umnogome pomogla ostvarivanju otvorenog pristupa u Hrvatskoj, a tek očekujemo intenzivniji razvoj institucijskih repozitorija u otvorenom pristupu. Mi smo jedna od rijetkih zemalja koja je uspjela ostvariti brojne usluge i osigurati neophodnu infrastrukturu za otvorenost bez sustavne potpore na nacionalnoj razini i bez usvojenih nacionalnih politika otvorenosti.

Više nije problem kako pohraniti sve podatke i znanstvene radove, ako ima novca, nego kako ih sačuvati u vremenu, za budućnost, u digitalnom obliku. Naime, drveni pergameni i svici su uništeni

u vremenu, malo ih je sačuvano, najčešće u prijepisima, biblioteke su gorjele. Kako sačuvati digitalne podatke za 5000 godina?

Točno je da je digitalna grada znatno krhkija od analogne, ne toliko zbog nosača za pohranu (npr. čvrstih diskova), koliko zbog brzog zastarijevanja računalnih programa koji mogu čitati brzo-mijenjajuće formate datoteka. Još se uvijek nedovoljno sustavno vodi briga o dugoročnom čuvanju digitalne grade, možda zato što je prošlo tek 30 godina od uspostavljanja web tehnologija, što je još uvijek relativno kratko vrijeme intenzivne proizvodnje digitalnih sadržaja. Otvorena znanost i otvoren pristup i u tome pomažu jer se multipliciranjem sadržaj višekratno pohranjuje na različitim mjestima i intenzivnije koristi, što znatno umanjuje mogućnost da nešto „nestane“. Sustavni planovi dugotrajne pohrane i zaštite moraju postojati i pratiti repozitorije koji pohranjuju sadržaje u otvorenom pristupu. I Plan S u svojim Uputama za implementaciju ističe važnost zaštite digitalne grade te potrebu sustavnih planova pohrane i arhiviranja.

DOC. DR. SC. IRENA MARKOVIĆ, PROČELNICA ODJELA ZA TALIJANISTIKU I ECTS KOORDINATORICA

Talijanski bi trebalo uvesti u škole u što nižim razredima

Doc. dr. sc. Irena Marković, pročelnica Odjela za talijanistiku i ECTS koordinatorica, govori o aktivnostima Odjela te o svojoj knjizi Govori grada Zadra s rječnikom romanizama koja u izdanju Sveučilišta u Zadru i Hrvatske sveučilišne naknade uskoro izlazi iz tiska.

Ove godine ste kao odjel bili suorganizatori dvaju skupova, u suradnji s Odjelom za francuske i frankofonske studije i Odjelom za hispanistiku i iberijske studije?

Osim što svake dvije godine organiziramo skup Letteratura, arte e cultura tra le due sponde na kojem sudjeluju zaista važna

Na posljednjem sastanku sa Zajednicom Talijana počeli smo razmišljati o uvođenju talijanskog jezika u osnovne škole kao izbornog predmeta za što mlađe učenike. Trenutačno je takva ideja tek u začecima i trebamo razviti suradnju kako s Ministarstvom, tako i sa svim osnovnim školama u gradu i okolici. U svakom slučaju, što raniji susret s jezikom djeci daje mogućnost da kroz igru i bez previše napora ovladaju jezikom u što ranijoj dobi

imena iz hrvatske talijanistike, ali i iz Italije i još i dalje, ove godine imali smo čast biti suorganizatori dva velika i važna skupa Migracijski glasovi: mediteransko jedinstvo u raznolikosti i albano-loški skup Symbiosis on the shores of the Adriatic sea.

O je skupovima riječ i koju su ulogu u njihovoj organizaciji imali članovi Odjela za talijanistiku?

Svaki od tih skupova ima svoje specifičnosti i interesne sfere i, iako su vrlo različiti u mnogome i ne pripadaju isključivo talijanističkim temama, Odjel za talijanistiku vrlo je aktivno sudjelovao kako u suorganizaciji skupova, tako i u svojem

znanstvenom dijelu. Na znanstveno-stručno-književnom skupu profesorica dr. sc. Iva Grgić Maroević svojim je izlaganjem Lampedusa tra cronaca, teatro e pittura razradila problematiku emigranata/imigranata analizom različitih medijskih prizmi od umjetnosti do kronika. S kolegicom dr. sc. Sandrom Milanko aktivno je sudjelovala u organizaciji skupa te je uz pomoć kolegice Lorete Šimunić promidžbeno i organizacijski privela kraju sve pripreme.

Albanološki skup bio nam je posebno zanimljiv upravo zbog veza zadarskih Arbanasa i utjecaja mletačkog na njihov govor. Docentica Andrijana Jusup Magazin uspostavila je snažne veze s albanološkim znanstvenim krugom te pripremila svu infrastrukturu za održavanje skupa. Jedna od izlagačica s našega Odjela bila je viša predavačica Mirta Tomas koja već dugo proučava romanske elemente u arbanaskom govoru, prikupljajući izuzetno važne i rijetke ostatke arbanaskog govora koji će ubrzo nestati.

Koja ste istraživanja na Odjelu do sada odradili i saželi? Navedite neke teme koje su zanimljive s jezične, književne i metodološke strane.

Moram reći da smo izuzetno zadovoljni znanstvenom produktivnošću i istraživanjima na Odjelu za talijanistiku. S obzirom na specifičnu povijest ovoga grada, jezičnu i kulturnu baštinu, nama romanistima u svakom je pogledu motivacija istražiti što veći obim arhivske građe kako s jezične, tako i s književne strane. Posljednjih godina izdan je velik broj radova u kojima naši znanstvenici obrađuju poznate i nepoznate autore i rukopise (od novinskih članaka, preko romana i narativnih oblika, do dramatskih tekstova), situiraju ih u određeni povijesno-kulturni kontekst te proučavaju kroz razne prizme teorije književnosti. S druge strane, jezična je pozadina grada također vrlo bogata pa se jezičari bave svim jezičnim fenomenima koji se pronalaze u višejezičnim sredinama. Od tradicionalno dijalektoloških istraživanja do sociolingvističkih analiziraju se kako mletački dijalekti, tako i romanski utjecaji na lokalne govore na našoj obali. Prevoditeljska i kulturološka istraživanja iznimno su važna i usko povezana i sa studijem prevoditeljstva koji

S obzirom na specifičnu povijest ovoga grada, jezičnu i kulturnu baštinu, nama romanistima u svakom je pogledu motivacija istražiti što veći obim arhivske građe kako s jezične, tako i s književne strane. Posljednjih godina izdan je velik broj radova u kojima naši znanstvenici obrađuju poznate i nepoznate autore i rukopise, situiraju ih u određeni povijesno-kulturni kontekst te proučavaju kroz razne prizme teorije književnosti

nudimo. Stoga moram svakako napomenuti knjigu Poetike prevođenja (2017.) autorice Ive Grgić Maroević koja je posebno pridonijela razumijevanju i obogaćivanju istraživanja hrvatskih prijevoda talijanske proze.

Odjel je počeo popularizirati znanost preko talijanske zajednice. Je li to prigoda za susrete studenata s izvornim govornicima i organizirate li radionice?

Odjel je počeo intenzivnije surađivati sa Zajednicom Talijana. Od ove akademske godine pokušavamo studente povezati s izvornim govornicima, promicati talijanski jezik u našoj zajednici, približiti ga učenicima što nižih razreda osnovnih škola te tako održati kulturu i tradiciju našeg područja. Već je velik broj studenata pratio radionice talijanskog jezika različitih tematika u organizaciji Zajednice Talijana u sklopu Settimana della lingua italiana.

U izdanju Sveučilišta u Zadru i Hrvatske sveučilišne naklade izlazi vaša knjiga Govori grada Zadra s rječnikom romanizama?

Tako je. Evo, sve je sada u zadnjoj fazi i čekamo samo tiska-

nje. Knjiga bi trebala izaći do kraja godine.

Čakavica i veneto (venecijanski) su dominirajući govori grada Zadra kroz povijest. U knjizi ste objavili i rječnik romanizama u zadarskome govoru. Koliko ih je i kako ste metodu koristili kako biste došli do podataka?

Upravo se ta dva idioma (čakavski i mletački) u monografiji najviše i obrađuju. Iako se u knjizi posvećujem jezičnoj povijesti svih idioma grada Zadra koji su poznati na ovom području od tzv. liburnskog, latinskog, dalmatskog, novoštokavskog i arbanaskog, najviše prostora dajemo mletačkom (zadarskoj varijanti venecijanskog dijalekta) i čakavskom, odnosno suvremenim varijantama hrvatskoga zadarskog govora. Dakle, s jedne strane, obrađuju se jezične osobine suvremenoga govora grada Zadra i njihove specifičnosti u odnosu na lokalne govore, dok s druge opisujem specifičnosti mletačkoga govora Zadra na svim jezičnim razinama te utjecaj hrvatskih govora na mletački govor u Zadru.

Jeste li imali upitnik koji vam je služio kao predložak?

Odjel je počeo intenzivnije surađivati sa Zajednicom Talijana. Od ove akademske godine pokušavamo studente povezati s izvornim govornicima, promicati talijanski jezik u našoj zajednici, približiti ga učenicima što nižih razreda osnovnih škola te tako održati kulturu i tradiciju našeg područja. Već je velik broj studenata pratio radionice talijanskog jezika različitih tematika u organizaciji Zajednice Talijana u sklopu Settimana della lingua italiana

Budući da se cijeli prikupljeni korpus bazira na leksičkoj građi Jezičnog atlasa Italije i da sam po struci romanist, bilo mi je od velike važnosti analizirati strukturu leksičkog repertoara sa specifičnom analizom romanizama pronađenih u suvremenom govoru Zadra.

Sve je zapravo i krenulo od Jezičnog atlasa Italije (ALI) čije se istraživanje provodilo na talijanskom teritoriju u prvoj polovici 20. stoljeća. S obzirom na to da je Zadar tada bio pod talijanskom vlašću, kao i još četrdesetak punktova u Dalmaciji i Istri, prikupljeno je oko 4000 termina za Zadar na mletačkom. Zbog promjene političke situacije nakon 2. svjetskog rata niti jedan punkt na našoj obali nije još publiciran, dok je u posljednjih 50 godina publicirano već 7 tomova atlasa za Italiju.

To je veoma vrijedan korpus i jedan od rijetkih znanstveno prikupljenih leksičkih materijala usmenoga mletačkog govora u Zadru, koje zbog autorskih prava nije moguće publicirati (korpus je pohranjen u Torinu i Udinama). Stoga je rječnik romanizama koji je prikupljen u suvremenom govoru Zadrana, osim što je zanimljiv po ostacima romanskih, odnosno većinom mletačkih posuđenica, zanimljiv i po tome što se prikazuju i njihovi mletački ekvivalenti iz Jezičnog atlasa Italije (dakle, mletačkoga u Zadru krajem prve polovice 20. stoljeća) i svakako se pronalaze njihove etimologije. Rezultati pokazuju koliko su određena semantička polja, kao npr. More i Kuhinja važni za očuvanje romanskih posuđenica u suvremenom govoru Zadra.

Upitnik je uzet iz Jezičnog atla-

sa Italije upravo zato da se vidi koliko se mletačkog sačuvalo u suvremenom govoru Zadra, ali i koliko se mletački leksik razlikuje od romanskih posuđenica u Zadru. Isto tako, tih 4000 pitanja bilo je potrebno postaviti i starijoj i mlađoj generaciji kako bi se moglo utvrditi koliko se svi ti romanizmi danas gube u govoru mlađe generacije.

Koliko je trajalo vaše istraživanje?

Transkripcija, odnosno transgrafija iz ALI-ja, zajedno s provedenim istraživanjima i analizama korpusa trajala je oko četiri godine.

Što je u vašem životu bilo presudno da se bavite talijanistikom?

Sklop ili, možemo to reći, sklad različitih okolnosti. Za lingvistikom sam se počela zanimati još na fakultetu u Puli gdje sam shvatila koliko veliku ulogu u našim željama i interesima imaju i profesori koji nas motiviraju i navode na promišljanja. Ostala su mi nezaboravna predavanja profesorice Nelide Milani Kruljac, akademika Gorana Filipija, koji me i uveo u terenski rad, profesora Roberta Blagonija i Srđe Orbančića. Poslije su to bili i profesori na poslijediplomskom, odnosno doktorskom studiju Katičić, Brozović, Matasović. Svi su oni kroz pripovijedanja o jeziku (i bez tehničkih pomagala) mogli svojim znanjem, entuzijazmom i vještinama prenijeti ljubav prema spoznajama i istraživačkom. S druge strane, sam studij Talijanistike došao mi je nekako spontano - kako sam odrastala u sredini gdje je romanofono stanovništvo još uvijek u velikoj mjeri zastupljeno, talijanski jezik i kulturu osjećala sam kao dio sebe.

Iz tiska izlazi nekoliko monografija i jedan udžbenik autora koji rade na Odjelu za talijanistiku. O kojim je autorima riječ i kojim se temama bave (knjiga Boška Knežića o Nikoli Tommaseu Od pisaca do ikone i udžbenik za lingviste, talijaniste Ivane Škevin Rajko)?

Znanstvena knjiga kolege i docenta Boška Knežića Nikola Tommaseo: od književnog uzora od političke ikone trebala bi biti izdana do kraja ove godine. Bavi se analizom književnih, književno-kritičkih, kulturno-povijesnih i društveno-političkih

*Doc. dr. sc.
Boško Knežić*

kih priloga o Nikoli Tommaseu u dalmatinskoj periodici na talijanskom jeziku u razdoblju od 1900. do 1915. godine. Donosi nove spoznaje o prisutnosti i odjecima Tommaseova lika i djela u dalmatinskoj kulturno-književnoj i društvenoj zbilji kraja 19. i početka 20. stoljeća. Nakon sinkronijske i dijakronijske analize odabranog korpusa, autor pristupa tematskoj klasifikaciji priloga s ciljem pružanja jasnog uvida u zastupljenost tommaseovske misli u Dalmaciji krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Pri klasifikaciji posebnu je pozornost pridao odrazu Tommaseove književne, kulturne i društvene ostavštine na društveno-političku situaciju u Dalmaciji u spomenutom razdoblju, kao njegovoj zaslugi u afirmaciji hrvatskog jezika i književnosti te slavenske kulture općenito. Kolega Knežić pokušao je napraviti jasnu distinkciju između realne slike o Tommaseovim zaslugama na književnom, društvenom i političkom polju, od mitskog pristupa koji su primjenjivali autori pojedinih književnih priloga, koje je, služeći se Gramscijevim

kategorijama, uglavnom zaokupljala ideološka poruka djela, a ne duhovno oduševljenje umjetničkom ljepotom. Posebnu je pozornost posvetio detaljima iz privatnog života u kojima je pokušao pronaći zametak njegova književnog i društvenog usmjerenja te kršćanskog filozofskog opredjeljenja. Pri izgradnji općenite slike o Tommaseu autor nije polazilo od nekih ustaljenih i općih stavova, već je Šibenčaninu nastojao pristupiti primjenjujući induktivnu metodu i metodu sinteze, dajući glas njegovim suvremenicima i bliskim suradnicima.

Kolegica docentica Ivana Škevin Rajko posvetila se udžbeniku koji može biti zanimljiv talijanistima, ali i drugim filozofima, s obzirom na to da je napisan na hrvatskom jeziku. Deset lekcija iz lingvistike za talijaniste je on-line publikacija koja će kroz kritičke osvrtne i korisne poveznice između lingvističkih teorija uvesti studente u osnovne pojmove i teorije o jeziku. Riječ je o udžbeniku koji ima za cilj objasniti i približiti studentima jezik i njegovo funkcioniranje kao element nji-

hove svakodnevice, kao fenomen koji im pripada, koji svakodnevno koriste i koji mogu, ako to žele, analizirati i o njemu promišljati. Udžbenik će osigurati studentima osnovna znanja iz svih jezičnih razina i disciplina, objasniti im funkcioniranje jezika, pojedine modele njegove analize, približiti im društvenu stvarnost jezika, njegove promjene u odnosu na prostor, na sredstvo komunikacije ili na društvenu i komunikacijsku situaciju. Budući da je namijenjen u prvome redu studentima talijanistike, kroz određena poglavlja vodi studente kroz razdoblja ujedinjenja i formiranja talijanskog jezika, kroz društvene, ekonomske i demografske okolnosti u Italiji i njihov utjecaj na uporabu i razvoj talijanskog jezika od ujedinjenja do početka 21. stoljeća i naposljetku kroz jezičnu situaciju današnje Italije.

Imate ideju da se talijanski počne učiti u školama u što nižim razredima. Kako to ostvariti?

Na posljednjem sastanku sa Zajednicom Talijana počeli smo razmišljati o uvođenju talijanskog jezika u osnovne škole kao izbornog predmeta za što mlađe učenike. Trenutačno je takva ideja tek u začetima i trebamo razviti suradnju kako s Ministarstvom, tako i sa svim osnovnim školama u gradu i okolici. U svakom slučaju, što raniji susret s jezikom djece daje mogućnost da kroz igru i bez previše napora ovladaju jezikom u što ranijoj dobi.

Iako u svojoj knjizi Govori grada Zadra posvećujem pozornost jezičnoj povijesti svih idioma grada Zadra koji su poznati na ovom području od tzv. liburnskog, latinskog, dalmatskog, novoštokavskog i arbanaškog, najviše prostora dajem mletačkom (zadarskoj varijanti venecijanskog dijalekta) i čakavskom, odnosno suvremenim varijantama hrvatskoga zadarskog govora

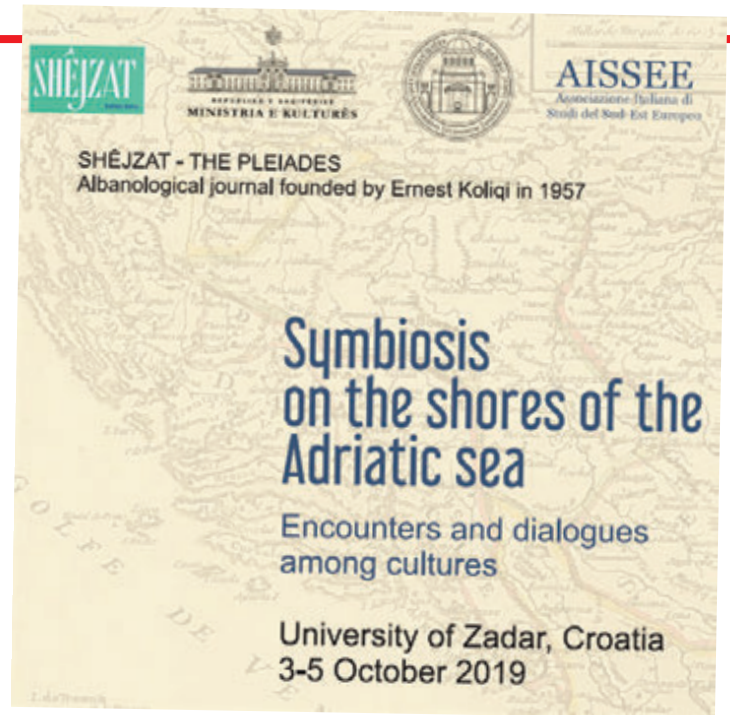
Albanološki skup

Na Sveučilištu u Zadru od 3. do 5. listopada 2019. u organizaciji Instituta za albanološke studije Shejzat-Pleiades i Odjela za talijanistiku Sveučilišta u Zadru, pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Albanije i Italian Association of Southeast European Studies, održan je znanstveni skup Symbiosis on the shores of the Adriatic Sea. Encounters and dialogues among cultures. Skup posvećen albanološkim studijama nastavak je skupova koji su održani u Vatikanu 2015. te 2017. godine u Tirani. Grad Zadar, a time i Sveučilište u Zadru izabrani su kao poticajan primjer višestoljetnog postojanja i očuvanja kulturnog naslijeđa zadarske zajednice Arbanaša.

Važnost skupa u promicanju albanoloških studija svojom su nazočnošću potvrdili i potpredsjednik Vlade RH i ministar unutarnjih poslova dr. sc. Davor Božinović, ministar unutarnjih poslova Albanije Sandër Lleshaj, državna tajnica MUP-a RH Terezija Gras, glavni tajnik MUP-a Republike Albanije Plarent Ndreca i veleposlanik Republike Albanije u RH Nj. E. g. Riza Poda, uz domaćina skupa, prorektorice Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Nedjeljku Balić-Nižić.

Dokaz dosadašnjeg interesa za albanološke studije, ali i poticaj za buduća okupljanja znanstvenika sažetak je zanimljivih priloga sudionika:

- Francesco Altimari (Università di Cosenza)
Features of the Albanian dialect in Istra through the analysis of the manuscripts of Pietro Stanković (1771-1851)
- Mirta Tomas/Habuš Ivan Boško (University of Zadar)
The identity of Borgo-Erizzo in the poetry of Shime Deshpali
- Andrey N. Sobolev (University of St Petersburg)
Language in Albanian-Slavic symbiotic societies in past and present
- Persida Asllani (University of Tirana)
The works of Shime Deshpali – memory and remembrance of a diaspora.
- Persida Lazarević Di Giacomo (University of Studies Chieti)
With the people of Hormovë: The encounter of Dositej Obradović with Albania and the Albanians.
- Andi Rembeci (University of Tirana)
Three handwritten codices of philosophical works in Greek from the 18th century by Teodor Kavalioti (1718-1789); Jorgo Sugdhuri (1645-1725); Anastas Papavasilopuli (1670-1750).
- Luçjan Bedeni (Marubi National Museum of Photography)
The journey of Pietro Marubbi from Zadar to Shkodër.
- Lucia Nadin (Venice)
Flows and migration of Albanian religious to Venice in the 15th century: an unknown role between Church authorities and political strategies.
- Petar Vrankić (University of Augsburg)
Croatian missionaries (Franciscans and Dominicans) from Dalmatia and Bosnia on missionary work in Albanian from the pre-Otto-

man era to the present day.

- José M. Floristán (University Complutense, Madrid)
An appeal of the people of Albania, Bosnia, Herzegovina, Serbia and Montenegro to the Spanish king Philip the 3rd for military help (1612-1614)
- Marco Moroni (Marche Polytechnic University, Ancona)
Albanian migrations towards Romagna, Le Marche and Abruzzo in Italy (14th-16th centuries).
- Italo Sarro (Rome)
Albanian refugees in Lazio and in Istria in chronicles and history.
- Ardian Ndreca (Pontificia Università Urbaniana)
An unknown manuscript from the end of the 19th century at the Archive of Propaganda Fide
- Giovanni Caniato (State Archive of Venice)
Border lands. Port structures and coastal fortifications from Dalmatia to Albania Veneta in the Venetian archive records.
- Matteo Mandalà (University of Palermo)
Archaisms of the Arbëresh symbolic system: the case of the lament for Lazarus.
- Andrea Pelizza (State Archive of Venice)
A report on the documents from the 19th century of ambassador Pariani.
- Evalda Paci (Centre for Albanological Studies in Tirana)
History of the Albanian church in the notes of Msgr Karl Pooten. Figures of prelates and important ecclesiastic provinces.

- Gëzim Gurga (University of Palermo)
Albanian consuetudinal law in scientific research, literary fiction and media portrayal.
- Arben Ndreca (Rome)
The figure of Scanderbeg in the songs of poet Andrija Kačić-Miošić and the historical sources.

Priča o albanskoj kulturi izašla je iz okvira isključivo akademske zajednice dvama besplatnim koncertima održanim u Koncertnoj dvorani braće Bersa: prvi u izvedbi etno-trija Zorja i glazbenika Bardha Jakova i Paola Marzocchija, a drugi u izvedbi pjevačice Anne Stratigò i glazbenika Markeliana Kapidanija.

POTPISAN UGOVOR O IZVOĐENJU RADOVA NA GRADNJI STUDENTSKE MENZE SA STUDENTSKIM PAVILJONIMA NA LOKACIJI NOVOG KAMPUSA SVEUČILIŠTA U ZADRU

U nove studentske paviljone prvi studenti mogli bi se useliti u akademskoj godini 2021./2022.

Nakon provedenog postupka javne nabave za izvođenje radova na gradnji Studentske menze sa studentskim paviljonima i kolnim prilazom na lokaciji Novog kampusa Sveučilišta u Zadru, 27. studenoga 2019. potpisan je Ugovor o izvođenju radova na gradnji Studentske menze sa studentskim paviljonima i kolnim prilazom na lokaciji Novog kampusa Sveučilišta u Zadru. Ugovor su potpisali prof. dr. sc. Dijana Vican, rektorica Sveučilišta u Zadru, te predstavnik odabranog ponuditelja, gospodin Miljenko Zovko, direktor tvrtke PROJEKTGRADNJA plus d.o.o., tvrtke koja je odgovarala svim zakonskim preduvjetima za provedbu izvedbenog projekta i bila ekonomski najpovoljnija.

Rokovi i financiranje

Ugovor je vrijedan 81.068.738,85 kn (s PDV-om), a gradnja se sufinancira iz Ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava za projekt Studentski smještaj i prehrana u Novom kampusu Sveučilišta u Zadru, koji se financira kroz Poziv MRRFEU Modernizacija, unaprjeđenje i proširenje infrastrukture studentskog smještaja za studente u nepovoljnom položaju, u sklopu Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.

Sveučilištu u Zadru su za provedbu projekta Studentski smještaj i prehrana u Novom kampusu Sveučilišta u Zadru

dodijeljena bespovratna sredstva u iznosu od 67.433.433,38 kn, a ukupna procijenjena vrijednost projekta je 74.480.127,22 kn. Razliku sufinanciranja Sveučilište je osiguralo od Ministarstva znanosti i obrazovanja u iznosu od 13.985.015,15 kn te od Grada Zadra u iznosu od 6.236.223,70 kn.

Danom 27. studenoga 2019. počinju teći rokovi za gradnju. Razdoblje provedbe projekta je 64 mjeseca, od 15. svibnja 2015. do 15. rujna 2020.; razdoblje financiranja projekta počelo je stupanjem na snagu Ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava 4.

travnja 2018.; razdoblje prihvatljivosti izdataka u projektu od 15. svibnja 2015. do 14. prosinca 2020. Očekuje se da će se prvi stanari moći useliti u studentske paviljone u akademskoj godini 2021./2022.

Tri smještajna paviljona

U novoj zgradi studentske menze sa studentskim paviljonima u Novom kampusu Sveučilišta u Zadru boravit će ukupno 284 studenta. Zgrada će imati tri paviljona za smještaj s ukupno 129 soba: šest jednokrevetnih, 91 dvokrevetnu i 32 trokrevetne

sobe. Studentski restoran imat će 500 sjedećih mjesta, a posluživat će 3.800 obroka dnevno. Studenti će dobiti poseban prostor za učenje, dnevni boravak, praonicu, spremišta, čajne kuhinje, slastičarnicu i dr.

Gradnjom studentskog doma i studentske menze Sveučilište u Zadru čini tek prvi korak u podizanju kvalitete studentskog standarda i studentskog života, pokazujući se time kao značajan visokoobrazovni, znanstveni, gospodarski, društveni i kulturni čimbenik - kako u Gradu Zadru i Zadarskoj županiji, tako i u Hrvatskoj.

Gradnjom studentskog doma i studentske menze Sveučilište u Zadru čini tek prvi korak u podizanju kvalitete studentskog standarda i studentskog života, pokazujući se time kao značajan visokoobrazovni, znanstveni, gospodarski, društveni i kulturni čimbenik - kako u Gradu Zadru i Zadarskoj županiji, tako i u Hrvatskoj

IZV. PROF. DR. SC. **JOSIP OROVIĆ**, ZAMJENIK PROČELNIKA POMORSKOG ODJELA I PREDSTOJNIK BRODOSTROJARSKOG ODSJEKA, VODITELJ DIJELA PROJEKTA GUTTA KOJI SE ODNOSI NA SVEUČILIŠTE U ZADRU

Jedan od ciljeva GUTTA projekta je omogućiti smanjivanje emisija ugljičnog dioksida smanjivanjem potrošnje goriva

Izv. prof. dr. sc. Josip Orović zamjenik je pročelnika Pomorskog odjela i predstojnik Brodostrojskog odsjeka te voditelj dijela projekta GUTTA koji se odnosi na Sveučilište u Zadru.

Koji su ciljevi projekta GUTTA?

Prvi cilj je napraviti aplikaciju kojom se mogu planirati eko-ru-

te brodova koji voze između Hrvatske i Italije, drugi je omogućiti primjenu Direktive o praćenju emisije ugljičnog dioksida u pomorskom prometu, a treći, ako postoji inicijativa i potreba, predložiti novu rutu između Italije i Hrvatske.

Najaktualniji je smanjivanje emisije ugljičnog dioksida?

Svrha projekta i jest omogućiti

smanjivanje emisije ugljičnog dioksida, a pomorski promet, dokazano, ima najmanju emisiju ugljičnog dioksida. Kad u brodove smjestite automobile i vozite ih od Italije do Hrvatske i obrnuto, onečišćenje je znatno manje, a ušteda energije i goriva veća nego da automobili prometuju cestama.

Koje rute u projektu analizirate?

ra Pomorski odjel sa Sveučilišta u Zadru i koji je cilj toga?

Na rutama Zadar - Ancona, Split - Ancona i Dubrovnik - Bari mjerili smo emisije ispušnih dimnih plinova iz porivnih strojeva. Pritom smo uzimali što više podataka sa zapovjedničkog mosta i iz strojarnice koji su vezani za potrošnju goriva npr. brzinu, kurs, snagu pogonskih strojeva itd. Htjeli smo prikupiti što više realnih podataka. Nakon što smo prikupili podatke, do Nove godine pokušat ćemo na simulatoru simulirati što više različitih stanja koja se mogu pojaviti na analiziranim rutama. Na osnovu tih podataka i podataka iz prakse, napraviti ćemo model koji će, ovisno o vremenskim uvjetima, omogućiti veću ili manju uštedu goriva. Primjerice, ako se sprema bura, moći će se odrediti ruta koja će donijeti uštedu goriva, a ta ušteda goriva smanjit će emisiju ugljičnog dioksida.

Spomenuli ste program, aplikaciju za brodare zbog uštede goriva?

Djelatnici našeg Sveučilišta s talijanskim bi kolegama, koji rade u Fondazione Centro Euro-Mediterraneo sui Cambiamenti Climatici (CMCC), trebali napraviti aplikaciju koja bi omogućavala brodarima koji plove između Italije i Hrvatske da u slučaju vremenskih nepogoda imaju mogućnosti odabira plovidbe rutom koja može uštedjeti gorivo ne ugrožavajući sigurnost plovidbe i trajanje putovanja. Primjerice, u svibnju smo bili na trajektu „Marko Polo“ koji je plovio između Splita i Ancone. Na jednom putovanju uhvatila nas je jaka bura. I brod je, da ne bi bio izložen jakom vjetru, skrenuo uz kornatske otoke i onda se spustio u Split. To je jedan od oblika uštede goriva - tako da se ne ide „glavom kroz zid“, nego da jednostavno napravite devijaciju rute koja će u konačnici uštedjeti gorivo i tako smanjiti emisiju ugljičnog dioksida.

Imate li softverski program?

Djelatnici našeg Sveučilišta s talijanskim bi kolegama, koji rade u Fondazione Centro Euro-Mediterraneo sui Cambiamenti Climatici (CMCC), trebali napraviti aplikaciju koja bi omogućavala brodarima koji plove između Italije i Hrvatske da u slučaju vremenskih nepogoda imaju mogućnosti odabira plovidbe rutom koja može uštedjeti gorivo te tako smanjiti emisije ugljičnog dioksida ne ugrožavajući sigurnost plovidbe i ne produljujući trajanje putovanja

za simulator?

U rujnu smo kupili softver brodostrojarskog dijela simulatora koji je neka vrsta kombinacije triju brodova koje kompanija Jadrolinija ima u svojoj floti na analiziranim rutama. Povezali smo postojeći Transas nautički i Wärsilä brodostrojarski simulator u jedan brod na kojem možemo simulirati mnogo različitih uvjeta plovidbe, od kiše, bure, valova, različitih pogonskih stanja u strojarnici i slično.

Što ste konkretno, radeći na projektu, do sada učinili?

Zasad smo pregledali znanstvenu literaturu, vidjeli što je do sada objavljeno, obavili mjerenja emisija ispušnih dimnih plinova na tri linije: Split - Ancona brodom „Marko Polo“, Zadar - Ancona brodom „Zadar“ i Dubrovnik - Bari brodom „Dubrovnik“ te počeli sa simulacijama na simulatoru.

Kako ste vršili mjerenja emisija ispušnih dimnih plinova?

Mjerali smo prijenosnim uređajem za mjerenje emisija ispušnih dimnih plinova „testo 350 MARITIME“, njemačke tvrtke Testo SE & Co. KGaA, a ustupljen nam je na korištenje zahvaljujući prof. dr. sc. Jasni Prpić-Oršić i doc. dr. sc. Marku Valčiću, djelatnicima Zavoda za brodogradnju i inženjstvo morske tehnologije Tehničkog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Doc. dr. sc. Marko Valčić, koji je i višegodišnji vanjski suradnik Pomorskog odjela Sveučilišta u Zadru, sudjelovao je s nama na nekoliko mjerenja.

Što nam možete reći o uređaju kojim ste vršili mjerenja na brodovima?

Navedeni uređaj za mjerenje emisija nabavljen je u sklopu projekta „Ekološki pristup projektiranju broda i optimalnom planiranju rute“, voditeljice prof. dr. sc. Jasne Prpić-Oršić, a koji je financirala Hrvatska zaklada za znanost (HRZZ-IP-2013-11-8722). U vrijeme nabave te opreme, jedino je uređaj „testo 350 MARITIME“ posjedovao odobrenje njemačkog klasifikacijskog društva GL (Germanischer Lloyd, GL-type approval, Certificate No. 59 488 - 08 HH), danas DNV-GL. Time se nedvojbeno garantira točnost, pouzdanost i reprezentativnost dobivenih mjerenja emisija na različitim tipovima brodova i različitim

Na proljeće i najesen sljedeće godine planiramo opet obaviti mjerenja na brodovima Jadrolinije te uspoređivati podatke. Također, na simulatorima koje imamo na Pomorskom odjelu, simulirat ćemo što više različitih uvjeta u kojima mogu ploviti analizirani brodovi. Naime, kad imate jedno mjerenje, ono nije relevantno. Imat ćemo set stvarnih podataka, set simuliranih. Nadamo se stvoriti dosta veliku bazu podataka iz koje bismo trebali izraditi određeni model do rujna sljedeće godine

brodskim motorima, neovisno o radnim i vremenskim (meteorološkim) uvjetima. Navedeno također jamči i potpunu usklađenost s Prilogom 6 konvencije MARPOL 73/78 („NOx Technical Code“), kao i sa smjernicama protokola MEPC.103(49) Međunarodne pomorske organizacije (IMO).

Prije nego što bismo došli na pojedini brod, bilo je potrebno dogovoriti/vidjeti gdje ćemo postaviti sondu za mjerenje emisija jer pogonski motori nisu isti na tri analizirana broda. Također, prostor pogodan za postavljanje opreme nije svugdje bio pristupačan pa je to bio veoma zahtjevan dio projekta. Bez prethodnog dogovora gubili bi se dragocjeni dani za mjerenje, a zahvaljujući posadi brodova „Marko Polo“, „Zadar“ i „Dubrovnik“, koji su nam 24 sata dnevno bili dostupni, to je funkcioniralo besprijekorno.

Hoće li brodarske kompanije, primjerice, Jadrolinija, imati od toga koristi?

Najprije moram naglasiti zahvalnost na pomoći svima s koji-

ma smo kontaktirali u kompaniji Jadrolinija. Pod time podrazumijevam direktore, inspektore, posadu brodova te administrativno osoblje s kojima smo dogovarali odlazak na brodove. Maksimalno su nam izašli u susret i ovim putem im još jednom svima zahvaljujem na tome jer bez njihove podrške rad na projektu ne bi bio moguć.

Osim znanstvenih spoznaja, cilj projekta je povezati teoriju i praktični dio jer jedno bez drugoga ne ide, a da u konačnici postoji određena ekonomska korist pri uštedi goriva, održavanju strojeva i slično.

Tijekom mjerenja na brodovima bilo nam je drago vidjeti veliki interes za rezultate mjerenja. Načelno smo se dogovorili da ćemo određene zaključke, kad dođemo do njih, prezentirati u Jadroliniji. U službenoj objavi podaci će ostati dio poslovne tajne. Prva mjerenja pokazala su odlične rezultate, ali i neke detalje koje je teško primijetiti ako nemate kvalitetnu mjernu opremu. Zato vjerujemo da će konačni rezultati projekta biti veoma korisni Jadroliniji, ali i drugim

kompanijama u kojima ćemo eventualno vršiti mjerenja.

Osim toga, podaci će možda pomoći i mojemu kolegi, sadašnjem asistentu Vlatku Kneževiću, vezano za njegov doktorski rad.

Također, na proljeće i najesen sljedeće godine planiramo opet obaviti mjerenja na brodovima Jadrolinije te uspoređivati podatke. Nadalje, na simulatorima koje imamo na Sveučilištu u Zadru, simulirat ćemo što više različitih uvjeta u kojima mogu ploviti analizirani brodovi. Naime, kad imate jedno mjerenje, ono nije relevantno. Imat ćemo set stvarnih podataka, set simuliranih. Nadamo se stvoriti dosta veliku bazu podataka iz koje bismo trebali izraditi određeni model do rujna sljedeće godine.

Koliko vrijedi projekt i koliko je ljudi na njemu angažirano?

Od cjelokupne vrijednosti projekta, Sveučilištu u Zadru pripada 300 tisuća eura, s tim da 15 posto financira Sveučilište, dakle, 255 tisuća dolazi iz EU.

Na projektu nas je trenutno osam, a ukupno će sudjelovati oko deset ljudi. Od toga nas četiri-pet sudjeluje u svim fazama projekta, a ostali će pomoći svatko u svojoj fazi projekta. Ja sam voditelj projekta, Zoran Pavin zaposlen je kao tehnički voditelj projekta, a tu je i Vlatko Knežević, asistent na Pomorskom odjelu. Mirna Erlić je administrativni voditelj projekta, a Tina Brković administrativna tajnica. Prije Mirne Erlić projekt je administrativno vodio Martin Zrilić. U projekt su također uključeni izv. prof. dr. sc. Jelena Čulin i prorektor prof. dr. sc. Josip Faričić, a od ljeta, kad smo počeli s nabavom simulatora, uključen je i kolega doc. dr. sc. Mate Barić koji će nam pomoći u nautičkom dijelu vezano za simulacije. Vanjski suradnik s Tehničkog fakulteta Sveučilišta u Rijeci doc. dr. sc. Marko Valčić pomogao nam je u prikupljanju podataka te će nam pomoći u analizi podataka i izradi modela.

Prva mjerenja pokazala su odlične rezultate, ali i neke detalje koje je teško primijetiti ako nemate kvalitetnu mjernu opremu. Zato vjerujemo da će konačni rezultati projekta biti veoma korisni Jadroliniji, ali i drugim kompanijama na čijim ćemo brodovima eventualno mjeriti

Istraživači, inovatori, javne ustanove i poslovni subjekti ujedinili su se kako bi pridonijeli smanjenju CO₂ emisija s trajekata, a pritom bi analizom utvrdili nove pomorske rute između Italije i Hrvatske.

Projekt GUTTA (ušteta goriva i smanjenje emisija CO₂ iz pomorskoga prometa u Jadranskom moru) počeo je javnom konferencijom, koju financira program prekogranične suradnje između Italije i Hrvatske.

Pod koordinacijom Euro-mediterranskog centra za klimatske promjene (CMCC), projekt GUTTA uključuje sljedeće partnere: Hrvatska udruga brodarara Mare Nostrum, Sveučilište u Zadru, Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture Republike Hrvatske te Southern Adriatic Sea Port Authority.

U području mobilnosti, poboljšanje i unaprjeđenje pomorskoga prometa jedno je od rješenja dostupnih međunarodnoj zajednici za smanjenje emisija CO₂. U isto vrijeme, MRV Uredba koju je donijela EU, zahtijeva da veliki brodovi detaljno prate, izvještavaju i verificiraju ispušne vlastitih CO₂ emisija. Istraživački projekt GUTTA koristi će podatke s brodova i meteorološke prognoze kako bi se primijenio *tailor made* alat za optimizaciju emisija s brodova.

Prve aktivnosti projekta otvorene su početnim sastankom

Projekt GUTTA - ušteta goriva i smanjenje emisija CO₂ iz pomorskoga prometa u Jadranskom moru

koji je održan u Lecceu u Italiji od 6. do 8. ožujka ove godine. Sastanak je počeo konferencijom pod nazivom „Ususret održivom prometu na Jadranu“. Konferencija je okupila brojne međunarodne stručnjake iz javnog i privatnog sektora te je bila usmjerena na interakciju između istraživanja, inovacija i društva s ciljem stvaranja održivoga gospodarskog rasta mora i morskog okoliša na Jadranu.

Gianandrea Mannarini, koordinator projekta GUTTA, rekao je da će projekt nastojati pridonijeti dekarbonizaciji trajektnog prometa između Italije i Hrvatske.

Projektne partneri podijeljeni su u tri grupe: akademsku zajednicu, industriju i javni sektor. Oni su obvezani rezultate objaviti široj javnosti, a posebno mla-

dim građanima EU-a iz Italije i Hrvatske, stručnjacima iz područja pomorstva, istraživačkoj i akademskoj zajednici.

„Vrlo smo zainteresirani saznati kakvi će rezultati proizaći iz projekta GUTTA zbog najmanje dva razloga“, rekao je Miguel Madeira, član Savjetodavnog odbora projekta u ime Europske agencije za pomorsku sigurnost (EMSA).

„Sukladno aktivnostima projekta, želimo pozvati sve brodovlasnike da emisije CO₂ sa svojih brodova prijave na europskoj razini na temelju cjelovitog popisa putovanja. Također, bit će vrlo zanimljivo vidjeti kako bi se rezultati projekta mogli koristiti i primijeniti u drugim pomorskim regijama“, dodao je.

Projekt GUTTA će prije svega olakšati provedbu MRV

Uredbe vezanu uz CO₂. Drugo, podaci o stvarnim CO₂ emisijama s nekoliko brodova koji plove u jadranskom pomorskom prometu, bit će statistički povezani s morskim i meteorološkim uvjetima koji se javljaju tijekom plovidbe. Te informacije bit će dio pilot-akcije za planiranje eko-ruta s obzirom na predviđeno stanje okoliša. Takav sustav za potporu odlučivanja bit će dostupan svim brodovima koji djeluju u programskom području.

Treće, projekt GUTTA rezultirat će pregledom pomorskih putničkih ruta između Italije i Hrvatske čiji će se podaci analizirati zbog objektivne procjene sukladno potrebama relevantnih dionika. Ta je analiza ključni korak za javnim izražavanjem interesa za stvaranje novih po-

morskih ruta između Italije i Hrvatske.

Sastanak Upravnog odbora

Sastanak Upravnog odbora projekta GUTTA – „savinG fUel and emissions from mariTime Transport in the Adriatic region“ održan je 2. listopada 2019. godine u prostorijama Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije. Sastanak je organizirala Hrvatska udruga brodarka Mare Nostrum, koja je uz Sveučilište u Zadru, Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture i Autorita di Sistema Portuale del Mare Adriatico Meridionale (Porti di Bari, Brindisi, Manfredonia, Barletta e Monopoli), partner u projektu GUTTA, a čiji je nositelj Fondazione Centro Euro-Mediterraneo sui Cambiamenti Climatici. Prvi dio sastanka bio je otvoren za javnost te je obilježen kao Dan europske suradnje. Na početku sastanka prisutnima su se obratili Sandro Vidas, ravnatelj Hrvatske udruge brodarka Mare Nostrum, i kap. Siniša Orlić, pomoćnik ministra Ministarstva mora, prometa i infrastrukture, iz Uprave sigurnosti plovidbe. Nakon toga održane su prezentacije. Vanjski suradnik projekta, Miguel Madeira iz Europske agencije za pomorsku sigurnost održao je prezentaciju o Thetis platformi Europske

agencije za pomorsku sigurnost, a koja se odnosi na javne objave podataka vezanih uz emisije CO2 s brodova.

Gđa. Anija Vudrić iz Agencije za obalni linijski pomorski promet, održala je prezentaciju o važnosti putničkog prijevoza između Italije i Hrvatske.

Koordinator projekta, Gianandrea Mannarini iz Euromediterranskog centra za klimatske promjene, prezentirao je glavne ciljeve GUTTA projekta i dosadašnje rezultate. Izv. prof. dr. sc. Josip Orović s Pomorskog odjela Sveučilišta u Zadru, predstavio je rezultate dosadašnjeg istraživanja koje je izvršeno na brodovima Jadrolinije na ruti Zadar - Ancona i Split – Ancona te na simulatorima Sveučilišta u Zadru. Gđa. Evangelia Pitoni iz Lučke uprave južnog Jadrana iz Barija, istaknula je važnost novih pomorskih ruta za poboljšanje mobilnosti između Italije i Hrvatske.

Proračun projekta

Projekt GUTTA financiran je Interreg V-A programom prekogranične suradnje Italija-Hrvatska 2014-2020 putem ERDF-a. Proračun projekta iznosi 1.200.000 eura (od čega 85 % iz ERDF-a), a trajanje projekta je od početka 2019. do sredine 2021. godine.

STRUČNI POSJET POLAZNIKA PROGRAMA ZA STJECANJE KOMPETENCIJA NASTAVNIKA I INSTRUKTORA LETENJA

U pripremi modernizacija programa obrazovanja i osposobljavanja nastavnika i instruktora letenja

Polaznici Programa za stjecanje kompetencija nastavnika i instruktora letenja (PNIL) pri Centru „Stjepan Matičević“ 20. studenoga 2019. boravili su u stručnom posjetu Sveučilištu u Zadru, u sklopu kojega su se susreli s rektoricom prof. dr. sc. Dijanom Vican.

Sveučilišni centar od 1996. godine ostvaruje suradnju sa Središtem za obuku Hrvatskoga ratnog zrakoplovstva u Zemuniku, obrazujući pilote, inženjere i časnike Hrvatske vojske za nastavnike i instruktore letenja. Dugogodišnja suradnja s Hrvatskim ratnim zrakoplovstvom okrunjena je i važnom projektnom aktivnošću u sklopu HKO projekta „Kompetencijski standardi nastavnika, pedagoga i mentora“.

Sveučilište u Zadru i Ministarstvo obrane RH kao partner kroz rad stručnjaka Središta za obuku Hrvatskoga ratnog zrakoplovstva, u sklopu projekta, razvijaju standard zanimanja, standard kvalifikacije za nastavnike i instruktore letenja te će kao jedan

od rezultata uslijediti i modernizacija programa obrazovanja i osposobljavanja nastavnika i instruktora letenja.

Rektorica Vican tom prigodom ih je upoznala s bogatom tradicijom Sveučilišta te ih pozvala da se jave s kvalitetnim idejama i projektima, za što će im, kako je naglasila, vrata uvijek biti širom otvorena.

„Pri pokretanju sveučilišta vodili smo se širom perspektivom, a posebno nam je intrigantna bila ideja o povezivanju kopna, mora i neba. Ovo je prostor s najljepšom klimom, s najvećim brojem sunčanih dana, najljepšom ružom vjetrova, na kojemu želimo širiti znanje i optimizam. Od osnivanja smo napravili veliki skok u citiranosti, objavljenim radovima, akreditiranosti, a vjerujem da ćemo i putem ove suradnje unaprijediti naš rad“, rekla je, uz ostalo, rektorica Vican.

Na prijemu joj je zahvalio za povjerenje Središta za obuku Hrvatskog ratnog zrakoplovstva „Rudolf Perešin“, brigadir mr. sc. Goran Huljev.

Sveučilišni centar „Stjepan Matičević“ od 1996. ostvaruje suradnju sa Središtem za obuku Hrvatskoga ratnog zrakoplovstva u Zemuniku, obrazujući pilote, inženjere i časnike Hrvatske vojske za nastavnike i instruktore letenja, a dugogodišnja suradnja okrunjena je i važnom projektnom aktivnošću u sklopu HKO projekta „Kompetencijski standardi nastavnika, pedagoga i mentora“

PROF. DR. SC. ANITA VULIĆ-PRTORIĆ, ODJEL ZA PSIHLOGIJU, AUTORICA KNJIGE UPITNIK PSIHO-SOMATSKIH SIMPTOMA - PRIRUČNIK, NORMATIVNI PODACI I UPITNIK

Svaka nagrada potvrda je da ste posao dobro obavili, no draže mi je kad čujem da je netko pročitao to što sam napisala, da mu se svidjelo i pomoglo mu u radu

Prof. dr. sc. Anita Vulić-Prtorić objavila je knjigu Upitnik psihosomatskih simptoma - Priručnik, normativni podaci i upitnik. Riječ je o hvalevrijednom radu koje je izdalo Sveučilište u Zadru.

Objavljena je vaša knjiga Upitnik psihosomatskih simptoma. Što za vas znači objava tog priručnika?

Objava knjige za svakog autora znači završnu fazu dugotrajnog posla. To je trenutak kada vam je laknulo jer ste dovršili neko djelo i radosni ste jer će sve to što ste radili sada biti dostupno vašim čitateljima te tako konačno dobiti pravi smisao.

Što je Upitnik psihosomatskih simptoma (PSS) i kako se može primijeniti?

Riječ je o knjizi koja je pisana u obliku priručnika u kojem se objašnjava što su psihosomatski simptomi, kako ih možemo prepoznati, istraživati i razumjeti. Opisano je 7 skupina simptoma: kardiovaskularni, gastrointestinalni, respiratorni, pseudoneurološki, muskulturni, dermatološki te simptomi doživljavanja boli i umora. Uz priručnik su objavljeni i rezultati istraživanja te upitnici na hrvatskom i stranim jezicima (engleskom, njemačkom i slovenskom). Pomoću tih upitnika može se procijeniti koliko neka osoba (dijete, adolescent ili odrasla osoba) doživljava navedene simptome. Primjena je vrlo jednostavna jer je riječ o popisu simptoma koji su u većini slučajeva dio svakodnevnog života svih nas. Osoba koja ispunjava taj upitnik treba označiti odgovore uz svaki simptom, nakon čega se dobiveni rezultati uspoređuju s normativnim podacima koji su navedeni u tabli-

Izdavač knjige je Sveučilište koje je snažno podržalo objavu Upitnika, ali je publikacija javna i dostupna besplatno na stranicama Sveučilišta. Riječ je o knjizi koja je pisana u obliku priručnika u kojem se objašnjava što su psihosomatski simptomi, kako ih možemo prepoznati, istraživati i razumjeti. Uz priručnik su objavljeni i rezultati istraživanja te upitnici na hrvatskom i stranim jezicima (engleskom, njemačkom i slovenskom)

cama. Tako možemo saznati jesu li simptomi kod te osobe učestaliji ili više ometajući nego što je to uobičajeno kod drugih osoba iste dobi i spola.

Koliko je dugo nastajao PSS?

Prva istraživanja u kojima je korišten ovaj upitnik počela su prije 15-ak godina. To se može činiti kao vrlo dugo razdoblje, no treba imati na umu da svaki takav upitnik namijenjen psihološkoj procjeni mora proći nekoliko faza razvoja prije nego što možemo ustvrditi da je to pouzdan instrument i „pustiti“ ga u primjenu. Upitnik PSS do danas je korišten u tridesetak istraživanja, rezultati su objavljeni u časopisima i prezentirani na stručnim i znanstvenim skupovima, a također se svakodnevno primjenjuje u individualnoj procjeni u školama, bolnicama, savjetovalištim i dr.

Na kojem uzorku, odnosno broju sudionika, su prikupljeni podaci?

Budući da je ovaj priručnik napravljen tako da pruži što više relevantnih informacija o fenomenologiji, učestalosti, težini i rasprostranjenosti psihosomatskih simptoma te njihovoj povezanosti sa zdravstvenim statusom, anksioznosti, depresivnosti, školskim uspjehom i sl., podaci su prikupljeni na reprezentativnim uzorcima djece, adolescenata i odraslih. Pokazatelji objavljeni u priručniku prikupljeni su na uzorku od 1637 sudionika, u dobi od 11 do 25 godina. Nedavno smo prikupili podatke i na uzorcima osoba starijih od 25 godina pa će i ti pokazatelji uskoro biti dostupni korisnicima.

Kome je namijenjen Upitnik psihosomatskih simptoma (PSS)?

Podaci koji se mogu dobiti primjenom PSS-a do danas su se pokazali korisni stručnjacima različitih struka koji se bave ovom problematikom - psiholozima, psihijatrima, liječnicima, socijalnim radnicima, pedagogima, edukacijskim rehabilitatorima i dr. Njegova prednost je jednostavnost i primjenjivost u različitim dobnim skupinama.

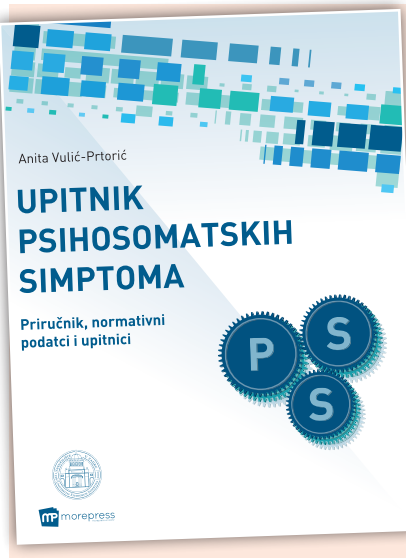
Vrijeme ispunjavanja upitnika je relativno kratko, 10 - 15 minuta, je li na osnovi toga moguće dobiti dovoljno informacija?

Upravo je to jedna od prednosti ovog upitnika, pored jednostavnosti koju sam upravo spomenula. Za onoga koji ispunjava ovaj upitnik sve skupa traje 10 - 15 minuta, no za stručnjaka analiza rezultata traje znatno dulje jer iz upitnika može dobiti odgovore na nekoliko pitanja: saznaje koliko je simptoma ta osoba doživjela u razdoblju od 3 mjeseca i učestalost pojavljivanja tih simptoma; o kojim je simptomima najčešće riječ - kardiovaskularnim, respiratornim ili nekim drugim; koliko su ti simptomi osobi ometali svakodnevni život; jesu li povezani sa zdravstvenim statusom osobe, jesu li bolni i mora li osoba zbog toga uzimati lijekove itd. Još zanimljivije informacije mogu se dobiti ako upitnik ispunjavaju roditelji i djeca. Tada možemo vidjeti koliko se procjene simptoma koje iznosi dijete slažu s procjenama djetetovih simptoma koje iznosi roditelj.

Tjelesni simptomi dio su različitih psihičkih problema i poremećaja. Što se sve ubraja u psihosomatske simptome?

Najjednostavnije rečeno, psihosomatski simptomi su tjelesni simptomi koji se javljaju pod utjecajem emocionalnog doživljavanja. Na primjer, većina studenata doživljava vrlo snažne tjelesne simptome u periodima prije ispita. To mogu biti problemi sa spavanjem, gubitak apetita, mučnina i sl. Neposredno prije ispita može se javiti glavobolja, povraćanje, ubrzano lupanje srca, vrtoglavica i sl. Treba napomenuti da je sasvim normalno i očekivano doživljavati tjelesne simptome određenog intenziteta i trajanja, no kada oni postanu toliko intenzivni i neugodni

Kad sam tek počela raditi, uvelike su mi pomogli znanstveni i stručni radovi koje sam čitala, predivni predavači na edukacijama u koje sam se uključila, znanja koja sam dobila na poslijediplomskom studiju. Stoga sam, kad sam došla raditi na Sveučilište, shvatila to kao prigodu da kroz znanstveno-istraživački rad pomognem kolegama u praksi, osobito onima koji rade s djecom i mladima. Uz prenošenje tog znanja i iskustva na naše studente, buduće psihologe, to mi je i danas glavna misao vodilja i motivacija za rad

U većini dosadašnjih istraživanja, pa tako i u našem, pokazalo se da muški sudionici doživljavaju znatno manje tjelesnih simptoma i prvocjenjuju ih znatno manje ometajućima. S obzirom na dob, ističe se skupina srednjoškolaca i srednjoškolke koji doživljavaju svoje simptome češće i više ometajućima od ostalih skupina sudionika, tj. osnovnoškolaca i studenata. Preporuka navedena u priručniku PSS je da se pri interpretaciji osobita pozornost obrati na dob i spol sudionika jer u tom smislu neki simptomi pokazuju određene specifičnosti

ak minuta.

Koji simptomi imaju najveću, a koji najmanju frekvenciju pojavljivanja?

Prema podacima objavljenima u PSS-u, sudionici najčešće doživljavaju manjak energije i umor, glavobolje, bolove u leđima, mučnine, simptome prehlade. Više od 50 % sudionika doživjelo je te simptome u posljednja tri mjeseca. Čak je 40 % sudionika izjavilo da doživljava manjak energije i umor nekoliko puta tjedno ili svakodnevno.

Naravno, najrjeđe se doživljavaju simptomi koji su vezani za neka teža psihofizička stanja, npr. nesvjestica, gubitak ravnoteže, osjećaj gušenja, iznenadni gubitak vida i dr.

Postoji li značajna razlika u doživljaju tjelesnih simptoma s obzirom na dob i spol osoba koje ispunjavaju Upitnik?

U većini dosadašnjih istraživanja na tom području, pa tako i u našem, pokazalo se da muški sudionici doživljavaju znatno manje tjelesnih simptoma i procjenjuju ih znatno manje ometajućima. S obzirom na dob, ističe se skupina srednjoškolaca i srednjoškolke koji doživljavaju svoje simptome češće i više ometajućima od ostalih skupina sudionika, tj. osnovnoškolaca i studenata.

Preporuka navedena u PSS-u je da se pri interpretaciji osobita pozornost obrati na dob i spol sudionika jer u tom smislu neki simptomi pokazuju određene specifičnosti. Na primjer, pokazalo se da učestalost bolova u leđima, umora, osjećaja nadutosti pokazuje tendenciju rasta s dobi, i to podjednako kod muških i ženskih sudionika. No, primjerice, glavobolje su podjednako učestale u svim dobnim skupinama muških sudionika, dok kod sudionica bilježimo njihovu sve veću učestalost s dobi. Mučnina, grčevi u trbuhu, bol u zglobovima, rukama i dr. su stabilni simptomi, tj. podjednako se često javljaju u svim dobnim skupinama i kod muških i kod ženskih sudionika. Svi ti podaci govore nam o

da znatno ometaju učenje i svakodnevne aktivnosti, potrebno je potražiti pomoć. Na našem Sveučilištu imamo Studentsko savjetovište gdje studenti mogu dobiti stručne savjete o tome kako se nositi s takvim tegobama.

U današnjoj stručnoj literaturi za opisivanje tih simptoma koristi se različita terminologija, npr. medicinski neobjašnivi tjelesni simptomi, funkcionalni somatski simptomi, psihosomatski simptomi, somatoformni simptomi i sl. Ako se PSS koristi u sklopu neke dijagnostičke procedure, potrebno je voditi računa o točnoj interpretaciji simptoma, a to je u priručniku i navedeno.

Također, kao što ste rekli, tjelesni simptomi dio su različitih

psihičkih problema i poremećaja, osobito iz skupine anksioznih i depresivnih poremećaja, a dominantno su obilježje nekih duševnih poremećaja koji se mogu javiti već u ranoj dobi, djetinjstvu i adolescenciji (poput poremećaja hranjenja, spavanja, eliminiranja, disanja i dr.). Stoga su nalazi dobiveni ovim upitnikom izuzetno važni u boljem razumijevanju navedenih problema.

Koliko je tjelesnih simptoma na samom popisu?

U PSS-u je navedeno 35 tjelesnih simptoma te dopunska pitanja o zdravstvenom statusu osobe, doživljavanju bolova, uzimanju analgetika i dr. Zaista mnogo informacija za samo 10-

Psihosomatski simptomi su tjelesni simptomi koji se javljaju pod utjecajem emocionalnog doživljavanja. Na primjer, većina studenata doživljava vrlo snažne tjelesne simptome u periodima prije ispita - problemi sa spavanjem, gubitak apetita, mučnina i sl. Sasvim je normalno i očekivano doživljavati tjelesne simptome određenog intenziteta i trajanja, no kada oni postanu toliko intenzivni i neugodni da znatno ometaju učenje i svakodnevne aktivnosti, potrebno je potražiti pomoć. Na našem Sveučilištu imamo Studentsko savjetovište gdje studenti mogu dobiti stručne savjete o tome kako se nositi s takvim tegobama

važnosti poznavanja prirode pojedinih tjelesnih simptoma.

Žene, prema vašem istraživanju, imaju snažniji doživljaj tjelesnih simptoma, znači li to da studentice imaju snažniji doživljaj psihosomatskih simptoma u usporedbi sa studentima?

Tako je, naša, kao i većina dosadašnjih istraživanja, pokazuju da žene, prema tome i studentice, pokazuju veću osjetljivost na događanja u tijelu, tj. doživljavaju veći broj tjelesnih simptoma i ti ih simptomima u većoj mjeri ometaju u svakodnevnom životu. O tome govori i podatak da je 36 % studenata procijenilo svoje zdravlje izvrsnim, u odnosu na 19 % studentica. Tumačenja takvih razlika su brojna - od toga da su žene sklonije tjelesno intenzivnije reagirati u stresnim situacijama, osjetljivije su na svoje tjelesne simptome i brže ih prepoznaju, posvećuju im više pozornosti i vremena, više o njima razmišljaju i spremnije su o njima izvještavati, pa do toga da su savjesnije i zdravstveno odgovornije te češće nego muškarcima traže informacije o svojim tjelesnim simptomima i češće odlaze liječniku.

Izdavač knjige je Sveučilište koje je snažno podržalo objavu Upitnika, ali je zanimljivo da je ta publikacija javna i dostupna besplatno na stranica Sveučilišta?

Pa razlog je zaista logičan - u nastanku ovog upitnika, u procesu prikupljanja podataka, sudjelovalo je mnogo mojih kolega, stručnjaka i studenata, objavljeni su brojni radovi i zaista ne bi bilo korektno da nakon tolikog truda PSS ne bude dostupan javno i besplatno. Kao vjerojatno i svim autorima, tako i meni, najveća nagrada je kad vidim da je priručnik s upitnicima koristan kolegama koji se bave ovim područjem.

Područje vašeg znanstvenog interesa je psihologija djetinjstva i adolescencije, razvojna psihopatologija, psihodija-

Prof. dr. sc. Anita Vulić-Prtorić

Prof. dr. sc. Anita Vulić-Prtorić osnovnu je i srednju školu završila u Požegi, a studij Psihologije na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu 1985. Poslijediplomski studij iz dječje i adolescentne psihijatrije završila je na Medicinskom fakultetu u Zagrebu, a doktorirala je na kliničkoj psihologiji 2000.

Redovita je profesorica na Odjelu za psihologiju Sveučilišta u Zadru od 2012., a profesorica u trajnom zvanju od 2018. godine. Voditeljica je Katedre za kliničku i zdravstvenu psihologiju na Odjelu za psihologiju Sveučilišta u Zadru od 2007.

Za svoj znanstveni rad dobila je brojne nagrade i priznanja. Tako je, uz ostalo, dobila Rektorovu nagradu u akademskoj godini 2003./2004. za „postignute uspjehe u radu i objavu prvog sveučilišnog udžbenika Sveučilišta u Zadru: Depresivnost u djece i adolescenata“ (Zadar, 25. ožujka 2004.) Godine 2005. dobila je nagradu „Zoran Bujas“ Hrvatskog psihološkog društva za „osobito vrijednu psihologijsku knjigu godine“. Nagradu „Marko Marulić“ dodijelilo joj je 2008. Hrvatsko psihološko društvo za doprinos primijenjenoj psihologiji.

gnostika, prevencija, psihološka pomoć. Godine 2003. objavili ste sveučilišni udžbenik Depresivnost u djece i adolescenata, za što ste dobili Rektorovu nagradu 2004. Mogu li nagrade biti satisfakcija znanstveniku?

Naravno da mogu jer je svaka nagrada koju dobijete, svojevrsna potvrda da ste taj posao do-

bro obavili. No, moram priznati da mi je draže kad čujem da je netko pročitao to što sam napisala, da mu se to sviđelo i da mu je pomoglo u radu.

Što je, ili tko, bilo presudno u vašem životu da se bavite ovim čime se bavite, primijenjenom znanošću?

Odgovor je jednostavan - dje-

ca s kojom sam radila u školi. A ako me pitate kada sam se zainteresirala za istraživački rad, moram priznati da je to bilo zaista davno, čim sam počela raditi kao psiholog. Iskreno, krenula sam na poslijediplomski studij zbog vlastite nesigurnosti i bespomoćnosti, osjećaja koji velik broj mladih ima kada krene s faksa na posao. Mnogo toga nisam znala, mnogo mi je toga tada bilo nedostupno, a očekivalo se od mene da, kao psiholog, radim psihološku procjenu, savjetovanje, pomognem u stručnom usavršavanju nastavnika...

U to vrijeme uvelike su mi pomogli znanstveni i stručni radovi koje sam čitala, predivni predavači na edukacijama u koje sam se uključila, znanja koja sam dobila na poslijediplomskom studiju. Zato sam, kad sam došla raditi na Sveučilište, shvatila to kao prigodu da kroz znanstveno-istraživački rad pomognem kolegama u praksi, osobito onima koji rade s djecom i mladima. Uz prenošenje tog znanja i iskustva na naše studente, buduće psihologe, to mi je i danas glavna misao vodilja i motivacija za rad.

Prva istraživanja u kojima je korišten ovaj upitnik počela su prije 15-ak godina. Upitnik PSS do danas je korišten u 30-ak istraživanja, rezultati su objavljeni u časopisima i prezentirani na stručnim i znanstvenim skupovima, a svakodnevno se primjenjuje u individualnoj procjeni u školama, bolnicama, savjetovalištim i dr. Podaci koji se mogu dobiti primjenom PSS-a do danas su se pokazali korisni stručnjacima različitih struka koji se bave ovom problematikom - psiholozima, psihijatrima, liječnicima, socijalnim radnicima, pedagogima, edukacijskim rehabilitatorima i dr. Njegova prednost je jednostavnost i primjenjivost u različitim dobnim skupinama

SVEČANA PROMOCIJA 160 MAGISTARA NA SVEUČILIŠTU U ZADRU, 7. PROSINCA 2019. GODINE

Budite dio europske i svjetske mobilnosti, ali ne budite dio nepromišljenog odlaska

S rektoricom Vican u svečanosti su sudjelovali prorektorica prof. dr. sc. Nedjeljka Balić-Nižić i promotor izv. prof. dr. sc. Josip Orović, zamjenik pročelnika Odjela za pomorstvo. Prof. Orović istaknuo je kako se njihovu uspjehu ne vesele samo njihove obitelji, nego i svi zaposlenici Sveučilišta u Zadru, njihova akademska obitelj

Na Sveučilištu u Zadru 7. prosinca 2019. godine promovirano je 160 magistrica i magistrara različitih struka - ekonomije, edukacije različitih jezika i književnosti, pedagogije, ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, povijesti, informacijskih znanosti, geografije, itd. Donedavnim studentima diplome je u dvjema odvojenim promocijama uručila rektorica Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Dijana Vican.

Akademski vrh društva

Kako je istaknula u pozdravnoj riječi, kada su prije pet-šest godina postali članovi sveučilišne zajednice, dočekani su najsrdačnijim pozdravnim riječima i dubokom vjerom sveučilišnih profesora da će postati magistri svaki svoje struke. Zaželjelo im se da postanu akademski vrh hrvatskoga društva, u čemu su oni i uspjeli. „Sa sveučilišnom diplomom prestajete biti studenti Sveučilišta u Zadru, ali ulazite u povijest Sveučilišta u Zadru; visokog učilišta s najduljom tradicijom visokog obrazovanja na prostoru jugoistočne Europe; sveučilišta koje svoje korijene bilježi iz 1396. godine“, istaknula je Vican. Ove je godine Sveučilište ušlo u alijansu europskih sveučilišta. Sa svojih 5500 studenata ono je grad u najljepšem gradu

– gradu Zadru, gradu povijesnih i kulturnih jedinstvenosti, gradu jedinstvenih Morskih orgulja, gradu koje se diči s četiri sveca zaštitnika; gradu predivnoga spoja mora, kopna i neba.

Najbolji hrvatski „proizvodi“

„Nakon slavlja i veselja, bit će među vama onih koje će obuzeti nezadovoljstvo i deprimiranost; možda ima i onih koji svoju budućnost namjeravaju riješiti putovnicom; vjerojatno ima i onih koji drže kompas u ruci i promišljaju se na kojem dijelu svijeta kruh ima jednu, a ne sedam kora; ima, vjerujem, i onih koji su pri-

jemčivi na uvjeravanja drugih da je tuđe bolje i da je drugdje ljepše i bolje. Svaka odluka koju donesete bit će samo vaša i mi ćemo je poštovati. Budite dio europske i svjetske mobilnosti, ali ne budite dio nepromišljenog odlaska. Raznosite domoljublje radosno gdje god obitavali. Dužnost mi je to govoriti i ponavljati svim naraštajima. Dužnost mi je to govoriti u ime onih koji su nam osigurali slobodu i samostalnost. Onih koji su dali sebe, svoj život, svoju budućnost za našu budućnost jer su vjerovali da će iza njih biti onih koji će znati i vjerovati u ono što su bili njihovi ideal“, poručila im je rektorica Vican. S rektoricom Vican

u svečanosti su sudjelovali prorektorica prof. dr. sc. Nedjeljka Balić-Nižić i promotor izv. prof. dr. sc. Josip Orović, zamjenik pročelnika Odjela za pomorstvo, koji je rekao da se njihovu uspjehu ne vesele samo njihove obitelji, nego i svi zaposlenici Sveučilišta u Zadru, njihova akademska obitelj.

„Vi ste „proizvod“ koji će promovirati ovo sveučilište i širiti znanje koje ste ovdje stekli“, rekao je Orlović.

Nakon svečane prisega uslijedila je svečana podjela diploma. Svečanom ugođaju pridonio je i nastup studentske a cappella skupine A. K. A. Crescendo i Anima Maris.

Na promociji u 11 sati promovirani su: **Ivana Anzulović, Ana Baraba, Ivana Barjašić, Antonio Batur, Sara Belas, Anamarija Bešlić, Matea Biloglav, Božena Birkić, Tamara Blaslov, Ika Bobanović, Ivana Božić, Ana Bučević Romić, Viktorija Capek, Frane Čerina, Matea Čuk, Marija Dukić, Katarina Džal, Kristina Đura, Nina Fabris, Ante Golem, Marija Grabant, Ivana Grčić, Matea Gugić, Josip Ivanov, Lucija Ivić, Darija Jović, Kristina Jurjević, Ana Kalajžić, Andrija Kapetanović, Elena Kladarić, Filipa Kljajić, Ines Korošec, Matea Kulišić, Marko Lepur, Petra Lokin, Petra Lučić, Matko Luetić, Marina Marasović, Hrvoje Marčević, Marina Maruna, Silvijska Matanić, Zrinka Matulić, Marta Mikac, Matea Miklaušić, Maša Milas, Mirjana Miočić, Nikolina Moretić, Marina Muštra, Mia Ninčević, Dora Palajsa, Joško Pavić, Marko Pavleka, Larisa Pavlović-Petani, Petra Perica, Anamarija Perić, Adriana Branka Pojatina, Ivana Puncet, Majda Radić, Martina Radman Livaja, Natali Rašo, Lucija Rogić, Damir Selimović, Matea Stanović, Dominko Svilan, Katarina Šerčer, Nino Šimunov, Ivana Šimunović, Ivana Šutalo, Sanja Uskok, Petra Vicković, Marija Vidaić, Marta Vrkić, Martina Vujević, Nina Vukorepa, Nikolina Vuković, Nikolina Vuleša, Cvita Vulić Stručić, Mario Zulić, Mia Žaja i Anja Žvorc.**

U 13 sati promovirani su: **Marijana Babić, Kristina Barbaroša, Tonka Baričević, Ivana Bašić, Matea Bašić, Mirna Beketić, Lucija Benkus, Tomislav Bilić, Marija Bistrić, Ivana Blaž, Marko Borović, Martina-Matija Brčić, Ivana Bušljeta, Ines Carević, Ivana Čorić, Elena Darabuš, Katarina Dellavia, Magdalena Dermišek, Željka Došen, Josipa Ergotić, Martina Fržop, Valentina Galešić, Luka Antonio Gotovac, Anđela Grčić, Krešimir Ilić, Vedrana Ivčić, Anamarija Joković, Lucija Jozić, Valentino Kadija, Damir Kamenar, Marija Karaga, Mateja Klekar, Viktorija Kopunjić, Domagoj Kozarić, Nevija Kožul-Peričić, Andrea Kršlović, Krešimir Lokin, Krševan Lučić, Katarina Madjerić, Barbara Matić, Kristina Matijašević, Borka Matošić, Gabrijela Mikelić, Andrijana Milak, Marina Milovac, Anđela Mirković, Josip Motušić, Antonela Nekić, Anđela Oljica, Ana Pamuković, Mateo Paškalin, Ivana Pavić, Ana Pavlović, Paula Pedić, Nina Petković, Helga Pticek, Josipa Puzar, Martina Radić, Karlo Rajčević, Erika Ratković, Anđa Remić, Nikolina Sapunarić, Iva Sorić, Marko Surać, Margareta Šarić Blažević, Lucija Šimac, Ivana Tikvić, Antonia Vicković, Valentina Vidaček, Anna Vidas, Martina Vidović, Nevena Vlasnović, Antonia Vrbatović, Mate Vučić, Mirna Vuković, Antonija Vulić, Ana Vulin, Matea Vunić, Natalija Zubak, Josipa Zurak i Irena Županić.**

DOC. DR. SC. **VEDRANA GLAVAŠ**, ODJEL ZA ARHEOLOGIJU, JEDNA OD IDEJNIH ZAČETNICA KORIŠTENJA POTRAŽNIH PASA ZA ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA

Naš je odjel jedini odjel za arheologiju u svijetu koji koristi pse za sužavanje arheoloških lokaliteta

Nakon što su u međunarodnom časopisu *Journal of Archaeological Method and Theory* objavile rezultate arheoloških istraživanja uz pomoć pasa, doc. dr. sc. Vedrana Glavaš i Andrea Pintar, etolog, bivša glavna instruktorka potražnih pasa HGSS-a i voditeljica Centra S.Pas (centra za obuku pasa specijalne namjene u Hrvatskom zagorju) postale su tema svjetskih medija. Njih dvije su uz pomoć pasa Centra S.Pas, treniranih za detekciju ljudskih ostataka, na Velebitu, na lokalitetu Drvšica, pronašle grobove iz 8. stoljeća prije Krista

Doc. dr. sc. Vedrana Glavaš sa Sveučilišta u Zadru i Andrea Pintar, bivša glavna instruktorka potražnih pasa HGSS-a i voditeljica Centra S.Pas (centra za obuku pasa specijalne namjene u Hrvatskom zagorju), postale su, nakon što su u međunarodnom časopisu *Journal of Archaeological Method and Theory* objavile rezultate arheoloških istraživanja uz pomoć pasa, tema svjetskih medija. Njih dvije su uz pomoć pasa Centra S.Pas, treniranih za detekciju ljudskih ostataka, na lokalitetu Drvšica u blizini Karlobaga, pronašle grobove iz 8. stoljeća prije Krista. Nijedno istraživanje s hrvatskih sveučilišta nije toliko odjeknulo u svijetu, pogotovo ako se ima u vidu postignuće koje dolazi iz male Hrvatske u kojoj svi rade u okolnostima mižernoga financiranja znanstvenih istraživanja.

Vedranu Glavaš ne prestaju zvati novinari sa svih strana svijeta s molbom za intervju te producenti najjačih kuća za snimanje dokumentaraca.

Andrea Pintar, etolog i voditeljica Centra S.Pas, sa suprugom Christianom Nikolićem u Centru obučava samo svoje pse. Vedrana Glavaš s njima surađuje, a Sveučilište u Zadru odnosno Odjel za arheologiju ima pot-

Doc. dr. sc. Vedrana Glavaš

Vedrana Glavaš rođena je u Rijeci 1984. Osnovnu i srednju školu, opću gimnaziju, završila je u Senju. Godine 2002. upisuje studij arheologije i povijesti na Filozofskom fakultetu u Zadru, gdje 2009. stječe titulu diplomiranog arheologa i profesora povijesti. Iste godine upisuje doktorski studij Arheologija istočnog Jadrana. Za vrijeme studija sudjelovala je u brojnim arheološkim istraživanjima (Asseria, Vela Spila, Monkodonja, Crno Vrilo, Privlaka - Škornica, Ljubač - Stojčići, Tomašanci - Zdenči, Mala pećina u Kličevici, Burnum, Benkovac - Lastvine, Dugi otok - Vlakno...).

Godine 2009. zaposlena je u tvrtki Arheolog d.o.o. gdje je u funkciji voditelja i zamjenika voditelja radila na brojnim zaštitnim arheološkim istraživanjima.

Od 2011. radi kao znanstveni novak na projektu prof. dr. sc. Miroslava Glavičića „Antički gradovi i naselja u Liburniji“. Tijekom 2012. godine u sklopu stipendije projekta ArcLand boravi u Cambridgeu gdje se pod mentorstvom Roga Palmera stručno usavršava u obradi i interpretaciji zračnih fotografija u arheologiji.

Vedrana Glavaš doktorirala je 2015. godine na poslijediplomskom studiju Arheologija istočnog Jadrana s temom „Romanizacija autohtonih civitates na prostoru sjevernog i srednjeg Velebita“ pod mentorstvom prof. dr. sc. Miroslava Glavičića.

Njezin znanstveno-istraživački rad usmjeren je na istraživanja krških kulturnih krajolika, poglavito na prostor sjevernog i srednjeg Velebita.

To nisu isključivo radni psi, oni su i njihovi kućni ljubimci, nisu kao neki policijski ili vojni psi da život provedu većinom unutar boksa, a izvan boksa su samo kad rade ili treniraju. Kada ne rade, naši psi su sasvim normalni psi, naganjaju vjeverice po zagorskim bregima, igraju se oko kuće, idu u šetnje, oni su članovi obitelji. To je, definitivno, jedan od razloga zbog kojih su ti psi toliko dobri

pisan ugovor o suradnji s Centrom S.Pas. Osim na arheološkim lokalitetima, Centar S.Pas angažiran je na brojnim kriminalističkim slučajevima u Europi, uglavnom na hladnim slučajevima, tj. ubojstvima koja su stara nekoliko desetljeća. U Hrvatskoj Centar S.Pas surađuje s Ministarstvom hrvatskih branitelja, Upravom za zatočene i nestale, na slučajevima iz Domo-vinskog i Drugog svjetskog rata.

Kako se nosite s pritiskom domaćih i svjetskih medija?

Nakon što je pročitao moj znanstveni rad objavljen u jednom uglednom američkom znanstvenom časopisu, kontaktirao me je novinar Joshua Rapp Learn iz američkoga *The Guardian*, iz washingtonske redakcije i napravio intervju sa mnom, a onda je uslijedilo: *Daily Mail* je prenio vijest, a i svi poznatiji svjetski mediji engleskoga, francuskog, njemačkog, ruskog, mađarskog i drugih govornih područja.

Javlaju se mnogi da bi snimali dokumentarce s nama, a prije nekoliko tjedana dala sam intervju i za *New York Times*.

Kako ste se povezali vi i kolegica Andreja Pintar?

Slučajno, jedan vikend u ljeto 2015. otišla sam sa svojim psima,

kućnim ljubimcima, zlatnom retrivericom Frkom i labradorom Ferdom, okupati se na Pag. Zapravo, išla sam u posjet svojim kolegama, podvodnim arheolozima, da vidim što rade. Tamo sam upoznala jednog ronioca kojemu sam ispričala kako te godine planiram raditi na iskapanjima grobova na Velebitu. On mi je rekao: „Kad budeš radila, javi se, imam prijateljicu koju zanimaju grobovi, a koja ima pse.“ U tom trenutku sam pomislila: U redu, ali što bi psi tražili na grobovima?! Reкао mi je da su to posebno obučeni psi koji traže grobove te mi ponudio da nas poveže. Tada nisam ni znala da postoje psi koji otkrivaju grobove. Znala sam da postoje psi iz Gorske službe spašavanja, no to je nešto drugo. Nazvala sam Andreu, koja je tada već radila na kriminalističkim slučajevima, te mi je rekla da je zanima do koje granice starosti pseći njuh može doprijeti. Predložila sam joj da to testiramo na lokaciji na Velebitu, na kojoj smo već otkrili grobove iz prapovijesti, iz 8. stoljeća prije Krista. Našle smo se u lipnju 2015., nakon što sam u svibnju 2015. doktorirala. Pseći njuh htjele smo najprije testirati na već iskopanim grobnicama, u kojima, dakle, više nije bilo ničega te su godinu dana bile izložene buri i kiši. Zapravo, htjele smo vidjeti hoće li psi uopće imati ikakva interesa na tako star miris. Iako nismo imale nikakva očekivanja, psi su pozicije grobova markirali točno na mjestima na kojima smo ih godinu prije iskopali.

Kako su psi označili pozicije grobova?

To rade na više načina - ono što pas traži tijekom potrage je pozicija najjačega mirisa raspad-

U našem znanstvenom radu nisu opisani samo rezultati istraživanja, nego je prvi put iznesena metodologija treninga i školovanja pasa te metodologija njihove uporabe u arheologiji. Naime, brojne su pogreške koje se mogu napraviti pri korištenju pasa na terenu, stoga smo nastojali izuzeti sve te pogreške pa smo razradile cijelu metodologiju, što je silno odjeknulo u cijelome svijetu

Psi s kojima radimo nisu potražni psi, psi tragači, kakve ima primjerice Gorska služba spašavanja, to su detekcijski psi i zovu se psi za detekciju ljudskih ostataka ili *cadaver* psi. Za njih vrijedi druga vrsta treninga, a taj rad je spor i dugotrajan.

nutog ljudskog tijela. On ne traži kosti, nego kontaminiranu zemlju, onaj specifičan miris koji je karakterističan isključivo za čovjeka. Niti jedna druga vrsta nakon raspada nema takav miris. U trenutku kada pas pronade taj miris, on ga označava. Postoje aktivna i pasivna markacija. Aktivna markacija je lajanje, a pasivna je kad legne na poziciju na kojoj je miris i praktički pokazuje njuškom odakle mu miris dolazi. Nama su tada sva četiri psa markirala točna mjesta grobnih škrinja iz kojih su godinu prije izvađene kosti. Nas dvije smo najprije ostale u šoku, znale smo da psi traže grobove i da ih mogu naći, ali da to ide do tolike granice da pronađu grobove iz 8. stoljeća prije Krista, to ipak nismo očekivale.

Je li moguće da toliko vremena zemlja ostane kontaminirana raspadnutim ljudskim ostacima?

Jednom, kada se čovjek raspadne, taj kemijski sastav kontaminira zemlju i ta zemlja zauvijek ostane kontaminirana, više nikada nema svoj izvorni miris.

Što je uslijedilo?

Odlučili smo da ćemo na ostalim predjelima lokaliteta nastaviti raditi sa psima. Moj zadatak je bio sljedećih nekoliko godina iskopati pozicije koje su markirali psi, a kako sam svake godine imala po 20 tisuća kuna za istraživanje, nisam uspjela o tome prije nešto napisati jer mi je trebao relevantan uzorak. Tako da je potrajalo nekoliko godina dok nisam uspjela dobiti relevantan uzorak. Otkriveno je još šest grobova koje su psi označili, ali još nismo iskopali sva označena mjesta.

Uslijedilo je pisanje znanstve-

noga rada u kojemu nisu opisani samo rezultati istraživanja, nego je prvi put iznesena metodologija treninga i školovanja pasa te metodologija njihove uporabe u arheologiji. Naime, brojne su pogreške koje se mogu napraviti pri korištenju pasa na terenu, stoga smo nastojali izuzeti sve te pogreške pa smo razradile cijelu metodologiju, što je silno odjeknulo u cijelome svijetu.

Jesu li u vašem slučaju prvi put u arheološkim istraživanjima korišteni psi?

U Americi se koriste, ali to ide nekih 100 - 200 godina u prošlost. Čitala sam da su korišteni i u Australiji, ali se opet pojavio metodološki problem jer je upotrebljavan samo jedan pas. To istraživanje nije objavljeno u znanstvenom časopisu, nego je riječ o tome da se vijest pojavila u novinama, što ne smatram relevantnim. U tom australskom slučaju, bila je riječ o grobu starom oko 500 godina.

Jedan od bitnih segmenata naše metodologije je da se nikada ne smije na terenu raditi s jednim psom. Poziciju groba moraju potvrditi minimalno dva. Zbog toga mi uvijek radimo s četiri psa na jednom terenu.

Bili ste angažirani na istraživanju sa psima u Njemačkoj?

U Njemačkoj smo radili na istraživanju jednog bojnog polja u bici između Napoleona i Prusa. Kako su na tom području Nijemci gradili cestu, bila je to idealna prigoda da se taj prostor pregleda sa psima. Psi su markirali mnogo pozicija, čime smo znatno suzili područje istraživanja, a sada je red na njemačkim arheolozima da te pozicije iskopaju.

Rad sa psima nije brz, a to je doista golemo područje. Psi s

kojima radimo nisu potražni psi, psi tragači, kakve ima Gorska služba spašavanja, to su detekcijski psi i zovu se psi za detekciju ljudskih ostataka. Za njih vrijedi druga vrsta treninga, a operativni rad znatno je sporiji jer pas pritom radi detekciju.

Imate li još ponuda iz inozemstva za rad sa psima na arheološkim istraživanjima?

Pozvani smo na Kretu u ožuj-

ku. Iako, to bi trebao biti pilot-projekt. Riječ je o brončanom dobu, dakle, još starijem razdoblju nego ono na Drvišici, a pilot-projekt je zbog toga što ćemo putovati samo s jednim psom. Naime, želimo vidjeti hoće li taj jedan pas pokazati interes, a ako bude, onda ćemo u drugoj fazi provoditi pravo istraživanje. Naime, dosta je komplicirano putovati avionom sa psima i zbog toga u prvoj fazi na istraživanje putuje samo jedan pas.

Predmet vašega znanstvenog interesa i rada je Velebit. Vaš doktorski rad nosi naziv „Romanizacija autohtonih civitates na prostoru sjevernog i srednjeg Velebita“. Što su u tom slučaju civitates?

Civitates su autohtone zajednice koje su naseljavale ovo područje u trenutku kad je uspostavljena rimska uprava. Na prostoru Velebita riječ je uglavnom o liburnskim i japodskim zajednicama. Radila sam na razdoblju od

Pseći njih htjele smo najprije testirati na već iskopanim grobnicama, koje su bile istražene godinu dana prije te su godinu dana kao takve, potpuno ispražnjene, bile izložene atmosferilijama. Iako nismo imale nikakva očekivanja, psi su pozicije grobova markirali točno na mjestima na kojima smo ih godinu prije iskapali

prapovijesti do rimskog perioda, a istraživanje je bilo usmjereno na analizu promjene kulturnog krajolika i identiteta od prapovijesti do antike.

Ključna je činjenica da se romanizacija nije svugdje događala na isti način, zabačenija mjesta na Velebitu drukčije su prolazila kroz taj proces nego što je prolazio, primjerice, antički Zadar.

Na samom Velebitu sve te promjene koje je donio Rim vide se većinom upravo uz more. I u vršnoj zoni Velebita pronalazimo rimske ostatke, u dijelovima za koje bismo rekli da tamo ljudska noga nikad nije kročila. Međutim, ti ostaci su sporadični i zastupljeni u iznimno maloj količini. Ipak, Rim je imao i te dijelove pod svojom upravom, najvjerojatnije zbog iskorištavanja šumskih resursa.

Osim odlaska na Kretu, imate li još neke planove za istraživanje?

Naš Odjel za arheologiju provodi studentsku praksu koja se održava u svibnju, a vodimo je kolega Vujević i ja. Nastojimo svake godine na praksi studentima pokušati uvesti nešto novo. Tako smo prethodne godine studentima demonstrirali rad pasa na lokalitetu Nadin pa su studenti, nakon što su psi detektirali pozicije, na tim mjestima vršili iskapanja. Ove godine planiramo nešto slično. Želimo pokazati studentima da arheologija nije samo kopanje, da postoje i neke druge metode istraživanja pomoću kojih možemo suziti područje iskapanja ili ga usmjeriti. Jedna od tih metoda je georadar, zračno snimanje, a jedna su svakako i biodetektor, odnosno psi.

Naš je odjel jedini Odjel za arheologiju u svijetu koji upotrebljava pse za istraživanje arheoloških lokaliteta. U početku, kad sam govorila arheolozima, pa čak i kolegama da će mi doći psi na teren, svi su bili sumnjičavi, no to, naravno, više nije slučaj.

Koliko su grobova na nekom lokalitetu, u postotku, otkrili psi?

To je komplicirano za reći jer mnogo toga ovisi o geologiji, geomorfologiji, vegetaciji na terenu. Psi će uvijek osjetiti miris, no hoće li detektirati svaki grob, pitanje je jer ovisi o mnogim faktorima. Ono što je nama u arheologiji bitno je da nam pas otkrije da

Ono što pas traži tijekom potrage je pozicija najjačega mirisa raspadnutog ljudskog tijela. On ne traži kosti, nego kontaminiranu zemlju, onaj specifičan miris koji je karakterističan isključivo za čovjeka. U trenutku kada pas pronade taj miris, on ga označava. Postoje aktivna i pasivna markacija. Aktivna markacija je lajanje, a pasivna je kad legne na poziciju na kojoj je miris i praktički pokaže njuškom odakle mu miris dolazi

na određenom području postoji groblje, nije nam toliko važno da pogodi točnu poziciju groba zato što ćemo mi ionako postaviti veću arheološku sondu.

Pseća detekcija groba često ovisi o nagibu terena. Ako je groblje na padini, ljudski miris slijevaće se prema dolje pa pas neće markirati točno grobno mjesto nego niže, negdje dolje, jer će najjači miris osjetiti na tom mjestu. Mi smo ti koji interpretiramo ponašanje pasa i geomorfologiju terena. No, takvi podaci su izuzetno bitni jer da nije pasa, ne bismo znali da je na tom području uopće groblje.

Hoćete li pristati na ponude da snimate dokumentarce?

Vidjet ćemo, u pregovorima smo. Kolegica Andrea po struci je arhitektica, ali je i etolog, stručnjak koji se bavi interpretacijom ponašanja životinja. Ona se nije zadržala samo na običnom treningu pasa - tipa donesi i pronađi - nego je proučavala i razne znanstvene radove na temu mirisa raspadnutog ljudskog tijela i širenja toga mirisa. U tome je odigrala izrazito važnu ulogu te je postala tražena u svijetu upravo zbog toga.

Vaša suradnica Andrea Pin-tar posvećuje veliku pozornost treninzima i obučavanju pasa. U čemu je tajna, zašto su ti psi tako dobri?

To nisu isključivo radni psi, oni su i njihovi kućni ljubimci, nisu kao, primjerice, policijski ili vojni psi da većinu života provedu unutar boksa, a izvan boksa su samo kad rade ili treniraju. Kada ne rade, oni su sasvim normalni psi, naganjaju vjeverice po zagorskim bregima, igraju se oko kuće, idu u šetnje, oni su članovi obitelji. To je, definitivno, jedan od razloga što su ti psi toliko dobri.

Ovisi li to o pasmini?

Ne, nego o sustavu unutar kojeg psi rade. Međutim, mi preferiramo rad s belgijskim i njemačkim ovčarima. Osim što su izdržljivi, volimo ih jer "misle svojom glavom".

Može li pas detektirati ljudske ostatke ispod leda?

Ne može, ako nema isparavanja. U trenutku kad počne isparavanje, kad počne zagrijavanje tijela, prorade bakterije. Drugim riječima - bakterije jednako miris koji pas nanjuši. Dakle, dok ne počne zagrijavanje, mirisa nema.

UMJETNA INTELIGENCIJA I NEURO-POEZIJA

Prvi stihovi na hrvatskome jeziku „iz pera“ umjetne inteligencije

Umjetna inteligencija, tj. neuronska mreža, potekla iz suradnje prof. dr. sc. Rafaela Božić s Odjela za rusistiku Sveučilišta u Zadru i docenta Borisa Orehova s Više škole ekonomije iz Moskve, jedne od vodećih institucija na području digitalne humanistike danas u svijetu, napisala je prve stihove na hrvatskome jeziku. Visoki status ruske institucije potvrđuje i činjenica da je Boris Orehov o svojim projektima i istraživanjima na području digitalne humanistike prije nekoliko mjeseci održao predavanje na prestižnom američkom sveučilištu Princeton.

Prva pjesma neuronske mreže na hrvatskom jeziku pročitana je na poetskom maratonu koji je u rujnu 2018. godine održan u Sv. Donatu i objavljena u zajedničkoj zbirki sudionika maratona, a prvi „ciklus“ takvih pjesama objavljen je u časopisu *Republika* 1-2/2019.

O tome što je neuro-mreža i što znači projekt neuro-poezije na hrvatskom jeziku razgovarali smo s Borisom Orehovom koji je programirao neuronsku mrežu i Rafaelom Božić koja je kao hrvatski dio tima osigurala korpus i uredila rezultate.

Što je neuronska mreža?

BORIS OREHOV: To je cijeli niz matematičkih algoritama koji leže u osnovi mnogih suvremenih tehnologija, a povezani su s umjetnom inteligencijom. Na primjer, kompjutori prepoznaju lica na snimci, roboti savladavaju prepreke, automobili s autopilotom voze cestama. Isto tako, mogu stvarati tekste. Kako bi to mogla, neuronska mreža mora „učiti“, jednako kao

Čovjek uči tako da čita tekstove i zatim piše vlastite. Tako i neuronska mreža u kompjutoru može pročitati određenu količinu tekstova na nekom jeziku i nakon toga početi pisati svoje stihove koji će biti vrlo slični stvarnima. Naložili smo neuronskoj mreži da „pročita“ hrvatske pjesnike i ona je počela pisati stihove na hrvatskom jeziku. Hrvatska i hrvatski jezik u tome su među prvima u svijetu, ističe doc. Orehov

što uči mozak čovjeka, tj. stvarna, prirodna neuronska mreža. Čovjek uči tako da čita tekstove i zatim piše vlastite. Tako i neuronska mreža u kompjutoru može pročitati određenu količinu tekstova (primjerice, stihova) na nekom jeziku (primjerice, hrvatskom) i nakon toga početi pisati svoje stihove koji će biti vrlo slični stvarnima. Dakle, „či-

tajući“ mreža u tekstovima nastoji naći pravila i na temelju tih pravila samostalno graditi vlastite tekstove. Zadali smo neuronskoj mreži da „pročita“ hrvatske pjesnike i ona je počela pisati stihove na hrvatskom jeziku. Hrvatska i hrvatski jezik u tome su među prvima u svijetu. To je uistinu potrebno naglasiti. Naime, takvi eksperimenti postojali su i

Kratka pjesma iz izbora objavljenog u Republici

***

Prsten da sam izgubljen kao glas tražio sam samoću, Bože

prije, ali samo sa službenim jezicima UN-a, tj. na ruskom, engleskom, kineskom...“

Koje je naše pjesnike „pročitala“ neuronska mreža?

RAFAELA BOŽIĆ: Na žalost, Hrvatska nema digitaliziran korpus hrvatske poezije, kako to ima, primjerice, Rusija koja ima dostupnu gotovo svu svoju poeziju u digitalnom obliku, što uvelike olakšava sve oblike istraživanja. Pripremila sam digitalizirani korpus koji se sastojao od četiri stotine pjesma, tj. 122.548 riječi poznatih i nepoznatih hrvatskih pjesnika 20. stoljeća (uglavnom na književnom jeziku, ali i nekoliko na dijalektu). Izbor pjesama i pjesnika bio je prilično raznorodan kako bi neuronska mreža „dobila“ raznolikost poeziju.

Zašto je ovaj eksperiment zanimljiv?

BORIS OREHOV: Mnogo je tu zanimljivoga. Najprije, kompjutor piše stihove! Ozbiljno!? Pa poezija je nešto dostupno samo čovjeku! Ali ne, čini se da i kompjutor to može! Nadalje, takve suvremene tehnologije primjenjuju se samo tamo gdje je jezik „živ“, gdje ima budućnost. Ako se takvi eksperimenti rade s hrvatskim jezikom, znači da je on gibak, sposoban, da ima veliku

Neuronska mreža potekla je iz suradnje prof. dr. sc. Rafaela Božić s Odjela za rusistiku Sveučilišta u Zadru i docenta Borisa Orehova s Više škole ekonomije iz Moskve. Doc. Orehov programirao je neuronsku mrežu, a dr. Božić osigurala korpus i uredila rezultate. Prva pjesma neuronske mreže na hrvatskome jeziku pročitana je na poetskom maratonu koji je u rujnu 2018. održan u Sv. Donatu

zalihu snage, čak i u eri globalizacije.

No, koliko su to dobri stihovi?

RAFAELA BOŽIĆ: Moramo istaknuti da je korpus na temelju kojeg je „učila“ ova neuro-mreža bio zapravo vrlo malen. Da smo mogli mreži dati još više materijala, sasvim je sigurno da bi rezultati bili još bolji. Ovako, rekla bih, bilo je dosta „škarta“ (ali to postoji i kod živih ljudi), ali su postojali stihovi koji nisu zastajali za stihovima „pravih“ pjesnika. Zapravo, odnos umjetnosti i umjetne inteligencije na nov i svjež način stavlja u fokus pitanje prirode umjetnosti. Ono što neuro-mreži nedostaje u ovom trenutku je početak i kraj, tj. ona proizvodi tekst koji na mjestima ima karakteristike umjetnosti, ali ne može se reći da može ili želi nešto „reći“, tj. nema vidljivog početka i kraja teksta i ja-

Ovakve suvremene tehnologije primjenjuju se samo tamo gdje je jezik „živ“, gdje ima budućnost. Ako se takvi eksperimenti rade s hrvatskim jezikom, znači da je on gibak, sposoban, da ima veliku zalihu snage, čak i u eri globalizacije, kaže doc. Orehov

sne poruke na razini cjeline teksta. No, ima sjajnih stihova koji čitatelju mogu nešto reći. Dakle, još uvijek je na čovjeku, tj. čitatelju da tom proizvodu dade smisao. Evo nekoliko mojih omiljenih stihova koji su nastali kao proizvod ovoga eksperimenta: „pobjegnimo na vječnost sebi“, ili „neću biti ruke na tamnome trenu“, ili „dok mi je lijepo biti tvoje misli“. Iskreno, to mi je sjajno! Izbor neuro-poezije objavljene u Republici uredila sam na isti način kako bih to napravila nekom „ljudskom“ pjesniku koji možda ima previše toga napisanoga. Odnosno, moj se urednički posao sastojao u brisanju suvišnog. Ovo je prvi takav eksperiment i mislim da je izvršno što su urednici Republike (posebice Tin Lemac) shvatili vrijednost ovoga eksperimenta. Čak su i sudionici maratona dočekali pjesmu sa zanimanjem i dobrodošlicom.

PROF. DR. SC. RAFAELA BOŽIĆ, ODJEL ZA RUSISTIKU, JEDNA OD IDEJNIH ZAČETNICA POETSKOG MARATONA I PROGRAMA POEZIJA U PRIJEVODU

Poetski maraton, užitek za „poetske gurmane“, uz „dodanu vrijednost“ - prevodilaštvo

Program Poezija u prijevodu zamišljen je s nekoliko ciljeva. Ponajprije je cilj da se u takvu „masovnu“ manifestaciju unese i „elitistički“ sadržaj visoke razine, tj. da se u sklopu manifestacije sudionici podsjetite na neka od vrhunskih poetskih ostvarenja svjetske književnosti. Drugi cilj je da se prevoditeljska struka, osobito u dijelu u kojem se dotiče prevođenja poezije - što je vjerojatno i najteži oblik prevođenja, i ne samo književnog - na neki način prezentira javnosti

Već treću godinu zaredom zadnjeg vikenda u rujnu održava se manifestacija Millennium stih - poetski maraton Riječi iznad svega. U sklopu manifestacije tri su događanja: mini maraton učenika osnovnih i srednjih škola Na njima riječ ostaje, Veliki maraton na kojem nastupaju pjesnici i čitaju po jednu svoju pjesmu (ove godine nastupilo ih je više od 90 iz Hrvatske i susjednih zemalja), a u dijelu programa između ta dva maratona nastavnici i studenti Sveučilišta u Zadru organiziraju manifestaciju Poezija u prijevodu. O svemu smo razgovarali s prof. dr. sc. Rafaelom Božić s Odjela za rusistiku koja je, uz predsjednicu udruge Riječi iznad svega Emiliju Mijatović, jedna od idejnih začetnica maratona i samog programa Poezija u prijevodu, koji i moderira posljednje tri godine.

Kako je moguć poetski maraton, o kakvom je zapravo maratonu riječ?

Kako je danas u svijetu nekako književnost, a poezija naročito, navodno pod ugrozom, činilo se potrebnim napraviti projekt koji bi se borio protiv takvog stanja stvari. U jednom neformalnom razgovoru s Emilijom Mijatović, predsjednicom udruge Riječi iznad svega, ispostavilo se da i ona razmišlja o projektima popularizacije poezije pa smo dalje skupa razradile ideju

Pomisao o nekom sličnom projektu nastala je nakon što sam saznala za „maratonski“ ruski projekt čitanja svih Tolstojevih djela online. No, iako smo tadašnji studenti na rusistici i ja nešto snatrali oko toga, nismo se uspjeli organizirati. Velik je to zaloga. Nisam ni znala da se u svijetu, pa i u Hrvatskoj, održavaju pjesnički maratoni. Iskreno re-

čeno, smatrala sam to suprotnim pjesničkom pogledu na svijet. Međutim, kako je danas u svijetu nekako književnost, a poezija naročito, navodno pod ugrozom, činilo se potrebnim napraviti projekt koji bi se borio protiv takvog stanja stvari. U jednom neformalnom razgovoru s Emilijom Mijatović ispostavilo se da i ona razmišlja o projektima popularizacije poezije pa smo dalje skupa razradile ideju.

Što je predložila Emilija Mijatović?

Predložila je da uz sekciju odraslih, što je danas Veliki maraton, na kojemu je ove godine, primjerice, sudjelovalo više od 90 pjesnika pa je program trajao oko šest sati - dakle, stvarno je maratonski - formiramo i sekciju za učenike osnovnih i srednjih škola. To je uistinu veoma važna sekcija, što simbolizira i njezin naslov Na njima riječ ostaje. Sekciju moderiraju Ivica Ušljebrka i Marija Ivoš, a u njoj sudjeluje velik broj djece iz Zadarske županije, sa svojim mentorima. Uistinu je lijepo vidjeti kako se vesele svom nastupu u drevnom Donatu.

Vi ste predložili i sveučilišnu sekciju?

Dosjetila sam se kako bi bilo dobro imati i našu sveučilišnu sekciju i tu se prirodno posložilo da ta sekcija bude posveće-

na upravo prevodenju poezije s obzirom na to da imamo nekoliko filoloških odjela na kojima se ozbiljno radi na podizanju novih mladih prevodilačkih snaga. Iznijela sam prijedlog kolegama koji se bave prevodilačkim kolegijima i naišla na sjajan odaziv. Tu su u prvom redu kolegica prof. dr. sc. Iva Grgić Maroević s našeg Odjela za talijanistiku, zatim izv. prof. dr. sc. Vanda Mikšić s Odjela za francuske i frankofonske studije, izv. prof. dr. sc. Anita Pavić Pintarić s Odjela za germanistiku, docentica Ivana Lončar s Odjela za hispanistiku i iberske studije, docentica Nada Bulić s Odjela za klasičnu filologiju te docent Tomislav Kuzmanović s Odjela za anglistiku, a tu su i dr. sc. Sandra Milanko i viša lektorica Danijela Berišić Antić s naše talijanistike i lektorica Marija Spajić s Odjela za francuske i frankofonske studije.

I mnogi studenti sudjelovali su na maratonu?

U programu je tijekom ove tri godine sudjelovao i znatan broj studenata svih filoloških studija, i to ne samo kao recitatori, nego upravo kao mladi prevoditelji. U našoj posebnoj sekciji, koja se također zove Poezija u prijevodu, objavljuju se njihovi prijevodi pročitani na manifestaciji, a to je većini od njih prvi objavljen prijevod. Ne treba ni govoriti što

to znači mladoj osobi na početku profesionalnoga puta. Naravno da su ti prijevodi mentorirani, tj. studenti ni u jednom trenutku nisu prepušteni sami sebi, ali to jesu njihovi autorski radovi.

Kako je zamišljen program Poezija u prijevodu?

Program Poezija u prijevodu zamišljen je s nekoliko ciljeva. Ponajprije je cilj da se u jednu takvu „masovnu“ mani-

festaciju unese i „elitistički“ sadržaj visoke razine, tj. da se u sklopu manifestacije sudionici podsjetite na neka od vrhunskih poetskih ostvarenja svjetske književnosti. Drugi cilj projekta je da se prevoditeljska struka, osobito u dijelu u kojem se dotiče prevodenja poezije - što je vjerojatno i najteži oblik prevodenja, i ne samo književnog - na neki način prezentira javnosti. Profesija prevoditelja je profesija nevidljivog čovjeka, ako je prijevod dobar - obično komentiramo prijevod samo ako je nešto pošlo po zlu. A bez tih nevidljivih ljudi, koji su često i naši ponajbolji pjesnici, naša kultura ne bi bila ono što jest. Budući da smo mali narod, imamo vrlo široku recepciju stranih književnosti i tu prevoditelji imaju ključne uloge. Posljednjih godina na svim se našim filološkim studijima intenzivno radi na razvoju prevodilačkih kompetencija.

Ovaj su program mnogi sudionici maratona istaknuli kao „dodanu vrijednost“ našeg zadarskog maratona. Nešto što drugi maratoni nemaju. Događanje je uistinu užitek za „poetske gurmane“.

Gosti na poetskom maratonu bili su i glazbenici?

Uz razgovor i poeziju, tu su i glazbeni gosti, harfistica Matea Roknić koja otvara i zatvara sva događanja, a ove godine sudjelovali su i Marino Perović, Renato Krizman, Tomislav Pehar i Duje Stanišić. Svake godine imali smo i posebne goste večeri. Ove godine to je bio mladi zadarski pisac Frane Herenda, prošle nam je godine o Bibliji iz 1968. govorio prof. Josip Lisac, doc. Nikša Eterović prezentirao je svoj projekt Apoteka poezije, a prve godine imali smo iznimnu čast i sreću da nam je u gostima bio akademik Tonko Maroević.

U programu je tijekom ove tri godine sudjelovao i znatan broj studenata svih filoloških studija – i to ne samo kao recitatori, nego upravo kao mladi prevoditelji. U našoj posebnoj sekciji, koja se također zove Poezija u prijevodu, objavljuju se njihovi prijevodi pročitani na manifestaciji, a to je većini od njih prvi objavljen prijevod. Ne treba ni govoriti što to znači mladoj osobi na početku profesionalnoga puta

Vladimir Tomaš, student hrvatskoga jezika i književnosti na Odjelu za kroatistiku Sveučilišta u Zadru, rođen je u Splitu, ali živi u Krilu Jesenice. Odjel za kroatistiku Sveučilišta u Zadru i Studentski zbor izdali su njegovu prvu zbirku pjesama *Oprostite mi prešućeno*.

Zašto ste izabrali studij hrvatskoga jezika i književnosti na Sveučilištu u Zadru?

Studiram zbog ljubavi prema književnosti, a studij hrvatskoga jezika i književnosti na Sveučilištu u Zadru odabrao sam zbog toga što su neke moje profesore hrvatskoga jezika i književnosti nekoć bile zadarske studentice. Imajući na umu njihovu kvalitetu, predanost radu i književnosti, ali i slušajući njihove savjete i upute, odlučio sam i ja krenuti njihovim stopama. Nisam požalio.

Kad ste počeli pisati poeziju?

Neke od svojih prvih "lirskih nacrti" napisao sam već u osnovnoj školi - to su bile pjesme koje sam uglavnom pisao za razne poetske natječaje.

Koji su vam hrvatski pjesnički uzori?

Teško mi je govoriti o uzorima. Zaista ima mnogo pjesnika i pjesnikinja čiji rad poštujem i uz čije sam stihove i ja rastao, u životnom i poetskom smislu. Smatram da je hrvatska književnost pjesnički bogata i nadarena, ali i revolucionarna. Sjetimo se Kamova. Pjesnici i pjesnikinje čijim sam se stihovima napajao kao srednjoškolac, ali i sada, podjednako strastveno, su Silvi-je Strahimir Kranjčević, Janko Polić Kamov, Jure Kaštelan, Josip Pupačić, Vesna Parun, Tin Ujević, Antun Branko Šimić, a u novije vrijeme Nada Grubišić, Anka Žagar i Danijel Dra- gojević.

Kako je došlo do toga da vam Sveučilište, odnosno Odjel za kroatistiku i Studentski zbor objave zbirku poezije?

Sve je zapravo počelo kada sam svoj pjesnički rukopis pokazao i odnio na procjenu svojoj sveučilišnoj profesoricu, izv.

prof. dr. sc. Korneliji Kuvač-Levačić. Profesorica ga je ocijenila pozitivno i oduševljeno predložila da preko natječaja Studentskog zbora pokušamo osigurati plaćanje troškova tiskanja zbirke. Tako sam i učinio. Moj je studentski projekt zadovoljio sve uvjete natječaja i tako sam krenuo u proces objavljivanja. Također, Odjel za kroatistiku, na prijedlog naše pročelnice doc. dr. sc. Sanje Knežević, pozdravio je moj projekt i sufinancirao objavljivanje zbirke.

Tko su bili recenzenti?

Prvi je prikaz zbirke u svrhu objavljivanja pjesama u Zadarskoj smotri napisala izv. prof. dr. sc. Kornelija Kuvač-Levačić, koja je i urednica zbirke. Također, profesorica je napisala i predgovor U traganju za prešućenim. Svoju je recenziju napisao i jedan od uglednijih teoretičara i kritičara poetskog jezika danas - dr. sc. Tin Lemac.

Koje su teme vaših pjesama i zašto?

Teme su raznorodne, a neka-ko skupno najčešće su egzistencijalne i religiozne. Napominjem da je u gotovo svim pjesmama - više ili manje naznačen - prisutan motiv sna i vjere u bolje, pravednije i svetije, čemu se nada, vjerujem, svaki čovjek.

Karmen Mamić svojim je crtežima ilustrirala vašu zbirku pjesama. Zašto ste nju odabrali?

Karmen Mamić moja je prijateljica i poznanica još iz školskih klupa. Nju sam odabrao u prvome redu zato što joj vjerujem i što znam da me poznaje toliko koliko je potrebno da se i ona umjetnički izrazi preko mojih pjesama i donese novu dimenziju napisanog, koju je iznimno ekspresivno i donijela.

Zašto se zbirka zove *Oprostite mi prešućeno*?

Zbirka nosi naslov *Oprostite mi prešućeno* zato što sam u njoj iznio drugoga sebe, skupio sve svoje snove i vizije i tako svima otkrio što me boljelo, što sam sanjao i čime sam se zano- sio, a što sam prešućivao.

Gdje ste predstavili zbirku?

Zbirku sam prvi put predsta-

VLADIMIR TOMAŠ, STUDENT HRVATSKOGA JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI, AUTOR ZBIRKE POEZIJE OPROSTITI MI PREŠUĆENO KOJU SU OBJAVILI ODJEL ZA KROATISTIKU I STUDENTSKI ZBOR

Već sam napisao i drugu zbirku pjesama, a pripremam i roman

Sve je počelo kada sam svoj pjesnički rukopis pokazao i odnio na procjenu svojoj sveučilišnoj profesorici, izv. prof. dr. sc. Korneliji Kuvač-Levačić. Ona, koja je i urednica zbirke, napisala je i njezin prvi prikaz u svrhu objavljivanja pjesama u Zadarskoj smotri, kao i predgovor U traganju za prešućenim. Svoju je recenziju napisao i jedan od uglednijih teoretičara i kritičara poetskog jezika danas - dr. sc. Tina Lemac

Svoju zbirku pjesama oprostite mi prešućeno Vladimir Tomaš počinje retoričkim pitanjem u naslovu prve cjeline. Njegova višestruka paradoksalnost intrigira čitatelja - kako početi priču, a ostati vjeran sebi? Kako jednom lirskom pjesmom ispričati priču, točnije - iznijeti sebe, a pritom se u tom svome neizrecivome „ja“ i dovoljno zadržati? Može li se pjesnički izreći ono što je neizrecivo, vanjskom uvidu svjesno uskraćeno, a da se pritom ne traži čitateljski oprost?

Unatoč vlastitoj spremnosti da prihvati paradoksalnost kao pravilo igre u takvom pokušaju, pažljivi čitatelj će se ipak upitati - gdje se zapravo krije pjesnikovo „prešućeno“ - te postavlja li nam ga pjesnik kao svojevrsan izazov?

Možda se dio tumačenja „prešućenog“ krije u simboli broja sedam kao izabranom načelu kompozicijske organizacije teksta. Sedam cjelina zbirke sugerira težnju za sveobuhvatnošću, vječnošću i obnovom. Njegovom dinamizmu pridonosi slobodan stih dominirajućih refleksivnih lirskih pjesama (sa socijalnim, egzistencijalnim i religioznim motivima), uz izražen osjećaj autora za semantički, ritmotvorni, zvučni i ludički potencijal jezika...

Cijelom zbirkom razvija se maštovita i raznoliko građena figurativnost (često na tragu arhetipske, klasične ili biblijske metaforike) pomoću koje mladi pjesnik stupa u izazovan, katkad i subverzivan dijalog s tradicijom i vlastitom religioznošću (npr. u V. cjelini - moja vjera i utvrda, čežnja i bliskost, intima i trauma, ali i na drugim

mjestima), reflektirajući pritom duboko intimne, bolno integrirajuće paradokse i ulazeći jezikom ponegdje u sferu molitvenog diskursa...

Osim često prisutna poigravanjima fonostilemima i morfostilemima u tvorbi figura koje zvuče i znače - od asonanci, aliteracija, paronomazija, perigmenona do semantički vrlo upečaljivih igara riječima, posebno je zanimljiv i također funkcionalan u smislu „ključa za čitanje“ postupak upisivanja pjesme u pjesmu, kako se mogu čitati kurzivom istaknuti stihovi u većini tekstova ove zbirke...

**Iz predgovora
U traganju za prešućenim
izv. prof. dr. sc. Kornelije Kuvač-Levačić**

vio 11. listopada 2019. godine u zgradi Starog kampusa Sveučilišta u Zadru, a drugi put u Gradskoj knjižnici Zadar. Još me očekuje predstavljanje u rodnom Splitu, zatim u Đakovu i Zagrebu.

Imate li u planu objavu još neke zbirke pjesama i kada će se to dogoditi?

S obzirom na to da je proces objavljivanja potrajao, već sam napisao i drugu zbirku, opsegom gotovo pa upola veću od prve. Pokušat ću je objaviti na isti način kao što sam i prvu, a ako ne uspijem, potražiti ću drugi način.

Pišete li i prozu?

Pišem. Pripremam i roman, ali je takav „zalogaj“ mnogo složeniji, nešto poput gradnje zgrade, u mom slučaju, poetske. Iziskuje mnogo koncentracije,

mentalnog napora i rada, ali mi se čini, ako u obzir uzmem količinu iscrpljenosti koju osjećam nakon pisanja, da je pisanje proze lakše od pisanja poezije.

Je li se netko u vašoj obitelji bavio poezijom ili imao interes za poeziju?

Majka je u mladosti pisala pjesme, a baka ih je usputno smišljala, nekih se još sjeća. Mislim da sam od majke naslijedio ljubav prema književnosti, pogotovo poeziji.

Zanima li, osim Hajduka i ribarenja, vašeg oca vaš interes za poeziju?

Naravno. Sve što zanima mene i moju sestru, to zanima i naše roditelje. Nema događaja, interesa i sna u koji naši roditelji nisu uključeni.

”

Rukopis je sažet, značenjski vrlo gust i kohezivan. Tomaš preferira refleksivnu poetiku zasnovanu na nigdinskoj ontologiji, čime se nadovezuje na egzistencijalistička snatrenja Slavka Mihalića. Iako je riječ o debitantskom rukopisu, takva je teza isključivo aluzivne naravi s obzirom na to da ne znamo u kojem će se smjeru pjesništvo mladog Tomaša razvijati. Refleksivne dionice, pune raznorodnih asocijacija (od upitnosti nad životom i smrću, do podrijetla boga, svemira, izmještenosti sebe i svijeta) izvedene su personalnim poetskim govorom, najčešće dugim monostrofama i kratkim stihovima...

Iz recenzije dr. sc. Tina Lemca

IVA MAGLIĆ, STUDENTICA ČETVIRTE GODINE NA ODJELU ZA NASTAVNIČKE STUDIJE U GOSPIĆU SVEUČILIŠTA U ZADRU, AUTORICA SLIKOVNICE „GODIŠNJA DOBA“ KOJU JE OBJAVILO SVEUČILIŠTE

Slikanje je jedini dio mog života u vezi kojega ne radim planove

Studentica Iva Maglič rođena je u Karlovcu 1995., a živi u Dugoj Resi gdje je pohađala Osnovnu školu „Ivan Goran Kovačić“. Svoju srednjoškolsku naobrazbu nastavila je u Ekonomsko-turističkoj školi Karlovac, smjer ekonomist. Sada je studentica četvrte godine na Odjelu za nastavničke studije u Gospiću Sveučilišta u Zadru koje je objavilo njezinu slikovnicu „Godišnja doba“.

Zašto ste se odlučili za studij na Odjelu za nastavničke studije u Gospiću?

Odjel za nastavničke studije u Gospiću zapravo i nije bio moj prvi izbor. Kako sam srednjoškolsku praksu odrađivala u Centru za socijalnu skrb, htjela sam

lako sam odslušala kolegij Slikovnica, zapravo nisam imala percepciju o tome koliko on znači djeci. Ne mogu vam ni opisati val emocija koje su me preplavile kad sam vidjela njihova sretna lica. Zapravo mi nije ni bilo toliko bitno hoće li se slikovnica tiskati, nego kako će djeca iz moje okoline na nju reagirati jer - na kraju krajeva - sve je to za njih

upisati socijalni rad. No, kada sam počela studirati, uvidjela sam neke prednosti i mane fakulteta i samoga zanimanja, zapravo je ta prva godina presudna studentima. Tada sam shvatila da želim raditi s djecom, ali ne kao socijalna radnica. Prijateljica mi je u to vrijeme studirala na Odje-

lu za nastavničke studije u Gospiću pa sam u razgovoru s njom zaključila da bi to bio pravi izbor za mene, i zbog samog zanimanja, i grada te - ponajviše - klime.

Kad ste u sebi „otkrili“ likovnost i dar za slikanje?

Nisam to zapravo nikada „ot-

krila“. Ne volim govoriti za sebe takve stvari jer postoje mnogo talentiraniji ljudi od mene. Sve je stvar interesa i vježbe, ali moj je put tek počeo.

Kada ste počeli slikati?

Odmalena je likovnost dio mog života. Kao i svako dje-

te, prolazila sam kroz razne faze, nekad bih crtala danima, a nekad ne bih mjesecima. Početkom srednje škole i sklopom niza okolnosti slikanje je postalo moj hobi i terapija, svijet u koji mogu pobjeći.

Jeste li prije studija sudjelovali na nekim izložbama ili natjecanjima iz slikanja, crtanja?

Nikada nisam prezentirala svoje radove, čak ni moji najbliži nisu upoznati s njima. Nekako sam htjela taj dio ostaviti samo za sebe.

Sveučilište vam je objavilo slikovnicu. Što to znači za vas?

Prije svega, želim zahvaliti Sveučilištu što su moju slikovnicu uvrstili u popis sveučilišnih izdanja. Velika mi je čast što je cijeli projekt u sklopu kolegija Animirani film, strip i ilustracija tako završio. Želim pohvaliti i svoje kolege koji su napravili fantastične likovne radove te se nadam da će biti prilike sve prezentirati široj javnosti. Meni je otvorilo vrata jednom novom i do tada ne toliko poznatom poglavlju. Iako sam odslušala kolegij Slikovnica, zapravo nisam imala percepciju o tome koliko on znači djeci. Ne mogu vam ni opisati val emocija koje su me preplavile kad sam vidjela njihova sretna lica. Zapravo mi nije ni bilo toliko bitno hoće li se slikovnica tiskati, nego kako će djeca iz moje okoline na nju reagirati jer - na kraju krajeva - sve je to za njih.

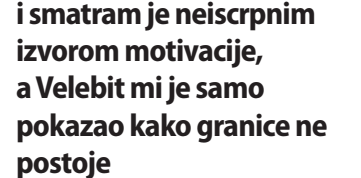
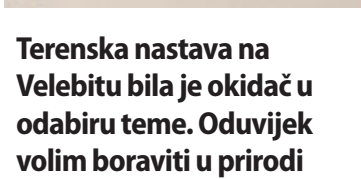
Koje su vam slikarske tehnike omiljene? Kojom ste tehnikom radili slikovnicu „Godišnja doba“?

Nemam neku omiljenu tehniku, moram priznati da mnoge nisam ni isprobala. Slikovnica je rađena akvarel tehnikom. Nekako se u njoj najbolje snalazim, otvara mi velik prostor pri odabiru nijanse boja koje mi u tom trenutku odgovaraju.

Zašto ste izabrali temu godišnja doba?

Terenska nastava na Velebitu bila je okidač u odabiru teme. Oduvijek volim boraviti u prirodi i smatram je neiscrpnim izvorom motivacije, a Velebit mi je samo pokazao kako granice ne postoje.

Ima li to veze s tekstom Zvonimira Baloga „Godišnja doba“? Je li vam Balog inače inspirativan?

Terenska nastava na Velebitu bila je okidač u odabiru teme. Oduvijek volim boraviti u prirodi i smatram je neiscrpnim izvorom motivacije, a Velebit mi je samo pokazao kako granice ne postoje

Znala sam da želim slikati pejzaž, ali dugo nisam mogla pronaći odgovarajući tekst. Kada nešto ne tražite, tada to nekako samo dođe do vas. Tako sam i ja slučajno naletjela na pjesmu Zvonimira Baloga, za koju sam već prvim čitanjem znala da je pravi izbor. Zvonimir Balog svojim humorističnim elementima koje vješto ugrađuje u dječju poeziju, budi radoznalost, vrcakavost i maštu koja je inspirativna svim generacijama.

Kako je bilo na predstavljanju slikovnice?

Predstavljanje slikovnice održano je u Samostalnoj narodnoj knjižnici u Gospiću. Odaziv je bio iznad mojih očekivanja, a sve su nam glazbeno uljepšali studenti Antonio Bektić i Ivana Matasić pod mentorstvom profesorice Ines Cvitković-Kalanjos,

kojima također želim zahvaliti.

Kad je počela suradnja između vas i prof. Ane Vivode?

Sve je počelo kad sam se upisala na njezine kolegije. Trenutačno ne slušam niti jedan kolegij kod profesorice Vivode, ali se nadam da naša suradnja time neće stati. Imam još mnogo toga za naučiti - kako na likovnom, tako i na pedagoškom području - stoga se nadam da ćemo skupa sudjelovati u još nekim projektima.

Je li vas Velebit očarao i koji su vam planovi kad je riječ o slikanju?

Velebit je vječna inspiracija kojoj ću se svakako vratiti. Mislim da je slikanje jedini dio mog života u vezi kojega ne radim planove. To i dalje ostaje dio mene koji ću nastaviti razvijati, u prvome redu zbog sebe.

DOC. DR. SC. TOMISLAV OROZ, ODJEL ZA ETNOLOGIJU I ANTROPOLOGIJU

Temeljna potka u istraživačkom i programskom usmjerenju našega odjela je mediteranski kulturni kontekst, osobito istraživanja usmjerena na hrvatski otočni prostor

Odjel je u suradnji s udrugom „Dobre Dobričević“ s Lastova i udrugom Anatomija otoka krajem rujna na Lastovu organizirao međunarodni simpozij Otoci u fokusu: od naracija ranjivosti do naracija osnaženja, na kojemu je doc. dr. sc. Oroz održao predavanje „Premrežena iskustva otočnih migracija: transnacionalna kretanja otočana na primjeru otoka Oliba i Silbe“

Doc. dr. sc. Tomislav Oroz s Odjela za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru predaje Uvod u etnologiju i kulturnu antropologiju, Antropološko pojmovlje, Etnografije Jugoistočne Europe te na diplomskom studiju drži kolegije Etnografije Sredozemlja i Diplomski praktikum. Rođen je u Zagrebu 1984., a školovao se u Bjelovaru te studirao i doktorirao u Zagrebu na temi „Kulturnoantropološki pristup liku Matije Gupca u političkome diskursu i popularnoj kulturi“. Od 2015. docent je na Odjelu za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru. Odjel je u suradnji s udrugom „Dobre Dobričević“ s Lastova i udrugom Anatomija otoka krajem rujna na Lastovu organizirao međunarodni simpozij Otoci u fokusu: od naracija ranjivosti do naracija osnaženja.

Naziv teme simpozija upućuje na pojačano zanimanje Odjela, ali i vaše, za otoke. U takvoj vrsti istraživanja nužna je interdisciplinarnost?

U relativno kratkoj povijesti Odjela za etnologiju i antropologiju temeljna potka u istraživačkom i programskom usmjerenju studija bio je mediteranski kulturni kontekst, a napose provođenje lokalnih istraživanja usmjerenih na hrvatski otočni prostor. S obzirom na specifičnost kulturne antropologije koju je Clifford Geertz okarakterizirao kao „nediscipliniranu disciplinu“, odnosno koju je Clyde Kluckhohn opisao kao „dozvolu intelektualnog krivolova“, interdisciplinarnost je jedna od temeljnih premisa antropološkog istraživanja. Ona se provlači kao konceptualni lajtmotiv studijskog programa etnologije i antropologije, ali i kao praktični aspekt brojnih istraživanja koja se svake godine provode na Odjelu.

Na ovogodišnjem simpoziju „Otoci u fokusu“ održali ste predavanje „Premrežena iskustva otočnih migracija: transnacionalna kretanja otočana na primjeru otoka Oliba i Silbe“?

Kada je riječ o otočnim temama, tijekom ove godine provedena su dva istraživanja sa studentima preddiplomskog i diplomskog studija na zadarskim otocima. Od već uhodanih terenskih istraživanja na otoku Silbi inspiriranih temom održivosti

Uključite se!

S obzirom na to da će se Anatomija otoka nastaviti održavati u idućim godinama, pozivam sve zainteresirane djelatnike zadarskog sveučilišta da prezentacijom vlastitih otočnih istraživanja pridonesu simpozijским događanjima. U tijeku je planiranje simpozija koji će se u rujnu 2020. godine održati ponovno na otoku Lastovu. Istraživanja na zadarskim otocima zasigurno mogu biti dodana vrijednost koja će obogatiti simpozijška događanja i naše razumijevanje otočnih svjetova.

pod vodstvom prof. dr. sc. Dunje Brozović Rončević, do prvog terenskog istraživanja na Dugom otoku koje sam nakon više godina imao priliku provesti u svibnju ove godine. S kolegom dr. sc. Joškom Čaletom iz Instituta za etnologiju i folkloristiku te kolegicom dr. sc. Mojcom Piškoricom s Muzičke akademije Sveučilišta u

Zagrebu, studenti etnologije i antropologije proveli su sa studentima etnomuzikologije istraživanje u sklopu projekta Zvukovi otoka - Etnografsko i etnomuzikološko istraživanje Dugog otoka. Pokušali smo u suradnji s lokalnom zajednicom napraviti zvučnu etnografiju koja će se odmaknuti od već stereotipiziranih

Posebno mi je drago što je ovakav koncept simpozija prepoznalo i financijski podržalo Sveučilište u Zadru. Zahvaljujem rektorici Sveučilišta prof. dr. sc. Dijani Vican, kao i pročelnici Odjela za etnologiju i antropologiju doc. dr. sc. Danijeli Birt Katić na institucionalnoj podršci kojom su podržali već ovjerene pristupe otočnim temama koje promiče Anatomija otoka

Izlaganje na konferenciji bila je i prigoda za prezentacijom tema koje će biti uključene u prvu međunarodno značajniju publikaciju o hrvatskim otocima. Riječ je o uredničkoj knjizi Nenada Starca Near Islands – A Book of the Croatian Archipelago koja će tijekom 2020. biti objavljena u izdanju izdavačke kuće Rowman & Littlefield

vizualnih evokacija otoka te promisliti otok iz perspektive otočana a kroz medij zvuka. Rezultat projekta bit će studentska zvučna etnografija koja će biti mrežno dostupna do kraja godine, a koja će provokativno odgovoriti na pitanje što je to otok kada ga mislimo kroz osjet zvuka, izvan turističke perspektive i kroz „uši“ otočana. Projekt je podržalo Sveučilište u Zadru, Studentski zbor Sveučilišta u Zadru, ali i općina Sali kojoj smo se odužili održavanjem javnih predavanja u Hrvatskoj knjižnici i čitaonici u Salima. Predavanje o glagoljaškom pjevanju kao nematerijalnoj baštini održao je kolega dr. sc. Joško Čaleta, dok je dr. sc. Owe Rönstrom, etnomuzikolog sa Sveučilišta u Uppsali, održao predavanje „I mala mjesta mogu zvučati glasno“. Osim javnih predavanja, pokušali smo uključiti i učenike OŠ „Petar Lorini“ u Salima koji su sudjelovali u radionici „Slušaj svoj otok“. U radionici smo pokušali navesti učenike da sami provedu istraživanje koje je inspirirano etnografskim pristupom. Time smo željeli vidjeti kako učeničke perspektive otkrivaju one aspekte života na otoku koji nam iz kopnene perspektive često izostaju u promišljanju otoka. Radionica nam je otkrila kako je osjećaj prostornosti za najmlađe često neograničen, iako s kopna otok često doživljamo kao ograničen i sužen.

Otkud dr. sc. Owe Rönstrom u priči o našim otocima?

Kolegu, stacioniranog na otoku Gotlandu, imao sam priliku upoznati prije nekoliko godina kada je posjetio Zadar inspiriran zadarskim morskim orguljama koje je želio sagraditi na oto-

ku Gotlandu, doduše, s pomalo drukčijom agendom. No, za razliku od naših zadarskih morskih orgulja koje, prema riječima Nikole Bašića, upućuju na zvuk kao četvrtu dimenziju prostora, morske orgulje u viziji Owea Rönstroma trebaju osvijestiti na sve veću zagađenost Baltičkog mora. Stoga je ideja instalacije morskih orgulja na Gotlandu inspirirana idejom da se more zaista doživi kao živi organizam na koji kao na sve nas utječe zagađenje. Zvukovi su pritom samo sredstvo koje će skrenuti pozornost zajednice prema zagađenju kao sve važnijem političkom i društvenom problemu. Kako se kolega Rönstrom prethodno u sklopu projekta Belle Sounds bavio zvukovima Gotlanda, umrežavajući zvukove otočnih zvona u prvu veliku skladbu koja je javno izvođena preko švedskog radija, ideja morskih orgulja arhitekta Nikole Bašića posebno ga je zaintrigirala i nagnala da pokuša izvesti sličnu koncepciju na Gotlandu. Kako je ideja instalacije morskih orgulja na Gotlandu intenzivirana, kolega nam se nije mogao pridružiti, ali je predavanje održao putem Skypea upoznajući sve zainteresirane otočane s projektom Belle Sounds, pokazujući da i naizgled marginalizirani prostori poput otočnih mogu imati svoj glas.

Ove godine simpozij je održan na Lastovu?

Nakon pet godina na otoku Visu, ulogu novoga domaćina preuzeo je otok Lastovo gdje je započeta suradnja s lokalnom udrugom „Dobre Dobričević“. Koncepcijski isti recept koji je uključivao radionicu i simpozij nastavljen je na Lastovu, a ovogodišnji, drugi po redu lastovski simpozij naslovljen Otoki u fokusu: od naracija ranjivosti do naracija osnaženja održan je u suradnji Anatomije i udruge „Dobre Dobričević“ s već dugogodišnjim partnerom Institutom za etnologiju i folkloristiku. S obzirom na moja dosadašnja iskustva s kolegama iz udruge Anatomija otoka te znanstveni interes za otočne studije, ovogodišnji je simpozij obogaćen suorganizacijskim priključenjem Odjela za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru. Posebno mi je drago što je takav koncept simpozija prepoznalo i financijski podržalo Sveučilište u Zadru. Takva potpora nije samo formalnog karaktera, nego šalje i

Moje izlaganje ove godine fokusiralo se na komparativnu analizu migracijskih i identitetskih procesa na otocima Silbi i Olibu. Na temelju višegodišnjih terenskih istraživanja na tim otocima, pokušao sam pokazati kako fizički prostor otoka korelira s društvenim prostorom te odgovoriti na pitanja rezidencijalnosti kao preduvjeta otočnih identiteta

simboličku poruku podupiranja znanstvenih istraživanja koja su proklamirana kao istraživačka osobitost zadarskog sveučilišta. Ovim putem zahvaljujem rektorici Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Dijani Vican, kao i pročelnici Odjela za etnologiju i antropologiju doc. dr. sc. Danijeli Birt Katić na institucionalnoj podršci kojom su podržali već ovjerene pristupe otočnim temama koje

promiče Anatomija otoka. Također, otoci zadarskog područja koji su u javnom poimanju često nepravedno marginalizirani nauštrb turistički mnogo razvikanijih srednjodalmatinskih otoka, tematski su obogatili program ovogodišnje konferencije.

Vaše izlaganje bavilo se vašim istraživanjima na otocima Silbi i Olibu?

Moje izlaganje ove godine fokusiralo se na komparativnu analizu migracijskih i identitetskih procesa na otocima Silbi i Olibu. Na temelju višegodišnjih terenskih istraživanja na navedenim otocima, pokušao sam pokazati kako fizički prostor otoka korelira s društvenim prostorom te odgovoriti na pitanja rezidencijalnosti kao preduvjeta otočnih identiteta. Imajući na umu specifičnost olipskog odnosno silbanskog iskustva nadilaženja otočnih granica, pokušao sam pokazati kako su migracijska iskustva u specifičnim društvenim i kulturnim kontekstima rezultirala sasvim drukčijim identitetskim strategijama otočana. Dok je za Olibljane odlazak s otoka u preoceanske zemlje figurirao kao traumatičan događaj za otočnu zajednicu, za Silbane je ekonomska migracija i nadilaženja otočnih granica impregnirana u samopercepciju lokalne povijesti i iz nje izvedenih identiteta. Posljedično, dva otoka koja su prostorno neraskidivo vezana jedan uz drugoga imaju znatno drukčiju kulturološku sliku, što je još jedan od dokaza istraživačke intrigantnosti i kulturne kompleksnosti zadarskih otoka. Izlaganje na konferenciji bila je i prigoda za prezentacijom tema koje će biti uključene u prvu međunarodno značajniju publikaciju o hrvatskim otocima. Riječ je o uredničkoj knjizi Nenada Star-

ca Near Islands – A Book of the Croatian Archipelago koja će tijekom 2020. biti objavljena u sklopu izdavačke kuće Rowman & Littlefield.

Na ovogodišnjem simpoziju održane su i radionice u čiji rad su uključeni i studenti?

Ove se godine Odjel za etnologiju i antropologiju uključio u suorganizaciju radionice L. A. Colonia {Agri}Kultura. Radionica koju je inicirala Mariana Bucat iz udruge „Dobre Dobri-

čević“ održana je od 21. do 28. rujna 2019. godine. Studentice etnologije i antropologije Dora Valčić, Ana Madunić i Lucija Ostrogović sa studentima Pravne klinike Sveučilišta u Splitu sudjelovale su u radu Zemljišno-knjižne ambulante. S obzirom na to da je problematika zapuštenih lastovskih polja bila u fokusu različitih grupa uključenih u radionicu, Zemljišno-knjižna ambulanta trebala je istražiti i pomoći Lastovcima u raspletljavanju gordijskoga čvora zamrše-

nih zemljišnih odnosa koji stoje kao prepreka razvoju otoka. Tijekom nekoliko dana radionice, a na temelju terenskoga rada i sinergijskog djelovanja antropologa i pravnika, zainteresirani otočani mogli su dobiti odgovore na pitanja vezana uz vlasništvo nad česticama u plodnom polju. S obzirom na to da su neki dijelovi polja u formalnom vlasništvu sada već preminulih osoba, a katkad i iseljenih otočana ili njihovih potomaka, studenti etnologije i antropologije pokušali

su etnografskim pristupom rekonstruirati obiteljsko stablo i utvrditi potencijalne nasljednike danas. Takav angažman pretpostavljao je rad na terenu, razgovore s otočanima i crtanje obiteljskih stabala. S druge strane, studenti Pravne klinike Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Splitu zainteresirane su Lastovce, nakon utvrđenog reda nasljeđivanja, besplatno savjetovali o daljnjim pravnim koracima potrebnim za uređivanjem vlasništva 1/1.

Udruga Anatomija otoka – centar za istraživanje i razvoj

Udruga je osnovana 2014. godine djelovanjem skupine znanstvenika, entuzijasta i domaćih „zaljubljenika“ u otoke koji su primijetili da su otočne teme šarolike, disciplinarno veoma raspršene, a istraživači otoka nerijetko osamljeni u institucijama u kojima djeluju. Također, problemi razvoja otoka na lokalnoj i državnoj razini, (ne)vidljivost i marginaliziranost otoka u javnom prostoru, nedostatan znanje o otocima u obrazovnom sustavu te nepostojanje međunarodnog iskustva u promišljanju otoka, uputili su na potrebu interdisciplinarnog promišljanja otoka. No, na stranu znanstveno, često poslovično licitiranje interdisciplinarnosti, udruga Anatomija otoka od svoga je osnutka pokušavala praktično oprimiti interdisciplinarnost putem različitih radionica koje su pratile godišnje simpozije. Kako su otoci u javnom prostoru često romantizirani, a nerijetko poimani i kao resurs koji je moguće eksploatirati, idejno polazište Anatomije bilo je izmaknuti se ograničenjima u promišljanju otoka te u novu i drukčiju perspektivu uključiti sve zainteresirane strane, osobito otočane okupljene u različitim udrugama. Željelo se i demistificirati stigmu akademskih djelatnika koji djelujući sa sigurnosti kopna izazivaju određenu dozu sumnje i distance kod otočnog stanovniš-

tva. Stoga je uključivanje lokalnih udruga u rad Anatomije bio jedan od ključnih idejnih lajtmotiva. Takav je koncept Anatomije otoka iznjedrilo poticajnu atmosferu koja je otočnim entuzijastima omogućila misliti otko s otoka, uvažavajući sve izazove života na otocima. Zbog toga je otočna zajednica i podržala svaki simpozij u organizaciji Anatomije otoka, a otočani su se zainteresirano uključivali u simpozijiska događanja. Kako bi insularni doživljaj bio potpun, nespontan stereotipnim predodžbama otoka kao zatvorenih i izoliranih prostora, svaki je simpozij uživo prenošen u suradnji s CARNET-om. Time je otočanima izvan otoka omogućeno praćenje izlaganja koja zbog prirode posla ili životnih okolnosti nisu mogli slušati na otoku. Pokazalo se da je najvredniji resurs u promišljanju otoka otočno stanovništvo pa je stoga i cilj udruge Anatomija otoka bio primijeniti konkretna znanja o otocima u svrhu poboljšanja života na otocima. Nije na odmet spomenuti kako je udruga Anatomija otoka registrirana sa sjedištem na Visu, što joj je dalo dodatan vjetar u jedra pokazujući da prostorna raspršenost organizatora može biti poticajna i ne mora nužno ograničavati.

Prvi simpozij Anatomije otoka održan je 2012. godine u gradu Visu u suradnji s viš-

kom udrugom Lavurat za poja. Sljedećih nekoliko godina simpozij i radionica redovito su održavani na otoku Visu okupljajući arhitekate, ekonomiste, arheologe, demografe, antropologe, geografe, općenito stručnjake iz različitih disciplina i institucija. Radionice koje je pokrenuo arhitekt Boško Budisavljević uspjele su privući studente s brojnih međunarodnih sveučilišta koji su uz vodstvo mentora praktičnim projektnim rješenjima nastojali problematizirati zadanu temu radionice (npr. održivost, revitalizacija urbanih prostora, alternativni turizam, upravljanje ruralnim prostorom, itd.). Primjerice, tijekom 2016. godine studenti arhitekture iz Japana i s poznatih europskih sveučilišta kao što je Alta scuola politecnica u Milanu uspjeli su sagraditi japanski čajni paviljon koji je darovan otoku. Ne treba zanemariti niti brojne druge projekte nastale u tom razdoblju, od kojih su neki uvršteni i u službene strateške razvojne dokumente grada Visa. O uspješnosti svjedoči i nagrada ARTUR koju je Društvo arhitekata Zagreba dodijelilo projektu Anatomija otoka 2012. - 2015. za višegodišnji doprinos promišljanju budućnosti otoka uz sudjelovanje lokalne zajednice, s posebnim osvrtom na prirodnu i kulturnu baštinu otoka, turizam i život na otoku.

ODJEL ZA TURIZAM I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI SLAVI 25 GODINA

Novo vrijeme donosi i nove programe usmjerene na digitalno komuniciranje i baštinu

Svečanošću u Kneževoj palači 11. prosinca je započela proslava 25. godišnjice kontinuiranog djelovanja Odjela za turizam i komunikacijske znanosti Sveučilišta u Zadru. Nakon uvodne svečanosti, kojoj su nazočili rektorica Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Dijana Vican s prorektorima, održat će se niz edukativnih i stručnih događanja, poput susreta studenata Odjela s poslodavcima i čišćenja dviju zadarskih plaža, na kojima će nastavnici i studenti u svibnju postaviti 50 oslikanih pepeljara kako bi se reduciralo zagađenje opušcima.

- U ovih 25 godina pratila sam izbliza razvoj Odjela, upoznala sve zaposlene, od kojih su neki otišli i u mirovinu, čak i korijenčić nastao 1972. godine, koji je već tada bio klijao, s terminima komunikacije i turizma. Usprkos poteškoćama, ovaj odjel stasao je kao jedan od 27 odjela koje treba gledati s velikim respektom. To je odjel koji je ulazio u akreditacije jako zanimljivih programa, na kojem raste broj studenata, jedinstven odjel koji ima svoj Tjedan kulturizma, manifestaciju koju su inicirali studenti a traje već deset godina. To je i odjel koji prednjači u prijavama projekata i angažmanima na njima, pa vam želim da i nadalje ostvarujete visoke rezultate, okupljate najbolje vanjske suradnike i surađujete s

najznačajnijim visokoškolskim i znanstvenim institucijama, rekla je rektorica Vican.

Pročelnica Odjela izv. prof. dr. sc. Ljiljana Zekanović Korona govorila je o počecima Odjela, koji sežu u 1972. godinu, kada je Pedagoška akademija pokrenula dvogodišnji turistički stručni studij humanističke orijentacije s dva smjera - turistička kultura i selektivni turizam. Godine 1994. formiran je Odsjek za informatologiju i komunikologiju i upisana prva generacija studenata četverogodišnjeg studija Kultura i turizam. Godine 2009. odjel je dobio današnje ime Odjel za turizam i komunikacijske znanosti.

- Prepoznati smo po kreativnosti, primjeni znanja u praksi, ulaganju u studente, nastavnike i tehnologiju, suradnji s partnerima, tvrtkama i organizacijama, moderno opremljenim računalnim dvoranama, mobilnosti studenata, sustavu za da-

ljinsko poučavanje, kreiranju i organizaciji manifestacija, putovanjima te osmišljavanju projekata, istaknula je pročelnica Zekanović Korona. Zamjenica pročelnice izv. prof. dr. sc. Božena Krce Miočić predstavila je rezultate istraživanja "Profil, ponašanje i stavovi krusterskih turista u luci Gaženica u 2019. godini", koje su naručili TZ Grada Zadra i Lučka uprava. Temeljni pokazatelji istraživanja su da se radi o starijim turistima koji imaju solidnu potrošnju unatoč kratkom boravku i kojima je to prvi susret s Hrvatskom. Manje je pozitivno to što se oni uglavnom neće vraćati, ali bi destinaciju preporučili svojim prijateljima. U sličnom istraživanju provedenom na putnicima niskotarifnih kompanija u Zračnoj luci Zadar, dr. sc. Gabrijela Vidić ukazala je kako je ove godine bilo manje turista više platežne moći, a kao glavni problem u Zadru navodi opre-

mjenost plaža, kvalitetu javnog transporta i gužve.

Doc. dr. sc. Tomislav Klarin predstavio je projekt Innopenia - Innovation in Tourism in the Adriatic-Ionian Macroregion, koji se financira iz Programa transnacionalne suradnje Interreg ADRIION 2014.-2020., ostvaren u suradnji s ustanovom INOVACIJA. Cilj projekta je uspostavljanje inovativne turističke platforme koja će omogućiti umrežavanje dionika i prijenos znanja te bolju razradu turističkih strategija, politika i ulaganja na Jadransko-jonskom području, s posebnim naglaskom na mjerenje i praćenje održivog razvoja turizma. Odjel planira izraditi dva nova programa na diplomskoj razini usmjerena prema digitalnom komuniciranju i baštini, s ciljem približavanja potrebama tržišta rada, praćeni promjene koje donosi korištenje suvremenih tehnologija.

OTVORENI DAN SOCIOLOGIJE NA SVEUČILIŠTU U ZADRU

Temama svojih radova zadarski studenti pobudili pozornost sociološke javnosti

Na Sveučilištu u Zadru 10.12. 2019. je održan Otvoreni dan sociologije, na kojemu su prezentirana četiri ponajbolja diplomatska rada koja daju pregled mentoriranih istraživačkih aktivnosti na Odjelu. Bila je to prilika da sociološka i šira javnost sazna kako zadarski sociolozi i sociologinje marljivo i kritički istražuju hrvatsko društvo te djeluju u svo-

jim lokalnim zajednicama.

- Veseli me što nastavljamo s organizacijom Otvorenog dana, koji je prošle godine imao prvo izdanje. Vjerujem da će on postati tradicija, da nećemo odustati, da će on postati naš moment kad se nalazimo kao studenti i nastavnici i čujemo jedni od drugih što smo istraživali i otkrili o hrvatskom društvu u prošloj go-

dini. Radujem se posebice zbog studenata prve godine, kojima je ovo prvo ovakvo druženje na kojem se mogu upoznati s našim specifičnostima i rutinama, rekla je u uvodnoj riječi pročelnica Odjela za sociologiju doc. dr. sc. Valerija Barada. Predstavljena su četiri diplomatska rada: Kritička etnografija obrazovnog iskustva queer osoba (Pavao Pa-

runov), Visoko obrazovanje, studenti/ce s invaliditetom i model deficita – kritička analiza diskursa (Lorena Franjkić), Motivacija za planinarenje, ekološka svijest i ekološki angažman planinara (Antonija Bosna) i Iskustvo, dobrobiti i značenja joge iz perspektive članova sustava Joga u svakodnevnom životu u Zagrebu (Adriana Branka Pojatina).

Bavljenje filozofijom zahtijeva vrijeme, a danas se traže brzi rezultati. Čelni čovjek MIT-a (Massachusetts Institute of Technology) kaže da njihovi studenti ne mogu diplomirati dok ne apsolviraju spoznaje iz književnosti i filozofije. Stalno govorimo o konkurentnosti, ali čak ni u ekonomiji nije sve u brojkama i rivalitetu i poznato je da nema konkurentnosti bez kooperacije

PROF. DR. SC. IRIS TIĆAC, ODJEL ZA FILOZOFIJU

Potrebni su nam ljudi koji mogu artikulirati ideje, stoga će nam uvijek trebati humanističke znanosti

Dr. sc. Iris Tićac redovita je profesorica na Odjelu za filozofiju Sveučilišta u Zadru, a njezin temeljni profesionalni interes je etika. Tijekom školovanja diplomirala je njemački jezik na Pedagoškoj akademiji u Rijeci, nakon čega je završila studij filozofije na FF-u u Zadru. Magistrirala je na FF-u Zagrebu, a doktorirala 2000. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove (danas Fakultet filozofije i religijskih znanosti) u Zagrebu.

Zašto ste se svojedobno odlučili na studij filozofije u Zadru?

U to vrijeme postojala su samo dva fakulteta na kojima se mo-

Znam koliko je zahtjevno predavati etiku. Uvijek u svoja predavanja uvedem i pitanja koja bi mi mogao postaviti netko tko će preispitivati teze koje izlažem. Jedno od takvih pitanja je „zašto bih uopće trebala biti moralna“? To činim zato da otvorim prostor slobode za postavljanje i neugodnih pitanja i uvedem studente u argumentiranu raspravu. Pritom ne treba zaboraviti da nam je ishodište iskustvo

glo studirati filozofiju, Filozofski fakultet u Zagrebu i Filozofski fakultet u Zadru. Moj izbor bio je zapravo vrlo jednostavan. Kad sam silazeći s broda kročila na zadarsku rivu - a ta će mi slika uvijek ostati u sjećanju i oživlja-

va mi uvijek iznova - i došla pred ovo zdanje, to je bila ljubav na prvi pogled.

Nakon studija vratili ste se u Rijeku i predavali u gimnaziji?
Godinama sam radila u Prvoj

riječkoj hrvatskoj gimnaziji. Uvijek sam htjela biti učiteljica, profesorica. Radila sam i na riječkoj Teologiji, na katedri za filozofiju, gdje me pozvao filozof, sadašnji nadbiskup Ivan Devčić, najprije kao vanjski suradnik, a zatim i u

stalnom angažmanu.

Kako ste se ipak vratili u Zadar?

Uz studentske dane u Zadru uvijek su me vezivala lijepa sjećanja, tako da sam se, kada mi se pružila prigoda, iako sam u Rijeci imala stalni posao, u svojim zrelim godinama odlučila vratiti u svoj studentski grad. Po vokaciji sam filozofkinja i bila sam uvjerena da ću upravo na Odjelu za filozofiju imati prigodu razvijati se u tom području i susresti sugovornike s kojima ću razmjenjivati ideje, reflektirati svoje prosudbe u svjetlu drugoga, i to u uzajamnom priznanju i poštovanju.

Na Sveučilište u Zadru, na Odjel za filozofiju, došla sam 2002./2003., najprije kao vanjski suradnik, da bih već godinu poslije, od ožujka 2004. godine prešla u stalni radni odnos.

Afirmirali ste ime profesorice Bride, napisali ste o njoj i knjigu?

Danas ne bih bila ono što jesam bez mojih izvrsnih profesora. Smatram velikom privilegijom činjenicu da sam studirala u Zadru u vrijeme kada su tamo predavale dvije vrsne hrvatske filozofkinje, prof. Marija Brida i prof. Heda Festini. Prof. Brida otvarala nam je misaone svjetove Spinoze, Kanta, Kierkegaarda, Bergsona i mnogih drugih filozofa, a prof. Festini uvodila nas je u filozofiju znanosti, logiku. Knjigu „Marija Brida, filozofkinja slobode“ posvetila sam svojoj profesorici kao mali znak zahvalnosti i u nadi da ću potaknuti mlađe kolege na istraživanje njezine filozofijske misli, posebice njezina doprinosa istraživanju hrvatske filozofske baštine. Odabrani naslov knjige možda najbolje govori o razlozima zbog kojih je profesorica Brida ostavila u meni neizbrisiv trag. Filozofirati se može samo u slobodi i sama je filozofija, kako je to rekao B. Welte, „izvrstan oblik slobodovanja“.

Doktorirali ste na Dietrichu von Hildebrandu, što je pomalo neobično jer ste magistrirali na sociologiji religije?

Da, očekivalo bi se da nastavim u smjeru koji sam počela. No, filozofiju sam studirala kao A1 predmet pa izbor i nije bio toliko neobičan. Kad sam magistrirala na sociologiji religije u

Humanističke znanosti daju nam orijentacijsko znanje. Nije dostatno samo „uporabno znanje“ koje nam govori kako nešto možemo učiniti, nego i orijentacijsko znanje koje vodi naše djelovanje i postavlja pitanje svrhe i smisla našeg djelovanja

Zagrebu, voditelj poslijediplomskog studija mi je rekao da iznesem prijedlog za svoju disertaciju. Odgovorila sam mu da se još ne osjećam spremnom za takav korak uz obrazloženje da za takvo što treba zrelost, a i tema bi, na neki način, trebala odabrati mene.

No, u životu susretnete osobe koje vas, i ne sluteći, potaknu. Tako sam i ja u jednom razgovoru s kolegom, koji je vjerojatno poznao moj habitus, došla do ideje o temi disertacije. On mi je, naime, dao knjigu njemačkog etičara Dietricha von Hildebranda. Knjiga me oduševila jer von Hildebrand je živio ono što je govorio, svjedočio je to vlastitim životom. Tražio je otvoren duh, pozivao čitatelja da za neko vrijeme ostavi po strani objašnjenja koja mu nude prethodne teorije, da se oslobodi predrasuda i prešutnih pretpostavki. Slijedio je fenomenologijsku metodu koja traži da ustrajemo pri stvari samoj. Otkrila sam Hildebrandov svijet vrijednosti i neku vrstu „duhovne srodnosti“, konačno našla temu koja je zapravo našla mene. Hildebrandova filozofija bila je poziv čovjeku da na poziv vrijednosti dademo njima primjeren odgovor.

Hildebrand je na vrijeme uvidio tko su nacionalsocijalisti. Morao je bježati iz Njemačke.

Hildebrand, rođeni Nijemac, već je 1934. godine u svojim člancima u jednom tjedniku oštro i beskompromisno prosvjedovao protiv nacionalsocijalizma. Stoga je morao napustiti München,

a stan u Beču uspio je napustiti neposredno prije dolaska Gestapa i tako izbjeći uhićenje. Filozof Josef Seifert, danas rektor međunarodne akademije u Lichtensteinu, bio je Hildebrandov student i njemu je povjeren Hildebrandova ostavština, neobjavljeni rukopisi. Kada sam u dva navrata boravila u Lichtensteinu, profesor Seifert mi je govorio o plemenitosti i dobroti Hildebrandove osobnosti, o tome da je on uistinu živio svoju filozofiju vrijednosnog odgovora.

Bavili ste se i etikom Karola Wojtyle, o čemu ste 2008. također objavili knjigu „Personalistička etika Karola Wojtyle“.

Veoma cijenim njegovo filozofsko djelo. Htjela sam pokazati u čemu se sastoji novum i originalnost njegove filozofijske misli. Njegova personalistička filozofija zacijelo je imala utjecaj i na njegovu teološku misao, no njezino vrednovanje valja prepustiti zalcima iz tog područja.

Ljudi obično nisu upućeni u njegova filozofska promišljanja.

Da, svima je poznat kao papa Ivan Pavao II. No, habilitirao je na temi iz etike i kao mladi docent bio nositelj Katedre za etiku na Sveučilištu u Lublinu. Iako je obrazovan u klasičnoj metafizici, on je istodobno osluhnuo i filozofiju subjektiviteta, fenomenologiju vrijednosti Maxa Schelera, poznao je i novija otkrića na području psihologije volje. No, to ne znači da je njegova filozofska misao puka sinteza metafizike i

fenomenologije. Usudila bih se govoriti o wojtlylanskom pristupu. Čovjeka je shvaćao ne samo kao *Humanum Suppositum*, nego je isticao kako se u iskustvu čovjek pojavljuje istodobno kao konkretno, neponovljivo „ja“, kao subjektivitet. Wojtyla je zaista afirmirao vrijednost osobe. Recimo, kada prosuđuje nešto aktualno, primjerice, globalizaciju, prosuđuje ju iz motrišta svoje personalističke antropologije i etike te naglašava kako globalizacija nije po sebi ni dobra ni loša, ona će biti ono što mi od nje napravimo.

Što je novum u Wojtylinoj etici?

Wojtylina etika uzdiže ljubav na razinu kriterija i norme prema kojoj se trebamo orijentirati u svom djelovanju. Ljubav je ovdje shvaćena ne kao osjećaj, premda je ona i to, nego kao odgovorni čin afirmacije osobe zbog nje same i u tome je srodan Hildebrandu. Wojtyla je pokazao da ljubav ima i društvenu ulogu. Sve vrste solidarnosti neka su vrsta ljubavi. Iznenađila sam se kad sam čak i kod Kanta naišla na misao da ljubav može više nego dužnost.

Od Hildebranda preko Wojtyle pa do profesorice Bride. Što im je zajedničko?

Dodirne točke valja tražiti na razini personalizma. Sve troje prepoznaju u osobi sposobnost da spozna vrijednosti, da ih doživi i ostvari u svom djelovanju. Sve troje naglašavaju etički čin kao stvaralački čin koji pretpostavlja slobodu. Mi volimo velika postignuća, i ona su hvalevrijedna, ali mislim da čovjek ne mora napisati neko genijalno djelo ili donijeti veliko znanstveno otkriće, a da ipak učini nešto veliko u smislu rasta čovječnosti ili, da se poslužim riječima profesorice Bride, „čovjek može i djelujući neposredno u odnosima ljudi ostati nepoznat kao individuum – ne fiksiravši nigdje rezultate – a ipak, možda i mnogo, pridonijeti preobražavanju tih odnosa u smislu čovječstva“.

Čovjek se, kako smatrate, očituje u činu, a ne toliko u spoznaji?

Važno je da promišljamo. Međutim, postavlja se pitanje kada se čovjek više očituje – promišljajući ili u situacijama kada mora donijeti neku bitnu odluku.

Wojtyla je zaista afirmirao vrijednost osobe. Recimo, kada prosuđuje nešto aktualno, primjerice, globalizaciju, prosuđuje ju iz motrišta svoje personalističke antropologije i etike te naglašava kako globalizacija nije po sebi ni dobra ni loša, ona će biti ono što mi od nje napravimo. Čovjeka je shvaćao ne samo kao Humanum Suppositum, nego je isticao kako se u iskustvu čovjek pojavljuje istodobno kao konkretno, neponovljivo „ja“, kao subjektivitet

ku, u situacijama u kojima mora djelovati. Nitko ne može djelovati umjesto mene, odlučiti u nekoj situaciji. Ne možemo delegirati odgovornost, pogotovo ako naš čin ima posljedice za druge. Nema ispravnog činenja bez spoznaje, jasno, ali nekako, na tragu Hildebranda, Wojtyła i profesorice Bride, vođena sam mislim da se čovjek kao osoba daleko više očituje i manifestira u činu.

Nije li nezahvalno predavati etiku?

Znam koliko je zahtjevno predavati etiku. Uvijek u svoja predavanja uvedem i pitanja koja bi mi mogao postaviti netko tko će preispitivati teze koje izlažem. Jedno od takvih pitanja je „zašto bih uopće trebala biti moralna“? To činim zato da otvorim prostor slobode za postavljanje i nezgodnih pitanja i uvedem studente u argumentiranu raspravu. Pritom ne treba zaboraviti da nam je ishodište iskustvo. Svi smo mi imali iskustveni doživljaj, da je prema nama netko bio dobar, pravedan i obratno. Etika ne može biti samo akademska disciplina. Misao se krećemo od iskustva prema promišljanju etičkih načela. No, u primjeni etičkih načela potrebna nam je razvijena prosudbena moć. Univerzalnost načela ne znači uniformnost njihove primjene. Etika nam može pružiti orijentaciju, ali kako djelovati u konkretnoj situaciji a da naše djelovanje bude etički ispravno i dobro, za to nam je potrebna prosudbena moć. Nju se ne može naučiti, ne može se poučiti, nego samo kultivirati i odgojiti i tu vidim veliki doprinos humanističkih znanosti.

Danas se mladim ljudima sugerira da upisuju STEM, a ne filozofiju. Zašto mnogi ipak upisuju filozofiju?

Nema studija bez strasti, a našim studentima je to poziv. Obraćajući se studentima kojima je filozofija bila prvi izbor, čestitala sam im što su imali hrabrosti, unatoč nekim trendovima, izabrati svoj vlastiti put koji odgovara njihovu habitusu. Raduje me da čak i oni studenti kojima filozofija nije bila prvi izbor, tijekom studiranja zavole filozofiju i pri završetku studija, kako su mi i sami u razgovoru potvrdili, postaju svjesni da im studij nije samo posredovao spoznaje, nego i utjecao na razvoj njihove osobnosti. Sjajni su to mladi ljudi

koji će znati u sebi ujediniti ljude struke i kulture, logosa i etosa.

STEM otvara neka pitanja koja se neće moći riješiti unutar STEM-a i trebat će uvijek filozofijsko promišljanje?

Začuđuje me kada me danas netko pita - koja korist od filozofije. Postoji i neka „viša vrsta korisnosti“, a očituje se u tome, što je svojstveno humanističkim i društvenim znanostima, da pridonosi razvoju i odgoju osobnosti. Postoje, naime, stvari u kojima je vrlo razborito dati, da tako kažem, vremenu vrijeme. Bavljenje filozofijom zahtijeva vrijeme, a danas se traže brzi rezultati. Čelni čovjek MIT-a (Massachusetts Institute of Technology) kaže da njihovi studenti ne mogu diplomirati dok ne apsolviraju spoznaje iz književnosti i filozofije. Potrebni su nam ljudi

koji mogu artikulirati ideje. Stalno govorimo o konkurentnosti, ali čak ni u ekonomiji nije sve u brojkama i rivalitetu i poznato je da nema konkurentnosti bez kooperacije. Mnogi problemi, primjerice ekološki, zahtijevaju suradnju znanstvenika iz područja prirodnih, biomedicinskih, tehničkih, humanističkih, društvenih znanosti, kao i uključivanje javnosti.

Kao primjer dobre prakse istaknula bih upravo naše Sveučilište u Zadru koje jača i razvija kako humanističke i društvene znanosti, tako i STEM područje.

U posljednje vrijeme zaokuplja vas Human Enhancement. Što je pravo značenje tog pojma?

Human Enhancement je *terminus technicus*, a doslovno znači poboljšavanje, optimiranje,

usavršavanje ljudskog... Rekli bismo da je to naravna potreba da usavršavamo svoje sposobnosti - i kognitivne, i tjelesne... Sam taj izraz sugerira da je to omogućeno i razvojem biotehnologije, odnosno da je tu riječ o biotehničkom poboljšanju određenih sposobnosti, dakle, ne putem odgoja, treninga. Za ilustraciju, često se navodi kao primjer lijek Ritalin koji se koristi za povećanje koncentracije, ali je namijenjen ljudima koji pate od ADHD-a. Međutim, neka istraživanja u Njemačkoj navode kako Ritalin znaju uzimati i studenti prije ispita. Dakle, koristi se ne u terapijske svrhe, nego za povećanje koncentracije. Rasprava o Human Enhancementu izazov je za ljudsko samorazumijevanje. Živimo u kulturi optimiranja, kulturi u kojoj nam se nameće da budemo mlađi, ljepši pametniji, konkurentniji, snažniji, jači. U pozadini rasprava o Human Enhancementu stoje filozofijska pitanja o tome što je dobar život, što smatramo vrijednim težnje, kako razumijemo sebe. Upravo stoga su nam potrebne humanističke znanosti koje nam daju orijentacijsko znanje. Nije dostatno samo „uporabno znanje“ koje nam govori kako nešto možemo učiniti, nego i orijentacijsko znanje koje vodi naše djelovanje i postavlja pitanje svrhe i smisla našeg djelovanja.

Nema studija bez strasti, a našim studentima je to poziv. Obraćajući se studentima kojima je filozofija bila prvi izbor, čestitala sam im što su imali hrabrosti, unatoč nekim trendovima, izabrati svoj vlastiti put koji odgovara njihovu habitusu. Raduje me da čak i oni studenti kojima filozofija nije bila prvi izbor, tijekom studiranja zavole filozofiju i pri završetku studija, kako su mi i sami u razgovoru potvrdili, postaju svjesni da im studij nije samo posredovao spoznaje, nego i utjecao na razvoj njihove osobnosti

IZV. PROF. DR. SC. ANA PEJDO I DOC. DR. SC. ANTE BLAĆE,
ODJEL ZA GEOGRAFIJU, SURADNICI NA PROJEKTU MADE IN-LAND

Ovaj projekt neće preokrenuti negativne trendove, ali jedan je od načina da se situacija donekle popravi

Cilj projekta je zaštita i valorizacija neiskorištenih prirodnih i kulturnih potencijala zaobalnih dijelova partnerskih regija. Njegova ukupna vrijednost je 2.814.830 eura, od čega sufinanciranje sredstvima EU iznosi 2.392.605,5 eura, odnosno 85 %. Projekt je počeo 1. siječnja 2019., a trajat će do 30. lipnja 2021. godine

Izv. prof. dr. sc. Ana Pejdo i doc. dr. sc. Ante Blaće s Odjela za geografiju rade na projektu MADE IN-LAND. Cilj projekta je zaštita i valorizacija neiskorištenih prirodnih i kulturnih potencijala zaobalnih dijelova partnerskih regija. Zajedno su se našli na ovom projektu jer je znanstveni interes doc. dr. sc. Ante Blaće promjene korištenja zemljišta, među ostalim,

i na prostoru Ravnih kotara, dok se kolegica izv. prof. dr. sc. Ana Pejdo bavi preobrazbom prostora pod utjecajem prometnih i turističkih aktivnosti, s tim da je sudjelovala i na projektu CHESTNUT (CompreHensive Elaboration of StraTegic plaNs for sustainable Urban Trasport) kao vanjski suradnik.

Projekt CHESTNUT, financiran iz Programa transnacionalne

suradnje Interreg DUNAV 2014. – 2020, provela je Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA u suradnji s međunarodnim projektnim partnerima. ZADRA NOVA sa stručnjacima za mobilnost izradila je Plan održive urbane mobilnosti (SUMP), inovativni način planiranja gradskog prometa koji na održiv način zadovoljava ponajprije potrebe ljudi. Iskustva koja je stekla

radeći na tom projektu, izv. prof. dr. sc. Ana Pejdo sada primjenjuje u radu na projektu MADE-IN-LAND. Ukupna vrijednost projekta je 2.814.830 eura, od čega sufinanciranje sredstvima EU iznosi 2.392.605,5 eura, odnosno 85 %. Projekt je počeo 1. siječnja 2019., a trajat će do 30. lipnja 2021. godine.

Tko su sve partneri u pro-

jektu MADE-IN LAND i tko je sve u hrvatskom, zadarskom timu?

Projekt je okupio devet partnera iz Hrvatske i Italije, od kojih je vodeći partner talijanska regija Marche, dok su hrvatski partneri AZRRI – Agencija za ruralni razvoj Istre d.o.o., Sveučilište u Zadru i Agencija za razvoj Zadarske županije ZADRA NOVA. Ostali talijanski partneri su Sveučilište u Camerinu, Općina San Leo, Općina Riccia, Molise verso il 2000 – Agencija za razvoj regije Molise te Ente parchi e biodiversità Romagna – Agencija za upravljanje parkovima i bioraznolikošću regije Emilia Romagna.

Zašto se projekt naziva MADE-IN LAND, Management and Development of INLANDs, Održivo upravljanje ruralnim područjima, i tko mu je idejni začetnik?

Projekt MADE-IN LAND naziv je dobio po tome što se naglasak stavlja na razvoj zaobalnih područja (inland areas), odnosno na vrednovanje prirodne i kulturne baštine zaobalnih područja koji se mogu u obliku turističkog proizvoda ponuditi gostima. Idejni začetnici projekta su talijanski partneri. Područja koja su uključena u projekt su Istarska i Zadarska županija s hrvatske te regije Molise, Emilia-Romagna i Marche s talijanske strane.

Projekt MADE-IN LAND u sklopu je Programa prekogranične suradnje INTERREG V-A Italija – Hrvatska 2014. – 2020. Jeste li već počeli surađivati s talijanskim kolegama?

Doc. dr. sc. Ante Blaće

Doc. dr. sc. Ante Blaće rođen je u Šibeniku, u kojem je završio osnovnu školu i gimnaziju općeg smjera. Diplomirao je dvopredmetni studij Geografije i Povijesti na Sveučilištu u Zadru, a doktorirao je 2015. na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu s temom o razvoju krajolika Ravnih kotara. Od 2016. na radnome je mjestu docenta na Odjelu za geografiju Sveučilišta u Zadru. Uže područje istraživanja su mu promjene korištenja zemljišta i krajolika na području Primorske Hrvatske primjenom arhivskih i kvantitativnih metoda. Sudjelovao na 22 međunarodna i domaća znanstvena skupa te 11 stručnih skupova, radionica i seminara za nastavnike geografije.

Trenutačno drži nastavu iz kolegija: Uvod u geografiju, Kvantitativne metode u geografiji II, Geografska analiza krajolika i Diplomski seminar. Suradivao je na četiri znanstvena i stručna projekta. Bio je MOZVAG koordinator Odjela za geografiju od 2015. do 2019. Tehnički je urednik časopisa Geoadria od 2015., a završio je i nekoliko tečajeva za korištenje GIS tehnologije i programa za kvantitativne analize.

U središtu Regije Marche – gradu Anconi, u svibnju ove godine održan je početni sastanak projektnih partnera iz Hrvatske i Italije. Domaćin početnog sastanka bila je Regija Marche, koja je i vodeći partner na projektu. Sljedeći sastanak predviđen je krajem studenoga ove godine u Općini Riccia u Regiji Molise. Svi projektni partneri već su pripremili dio dokumenata u suradnji s talijanskim kolegama.

Projekt nastoji uspostaviti sinergiju između dva povezana dijela teritorija, obalnog i područja unutrašnjosti?

Svrha projekta MADE IN LAND je promicati i poboljšati dostupnost kulturne, materijalne i nematerijalne, i prirodne baštine zaobalnih područja turističkim posjetiteljima koji posjećuju ponajprije obalu, te razviti

inovativne modele za upravljanje osjetljivim krajobrazom zaobalja. Projektne aktivnosti uključivat će lokalne zajednice na području zaobalja i obale, u suradnji s kojima će se razviti teritorijalni brend i turistička ruta putem marketinških planova i IT alata.

Kako se to može postići, imamo li u vidu zanemarenost hrvatske unutrašnjosti koja je napuštena, unatoč potencijalima? Ne postoji, naime, „kritična masa“ hrvatskog zaobalja u demografskom, radnom i stručnom smislu?

Ovisi o kojem dijelu unutrašnjosti, odnosno zaobalja u ovom slučaju, govorimo. Nije ista demografska i gospodarska slika u okvirima Primorske Hrvatske prisutna na području Ravnih kotara i unutrašnjosti Istre s jedne

te Bukovice ili pojedinih dijelova Dalmatinske zagore s druge strane. Hrvatska je malena zemlja i ako se ostvare uvjeti da se otvore radna mjesta, što nije lako, netko tko živi u npr. Zadru može raditi u Benkovcu. Ovaj projekt neće preokrenuti negativne trendove, ali jedan je od načina da se situacija donekle popravi.

Želi li se projektom, zapravo, doći do spoznaja o tome kako rasteretiti obalu, posebno ljeti, i kakvu ponudu razviti u unutrašnjosti?

Naravno, provedbom projekta planirano je promicati i poboljšati dostupnost kulturne i prirodne baštine zaobalnih područja turističkim posjetiteljima na obali te razviti inovativne modele koji će pomoći razvoju različitih oblika turizma - kulturnog, ruralnog...

Jesu li rješenja fokusirana na ekološke i kulturne sadržaje, molim vas, pojasnite?

Ekološki proizvodi nisu primarno u žarištu ovoga projekta, međutim, svaki mjesni poljoprivredni proizvod koji se može ponuditi gostima, a pogotovo ako je ekološki, pridonosi kvaliteti ponude. Materijalna i nematerijalna kulturna baština u žarištu su projekta.

Koje su temeljne pretpostavke da se ruralna područja ostvare u turističkom ili kulturno-rološkom smislu da bi bila samoodrživa?

Turizam je nemoguće razvijati bez sinergije s ostalim gospodarskim djelatnostima. Turizam u ruralnim područjima već sada može biti samoodrživ, pitanje je samo koliki broj turista želimo. Ono što nedostaje zaobalju su smještajni kapaciteti, ali i to je trend koji se mijenja posljednjih godina. U zaobalnim dijelovima Istarske i Zadarske županije zamjetan je trend povećanja broja postelja, i to ponajprije u smještajnim objektima više kategorije kao što su, primjerice, luksuzne kuće za odmor.

Kakva rješenja u svom projektnom zadatku mislite ponuditi na zadanu temu?

Projektne aktivnosti uključivat će lokalne zajednice - općine, turističke zajednice, OPG-ove - na području zaobalja u suradnji s kojima će se razviti teritorijalni brend, a zajedničkim marketinškim planovima i IT alatima

Izv. prof. dr. sc. Ana Pejdo

Izv. prof. dr. sc. Ana Pejdo rođena je u Zadru 1977. Nakon završenog jezičnog smjera Gimnazije Vladimira Nazora, 1996. godine upisala je studij Geografije te Engleskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zadru, Sveučilište u Splitu.

Godine 2002. upisala je poslijediplomski znanstveni studij Geografske osnove litoralizacije Hrvatske na Sveučilištu u Zadru, za stjecanje akademskog stupnja doktora prirodnih znanosti, polje geoznanosti, grana geografija.

Doktorsku disertaciju „Razvoj prometnog sustava Zadarske županije u kontekstu litoralizacije Hrvatske“ obranila je 2012. godine na Sveučilištu u Zadru pod mentorstvom prof. dr. sc. Damira Magaša. Godine 2013. izabrana je u znanstveno-nastavno zvanje na radno mjesto docenta na Odjelu za geografiju, Sveučilišta u Zadru.

Od akademske godine 2005./2006. sudjeluje u izvođenju nastave iz kolegija Ekonomska geografija – agrarna geografija (vježbe), Prometna geografija, Regionalna geografija – Australija s Oceanijom, Regionalna geografija Rusije i Engleski jezik u geografiji I i II. Od akademske godine 2016./2017. izvodi nastavu na kolegiju Metodika nastave geografije I, a od akademske godine 2017./2018. izvodi nastavu iz kolegija Izvannastavne i izvanškolske aktivnost u nastavi geografije.

Doc. dr. sc. Ana Pejdo objavila je ukupno 18 znanstvenih radova te je sudjelovala na 22 domaća i strana međunarodna skupa. Članica je uredničkog odbora časopisa Geoadria od 2015. i uredničkog odbora časopisa Geography Notebooks od 2018. (izdavač: Sveučilište u Milanu).

Projekt MADE-IN LAND naziv je dobio po tome što se naglasak stavlja na razvoj zaobalnih područja (inland areas), odnosno na vrednovanje prirodne i kulturne baštine zaobalnih područja koji se mogu u obliku turističkog proizvoda ponuditi gostima. Područja koja su uključena u projekt su Istarska i Zadarska županija s hrvatske te regije Molise, Emilia-Romagna i Marche s talijanske strane

predstavljat će se spomenuta baština. ZADRA NOVA radit će na osmišljavanju brenda i rute, a zadatak tima sa Sveučilišta u Zadru je izrada prekogranične strategije zajedno s kolegama sa Sveučilišta u Camerinu. Ona bi trebala biti jedan od pokazatelja kako razvijati turističke aktivnosti u zaobalju.

Je li ekološka proizvodnja hrane i pića dobra podloga da se rastereti obala tijekom ljeta? Što je još nužno učiniti, s obzirom na to da je premalo OPG-ova u unutrašnjosti, a još manje onih koji mogu primiti turiste i ponuditi im u kratkom roku dobru uslugu, primjerice, degustaciju delicija i vina?

Da, to je dobra podloga i već postoji određeni broj OPG-ova na području Ravnih kotara koji se bave ekološkom proizvodnjom. Osmišljavanjem rute koja bi, primjerice, nudila turistima posjet utvrdama Ravnih kotara i Bukovice u kombinaciji s ponudom lokalne hrane u OPG-ovima situacija se može popraviti. Zbog toga s projektom treba biti upoznat što veći broj lokalnih dinonika koji bi se potencijalno mogli uključiti, organizirati i poboljšati ponudu.

Ponuda Hrvatske u kulturološkom pogledu, unatoč tome što, primjerice, Zadar u zaobalju ima Aseriju, stari Nadin i razne druge kulturne atrakcije, na niskim je granama. Hoćete li se u najnovijem projektu baviti tom problematikom?

Početna faza projekta je inventarizacija postojeće kultur-

ne i prirodne baštine. Premda je mnogo toga već učinjeno, malo je projekata koji se bave cjelokupnom ponudom regije u kojoj živimo. Analizom svih elemenata prirodne i kulturne baštine lakše je uočiti njihove komparativne prednosti te upozoriti na neiskorištene potencijale. Kulturna ruta koja će biti osmišljena mali je pomak prema razvoju turizma 365 dana, turizma koji će turiste privlačiti tijekom cijele godine ili, barem za početak, u predsezoni i sezoni, a ne samo tijekom nekoliko ljetnih mjeseci. Lokaliteti koje ste spomenuli, Aserija i Nadin, su baština koja bi u sklopu ovoga projekta trebala biti prepoznata i vrednovana.

Vas dvoje ste se, svatko na svoj način, u svojim znanstvenim radovima bavili litoralizacijom Hrvatske i preobrazbom, pustošenjem ruralnih mjesta i krajeva. Kako Hrvatska može preokrenuti taj trend?

Davanje odgovora na to pitanje zahtijevalo bi zaseban intervju. Nije to problem samo u Hrvatskoj, nego i u drugim, gospodarskim znatno razvijenijim zemljama od naše. Taj se trend vjerojatno neće generalno promijeniti jer je previše čimbenika desetljećima utjecalo na nazadovanje zaobalja.

Nedovoljno učinkovito pravosuđe i administracija općenito, nepravilnost u radu, opterećenost privatnog sektora silnim nametima najistaknutiji su problemi danas. I teško je govoriti o značajnijem razvoju a da se ne riješe ili ublaže te teškoće.

Početna faza projekta je inventarizacija postojeće kulturne i prirodne baštine. Premda je mnogo toga već učinjeno, malo je projekata koji se bave cjelokupnom ponudom regije u kojoj živimo. Analizom svih elemenata prirodne i kulturne baštine lakše je uočiti njihove komparativne prednosti te upozoriti na neiskorištene potencijale

ZNANSTVENI PROJEKT ET TIBI DABO NA SVEUČILIŠTU U ZADRU

Cilj projekta je istražiti utjecaj društvenih elita i pojedinaca na širenje umjetničkih oblika, stilova i rješenja

Treći skup znanstvenog projekta ET TIBI DABO: naručitelji i donatori umjetnina u Istri, Hrvatskom primorju i sjevernoj Dalmaciji od 1300. do 1800. godine, pod nazivom „Umjetnine, naručitelji i donatori II“, održan je na Odjelu za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru sredinom studenoga. Riječ je o projektu, rekao je prorektor Sveučilišta u Zadru izv. prof. dr. sc. Slaven Zjalić, u kojem zadarsko sveučilište sudjeluje sa Sveučilištem u Rijeci, koje je, kao i zadarsko, dio europskih alijansi

Na Odjelu za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru sredinom studenoga održan je treći skup znanstvenoga projekta ET TIBI DABO: naručitelji i donatori umjetnina u Istri, Hrvatskom primorju i sjevernoj Dalmaciji od 1300. do 1800. godine, pod nazivom „Umjetnine, naručitelji i donatori II“. Cilj projekta je na nizu primjera istražiti utjecaj društvenih elita i pojedinaca na širenje umjetničkih oblika, stilova i rješenja. Taj su proces na području priobalne Hrvatske dijelom kreirali i najvažniji predstavnici europskih dvorova, poput habsburških careva, bavorskih vojvoda, venecijanskih duždeva, apostolskih nuncija i kardinala. Uvid u razloge i odlike njihovih narudžbi omogućit će bolje razumijevanje položaja i htijenja lokalnih donatora u europskom kontekstu.

„Danas u ovoj dvorani vidim mnogo mladih lica, što je izvrsna stvar jer se u posljednje vrijeme često u medijima i znanstvenim krugovima društvene i humanističke znanosti podcjenjuju, a ovdje vidimo da one daju rezultate. Riječ je o projektu u kojem naše sveučilište sudjeluje sa Sveučilištem u Rijeci, koje je, kao i naše, dio europskih alijansi. Vjerujem stoga da će i ova suradnja pridonijeti vidljivosti kvalitete naše znanosti u Europi i svijetu“, rekao je prorektor Sveučilišta u Zadru izv. prof. dr. sc. Slaven Zjalić, pozdravljajući nazočne sudionike i studente.

Pročelnik doc. dr. sc. Ivan Josipović rekao je kako Odjel ima dugu tradiciju organiziranja znanstvenih skupova bitnih za unaprjeđenje struke u cijelosti i istraživača pojedinačno. Većina

istraživačkog tima ovdje su mladi, ali već etablirani znanstvenici, u čijim je rukama budućnost hrvatske povijesti umjetnosti, istaknuo je Josipović, dok je doc. dr. sc. Laris Borić, uz Anu Šitnu predstavnik Sveučilišta u Zadru u projektu, podsjetio kako su suradnju zadarskog odjela i Katedre za umjetnost ranog novog vijeka pri Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Rijeci potaknuli prof. dr. sc. Pavaša Vežić i prof. dr. sc. Emil Hilje.

„Nazočio sam brojnim potpisivanjima ugovora o suradnji koji su ostali mrtvo slovo na papiru. U ovom slučaju prije petnaestak godina povezali smo se s ljudima koje smo upoznali na znanstvenim skupovima i poslijediplomskim studijima, da bismo danas došli u situaciju da naši studenti postaju asistenti na Rijeci, a njihovi doktorandi na našem“, rekao je profesor Hilje.

Nakon pozdravne riječi prof. dr. sc. Nine Kudiš uslijedio je radni dio, u kojem je doc. dr. sc. Laris Borić održao izlaganje „Na tragu antičkih korijena: univerzalno i lokalno u narudžbama zadarskih humanista 15. i 16. stoljeća“. Izdvojio je nekoliko ikonografskih, formalnih i semantičkih aspekata više važnijih arhitektonskih i likovnih narudžbi zadarske humanističke elite 15. i 16. stoljeća nastalih u „klasičnome ključu“. Nina Kudiš govorila je o Frankopanima i Zrinskimima kao donatorima i kolekcionarima slika u Hrvatskom primorju, a više se moglo čuti i o mramornim oltarima u Istri, šibenskim biskupima, zlatarskim predmetima u Rijeci i dr. Nakon dvodnevni izlaganja, skup je završio raspravom i zaključcima.

IZV. PROF. DR. SC. ANITA PAVIĆ PINTARIĆ,
PROČELNICA ODJELA ZA GERMANISTIKU

Naglasak stavljam na rad sa studentima, njihovo sudjelovanje u znanstvenom radu, u organizaciji događanja i prezentaciji naučenoga na studiju

Koncentrirat ćemo se na predstavljanje Odjela, na popularizaciju znanosti putem radionica, predavanja i sudjelovanje na Festivalu znanosti, na suradnju s nastavnicima njemačkog jezika u osnovnim i srednjim školama, kreativne pristupe u poučavanju njemačkog jezika, pokretanje studentskog znanstvenog projekta, pokretanje niza predavanja o tome zašto se odlučiti za studij njemačkog jezika i književnosti. U pripremi su i gostovanja međunarodnih znanstvenika

Izv. prof. dr. sc. Anita Pavić Pintarić imenovana je 1. listopada 2019. pročelnicom Odjela za germanistiku.

U povodu 200. obljetnice rođenja najznačajnijega predstavnika bečke operete, skladatelja i dirigenta Franza von Suppèa, Odjel za germanistiku i Odjel za etnologiju i antropologiju i organizirali su sredinom studenoga Okrugli stol pod nazivom „Franz von Suppè - baština kao kulturni potencijal“. Franz von Suppè (Split, 1819. - Beč, 1895.), svjetski poznati skladatelj, svoje je djetinjstvo proveo u Zadru gdje se počeo baviti glazbom i skladanjem.

Kako je došlo do realizacije simpozija o skladatelju Franzu von Suppèu. Koja je u tome uloga Odjela za germanistiku, a koja vaša?

Od otvorenja Austrijske knjižnice „Dr. Alois Mock“ prigodom pristupanja Hrvatske Europskoj uniji 1. srpnja 2013., kao njezina znanstvena voditeljica stavljam naglasak na proširenje knjižnog fonda za studente i akademsko osoblje našeg sveučilišta te na

dostupnost njemačkog jezika, književnosti i kulture širem krugu ljudi u našoj lokalnoj zajednici. Pokrenula sam niz projekata, poput radionica i književnog natječaja za učenike njemačkog jezika, redovito sudjelovanje na manifestacijama u Zadru poput

Zadar čita i obilježavanja Dana Grada Zadra, gostovanja putujućih izložbi, inozemnih i domaćih znanstvenika, znanstvenih skupova i čitanja austrijskih književnika.

Prigodom gostovanja izložbe o slikaru Gustavu Klimtu koju je Austrijska knjižnica „Dr. Alois Mock“ organizirala prošle godine, gospodin Marijan Brajnović, austrijski ministar-savjetnik u mirovini, pokrenuo je pitanje postavljanja spomen-ploče Franzu von Suppèu, a s kolegicom dr. sc. Katicom Burić Čenan s Odjela za etnologiju i antropologiju dogovorila sam da organiziramo okrugli stol o skladatelju. Ona je predložila i tematiziranje načina predstavljanja kulturne baštine. Iz zajedničkih interesa da predstavimo zadarsku kulturnu baštinu i uputimo na potencijal koji se može iskoristiti u svrhu njegova-

Od 2014. redovito sudjelujem s grupom studenata na Festivalu znanosti. U sklopu teme Festivala osmislimo teme kojima će se baviti, istražiti i pripremiti radionice za učenike njemačkog jezika u osnovnim i srednjim školama. Trudimo se osmisliti vježbe i aktivnosti koje su prilagođene stupnju znanja i dobi učenika. U sklopu tih malih istraživanja već je nastalo i nekoliko studentskih znanstvenih radova. Zadovoljna sam i ponosna što imamo aktivne studente koji trebaju samo mali poticaj i potporu i spremni su sudjelovati u organizaciji različitih događanja na Odjelu

nja tradicije, poučavanja mlađih naraštaja, ali, naravno, i u svrhu turističke promidžbe i stvaranja dodatnih kulturnih sadržaja, proizašao je okrugli stol.

Tko je sve od poznatih osoba iz znanstvenoga i neznanstvenog svijeta sudjelovao na simpoziju?

Na okrugli smo stol pozvale prije svega „domaće“ stručnjake koji se u svom radu koriste ponajprije domaćim arhivskim materijalima i dokumentima te stručnjake u području kulturne diplomacije, odnosno očuvanja i promicanja kulturne baštine. Muzikolozi koji su govorili o Franzu von Suppèu voditelji su i suradnici na znanstvenim projektima Hrvatske zaklade za znanost kako bi udahnuili život zaboravljenim partiturama, organiziraju glazbene šetnje po zagrebačkim ulicama nazvane po istaknutim pojedincima iz hrvatske glazbene povijesti. Pored njih, zadarski povjesničari umjetnosti i konzervatori govorili su o vezi glazbe i arhitekture. Predstavljani su arhivski materijali (muzikalije) dostupni za proučavanje u Državnom arhivu u Zadru. O životu i podrijetlu Franza von Suppèa govorio je austrijski stručnjak koji je utvrdio kako su njegovi roditelji podrijetlom iz Dalmacije i Hrvatskog primorja. Njemu je dvoje studenata Odjela za germanistiku prevodilo izlaganja s hrvatskog na njemački jezikom šaptanjem, tzv. chuchotage. Zahvaljujući takvom spoju različitih stručnjaka, mogle su se čuti zanimljive ideje i primjere dobre prakse koji će, nadam se, nadahnuti prije svega mlađe generacije na kulturno djelovanje.

Održan je i projektni dan No Walls u povodu 30. godišnjice pada Berlinskoga zida. Tko je organizator tog projekta i koja je pritom uloga Odjela za germanistiku?

Tim se projektnim danom Odjel za germanistiku uključio u obilježavanje 30. godišnjice pada Berlinskoga zida. DAAD-lektorica na našem Odjelu, Larissa Holz, u suradnji s Dolores Perković, studentskom predstavnicom Odjela za germanisti-

Anita Pavić Pintarić

Anita Pavić Pintarić rođena je u Zadru, gdje je diplomirala njemački i engleski jezik i književnost. Stupanj magistricе znanosti stekla je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a doktorice znanosti na Sveučilištu u Zadru. Radi kao izvanredna profesorica iz germanistickog jezikoslovlja te od 1. listopada 2019. pročelnica Odjela za germanistiku Sveučilišta u Zadru. Od osnutka Austrijske knjižnice „Dr. Alois Mock“ 2013. godine, njezina je znanstvena voditeljica te je organizirala brojna gostovanja domaćih i inozemnih znanstvenika i književnika, mnoge radionice i natječaje za učenike njemačkog jezika. U središtu njezina znanstvenog interesa su emocionalnost u jeziku, usmenost u pisanim tekstovima, translatoologija, frazeologija, kontrastivno i dodirno jezikoslovlje. Sudjelovala je na više međunarodnih znanstvenih projekata u sklopu kojih je održala i gostujuća predavanja (npr. sa Sveučilištem Pompeu Fabra Barcelona, Deutsches-Seminar Universität Leibniz Hannover). Autorica je brojnih znanstvenih radova i monografije Deutsche und kroatische Idiome kontrastiv. Eine Analyse von Ausdruck und Funktion (Peter Lang, 2015). Suurednica je i većeg broja zbornika te suorganizatorica više znanstvenih skupova.

ku u Studentskom zboru, osmislila je program, dobile su punu potporu i poticaj pri organizaciji. U organizaciji nas je podržala Uprava našeg Sveučilišta, kao i Veleposlanstvo Savezne Republike Njemačke koje nam je na raspolaganje dalo i izložbu pod nazivom „Snaga osjećaja“. Studentica Odjela za germanistiku Lucija Ostrogović, koja se bavi umjetničkim radom, priredit će otvorenje ove izložbe.

Zadovoljna sam i ponosna što imamo aktivne studente koji trebaju samo mali poticaj i potporu i spremni su sudjelovati u organizaciji različitih događanja na Odjelu. Nadam se da će takvih studenata i njihovih inicijativa biti sve više. Naravno, uvijek netko treba pokrenuti slijed takvih događanja, a smatram da idemo u dobrom smjeru.

Došlo je do suradnje između Odjela za germanistiku, dakle Sveučilišta, i Europskog parlamenta u Luxembourgu. Zahvaljujući kome ili čemu je došlo do suradnje tako da je Marijana Nikolić održala tematska predavanja: Predstavljanje hrvatskog jezičnog odjela u Europskom parlamentu; Prevoditeljske vještine i kompetencije danas; Izobrazba budućih prevoditelja te Kako se pripremiti za prevoditeljski natječaj EU-a?

Od kada na Sveučilištu u Zadru izvodimo diplomski studij prevoditeljstva, svi se filološki studiji koji ga izvode trude dovesti zanimljive stručnjake, organizirati predavanja i radionice. Slijedom toga, svoju sam zamjenu, doc. dr. sc. Helgu Begonja zamolila da poradi na tome da našim i ostalim studentima pružimo što više uvida u sadržaje i poslove koji se nude prevoditeljima. Ona je otprije kontaktirala s gđom Nikolić u sklopu ljetne škole koju redovito organizira CEEPUS mreža Trans, čiji je član Odjel za germanistiku, i tako je eto došlo i do tog uspješnog susreta. Gđa Nikolić je nastavnicima i studentima filoloških odjela dala izvrstan uvid u rad prevoditelja Hrvatskog jezičnog odjela Europskog parlamenta, a razgovarali smo i o mogućnostima suradnje i mobilnosti.

Kakvi su planovi Odjela za 2020. godinu?

Planova svakako ima. Koncentrirat ćemo se na predstavljanje Odjela, na popularizaciju znanosti putem radionica, predavanja i sudjelovanje na Festivalu znanosti, na suradnju s nastavnicima njemačkog jezika u osnovnim i srednjim školama, kreativne pristupe u poučavanju njemačkog jezika, pokretanje studentskog znanstvenog projekta, pokretanje niza predavanja o tome zašto

se odlučiti za studij njemačkog jezika i književnosti. U pripremi su i gostovanja međunarodnih znanstvenika. Naglasak stavljam na rad sa studentima, njihovo sudjelovanje u znanstvenom radu, u organizaciji događanja i prezentaciji naučenoga na studiju.

Nastupili ste krajem rujna na manifestaciji Millennium stih - poetski maraton „Riječi iznad svega“ Zadar 2019., i to u dijelu programa Poezija u prijevodu. O čemu ste govorili?

Smatram sjajnom inicijativu da se uključujemo u različita događanja promicanja prevođenja, kulture te sadržaja koje nudimo na našim studijima. Kao i do sada, na maratonu su sudjelovali i studenti Odjela za germanistiku koji su preveli i čitali pjesme Camille Lucerna. Upravo o toj književnici, germanistici, slavistici i prevoditeljici govorila sam na manifestaciji kao najavu za izložbu o njezinu životu i radu koju je krajem listopada na Sveučilištu u Zadru predstavila suautorica izložbe, kolegica Blaženka Klemar Bubić iz Austrijske knjižnice Filozofskog fakulteta Zagreb. Pored toga, organizirali smo i predavanje dr. sc. Mirise Katić iz Državnog arhiva Zadar o autoricama u književnosti u Zadru 19. stoljeća. Takav zaokružen ciklus u kojem je oko neke teme uključeno više događanja smatram idealnim načinom ne samo popularizacije znanosti i obogaćivanja kulturne ponude, nego i uključivanja mladih kako bi pokazali svoju kreativnost, kompetencije i razvijali vještine potrebne na budućem tržištu rada.

Radili ste i na popularizaciji znanosti na Festivalu znanosti u prvoj polovici 2019. godine?

Od 2014. godine s grupom studenata redovito sudjelujem na Festivalu znanosti. Naime, na jezikoslovnim predmetima koje predajem, obrađujem različite teme i znanstvene pristupe koji svake godine studente dodatno zainteresiraju za jezikoslovlje. U sklopu teme Festivala znanosti zajedno osmislimo teme kojima će se baviti, istražiti i pripremiti radionice za učenike njemačkog jezika u osnovnim i srednjim

Kroz znanstvena istraživanja stavljam naglasak na kontrastiranje njemačkog s hrvatskim jezikom te tako želim proširivati znanje i o našem jeziku. Teme i rezultate svojih istraživanja uključujem u nastavu, tako da bih mogla reći kako me najviše veseli kada potaknem studente da pišu seminarske, završne i diplomatske radove o još neistraženim temama u jeziku koji svakodnevno čuju i koriste - bilo na studiju, bilo izvan njega

školama. Na početku se studenti obično pitaju kako ćemo krovnu temu Festivala, npr. Umjetnost, Valovi ili Sunce obraditi kroz jezikoslovlje, no nakon prvih susreta odn. brain-storminga, s oduševljenjem rade na temama za koje su se odlučili. Trudimo se osmisliti vježbe i aktivnosti koje su prilagođene stupnju znanja i dobi učenika. Nastavnici i učenicima svake nas godine rado prime u svoje učionice i željno očekuju čega ćemo se sve dosjetiti. U sklopu tih malih istraživanja prigodom Festivala znanosti već je nastalo i nekoliko studentskih znanstvenih radova.

Predmet vaših istraživanja su, uz ostalo, dijalozi u književnim djelima i njihovo prevođenje, proučavanje frazema, kontrastivno, u njemačkom i hrvatskom jeziku, eufemistička funkcija frazema, kontakti njemačkoga i hrvatskoga itd. Što vas od svega toga najviše veseli?

U svakodnevnom životu često primjećujem neke jezične pojave i oblike koji me zaintrigiraju i koje želim istražiti. Posebno me zanimaju frazemi, sredstva intenziviranja i općenito jezična sredstva za oblikovanje usmenosti u različitim tekstnim vrstama te za izražavanje ekspresivnosti i emocionalnosti, npr. u novinskim člancima o nogometu ili modi te književnim tekstovima. Kroz znanstvena istraživanja stavljam naglasak na kontrastiranje njemačkog s hrvatskim jezikom te tako želim proširivati znanje i o našem jeziku. Teme i rezultate svojih istraživanja uključujem u nastavu, tako da bih mogla reći kako me najviše veseli kada potaknem studente da pišu seminarske, završne i diplomske

radove o još neistraženim temama u jeziku koji svakodnevno čuju i koriste - bilo na studiju, bilo izvan njega.

Tko je presudno utjecao na vašu znanstvenu i sveučilišnu karijeru u germanistici?

U svom dosadašnjem znanstvenom radu susretala sam mnoge stručnjake, bilo tijekom pisanja magistarskog i doktorskog rada, bilo sudjelovanjem na brojnim znanstvenim skupovima, boravcima putem Erasmusa i na znanstvenim projektima na kojima sam radila. Uvijek su me inspirirali znanstvenici koji su posebnim znanstvenim interesom, strašću ili pristupom istra-

žili naizgled jednostavne teme, a čiji su rezultati primjenjivi ili u nastavi, ili u prevođenju. Posebno me inspiriraju znanstvenici koji su, pored toga što su izvrsni stručnjaci, ujedno jednostavni ljudi koji sa strašću promišljaju i govore o jeziku.

Doktorirali ste na temi „Frazološki izrazi za ‘malo’/‘slabo’ i ‘puno’/‘jako’ u njemačkom i hrvatskom jeziku“. Nekad je u hrvatskome jeziku bilo mnogo germanizama, a danas anglizama. Može li se reći da su anglizmi zamijenili germanizme?

U disertaciji se nisam bavila germanizmima, već frazemima koji-

ma se može izraziti kvantiteta ili intenzitet. To je tema koja je potaknula moja daljnja istraživanja tih koncepata i frazema. Među ostalim, pisala sam i o frazemima kojima su germanizmi sastavnice, npr. pod mus, imati peh, od šuba. Određeni broj germanizama toliko se ustalio u hrvatskom jeziku, posebno u dijalektima, da za njih nema zamjene u anglizmima. Anglizmi prije svega dolaze kroz područje tehnologije, medija ili pojedinih struka, dakle, kao specifično, novo nazivlje ili riječi koje su u trendu, dok su germanizmi davno preuzeti u područje kućanstva, kuhinje, običaja, obrta, svakodnevnih komunikacija. Kroz medije takvi su se izrazi proširili i u dijalekte u kojima nisu izvorno postojali. Oni germanizmi koji polako nestaju obično se odnose na referente u izvanjezičnom kontekstu koji su zastarjeli ili se više ne koriste, a gube se i kako se slabije govore dijalekti.

Čime se trenutno bavite kad je riječ o znanosti?

Trenutačno završavam bilateralni projekt koji sam vodila s kolegicom doc. dr. sc. Urškom Valenčić Arh iz Ljubljane o upotrebi frazema u konfliktnim dijalozima u književnim djelima za djecu i mlade, tako da smo priredile znanstvene radove o toj temi. Tema konflikata i uljudnosti sigurno će i dalje biti u središtu mojeg znanstvenog rada, no ne samo s obzirom na upotrebu frazema, već i drugih jezičnih sredstava, i to u različitim tekstnim vrstama. Pored toga, priredila sam nekoliko znanstvenih članaka samostalno ili u suautorstvu iz područja lingvistike emocija o eufemizmima i disfemizmima, frazemima i korištenju emocija u internetskim komentarima u jeziku nogometa.

U povodu 200. obljetnice rođenja najznačajnijega predstavnika bečke operete, skladatelja i dirigenta Franza von Suppèa, Odjel za germanistiku i Odjel za etnologiju i antropologiju i organizirali su sredinom studenoga Okrugli stol pod nazivom „Franz von Suppè - baština kao kulturni potencijal“. Franz von Suppè, svjetski poznati skladatelj, svoje je djetinjstvo proveo u Zadru gdje se počeo baviti glazbom i skladanjem

„DIGITALNI MARKETING – NOVA ERA KOMUNIKACIJE“, PROF. DR. SC. ALEKSANDRA KRAJNOVIĆ, MAG. OEC. DOMINIK SIKIRIĆ, MAG. OEC. MONIKA HORDOV; ODJEL ZA EKONOMIJU

Ako danas kažeš da, kao firma, posluješ na internetu, to se podrazumijeva, i to toliko da se o tome i ne govori

Knjiga je objavljena uz podršku Odjela za ekonomiju i susretljivost Ureda za izdavačku djelatnost Sveučilišta na čelu s prof. dr. sc. **Josipom Faričićem** te nadležnog ministarstva, koje ju je sufinanciralo. Odjel za ekonomiju među prvima je uveo e-learning sustav te se cijela škola digitalnog poslovanja i menadžmenta u digitaliziranom svijetu općenito provlači kroz njegove nastavne sadržaje, a sve se to poklapa sa strateškim ciljevima Sveučilišta u Zadru i misijom „prostora kreativnog stvaranja i transfera novih znanja i tehnologija“

Prof. dr. sc. Aleksandra Krajnović, mag. oec. Dominik Sikirić i mag. oec. Monika Hordov, svi s Odjela za ekonomiju, autori su knjige „Digitalni marketing – nova era komunikacije“ koju je objavilo Sveučilište u Zadru.

Odjel za ekonomiju od početka svoga postojanja među prvima je uveo e-learning sustav te se cijela škola digitalnog poslovanja i menadžmenta u digitaliziranom svijetu općenito provlači kroz nastavne sadržaje na Odjelu. Uz podršku Odjela i susretljivost Ureda za izdavačku djelatnost Sveučilišta na čelu s prof. dr. sc. Josipom Faričićem te nadležna ministarstva, koje je sufinanciralo „Digitalni marketing – nova era komunikacije“, knjiga je i objavljena.

Sve se to, dakako, poklapa sa strateškim ciljevima Sveučilišta u Zadru i misijom „prostora kreativnog stvaranja i transfera novih znanja i tehnologija“ te vizijom u kojoj Sveučilište vidi sebe kao „moderno međunarodno sveučilište koje je generator znanja i pokretač inovativnih promjena zasnovanih na potrebama društva...“

Odjel za ekonomiju kao cilj ima stvaranje visokokvalitetnih kadrova koji će ne samo kao zaposlenici, nego i kao poslodavci dodati vrijednost na tržištu rada. Visokokvalitetnih kadrova nema bez novih znanja i prilagodbe novim trendovima. Stoga je digitalni marketing od samoga

početka važna tema na kolegiju Marketinga te Marketing menadžmenta.

Kako ste i zašto došli na ideju da zajednički objavite knjigu „Digitalni marketing – nova era tržišne komunikacije“?

A. KRAJNOVIĆ: Ideja je došla spontano, najprije kroz nastavu i pripremu za nastavu s asistentima, na višesatnim „brainstormingima“ o tome kuda ide marketing i kako jedva hvatamo korak s njegovim brzim napretkom. Prvi pravi interes potaknut je još u vrijeme studiranja oboje koautora knjige, još tijekom pisanja njihova diplomskog rada. Kolega Dominik Sikirić o neuro-marketingu je pisao u svom završnom radu još kada se taj pojam na mnogim fakultetima nije ni izučavao, a kolegica Monika Hordov spontano se nadove-

zala svojim diplomskim radom na temu digitalnog marketinga i digitalnog brendinga. Treba istaknuti da smo svoje spoznaje „u hodu“ prezentirali kako tijekom nekoliko izdanja Festivala znanosti u organizaciji Sveučilišta u Zadru, tako i putem međunarodnih konferencija te znanstvenih i stručnih časopisa iz područja marketinga i menadžmenta, gdje smo izlagali i objavljivali svoje znanstvene radove iz ovog područja u kontinuitetu od 2011. godine do danas.

D. SIKIRIĆ: Ova je knjiga plod naših istraživanja, radova i zainteresiranosti za temu digitalnog marketinga kao novog oblika marketinga, ali možda i novog oblika komunikacije. Nedostatak literature na hrvatskom jeziku koja se bavi ovakvim suvremenim temama i oblicima marketinga bio je dodatan motiv da se uhvatimo tako zahtjev-

nog pothvata kao što je pisanje knjige.

M. HORDOV: Oduvijek me zanimalo i intrigirao digitalni marketing, stoga sam i napisala diplomski rad na tu temu. Profesorica mi je bila mentorica, a kolega Dominik ima iskustva u tom području pa smo tako slučajno došli na ideju da bismo moj diplomski rad mogli produbiti i napisati knjigu.

Je li digitalni marketing promijenio svijet poslovanja toliko radikalno da je danas nemoguće bez njega poslovati?

A. KRAJNOVIĆ: Riječ je o radikalnoj transformaciji, kako koncepcije, tako i marketinške prakse (otud i naziv knjige). Od početne faze, kada je internet i digitalni svijet bio samo koristan alat, danas je zapravo riječ o novoj paradigmi, pa i promjeni načina razmišljanja i sagledavanja poduzeća (menadžmenta i marketinga) u odnosu na svijet koji ga okružuje. Da parafraziram jednoga stručnjaka koji je rekao: „Ako danas kažeš da, kao firma, posluješ na internetu, to se podrazumijeva, i to toliko da se o tome i ne govori...“

D. SIKIRIĆ: Ne samo da je radikalno promijenio (i mijenja) svijet poslovanja, već je promijenio i odnos između tvrtke i potrošača dajući potrošaču mnogo veću moć nego što ju je ikad u povijesti imao. Jedna od osnovnih odlika digitalnog marketinga

Digitalni marketing, ne samo da je radikalno promijenio (i mijenja) svijet poslovanja, već je promijenio i odnos između tvrtke i potrošača dajući potrošaču mnogo veću moć nego što ju je ikad u povijesti imao. Novu tehnologiju i nove kanale komunikacije treba koristiti da slušanjem, brigom i prilagodbom zavrijedimo pozornost potencijalnih korisnika. Upravo je „pozornost“ nova valuta današnjice, kaže D. Sikirić

je interaktivnost odnosno dvo-smjerna komunikacija u kojoj tvrtke (ma kako velike bile) moraju slušati potrošače (ma koliko mali bili).

M. HORDOV: Svatko treba pratiti nove trendove i promjene na tržištu, bio to pojedinac ili poduzeće, stoga je poželjno, pa gotovo i obvezno koristiti digitalni marketing jer je to najnoviji trend na tržištu i većina ga koristi kako bi bili što konkurentniji na tržištu.

Kako izgraditi uspješan brend putem novih tehnologija?

A. KRAJNOVIĆ: Danas živimo u eri biheviornalne ekonomije, gdje je dokazano da u donošenju odluka u sferi ekonomije i nismo baš racionalni s obzirom na to da često naša emocionalna sfera nadvladava onu racionalnu, što ruši neke od temeljnih postulata klasične ekonomske paradigme te otvara brojne rasprave. No, praksa dokazuje da je to upravo tako jer se već govori o ekonomiji pozornosti (engl. attention economy), gdje je naglasak upravo na načinima kako zado-biti ono što je polazište za uspjeh

Studentima često kažem da ne postoji općeprihvaćena znanstvena suglasnost o danu kada je digitalni marketing nastao, no da je to, smatram, 2011., kada je, a tko drugi nego Google, objavio spoznaju o novom mentalnom modelu u ponašanju kupaca – o njegovu virtualnom „putovanju“ kroz proces kupnje. ZMOT je ključni dio tog procesa, to je onaj „klik“ kada kupac zapravo odluči kupiti proizvod, što se danas mahom događa u virtualnom prostoru, ističe prof. dr. sc. Krajnović

- pozornost i interes kupaca. To sve treba „provući“ kroz digitalni (virtualni) svijet, i to tako da se „dotakne“ emocija kupca. Riječ je o senzornom marketingu *par excellence* jer se tako marketing kao nikad dosad doista približio samom kupcu, pa i njegovoj intimi, što u knjizi i nazivamo „intimna automatizacija“.

D. SIKIRIĆ: Način izgradnje uspješnoga brenda putem tehnologije znatno je složeniji nego prije. Osnovna razlika je multikanalna komunikacija. Dok su prije veliki brendovi koristili TV i radio kako bi ponavljanjem promidžbene poruke urezali svoj brend u srca i umove potrošača (push marketing), danas je na snazi novi oblik marketinga kojemu je cilj privući potrošača (pull marketing) putem barem jednoga od više desetaka kana-

la komunikacije. Izrazito je bitno da brend na transparentan i konzistentan (na svim kanalima) način komunicira vlastite vrijednosti, ali i sluša o vrijednostima potrošača. Mnogi brendovi vide novu tehnologiju i nove kanale komunikacije kao mogućnost da (po)kažu više. To je pogreška. Novu tehnologiju i nove kanale komunikacije treba koristiti da slušanjem, brigom i prilagodbom zavrijedimo pozornost potencijalnih korisnika. Upravo je „pozornost“ nova valuta današnjice.

M. HORDOV: Kako bi se uspjelo na tržištu, svako se poduzeće, određenim vrijednostima, treba razlikovati od konkurencije, treba se prilagođavati tržištu i zahtjevima klijenata, s posebnim naglaskom na estetiku i promjene u društvu.

Što je ZMOT, multi trenutak istine?

A. KRAJNOVIĆ: Studentima često kažem da ne postoji općeprihvaćena znanstvena suglasnost o danu kada je digitalni marketing nastao, no da je to, smatram, 2011., kada je, a tko drugi nego Google, objavio spoznaju o novom mentalnom modelu u ponašanju kupaca - o njegovu virtualnom „putovanju“ kroz proces kupnje. ZMOT je središnji, ključni dio tog procesa, to je onaj „klik“ kada kupac zapravo odluči kupiti proizvod, što se danas mahom događa u virtualnom prostoru. „Trenutak istine“ - kupnje, sagledavao se već i u klasičnom marketingu, no on se odvijao u fizičkom, realnom svijetu - u prodavaonici, pa ga je bilo lakše i prepoznati te utjecati

ti na njega. Danas se ZMOT događa prije tog prvog trenutka - u virtualnom svijetu gdje trebate „dohvatiti“ kupca.

D. SIKIRIĆ: ZMOT ili Zero Moment of Truth je koncept koji je relativno nedavno predstavila kompanija Google a koji definira sve on-line aktivnosti potrošača kojima je cilj istražiti proizvod ili uslugu prije kupnje.

M. HORDOV: Potrošač će, kad danas čuje o proizvodu ili usluzi, ili želi kupiti određeni proizvod, najprije pretražiti online informacije.

Kako je moguće uspješno brendirati neki proizvod kroz virtualnu stvarnost kad je cijeli svijet na mreži i nude se milijuni brendova?

A. KRAJNOVIĆ: Postavili ste još jedno ključno pitanje suvremenog marketinga. Tajna je u emociji. U eri kada se kvaliteta proizvoda podrazumijeva, borba brendova je nesmiljena, a ljudi jednostavno „bombardirani“ informacijama, to se čini gotovo kao nemoguća misija. Eto, upravo je zato važno „mapiranje virtualnog putovanja kupca tijekom procesa donošenja odluke u kupnji“ – cilj je najprije tamo pronaći kupca, saznati gdje se i kada nalazi u kupovnom procesu, a zatim mu pružiti „instantnu emociju“ kojom ćemo ga uspjeti „uhvatiti u svoju marketinšku mrežu“. To ne možemo sami, već se to radi putem kreativnih marketinških kampanja marketinških agencija koje nalaze iznimno kvalitetne načine „da vas dotaknu u srce“ na način na koji „brendu jedno-

Ključno pitanje suvremenog marketinga je kako je moguće uspješno brendirati neki proizvod kroz virtualnu stvarnost kada je cijeli svijet na mreži i nude se milijuni brendova. Tajna je u emociji. Cilj je ne više samo zadovoljiti potrebu/želju/potražnju kupaca, nego postići još više - gratifikaciju, pa čak i sreću, o čemu govore najnovija istraživanja. Znači, kupac je kupio proizvod/uslugu, dao Vam je svoj novac, i još je sretan zbog toga, objašnjava prof. dr. sc. Krajnović

stavno ne možete pobjeći“.

D. SIKIRIĆ: Istina je da je cijeli svijet na mreži i da se nude milijuni brendova. Na tu tvrdnju možemo gledati pozitivno - cijeli svijet je na mreži i mnogo je brendova, sigurno postoji mjesto za nas, ali i negativno - cijeli svijet je na mreži i brendova je toliko da jednostavno nemamo šanse za uspjeh. Da bi se danas uspješno brendirao proizvod, potrebno je biti drukčiji, bilo kvalitetom proizvoda, bilo uslugom, bilo načinom komunikacije, cijenom ili nečim drugim. Za uspjeh nije potrebno biti velik. Potrebno je pronaći nišu i dio tržišta koji ima problem koji nije zadovoljen na adekvatan način.

M. HORDOV: Najbolje je upotrijebiti gamifikaciju, storytelling i predstaviti proizvod reklamama koje izazivaju određene emocije u klijentima poput sreće, ljubavi, sjećanja, uspomena (npr. Coca-Cola ili retro pakiranja).

Kasni li Hrvatska u pogledu digitalizacije?

A. KRAJNOVIĆ: Postoje podaci koji govore da Hrvatska na razini Europske unije zaostaje po pitanju digitalizacije, no načelno se ne bih složila s time jer je digitalizacija toliko širok pojam da treba specificirati o kojem je području riječ. To je proces koji se u ekonomiji i u poduzećima događa organski, gotovo prirodno. Primjerice, ako vodite privatni smještaj u turizmu i plasirate se preko virtualnih agenata kao što su booking.com, Airbnb.com i drugi, već ste u globalnom svijetu i igrate prema globalnim pravilima marketinškog natjecanja koja su, naravno, digitalna. Mogli bismo reći da su tako naše Zimmer Frei bake od čekanja na cesti s istoimenim natpisima u rukama zakoračile direktno u sferu digitalnog marketinga.

D. SIKIRIĆ: I da i ne. U Hrvatskoj postoje gradovi poput Varaždina koji razvijaju te vještine kod mladih ljudi. Postoje i tvrtke koje se natječu na globalnoj razini poput Rimac Automobila. No, Hrvatska kasni u implementaciji digitalnog marketinga i tehnologije u poslovanju, posebno u javnom sektoru.

M. HORDOV: Kasni poprilično jer još nije istaknuta važnost praćenja tako brzih promjena na tržištu, ali trudi se pratiti tehnologiju i promjene laganim, ali sigurnim koracima.

Informacijska moć, novi mediji i CRM u globalnome marketingu

Informacijska moć, novi mediji i CRM u globalnome marketingu, projekt je kojemu je nositelj Odjel za ekonomiju Sveučilišta u Zadru. Knjiga „Digitalni marketing“ svojevrsan je uvod u projekt.

„Projekt je, iako tada nije imao službeno ime, postojao i prije pisanja knjige, a nastavlja se i danas, nakon što su ga odobrile nadležne instance na Odjelu za ekonomiju i Sveučilištu u Zadru. Upravo je u tijeku izrada i recenzija nekoliko naših radova iz tog područja za objavu u znanstvenim i znanstveno-stručnim časopisima i predstavljanje na znanstvenim konferencijama. Primjerice, istražujemo prednosti i specifičnosti (nagrađivanog) sustava e-visitor u turizmu RH te ga kompariramo sa sličnim sustavima u drugim zemljama, pokušavajući dokazati tezu da je doista riječ o strateškom marketinškom digitalnom kanalu u turizmu. Nadalje, istražujemo utjecaj digitalnog marketinga na ranjive skupine, primjerice djecu, o čemu smo prezentirali

rad na nedavnoj Međunarodnoj znanstvenoj konferenciji iz područja menadžmenta DIEM na Sveučilištu u Dubrovniku, u suradnji sa studenticom Mateom Župnek, mentoriramo studentske seminare i diplomatske radove na tu temu...“, objašnjava Aleksandra Krajnović.

„Obrađuje se aktualna tema i istražuju načini na koje marketing doživljava revolucionarne promjene od klasičnog, outbound marketinga prema suvremenom inbound marketingu“, dodaje Monika Hordov te nastavlja: „Proučit će se i kako nove tehnologije utječu na marketing, njegove strategije i performanse, zašto je važan CRM (upravljanje odnosima s klijentima) i u kojem se pravcu razvija, kao i koja je uloga novih medija, posebno društvenih mreža u novom društveno-tehnološkom okruženju te brojne druge teme koje su zanimljive, ali neka to ostane tajna kako bismo vas privukli da čitate i dalje o aktualnostima u tom svijetu.“

Digitalno oglašavanje toliko je moćno da su stari načini oglašavanja toliko zastarjeli da im je propast izvjesna ili ipak nije?

A. KRAJNOVIĆ: Mislim da nije, riječ je o novom načinu sagledavanja medija i, naravno, njihovu korištenju u kombinaciji s online medijima.

D. SIKIRIĆ: „Stare“ odnosno tradicionalne metode oglašavanja ne treba u potpunosti otpisati, niti smo ih mi u svojoj knjizi otpisali. Postoje proizvodi, industrije ali i ciljane skupine kod kojih tradicionalni način oglašavanja i dalje itekako ima smisla. Treba reći i kako su mnogi tradicionalni načini oglašavanja, ali i ispitivanja tržišta samo „digitalizirani“, ali su osnovne premise takvog oglašavanja ostale iste.

M. HORDOV: Nisu svi tradicionalni načini oglašavanja osuđeni na propast jer ima različitih preferencija kupaca, iako se od brendova sve više zahtijeva da prijeđu na digitalno oglašavanje jer je jednostavnije i jeftinije i klijenti ga mogu prilagoditi sebi. Upravo zbog mogućnosti komunikacije preko interneta ta je promidžba osobnija - svakom klijentu predstavljaju se oglasi koji odgovaraju upravo njemu.

Koju ulogu imaju društvene mreže u suvremenom marketingu i brendiranju?

A. KRAJNOVIĆ: Naravno, sve veću. Još smo prije nekoliko godina studentima izlagali da su društvene mreže, a poslije i, primjerice, influenceri, kao specifični sociološki i marketinški fenomeni današnjice, nekakvi novi, ali donekle alternativni načini marketinške komunikacije (iz skupine alternativnog, tzv. gerila marketinga), no danas znamo da je riječ o relevantnim kanalima koji zauzimaju respektabilno mjesto u marketinškim planovima suvremenih kompanija.

D. SIKIRIĆ: Uloga društvenih mreža je „oživotvorenje“ odnosno „personalizacija“ brenda koji koristi prirodne i „ljudske“ oblike komunikacije da bi razgovarao sa svojim potrošačima i onima koji će to tek postati. Marketing i brendovi su tamo gdje su potrošači - na društvenim mrežama.

M. HORDOV: Društvene mreže stvaraju lojalne kupce. One ujedno olakšavaju identifikaciju različitih skupina, posebno utjecajnih skupina koje zauzvrat mogu postati promica-

Prof. dr. sc. Aleksandra Krajnović

Izv. prof. dr. sc. Aleksandra Krajnović (rođ. Bergudac) rođena je 1965. godine u Poreču, a živi u Zadru i Novigradu. Završila je osnovnoškolsko obrazovanje u Kašteliru kod Poreča, srednjoškolsko obrazovanje ekonomskog smjera u Poreču, a diplomirala je 1990. na Sveučilištu u Rijeci - Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatica.

Na istom je fakultetu 2000. godine stekla zvanje magistar ekonomskih znanosti te 2006. godi-

ne doktorat ekonomskih znanosti. Zaposlena je na Odjelu za ekonomiju Sveučilišta u Zadru kao izvanredni profesor, a ujedno je i voditeljica Katedre za organizaciju, menadžment i poduzetništvo na tom Odjelu. Područja njezina i poduzetnog interesa su menadžment, marketing i turizam. Od 2012. do 2016. dva je puta bila pročelnica Odjela za ekonomiju.

Glavna je urednica znanstvenog časopisa *Oeconomica Jadertina*.

Dominik Sikirić, mag. oec.

Dominik Sikirić rođen je 1986. u Zadru. Titulu magistra ekonomije stječe 2013. na Sveučilištu u Zadru, Odjelu za ekonomiju, kao jedan od najboljih studenata generacije. Još kao student objavljuje znanstvene radove te pokazuje posebnu ljubav i zainteresiranost prema marketingu, novim tehnologijama i digitalnom poduzetništvu. Specijalizirao se za digitalni marketing, nove oblike oglašavanja te primjenu nove tehnologije u poduzetništvu. Dugogodišnji je djelatnik u turizmu, suvlasnik i direktor turističke agencije. Od 2014. godine do 2019. godine bio je asistent na Odjelu za ekonomiju Sveučilišta u Zadru.

Monika Hordov, mag. oec.

Monika Hordov rođena je 1991. u Zadru. Stekla je akademski naziv magistra ekonomije 2017. godine na Odjelu za ekonomiju Sveučilišta u Zadru. Tijekom studija najviše se zanimala za marketing koji ju je i potaknuo na pisanje prvih znanstvenih radova i bavljenje znanostima. Zaintrigirana je digitalnim marketingom koji je svakodnevno inspirira i potiče na znanstveno istraživanje. Radila je u računovodstvu u Općoj bolnici Zadar, a od 2019. asistentica je na Odjelu za ekonomiju Sveučilišta u Zadru.

teljima određenog brenda i pomoći u njegovu razvoju, a sve to se može napraviti uz vrlo niske, gotovo nikakve troškove u usporedbi s konvencionalnim korisničkim programima.

Nekoć je, da parafraziram Rolfa Jensena, pobjeđivao najbolji proizvod, a sada najbolja

priča. Znači li to da kvaliteta proizvoda više nije bitna, nego njegova „upakiranost“?

A. KRAJNOVIĆ: Kvaliteta se danas podrazumijeva pa je, uvjetno rečeno, nije potrebno ni naglašavati. Isto tako, ona se uvijek kopira, i to sve lakše zbog novih tehnologija - ili kraće: imitacija je vječni pratitelj ekonomije

i borbe za konkurentnost. No, ono što se ne može imitirati je priča, emocija koja se vezuje uz brend i rezultira stvaranjem odnosa s brendovima. Jedan od svima poznatih likova je crni ovan Gregor koji je u nedavnoj marketinškoj kampanji predstavljao jednu telekom kompaniju, a kojega smo svi pratili kroz „život“. Dokaz je to kako se i nešto tako neopipljivo i apstraktno kao što je telekomunikacijska usluga može pretvoriti u nešto živo, blisko i poznato.

D. SIKIRIĆ: Trenutačno smo na tom stupnju razvoja da gotovo svatko može proizvesti dobar i kvalitetan proizvod. Nekad su postojale tvrtke ili zemlje koje su jedine mogle (zbog tehnologije i znanja) proizvesti kvalitetan proizvod, a danas gotovo svatko može doći do znanja i tehnologije potrebne za proizvodnju. Stoga je diferencijacija na osnovu kvalitete proizvoda sve teža i teža. U takvoj situaciji kada imamo proizvode slične kvalitete, pobjeđuje priča, „upakiranost“.

M. HORDOV: Kvaliteta je i dalje vrlo bitna jer je cilj svakog marketinškog stručnjaka da se klijent stalno vraća. Izgled može privući na prvu, ali ako ga ne prati kvaliteta, klijent neće biti zadovoljan i neće se vratiti. To ne znači da upakiranost nije bitna, konkurencija je velika i raste pa treba nečim privući kupca da odluči kupiti upravo vaš proizvod.

Da bi se danas uspješno brendirao proizvod, potrebno je biti drukčiji, bilo kvalitetom proizvoda, bilo uslugom, bilo načinom komunikacije, cijenom ili nečim drugim. Za uspjeh nije potrebno biti velik. Potrebno je pronaći nišu i dio tržišta koji ima problem koji nije zadovoljen na adekvatan način, navodi Dominik Sikirić

SMOTRA SVEUČILIŠTA OD 21. DO 23. STUDENOGA 2019.

Sveučilište u Zadru predstavilo se k

Na ovogodišnjoj smotri Sveučilišta u Zagrebu, održanoj od 21. do 23. studenoga 2019., predstavio se 31 fakultet i 3 umjetničke akademije Sveučilišta u Zagrebu te još 17 visokih učilišta iz Zagreba i Republike Hrvatske. Smotra sveučilišta organizira se zbog sadašnjih i budućih studenata, učenika završnih razreda srednjih škola i svih zainteresiranih s ciljem, kako je navedeno, „pravodobnog obavještanja o studijskim programima, dostignućima u pojedinim područjima, opremljenosti pojedinih fakulteta, nastavnim planovima, preddiplomskim, diplomskim i poslijediplomskim studijima“ itd.

Sveučilište u Zadru i ove se godine svojim programom predstavilo na svome štandu

U četvrtak, 21. studenoga, dr. sc. Drahomira Cupar, postdoktorandica, i Laura Grzunov predvodile su predstavljanje Odjela za informacijske znanosti.

sti. Najprije su imale intervju na pozornici Smotre, nakon čega su prezentirale očitavanje vodenih znakova.

U petak, 22. studenoga, studenti Odjela za nastavničke studije u Gospiću pokazali su izradu ginjol lutke, likovno su osmišljavali motive kaširanog leptira, a voditelj je bio student Antonio Bektić.

Maja Grgurić, asistentica Odjela za arheologiju, imala je intervju na pozornici Smotre ti-

jekom kojega je predstavila Odjel za arheologiju. Nakon intervjua, na štandu Sveučilišta u Zadru održala je prezentaciju fotogrametrije. Zatim je dvoje studenata arheologije prikazalo spajanje keramike u jednu posudu te pokazivalo arheološki alat i kost.

Tijekom jutra, 23. studenoga 2019., Geriena Karačić, viša lektorica na Odjelu za germanistiku i ECTS koordinatorka, razgovarala je sa studentima na štandu, a prof. dr. sc. Zvezdan Penezić,

ročelnik Odjela za psihologiju, i asistent na Odjelu za Psihologiju Krešimir Jakšić predstavili su Kendo, odnosno opremu za tu borilačku vještinu. Prof. dr. sc. Zvezdan Penezić i Krešimir Jakšić prezentirali su i opremu za psihomotorička ispitivanja.

Cijelo vrijeme tijekom trajanja Smotre sveučilišta Meri Lukić i Ljerka Morović iz Ureda za preddiplomske i diplomske studije dežurale su na štandu Sveučilišta u Zadru i dijelile kori-

Smotra sveučilišta organizira se zbog sadašnjih i budućih studenata, učenika završnih razreda srednjih škola i svih zainteresiranih s ciljem, kako je navedeno, „pravodobnog obavještanja o studijskim programima, dostignućima u pojedinim područjima, opremljenosti pojedinih fakulteta, nastavnim planovima, preddiplomskim, diplomskim i poslijediplomskim studijima“

ogativim i raznovrsnim programom

sne informacije i promidžbene materijale studentima, srednjoškolicima i znatiželjnicima, među kojima su bili i roditelji budućih studenata.

Prezentacija Odjela za nastavničke studije u Gospiću

Na ovogodišnjoj Sveučilišnoj smotri u Zagrebu sudjelovali su i studenti Odjela za nastavničke studije u Gospiću. Doris Glad, Ivana Matasić, Matea Požega i Antonio Bektić pokušali su zainteresirati buduće kolegice i kolege radionicama koje su za njih pripremili. Studentice Doris Glad i Matea Požega maturantima su približile umjetnost Scenske kulture, koja je jedan od kolegija na Odjelu za nastavničke studije. Izrađivale su ginjol lutke pomoću raznih materijala. Pri-

je samog početka izrađivanja ginjol lutaka, studentice su donijele i već izrađene lutke koje su nekoć bile glavni likovi u izvedenim predstavama na Odjelu za nastavničke studije u Gospiću. Drugi dio učiteljske družine, studentica Ivana Matasić i Antonio Bektić, bili su zaduženi za animiranje maturanata kroz glazbu. Maturanti su poslušali glazbeni nastup koji je zaista nudio za svakoga ponešto. Za početak duo je izveo nekoliko svojih autorskih pjesama koje su napisali i uglazbili također u svrhu izvođenja predstava na svome odjelu. Poslije su se mogle čuti i obrade raznih hrvatskih i stranih izvođača, od Parnog valjka do stranih hitova poput „La Bambe“. Srednjoškolci koji su prisustvovali radionicama, a ponajviše sami studenti te njihova mentorica, pročelnica Odjela Sanja Vr-

cić-Mataija, zajedničkim su snagama pripremili ove radionice te uistinu mogu biti zadovoljni načinom na koji su približili samo neke od sadržaja koji će se budućim studentima nuditi na Odjelu za nastavničke studije u Gospiću.

Prezentacija Odjela za psihologiju

Pri predstavljanju Odjela za psihologiju na Smotri Sveučilišta u Zagrebu, potencijalni studenti i šira javnost mogli su sudjelovati u demonstraciji testa CRD serije kojim se mjeri sposobnost koordinacije pokreta udova.

Za provođenje demonstracije korišteni su odgovarajuća upravljačka ploča, pedale i računalo s pripadajućim softwareom. Sudionici su sjeli na stolicu koja se nalazila ispred upravljačke ploče. Na dijelu upravljačke ploče označenim slovom „A“ nalazile su se četiri lampice podijeljene u dva reda. Računalo je kroz 20 situacija variralo redoslijed uključivanja lampica, a ovisno o situaciji, istodobno su se mogle uključiti do tri lampice. Sudionici su svaki put kada bi se uključila lampica u gornjem redu upravljačke

ploče reagirali rukom, pri čemu su na lampice uključene u lijevom kutu ploče reagirali lijevom rukom, pritiskom odgovarajuće tipke na lijevoj strani ploče, a na one u desnom kutu reagirali su desnom rukom, pritiskom odgovarajuće tipke na desnoj strani ploče. U slučaju uključivanja lampica u donjem dijelu upravljačke ploče sudionici su reagirali nogom, stiskanjem lijeve, odnosno desne pedale. Pri simultanom uključivanju lampica u gornjem i donjem redu upravljačke ploče, sudionici su reagirali odgovarajućom rukom i nogom.

Nakon završetka demonstracije, sudionici su mogli saznati dodatne informacije o samoj CRD seriji i upoznati se s rezultatima koje su postigli. S obzirom na to da CRD serija omogućava upoznavanje javnosti sa psihologijskim mjerenjem putem izazovnih, ali ujedno i zanimljivih testova, demonstracija je prošla u dinamičnom i veselom raspoloženju.

CRD serija sadrži niz standardiziranih testova namijenjenih mjerenju perceptivnih sposobnosti, mišljenja i pamćenja te različitih oblika psihomotornih reakcija. Njezin je razvoj 60-ih godina 20. stoljeća pokrenuo dr. sc. Mirko Drenovac, u to vrijeme industrijski psiholog. Protekla desetljeća autor je sa suradnicima radio na unaprjeđenju serije te se ona danas sastoji od četiri upravljačke ploče s ukupno 54 signalno-upravljačka sklopa, lampica čijim se uključivanjem i isključivanjem kreiraju zadaci, pripadajuće opreme, pedala i slušalica te računala s instaliranim softwareom putem kojega se pokreću upravljačke ploče.

Osnovna razlika između CRD serije i klasičnog pristupa mjerenju sposobnosti, npr. putem testa intelektualnih sposobnosti, je u tome što se na temelju rezultata testiranja CRD serijom mogu donositi zaključci o dinamičkim značajkama funkcioniranja središnjeg živčanog sustava. Dakle, prate se promjene u mentalnom procesiranju u realnom vremenu. To je ujedno i njezina najveća prednost u odnosu na klasični pristup psihologijskom testiranju.

CRD serija pronašla je svoju primjenu u različitim domenama rada psihologa te se koristi pri selekcijskim postupcima, u kliničkom radu te u znanstveno-istraživačkim projektima.

Prezentacija Odjela za arheologiju

Drugog dana Smotre sveučilišta u Zagrebu, u poslijepodnevnom programu, sudjelovao je i Odjel za arheologiju Sveučilišta u Zadru, a predstavile su ga studentice Antonija Marić i Dolores Matika te asistentica Maja Grgurić, koje su posjetiteljice uvele u svijet arheologije.

Izložbeni prostor Sveučilišta u Zadru tako su na jedno poslijepodne zauzeli alat i oprema koji se koriste pri arheološkim istraživanjima, atraktivni nalazi keramičkih ulomaka iz razdoblja prapovijesti, životinjske kosti, a predstavljena je i 3D animacija jednog arheološkog lokaliteta. Osim na štand, Odjel za arheologiju predstavio se i na pozornici glavne zgrade SC-a, i to u intervjuu sa studentima Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu (Televizija Student). Na pozadinskom platnu prikazivan je promidžbeni video Odjela dok su predstavnice Odjela odgovarale na pitanja o prednostima studiranja arheologije na Sveučilištu u Zadru. U razgovoru s posjetiteljima potvrđeno je da je takav način predstavljanja odjela vrlo dobrodošao jer su najčešće postavljena pitanja bila - „što arheolozi zapravo rade“ i „ima li tu kruha“.

Positivne reakcije nakon razgovora sa studentima i njihovim roditeljima te ozbiljna zainteresiranost za studij ovoga tipa uglavnom su proizašli iz činjenice da studenti arheologije tijekom studija od prve godine sudjeluju u arheološkim istraživanjima, za što im je u većini slučajeva osigurana naknada. Iskustvo koje se stječe od početka studija, mogućnost samostalnog zarađivanja od posla kojim se namjeravaju baviti te atraktivni arheološki lokaliteti, nepoznanica je koja je ovako predstavljena budućim studentima olakšala izbor studija na Sveučilištu u Zadru.

ZNANSTVENO-STRUČNA KONFERENCIJA RUSKIH I HRVATSKIH ZNANSTVENIKA U MOSKVI, ODRŽANA NA NACIONALNOM SVEUČILIŠTU ZA ZNANOST I TEHNOLOGIJU MISIS 4. I 5. LISTOPADA 2019.

Projekt SAN - Smart Agriculture Network predstavljen u Moskvi

Daljnji tehnološki napredak u proizvodnji hrane ne može se ogledati isključivo u razvoju novih oblika ili unaprjeđenju postojeće poljoprivredne mehanizacije, nego se tehnološki razvoj sve više oslanja na upotrebu suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Globalno, raste važnost **Smart Agriculture** metoda u poljoprivrednoj proizvodnji, istaknuo je doc. dr. sc. **Zoran Šikić**, predstavnik Odjela za ekologiju, agronomiju i akvakulturu Sveučilišta u Zadru

Projekt Odjela za ekologiju, agronomiju i akvakulturu Sveučilišta u Zadru SAN - Smart Agriculture Network predstavljen je na Znanstveno-stručnoj konferenciji ruskih i hrvatskih znanstvenika u Moskvi, na Nacionalnom sveučilištu za znanost i tehnologiju MISIS, 4. i 5. listopada 2019.

Sveučilište MISIS posebno je fokusirano na interdisciplinarnu znanost i inovacije, putem stvaranja kreativnog okruženja i otkrivanje potencijala svakog studenta. Ima više od 30 znanstvenih laboratorija i tri inženjerska centra u kojima su zaposleni najistaknutiji znanstvenici Rusije i svijeta. Sveučilište MISIS uspješno provodi zajedničke projekte s najvećim ruskim i inozemnim visokotehnološkim kompanijama. Nalazi se u TOP 100 svjetskih sveučilišta. Ukupni broj studenata doseže 17.000, od čega su 25 % međunarodni polaznici iz 75 država svijeta.

Podneseno više od 100 izvješća

Konferencija je organizirana u suradnji Ministarstva znanosti i visokog obrazovanja Ruske Federacije i Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske sukladno zaključcima prvog sastanka hrvatsko-ruske radne skupine za znanstvenu i tehničku suradnju, a s ciljem razmjene iskustava ruskih i hrvatskih znanstvenika u području biomedicine, biotehnologije, obnov-

ljivih izvora energije, energije te informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Na konferenciji su razmijenjena znanstvena iskustva, raspravljalo se o trenutnim znanstvenim problemima i budućim pravcima istraživanja te je sudionicima pružena mogućnost uspostave izravnih kontakata za moguću suradnju i zajedničko financiranje budućih projekata. Podneseno je više od 100 izvješća u navedenim znanstvenim i stručnim područjima. Nakon Konferencije potpisan je Protokol o suradnji kojim je dogovoreno raspisivanje natječaja za sufinanciranje bilateralnih

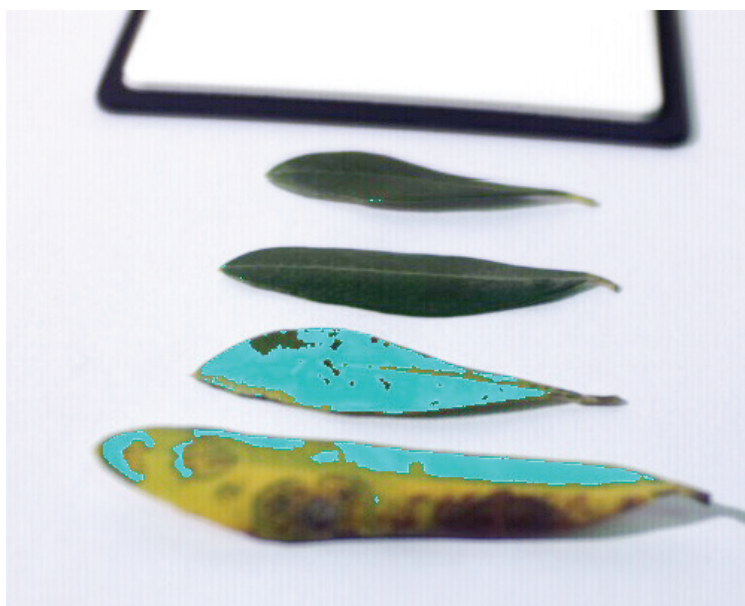
znanstveno-istraživačkih projekata u područjima biomedicine, biotehnologije, energije, obnovljivih izvora energije te informacijskih i komunikacijskih znanosti. Projekti će se financirati godišnjim iznosom od 140.000 eura sa svake strane, dakle, ukupno 280.000 eura godišnje, a natječaj će biti objavljen u veljači sljedeće godine s rokom prijave do svibnja.

Iz SAN projekta SAN tehnologija

Predstavnik Odjela za ekologiju, agronomiju i akvakul-

turu Sveučilišta u Zadru, doc. dr. sc. Zoran Šikić predstavio je na konferenciji projekt SAN (Smart Agriculture Network) as development of artificial intelligence tools for assistance in agricultural production - example of olive oil production, izlažući koncept „pametne poljoprivrede“ koji Odjel za ekologiju, agronomiju i akvakulturu Sveučilišta u Zadru, primjenom umjetne inteligencije, razvija u suradnji s tvrtkom Elektrokovina plus d.o.o. u sklopu projekta SAN, financiranog iz Europskog fonda za regionalni razvoj kao tehnološki projekt koji je dobio financiranje na natječaju IRI – istraživanje, razvoj i inovacije. Tom prigodom istaknuo je da se daljnji tehnološki napredak u proizvodnji hrane ne može ogledati isključivo u razvoju novih oblika ili unaprjeđenju postojeće poljoprivredne mehanizacije, nego se tehnološki razvoj sve više oslanja na upotrebu suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Ti su izazovi već raspravljani u više strategija i politika, a zajedničkim nazivnikom svrstavaju se u područje precizne poljoprivrede. Globalno, raste važnost Smart Agriculture metoda u poljoprivrednoj proizvodnji. Prema Smart Agriculture Market - Global Forecast to 2022, godine 2022. vrijednost tog tržišta globalno će biti 11,23 milijarde američkih dolara s prosječnim godišnjim stopama rasta oko 13,27 %. SAN (Pametna poljoprivredna mre-

Nakon Konferencije potpisan je Protokol o suradnji kojim je dogovoreno raspisivanje natječaja za sufinanciranje bilateralnih znanstveno-istraživačkih projekata u područjima biomedicine, biotehnologije, energije, obnovljivih izvora energije te informacijskih i komunikacijskih znanosti. Projekti će se financirati godišnjim iznosom od 140.000 eura sa svake strane, dakle, ukupno 280.000 eura godišnje, a natječaj će biti objavljen u veljači sljedeće godine s rokom prijave do svibnja

ža) daljnji je iskorak u unaprjeđenju proizvodnje hrane, posebice kultura u voćarstvu i vinogradarstvu. Cilj joj je stvaranje sveobuhvatne tehnološke platforme koja će omogućiti postizanje optimalne količine uroda najbolje moguće kvalitete, posebice u godinama kada su prirodni uvjeti takvi da se bez njezine primjene dobri rezultati ne bi mogli ostvariti. Taj sustav također treba voditi računa o racionalnoj upotrebi resursa te o primjeni visokih ekoloških standarda u proizvodnji. Iz SAN projekta bit će razvijena „SAN tehnologija“ koja će omogućiti primjenu znanja vrhunskih stručnjaka u proizvodnji odgovarajućih kultura. SAN pametna poljoprivredna mreža moći će obavljati mjerenja, nadziranja i analize raznih abiotičkih i biotskih utjecaja u proizvodnji hrane koji, ovisno o vrsti kulture, mogu imati negativan utjecaj na količinu i/ili kvalitetu uroda. Sustav će moći davati rano upozorenje o vjerojatnosti nastanka odgovarajućeg negativnog utjecaja, i to znatno prije nastanka samog štetnog događaja. Tako bi se mogle poduzeti preventivne korektivne aktivnosti radi ublažavanja/uklanjanja posljedica. Korektivne aktivnosti bit će djelomično automatizirane i bit će potrebno manje ljudskog rada.

Tehnologija primjenjiva na različite kulture

Cilj istraživačkih aktivnosti je stvaranje naprednih analitičkih

modela i primjena umjetne inteligencije korištenjem neuronskih mreža. Te će mreže temeljem prethodno prikupljenih podataka biti u stanju analizirati dobivene podatke te zatim samostalno, s visokom razinom točnosti, preciznosti i pravovremenosti predlagati i poduzimati korektivne aktivnosti u proizvodnji hrane. Inicijalno, za potrebe provedbe istraživanja i razvoja, kao kultura je odabrana maslina, i to ne samo zbog svoje tradicionalne važnosti u proizvodnji hrane u Republici Hrvatskoj, nego i zbog svojih specifičnosti u proizvodnom procesu i utjecaju abiotičkih i biotskih čimbenika na količinu i kvalitetu uroda. Razvija se i mobilna aplikacija za pametne telefone koja bi se povezala s umjetnom inteligencijom u funkcionalnu cjelinu putem SAN laboratorija, da bi ona kao proizvod mogla pomoći proizvođačima da bolje i brže donose odluke. SAN tehnologija bit će primjenjiva i na druge kulture.

Doc. dr. sc. Zoran Šikić istaknuo je da na projektu SAN radi tim od dvadesetak znanstvenika, stručnjaka i suradnika, a da je uloga Sveučilišta u Zadru upravo znanstvena komponenta projekta te da, osim njega, u projektu sa Sveučilišta sudjeluju doc. dr. sc. Tomislav Kos i Šime Marčelić, mag. ing. agr., dok je za potrebe provedbe projekta zaposleno i dvoje mladih suradnika, Ana Gašparović Pinto, mag. ing. agr. i Marko Zorica, univ. bacc. ing. agr.

AENONA - STAMBENA ARHITEKTURA, MONOGRAFIJA DOC. DR. SC. MARIJE KOLEGA,
PREDSTAVLJENA 7. STUDENOGA 2019. U BAROKNOJ KUĆI U NINU

Monografija je rezultat dugogodišnjih istraživanja na području grada Nina

Riječ je o četvrtoj knjizi iz serije monografija pokrenute na Odjelu za povijest umjetnosti, izdanju koje se bavi urbanizmom, arhitekturom i vjerskim običajima na području nekadašnjeg municipija iz vremena rimske vladavine od 1. do 4. stoljeća, a uredio ju je doc. dr. sc. Ivo Josipović, pročelnik Odjela za povijest umjetnosti

Aenona - stambena arhitektura, monografija doc. dr. sc. Marije Kolega, predstavljena je 7. studenoga 2019. u Baroknoj kući u Ninu. Urednik knjige doc. dr. sc. Ivo Josipović, pročelnik Odjela za povijest umjetnosti, tako je predstavio četvrtu knjigu u seriji monografija pokrenutoj na Odjelu za povijest umjetnosti, izdanje koje se bavi urbanizmom, arhitekturom i vjerskim običajima na području nekadašnjeg municipija iz vremena rimske vladavine od 1. do 4. stoljeća. Josipović je istaknuo kako je rad na monografiji, sudeći prema sadržaju, bio veoma zahtjevan.

„Autorica je godinu i pol dana radila s grafičkim urednikom kako bi se na kvalitetan način prikazale plastične fotografije, rekonstrukcije i nadopune mozaika“, rekao je, uz ostalo, Josipović na predstavljanju knjige.

Prof. dr. sc. Pavuša Vežić, recenzent knjige, osvrćući se na karijeru doc. dr. sc. Kolega, napomenuo da je Nin njezin treći dom, uz otok Kali otkud je podrijetlom i Zadar u kojemu živi.

U Ninu je dr. Kolega radila u Muzeju ninskih starina kao kustosica i neumorna istraživačica koja poštuje arheologiju kao povijesno vrelo. „Od svih rezultata (istraživanja u Ninu, nap.a.) obimom i značenjem ističe se Vila urbana, o kojoj govori oko 150 stranica knjige. Veliki doseg je i dokaz da su Rimljani naslij-

dili ulični raster koji je postojao prije njih, kod Liburna, jer dvije gradske ulice nisu paralelne, što je nemoguće za njihovo poimanje grada, s mrežom ulica poput šahovske ploče. To pokazuje da ovdje Rimljani nisu, kao u Zadru, gradili novi grad, već su prihvatili postojeća rješenja“, dodao je Pavuša Vežić. Knjiga je, kaže

autorica, „rezultat dugogodišnjih istraživanja na području grada Nina“. Vila urbana jedinstvena je kuća na cijeloj istočnoj obali zato što je „uspjela sačuvati graditeljsku strukturu i dekorativne interijere s bogatim crno-bijelim mozaikom ne samo u gradu Ninu, nego i ostatku Dalmacije“.

Riječ je o reprezentativnom tipu kuće sagrađene u antičkoj Aenoni jer sadrži sve prostorije koje pripadaju kući takvog tipa.

Kuća je sagrađena u 1. stoljeću, do 4. u njoj se živjelo sve do kasne antike, a tijekom tog razdoblja uslijedile su promjene u interijeru.

Sto godina učiteljskog obrazovanja u Gospiću

U Samostalnoj narodnoj knjižnici Gospić 10. prosinca predstavljena je monografija Odjela za nastavničke studije u Gospiću „Sto godina učiteljskog obrazovanja u Gospiću“, objavljena u sklopu izdavačke djelatnosti Sveučilišta u Zadru.

Monografija donosi povijesni pregled svih ustanova u okvirima kojih su se obrazovali učitelji

u Gospiću, počevši od Državne učiteljske škole osnovane 1919. godine do Odjela za nastavničke studije u Gospiću. Monografiju su recenzirale dr. sc. Štefka Batinčić i izv. prof. dr. sc. Sanda Uglešić.

Prigodnim riječima ispred uprave Sveučilišta nazočnima se obratila prorektorica prof. dr. sc. Nedjeljka Balić-Nižić ističući značaj velike obljetnice, kao i

važnost učiteljskog poziva u Lici. O monografiji je govorila recenzentica dr. sc. Štefka Batinčić te urednice izv. prof. dr. sc. Vesna Grahovac-Pražić i izv. prof. dr. sc. Sanja Vrcić-Mataija. Nazočnima su se obratili i gradonačelnik Gospića Karlo Starčević te župan Ličko-senjske županije Darko Milinović, koji su financijski potpomogli tiskanje monografije.

12. ROĐENDAN ODJELA ZA ZDRAVSTVENE STUDIJE

U svemu što radimo nastojimo promicati naše sveučilište, odjel, grad i našu zemlju

Piše:
Doc. dr. sc. Nataša Skitarelić,
pročelnica Odjela
za zdravstvene studije

Odjel za zdravstvene studije jedna je od 27 sastavnica Sveučilišta u Zadru. Počeli smo s radom u prosincu 2007., tako da ovih dana navršavamo 12. rođendan. Uzimajući u obzir potrebe tržišta rada, trendove u obrazovanju, krenuli smo s izvođenjem Stručnog preddiplomskog studija sestrinstva. Prije pet godina, slijedeći ideju i praksu koje su već prepoznale zemlje EU-a i SAD-a, a to je potreba sveučilišne razine obrazovanja kadrova u području biomedicine i zdravstva, polja sestrinstva, stručni studij preinačili smo u sveučilišni preddiplomski studij sestrinstva.

U skladu s tim, naš studijski program u potpunosti ispunjava zahtjeve Direktive EU (2005/36/EC) kojom se definiraju uvjeti obrazovanja medicinskih sestara u Europskoj uniji. Tako su naše diplome priznate svugdje u EU. U jednu ruku, to je dobro jer pokazuje da smo u cijelosti usuglašeni s europskim obrazovanjem u biomedicini i zdravstvu. S druge pak strane, nažalost, osposobljavamo kadrove koji često odlaze u Europu, koja ih prima raširenih ruku. Nije mali broj naših studenata koji su otišli ili se spremaju otići iz Hrvatske.

Upisna kvota preddiplomskog 45 studenata

Naši studenti usmjeravaju se na stručno i znanstveno usavršavanje u području biomedicine i zdravstva, polje Sestrinstvo,

stječu teorijske i praktične kompetencije kojima se osposobljavaju za samostalan rad u zdravstvenim ustanovama, na svim razinama, općim i specijalnim bolnicama, kliničkim bolnicama, zdravstvenim zavodima i institutima, domovima zdravlja, ustanovama hitne medicinske pomoći (na primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj razini zdravstvene zaštite).

Studijski program odvija se na Sveučilištu i u našoj suradnoj ustanovi, odnosno nastavnoj bazi, Općoj bolnici Zadar, ali i u ostalim zdravstvenim institucijama Zadarske županije. Educiramo prvostupnike sestrinstva, visoko obrazovan kadar u polju sestrinstva koji organizira i sudjeluje u organizaciji zdravstve-

ne njege, promicanju i očuvanju zdravlja, stručnjake koji će raditi na rukovodećim poslovima u sustavu pružanja zdravstvene njege, u edukaciji budućih medicinskih sestara, kao i nastaviti obrazovanje na višoj razini. Upisna kvota studenata preddiplomskog studija je 45 studenata, a gotovo svake godine evidentiramo višestruko veći interes mladih za upis na ovaj studij u odnosu na odobrenu upisnu kvotu.

Nakon završetka preddiplomskog studija, moguć je i nastavak obrazovanja na diplomskom sveučilišnom studiju Sestrinstvo ili nekom drugom sličnom sveučilišnom studijskom programu. Do sada smo obrazovali jednu generaciju studenata, magistara sestrinstva, koji su

i na nacionalnoj i na međunarodnoj razini kompetentni, prepoznatljivi i konkurentni visokoobrazovan kadar u organizaciji zdravstvene njege, promicanju i očuvanju zdravlja. Ove akademske godine upisali smo drugu generaciju studenata diplomskog studija.

Aktivnosti, predstavljanja, manifestacije

Svjedoci smo općenito velike nezaposlenosti u društvu, ali i kroničnog nedostatka i potrebe za ovakvim kadrovima u zdravstvu. Očekivano, ta će potreba dodatno rasti. Prema sistematizaciji radnih mjesta Ministarstva zdravstva, u sustavu zdravstva Republike Hrvatske trenutač-

Naš studijski program u potpunosti ispunjava zahtjeve Direktive EU (2005/36/EC) kojom se definiraju uvjeti obrazovanja medicinskih sestara u Europskoj uniji. Tako su naše diplome priznate svugdje u EU. U jednu ruku, to je dobro jer pokazuje da smo u cijelosti usuglašeni s europskim obrazovanjem u biomedicini i zdravstvu. S druge pak strane, nažalost, osposobljavamo kadrove koji često odlaze u Europu

Naši studenti usmjeravaju se na stručno i znanstveno usavršavanje u području biomedicine i zdravstva, polje Sestrinstvo, stječu teorijske i praktične kompetencije kojima se osposobljavaju za samostalan rad u zdravstvenim ustanovama, na svim razinama, općim i specijalnim bolnicama, kliničkim bolnicama, zdravstvenim zavodima i institutima, domovima zdravlja i ustanovama hitne medicinske pomoći

no nedostaje više od 2000 medicinskih sestara s visokim stupnjem obrazovanja. To upućuje na trajnu potrebu praćenja trendova i zahtjeva tržišta rada, a time i osiguravanja adekvatnog obrazovanja sestriškoga kadra na studijima sestrinstva. Suradnja s Općom bolnicom Zadar te ostalim zdravstvenim institucijama na području Županije stvorila je i stvara preduvjete za uspješnu realizaciju nastavne i stručne aktivnosti studija te neizostavno omogućuje i razvoj znanstveno-istraživačkog rada.

Studenti i nastavnici Odjela za zdravstvene studije i akad. god. 2018./19., kao i svake prethodne, bili su poprilično aktivni te su organizirali i sudjelovali u više raznih aktivnosti vezanih za prevenciju bolesti i promicanje zdravlja, edukaciju stanovništva u tom smislu, kao i predstavljanje struke. Tako je, primjerice, bilo neizostavno sudjelovanje naših studenata i nastavnika u kampanji "Rijetki inspiriraju" u povodu Međunarodnog dana rijetkih bolesti, zatim sudjelovanje u organizaciji i obilježavanju Međunarodnog dana kronične upalne bolesti crijeva (Inflammatory Bowel Disease Day) s raznim promidžbenim materijalima i edukativnim tečajevima. Nadalje, sudjelovanje na okruglom stolu "Budućnost u Hrvatskoj", kao i obilježavanje Međunarodnog dana sestrinstva te provedbe radionica za zdravstveno i nezdravstveno osoblje u sklopu projekta MELAdetect. Usto, moram naglasiti da naši nastavnici, mahom liječnici, pored svog redovitog i napornog rada u struci,

daju znatan obol u i znanosti, redovito i aktivno publiciraju radove u svjetskim renomiranim časopisima temeljene na njihovu istraživačkom radu te su voditelji ili sudionici raznih znanstveno-istraživačkih projekata u zemlji i inozemstvu.

Koncept One Health

Svakako je za istaknuti da je Odjel za zdravstvene studije bio glavni organizator, u suradnji s prorektorom za međunarodnu suradnju prof. dr. sc. Slavenom Zjalicem i Odjelom za ekologiju, agronomiju i akvakulturu, 1. međunarodnog skupa One Health - Global Approach to Global Health u lipnju 2019., s nadom da će se nastaviti s održavanjem takvog skupa jednom godišnje te da će to postati i tradicija.

Naime, svjesni velike važnosti One Health Initiative, zdravstvene inicijative na svjetskoj razini,

za širenjem interdisciplinarnе suradnje i komunikacija vezano uz sve aspekte zdravstvene zaštite ljudi, životinja i okoliša, odlučili smo se za organizaciju ovakvog skupa. "Jedno zdravlje" je inicijativa WHO-a 21. stoljeća koja se temelji na stvaranju okvira za interprofesionalne i transsektorijske pristupe zdravlju životinja, ljudi i okoliša širom svijeta.

Riječ je o pokretu koji promiče uspostavljanje ravnopravne, sveobuhvatne suradnje liječnika, veterinar, stomatologa, medicinskih sestara i drugih znanstveno-zdravstvenih disciplina te disciplina povezanih sa zaštitom okoliša.

U SAD-u u tu su inicijativu uključeni: American Medical Association; American Veterinary Medical Association; American Academy of Pediatrics; American Nurses Association; American Association of Public Health Physicians; the

American Society of Tropical Medicine and Hygiene; Centers for Disease Control and Prevention (CDC); United States Department of Agriculture (USDA) i U.S. National Environmental Health Association (NEHA). Uz to, više od 950 istaknutih znanstvenika, liječnika i veterinar širom svijeta podržalo je ovu inicijativu.

Koncept One Health svjetska je strategija za širenje interdisciplinarnе suradnje i komunikacije u svim aspektima zdravstvene zaštite za ljude, životinje i okoliš. Postignuti sinergizam unaprijedit će zdravstvenu zaštitu za 21. stoljeće i šire, i to ubrzanjem otkrića biomedicinskih istraživanja, povećanjem učinkovitosti javnog zdravlja, brzim proširenjem baze znanstvenih saznanja te poboljšanjem medicinskog obrazovanja i kliničke njege. Ako se pravilno provede, pomoći će zaštititi i spasiti nebrojane milijune života u našoj i budućim generacijama.

Zadar jedini iz RH u One Healthu

Uvidajući da su zdravlje ljudi, zdravlje životinja i zdravlje

Odjel organizirao Ljetnu školu Hitne medicine, prvi put u Zadru

Odjel za zdravstvene studije Sveučilišta u Zadru u suradnji s Europskom medicinskom studentskom asocijacijom Zagreb (EMSA Zagreb) organizirao je u razdoblju od 24. do 31. srpnja 2019. godine Ljetnu školu Hitne medicine (Summer School of Emergency Medicine). 16. Ljetna škola održana je u prostorima Novog kampusa, prvi put u Zadru.

Program škole sastojao se od predavanja, interaktivnih seminara te praktičnih vježbi koje su vodili uvaženi domaći i strani stručnjaci iz područja Hitne medicine. Program je prošlo oko 60 studenata medicine s raznih europskih i svjetskih sveučilišta te iz Hrvatske, a s Odjela za zdravstvene studije Sveučilišta u Zadru 15 studenata.

ekosustava neraskidivo povežani, One Health nastoji promicati, poboljšati i očuvati zdravlje i dobrobit svih živih vrsta poboljšavajući suradnju između liječnika, veterinarara i drugih znanstvenika u zdravstvu i okolišu. Ta suradnja očitovana bi se u zajedničkim obrazovnim naporima između humanih medicinskih, veterinarskih medicinskih škola i škola javnog zdravlja i okoliša; zajedničkom komunikacijom u časopisima, na konferencijama i putem zdravstvenih mreža; zajedničkim naporima u poboljšavanju kliničke skrbi kroz procjenu, liječenje i sprječavanje prijenosa bolesti između vrsta; nadzor i kontrolu bolesti među vrstama u javnom zdravstvu te boljem razumijevanju prijenosa bolesti između više vrsta putem komparativne medicine i istraživanja okoliša; razvoju i procjeni novih dijagnostičkih metoda, lijekova i cjepiva za prevenciju i kontrolu bolesti među vrstama i dr.

Kako akademske institucije pružaju optimalnu platformu za primjenu takvog javno-zdravstvenog pristupa suvremenim problemima "zdravlja za sve", našli smo za shodno da se i mi uključimo u tu inicijativu, u suradnji s Odjelom za ekologiju, agronomiju i akvakulturu, pridonesemo svjetskom trendu promicanja globalnog zdravlja te tako upišemo naše Sveučilište, grad i našu zemlju na zemljopisnu kartu One Healtha, kao za sada jedini u Hrvatskoj.

Na skupu su sudjelovali inozemni predavači iz SAD-a, s Western University of Health Sciences, California, iz Italije s Odjela za agronomiju, prehranu i znanost o okolišu Politehničkog sveučilišta Marche iz Ankone, Departement of Agricultural, Food and Environmental Sciences, iz BiH sa Sveučilišta u Mostaru, uz domaće znanstvenike s našeg odjela, s Odjela za ekologiju, agronomiju i akvakulturu te Odjela za geografiju.

Skup je bio vrlo uspješan i pružio je mogućnost svim sudionicima da multidisciplinarno pristupe, čuju i raspravljaju o temama vezanim za One Health inicijativu. To je bila prigoda za povezivanje, komunikaciju i sklapanje multidisciplinarnih suradnje među znanstvenicima, ali i studentima.

Na skupu su sudjelovali i studenti izradom poster-prezentacija te je izabrana i najbolja studentska poster-prezentacija koja

Naši nastavnici, mahom liječnici, pored svog redovitog i napornog rada u struci, daju znatan obol i u znanosti, redovito i aktivno publiciraju radove u svjetskim renomiranim časopisima temeljene na njihovu istraživačkom radu te su voditelji ili sudionici raznih znanstveno-istraživačkih projekata u zemlji i inozemstvu

je dobila novčani nagradni bon.

Ljetna škole Hitne medicine

Jedna od vrlo važnih i značajnih aktivnosti našeg odjela u 2019. godini bila je organizacija Ljetne škole Hitne medicine (Summer School of Emergency Medicine) u suradnji s EMSA-om (Europskom medicinskom studentskom asocijacijom), prvi put u Zadru. EMSA je udruga studenata medicinskih fakulteta na području Europe, osnovana još 1990. godine u Bruxellesu, a danas je u njezinu članstvu 71 medicinski fakultet, među kojima je i Medicinski fakultet u Zagrebu. Jedna od brojnih aktivnosti EMSA-e je i Ljetna škola Hitne medicine, međunarodni projekt koji okuplja studente medicine iz cijeloga svijeta zainteresirane za razmjenu teoretskog znanja i prakse iz područja Hitne medicine. Do sada se projekt 15 godina održavao u Dubrovniku, a ove godine prvi put u Zadru. Škola okuplja 40 - 50 studenata iz cijeloga svijeta te obuhvaća predavanja, interaktivne seminare i vježbe iz itne Hitne medicine, a predavači koji sudjeluju cijenjeni su liječnici iz Hrvatske, ali i Europe i SAD-a.

Dakle, 16. izdanje Škole održano je krajem srpnja u Novom kampusu u Zadru s ciljem povezivanja zagrebačkog i zadarskog sveučilišta. Neke od tema koje su bile obrađene ove godine bile su Traumatska ozljeda mozga, Osnovno održavanje života s automatskom defibrilacijom, Osnovno održavanje života u djece i druge. Polaznike smo na otvaranju pozdravili prorektor Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Slaven Zjalić i ja kao pročel-

nica Odjela za zdravstvene studije Sveučilišta u Zadru. Uz stručni dio organiziran je i društveni program, turističko razgledavanje grada i okolice uz pratnju vodiča, vožnja brodom do Kornata, rafting na Zrmanji i posjet Nacionalnom parku Paklenica. Tako smo predstavili svoj grad, Dalmaciju i Hrvatsku. Studenti iz cijeloga svijeta mogli su vidjeti da naša zemlja, osim edukativnih i znanstvenih sadržaja, nudi i brojne prirodne ljepote te kulturne i zabavne sadržaje, a sve to čini je izuzetno atraktivnom svjetskom destinacijom. U školi je sudjelovao i određeni broj naših studenata sestinstva, koji su imali nastavu i vježbe iz hitne medicine. Bili su vrlo zadovoljni stečenim znanjem i vještinama. Odjel za zdravstvene studije nastojat će da se Ljetna škola Hitne medicine nastavi dalje održavati u našem gradu i na našem sveučilištu.

Predstavljanje zbornika Zadarsko zdravstvo i obrana Zadra u Domovinskom ratu 1991.

U siječnju 2019. Odjel je u suradnji sa Zadarskom županijom u sklopu programa obilježavanja 26. obljetnice vojno-redarstvene akcije Maslenica u Svečanom dvorani Sveučilišta organizirao predstavljanje zbornika radova Zadarsko zdravstvo i obrana Zadra u Domovinskom ratu 1991. godine. O knjizi su govorili nastavnici našeg odjela prof. dr. sc. Neven Skitarelić, prof. dr. sc. Boris Dželalija, doc. dr. sc. Petar Lozo te akademik Vjekoslav Jerolimov. Zbornik je nastao dvije godine nakon održavanja znan-

stveno-stručnog skupa „Zadarsko zdravstvo i obrana Zadra u Domovinskom ratu 1991. godine“, koji je održan u Novom kampusu u Zadru tijekom listopada 2016. Održana predavanja pretvorena su u tekstove u zborniku te je nastalo izvorno djelo obima 230 stranica, koje ima znanstvenu vrijednost. Naime, prvi put su u tom obimu obuhvaćeni podaci o ranjenima, ozlijeđenima, poginulima i nestalima, kako pripadnicima HV-a, tako i pripadnicima MUP-a i civilima na našem području. Vrijednost ovoga djela je i u tome što je nastalo kao rezultat osobnih iskustava sudionika skupa, izravnih sudionika Domovinskog rata na području Zadra i Sjeverne Dalmacije. U pripremi zbornika sudjelovali su predstavnici Sveučilišta u Zadru i Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, HLZ - podružnice Zadar, OB-a Zadar.

U listopadu 2019. u Zadru je održan 34. Meeting of Paediatric Nursing Associations of Europe. To je skup pedijatrijskih medicinskih sestara Europe, koje su dio međunarodne organizacije International Associations of Paediatric Nursing. To udruženje ima za cilj unaprijediti sestrijsku skrb za djecu i adolescente širom svijeta te poticati i razvijati komunikaciju, a posebice razmjenu iskustva među pedijatrijskim medicinskim sestrama diljem Europe i svijeta.

Kako je upravo naš grad ove godine dobio povjerenje za organiziranje tog znanstveno-stručnog skupa koji je okupio predstavnike više europskih država, aktivno smo se priključili Odjelu za pedijatriju Opće bolnice Zadar te i na našem Odjelu za zdravstvene studije organizirali susret kolegica i kolega medicinskih sestara/tehničara iz raznih europskih pedijatrijskih klinika i odjela s našim nastavnicima i studentima. Osim vrijedne razmjene međusobnih iskustava, organizacija ovog susreta zasigurno će uroditi budućom suradnjom kako nastavnika, tako i studenata. Pedijatrijske medicinske sestre iz Litve već su pokazale interes za razmjenu studenata i nastavnika u programu Erasmus.

Nabrojila sam samo ukratko neke od aktivnosti i događanja na našem odjelu, kojih ima redovito svake akademske godine, i to u povećem obimu, a u čemu se vidi da smo vrlo aktivni i uvijek nastojimo promicati naše sveučilište, naš odjel, grad i zemlju.

Prema sistematizaciji radnih mjesta Ministarstva zdravstva, u sustavu zdravstva Republike Hrvatske trenutno nedostaje više od 2000 medicinskih sestara s visokim stupnjem obrazovanja. To upućuje na trajnu potrebu praćenja trendova i zahtjeva tržišta rada, a time i osiguravanja adekvatnog obrazovanja sestrijskoga kadra na studijima sestinstva

ODJEL ZA KLASIČNU FILOLOGIJU SVEUČILIŠTA U ZADRU

Istraživanje o zapošljavanju naših studenata nakon diplome, provedeno od 2011. do 2017., pokazalo je da ih čak 95 posto radi u struci

Na Odjelu za klasičnu filologiju izvode se dva dvopredmetna studija, Latinski jezik i rimska književnost te Grčki jezik i književnost, na preddiplomskoj i diplomskoj razini. Mogu se studirati zajedno ili pojedinačno. Dobro se nadopunjuju sa studijima povijesti, povijesti umjetnosti, arheologije, filozofije i modernim jezicima, a moguće ih je povezati i s bilo kojim drugim dvopredmetnim studijem. Klasični jezici ne uče se direktnom metodom kao moderni jezici, stoga je potrebno imati smisla za apstraktan način mišljenja, kao u logici ili matematici. No, kako se na prvoj godini studija uče otpočetka, za upis je dovoljna bilo koja četverogodišnja srednja škola.

Kadrovska slika Odjela za klasičnu filologiju nikad bolja

Nakon razdoblja krize s nedostatkom nastavnika u znanstveno-nastavnome zvanju, na Odjelu trenutačno radi desetero zaposlenika, od čega je sedmero docenata, dvoje predavača i jedna poslijedoktorandica. Odjel je relativno mlad i raznovrstan u smislu da svaki djelatnik u širokoj lepezi klasične filologije ima vrlo različite interese.

Doc. dr. sc. Diana Sorić, pročelnica Odjela za klasičnu filologiju, studirala je i diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zadru studijske grupe Latinski jezik i književnost, Talijanski jezik i književnost te kao treći predmet Grčki jezik i književnost. Godine 2009. magistrirala je na temu „Klasifikacija pisama Antuna Vrančića“, a 2013. godine doktorirala s temom „Obiteljska korespondencija Antuna Vrančića: kritičko izdanje rukopisa i jezično-stilske osobitosti“. Na Odjelu za klasičnu filologiju predaje kolegije iz Rimske književnosti, a kroz znanstveni rad istražu-

Na Odjelu trenutačno radi desetero zaposlenika, od čega je sedmero docenata, dvoje predavača i jedna poslijedoktorandica. Znanstveno-istraživačka raznolikost nastavnika obogaćuje Odjel i omogućuje ponudu, osobito na diplomskoj razini, različitih kolegija - kako na studiju Latinskog jezika i rimske književnosti, tako i na studiju Grčkog jezika i književnosti

je književni opus, posebice epistolografski, hrvatskog latinista i humanista Antuna Vrančića.

Doc. dr. sc. Nada Bulić bavi se rukopisima iz ostavštine obitelji Kukuljević koji se čuvaju u Arhivu HAZU i Državnom arhivu u Varaždinu te u posljednje vrijeme prijepisom djela kasnoantičkog autora Vegecija iz 15. stoljeća, koji se pod naslovom *Liber Vegetii de re militari* čuva u Opatskoj riznici u Korčuli.

Doc. dr. sc. Linda Mijić, nakon disertacije o jeziku zadarskih srednjovjekovnih inventara dobara te radova o jezičnim pitanjima klasičnolatinjskih i srednjovjekovnih latinskih tekstova (frazologija, onomastika), svoja istraživanja skreće na ra-

zvoj i uporabu digitalnih alata u lingvističkim istraživanjima (NooJ). Područje su znanstvenog interesa doc. dr. sc. Anite Bartulović srednjovjekovni latinski bilježnički spisi, a u dosadašnjim radovima obrađivala je problem sporazumijevanja u višjezičnoj zadarskoj komuni te pojedine probleme u vezi s diplomatičkom strukturom samih bilježničkih spisa.

Doc. dr. sc. Teuta Serreqi Jurić intenzivnije se bavi bizantskim razdobljem, ali surađuje i s kolegicom Sorić na književnom korpusu hrvatskog humanista Antuna Vrančića.

Doc. dr. sc. Sabira Hajdarević bavi se grčkom književnošću klasike, kasne antike i Bi-

zanta. Uže područje njezina znanstvenog interesa su: grčka fiktionalna epistolografija (naročito Alkifronova i Aristenetova epistolarna zbirka), Euripidove tragedije, seksualnost, erotika i erotska metaforika u (grčkoj) književnosti, intertekstualnost i literarna onomastika. Od 2018. godine članica je međunarodne istraživačke mreže *Love Letters and Erotic Letters: Antiquity and Beyond* glavnog istraživača izv. prof. Owena Hodkinsona sa Sveučilišta u Leedsu (Velika Britanija).

Doc. dr. sc. Ankica Bralić Petković bavi se razvojem latinskog jezika u ranom srednjem vijeku proučavajući hrvatske diplomatske i epigrafske izvore.

Uži interes znanstvenoga rada predavača dr. sc. Zvonka Liovića antička je etimologija i Homer, a predavačica mr. sc. Sanja Smodlaka Vitas bavi se mikenskim jezikom i kulturom te poredbeno-povijesnom gramatikom grčkog jezika.

Poslijedoktorandica dr. sc. Maria Mariola Glavan obranila je doktorsku disertaciju pod mentorstvom prof. dr. sc. Marine Marasović-Alujević pod naslovom *Etimološka obrada posudenica romanskog podrijetla u govoru mjesta Privlake*. Područja su njezina znanstvenog interesa: vulgarni latinitet, historijska gramatika, romanistika, povijest latinskog jezika i poredbena indoeuropska mitologija te indoeuropeistika.

Takva znanstveno-istraživačka raznolikost nastavnika obogaćuje Odjel i omogućuje ponudu,

Klasični jezici ne uče se direktnom metodom kao moderni jezici, stoga je potrebno imati smisla za apstraktan način mišljenja, kao u logici ili matematici

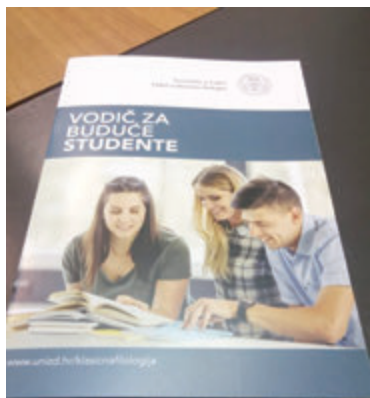
osobito na diplomskoj razini, različitim kolegija - kako na studiju Latinskog jezika i rimske književnosti, tako i na studiju Grčkog jezika i književnosti.

Zbornikom i znanstvenim skupom obilježili 60 godina postojanja klasične filologije u Zadru

Ove će godine u nakladi Sveučilišta u Zadru svjetlo dana ugledati Zbornik Međunarodnog znanstvenog skupa Natales grate numeras? u kojem će biti objavljeni radovi izloženi na Međunarodnoj znanstvenoj konferenciji Natales grate numeras? (7. - 8. travnja 2017. godine), kada je Odjel za klasičnu filologiju okupio više od pedeset sudionika. Plenarna su predavanja održali uvaženi profesori prof. dr. sc. David Elmer s Harvarda i prof. dr. sc. Stephen Heyworth s Oxforda, a osim uglednih klasičnih filologa i znanstvenika srodnih disciplina (povjesničari, arheolozi, povjesničari umjetnosti itd.) iz Hrvatske, na skupu su sudjelovali i brojni inozemni filolozi iz Velike Britanije, Italije, Finske,

Njemačke, Rumunjske, Mađarske, Srbije, Bosne i Hercegovine, Slovenije, Grčke, Portugala i Arapskih Emirata.

Zbornik (ur. Diana Sorić, Linda Mijić, Anita Bartulović) donosi trinaest radova širokog raspona tema o kojima se raspravljalo na obljetničkom skupu. Okupljeni radovi svjedoče o živoj interdisciplinarnosti unutar širokog područja klasične filologije s obzirom na to da pokrivaju područja književne interpretacije djela grčke i rimske literature, filozofije, historiografije, jezikoslovlja, arheologije te

u većoj mjeri područje novolatinske književnosti, bilo europske ili one hrvatskih autora. Riječ je o znanstveno relevantnim temama i istraživanjima važnim za spoznaju o razumijevanju načina na koje su i književnost i jezik, bilo latinski ili grčki, kao i sveukupna antička tradicija, svojim utjecajem oblikovale kasnije europske kulture.

Vodič za buduće studente

Kako bi se Odjel što kvalitetnije mogao prezentirati učenicima, odnosno potencijalnim studentima, na Sajmu stipendija, Otvorenim danima Sveučilišta i sličnim prigodama, prošle godine iz tiska izašao Vodič za buduće studente Odjela za klasičnu filologiju. Vodič su napisali i uredili studenti, a pomogao im je i dr. sc. Zvonko Liović. Pored osnovnih podataka o Sveučilištu, Odjelu, nastavnicima i studijskim programima, Vodič nudi korisne i praktične informacije koje će pomoći novim studentima u snalaženju, a budućim studentima i svim ostalim zainteresiranim nudi i odgovor na pitanje „Zašto studirati klasičnu filologiju u Zadru?”. U Vodiču je istaknuta važnost i korist od učenja, poučavanja i proučavanja latinskog i grčkog jezika zbog njihove sveprisutnosti u brojnim suvremenim jezicima.

Državni prvaci iz latinskog i grčkog studiraju u Zadru

Prošle godine Odjel je ugostio sudionike državnog natjecanja iz klasičnih jezika, učenike i mentore iz hrvatskih osnovnih škola, općih i klasičnih gimnazija, zdravstvenih i drugih srednjih škola, kojima je domaćin bila Klasična gimnazija Ivana Pavla II iz Zadra. Nastavnici i studenti Odjela za klasičnu filologiju predstavili su svoje studijske programe i aktivnosti u Svečanoj dvorani Sveučilišta u Zadru. Tom prigodom učenici i njihovi mentori doznali su kako je studirati na Sveučilištu u Zadru, koje prilike imaju studenti kroz razne oblike stipendiranja i poticanja njihova učenja, mobilnosti i izvannastavnih aktivnosti te kakva je zapošljivost klasičnih filologa. Valja spomenuti da na Odjelu uspješno studiraju i dva državna prvaka iz klasičnih jezika, Kristijan Županić i Gian Luca Braus, koji, osim što su izvrsni studenti, rado sudjeluju u mno-

gim aktivnostima našeg odjela.

I Kineze zanima hrvatska kulturna baština

U organizaciji Odjela za klasičnu filologiju i Odjela za povijest od 27. kolovoza do 5. rujna 2019. god. na Sveučilištu u Zadru održana je međunarodna Ljetna škola latinske epigrafije (Summer School in Latin Epigraphy – SSLE 2019). Na njoj su predavanja i vježbe držali istaknuti stručnjaci iz Njemačke, Austrije, Italije i Hrvatske, a pohađalo ju je 15 studenata diplomatskih i poslijediplomskih studija iz Njemačke, Italije, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Poljske, Kine i Hrvatske. Polaznici Škole tijekom svojeg boravka u Hrvatskoj, osim u Zadru, imali su priliku vidjeti i proučiti latinske epigrafske spomenike u Ninu, Splitu i na arheološkom nalazištu Asseria, kao i upoznati se s osnovama glagoljske epigrafije. Naposljetku su studenti izložili samostalan završni rad na temu zadanog spomenika. Potaknuti izuzetno pozitivnim ishodom ovogodišnje Ljetne škole latinske epigrafije, planiramo njezin nastavak za dvije godine.

Od malih nogu o antičkoj kulturi

U sklopu Festivala znanosti Odjel već nekoliko godina promiče svoju struku i prenosi mladim naraštajima ljubav prema antičkim jezicima, književnosti i kulturi. Tako je u Gradskoj knjižnici Zadar pod vodstvom doc. dr. sc. Linde Mijić i Ane Fundak, prof., iz Centra za poduku Tempero održana radionica antičke kulture „Zašto zima spava, a proljeće pleše?”. Sudjelovali su učenici četvrtog razreda OŠ Zadarski otoci te studenti Odjela s ciljem da se učenicima približi antički svjetonazor te poimanje vremena i izmjene godišnjih doba kroz mitološke priče o Demetri i Perzefoni.

„Kada je Nigdarjevo?“, naslov je pak radionice namijenjene starijem uzrastu učenika, koja je održana u Klasičnoj gimnaziji Ivana Pavla II., a na njoj je učenicima predstavljen razvoj rimskog kalendara te njegova složenost i važnost za potrebe tadašnjeg društva. Nakon rasprave učenici su u tehnici mozaika samostalno izradili rimski kalendar koji u školi može poslužiti kao nastavno pomagalo

za računanje datuma. Osim u sklopu Festivala znanosti, Odjel se predstavlja i na raznim drugim okupljanjima. Tako je na Stručnom skupu Međužupanijskog stručnog vijeća nastavnika klasičnih jezika Zadarske, Šibensko-kninske, Splitsko-dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske županije, održanom u Splitu u studenome 2018., predstavljen Odjel za klasičnu filologiju, održano je stručno predavanje i nastavnicima je uručen Vodič za buduće studente Odjela za klasičnu filologiju.

Studentska konferencija GLAS (Graecae Latinaeque Antiquitati Studentes)

U posljednje je vrijeme sve učestalija studentska aktivnost bilo u obliku volontiranja, bilo u organizaciji nekih događanja. Tako su se studenti Odjela za klasičnu filologiju okušali u organizaciji ne baš lakog zadatka i u tome bili iznimno uspješni. Naime, ove je godine u Zadru održana peta po redu regionalna konferencija GLAS za studente klasične filologije, na kojoj su sudjelovali mladi izlagači sa sveučilišta iz Ujedinjenog Kraljevstva, Češke, Slovenije, Hrvatske, Srbije, Sjeverne Makedonije, Bugarske i Rusije. Predavanja su bila na engleskom jeziku, raznovrsna, pretežito iz područja klasične filologije, ali i povijesti, arheologije te etnologije i kulturne antropologije.

Nagrade i stipendije za izvrsne studente

Brojne izvannastavne aktivnosti studenata udružene s izvrsnim ocjenama rezultirale su nagrađivanjem i stipendiranjem studenata.

Tri godine zaredom dobitnici Rektorove nagrade dolaze s Odjela za klasičnu filologiju, svi studenti i grčkog i latinskog – Ante Grković, Ivan Braica i Lovro Lulić, od kojih su neki i više puta osvojili stipendije za izvrsne studente.

Osim nagradama Odjela, studente se potiče i stipendiranjem odlaska na mobilnost. Zahvaljujući tome proteklih su godina studenti Odjela za klasičnu filologiju studirali diljem Europe – u Češkoj, Irskoj, Austriji, Njemačkoj, Sloveniji, Italiji, Francuskoj, Španjolskoj, Srbiji, Makedoniji i na Cipru.

Kako bi se Odjel što kvalitetnije mogao prezentirati učenicima, odnosno potencijalnim studentima, na Sajmu stipendija, Otvorenim danima Sveučilišta i sličnim prigodama, prošle je godine iz tiska izašao Vodič za buduće studente Odjela za klasičnu filologiju. Vodič su napisali i uredili studenti, a pomogao im je i dr. sc. Zvonko Liović

Skupština hrvatskih bizantologa

Odjel za klasičnu filologiju bio je domaćin i treće po redu skupštine Hrvatskog društva za bizantološke studije, koja je održana u rujnu ove godine. Skupštini su prisustvovali članovi Društva iz cijele Hrvatske s ciljem utvrđivanja plana djelovanja u sljedećih godinu dana. Naglasak je bio na pripremi za 24. međunarodni Bizantološki kongres koji će se održati u Istanbulu 2021. te o izdavačkim pothvatima u koje je uključena doc. dr. sc. Teuta Serreqi Jurić.

Studijska putovanja

Kako bi studenti što intenzivnije doživjeli vrijednost i ljepotu antičkih spomenika te kako bi što više naučili o antičkim civilizacijama upravo na sačuvanim lokalitetima, Odjel je obnovio tradiciju da svake dvije godine organizira stručno putovanja za svoje studente i nastavnike. Godine 2016. posjetili smo najvažnije lokalitete u Rimu, a 2018. išlo se u Grčku, gdje su uz stručno vođenje dr. sc. Anamarije Kurilić, redovite profesorice s Odjela za povijest, Marina Bagića, asistenta s Odjela za povijest umjetnosti, te mr. sc. Sanje Smodlaka Vitas, predavačice na Odjelu za klasičnu filologiju, posjetili najznačajnije antičke lokalitete i muzeje (Delfi, Epidaur,

Mikena te u Ateni – Hram Zeusa olimpijskog, Muzej Akropole, Akropola, Agora, Nacionalni arheološki muzej, rt Sounion i lokalitet Vergina).

Dolazna i odlazna mobilnost u porastu

U posljednje vrijeme bilježi se znatan porast dolazne mobilnosti studenata, ali i nastavnog osoblja. U prošloj akademskoj godini, u sklopu CEEPUS-a, bili smo domaćini dr. Eleni Džukeskoj s Filozofskog fakulteta u Skopju. S iste smo institucije imali i jednu studenticu latinskog jezika i rimske književnosti. Trenutačno na našem Odjelu mobilnost ostvaruje poslijedoktorand Lukáš Bujko (Catholic University of Ružomberok) iz Slovačke, što je omogućeno bilateralnom suradnjom između Slovačke i Hrvatske. Naše kolegije sve više biraju i dolazni studenti koji svoju mobilnost ostvaruju na drugim sveučilišnim odjelima. Mahom su to književni kolegiji i Novogrčki jezik, no kao onaj najprivlačniji možemo istaknuti Klasičnu mitologiju.

S druge strane, naši studenti već godinama koriste pogodnosti programa CEEPUS i Erasmus+, osobito oni koji jedan od naših studija kombiniraju s drugim studijem, najčešće nekog živog jezika. Bilježimo njihov boravak u Češkoj, Irskoj, Austriji, Njemačkoj, Sloveniji, Italiji, Francuskoj, Španjolskoj, Srbiji, Makedoniji i na Cipru.

Što nakon završetka studija?

S ciljem uspostavljanja pouzdanog sustava prikupljanja i analiziranja podataka o zapošljavanju završenih studenata, uspostavljanja postupka redovite revizije kurikula i programa te konačno razvijanja kontakata sa studentima koji su diplomirali, Odjel je napravio prvo istraživanje o zapošljavanju i zadovoljstvu studentskim programima studenata koji su završili diplomske studije Grčkog jezika i književnosti te Latinskog jezika i rimske književnosti na Sveučilištu u Zadru u razdoblju od veljače 2011. do veljače 2017. godine. Rezultati istraživanja itekako su ohrabrujući za naše trenutačne i buduće studente jer se pokazalo da čak 95 % ispitanika radi u struci, od čega ih je 27 % u stalnom radnom odnosu, a 68 % na određeno, dok je tek jedan ispitanik

U organizaciji Odjela za klasičnu filologiju i Odjela za povijest od 27. kolovoza do 5. rujna 2019. na Sveučilištu u Zadru održana je međunarodna Ljetna škola latinske epigrafije (Summer School in Latin Epigraphy – SSLE 2019). Na njoj su predavanja i vježbe držali istaknuti stručnjaci iz Njemačke, Austrije, Italije i Hrvatske, a pohađalo ju je 15 studenata diplomskih i poslijediplomskih studija iz Njemačke, Italije, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Poljske, Kine i Hrvatske

u trenutku istraživanja bio nezaposlen. Osim toga, od diplomiranih studenata latinskog poslijediplomski doktorski studij upisalo je petero, a od diplomiranih studenata grčkog troje, što govori o visokoj zainteresiranosti studenata za znanstveni rad u ovom području.

Pogled prema naprijed: EU- CONEXUS

Budući da je naše sveučilište pristupilo mreži Europskih sveučilišta EU-CONEXUS unutar koje se planira razvoj multidisciplinarnih združenih studija, vidjeli smo priliku da se uključimo u taj projekt kako bismo mogli ponuditi neke nove kolegije studentima s partnerskih sveučilišta. Studijski će programi biti u četiri domene: ekologija i bioraznolikost, energija i održivo građevinarstvo, digitalna transformacija te društvo, kultura, organizacija i obrazovanje, a sve pod zajedničkim nazivnikom pametnog i održivog gospodarstva obalnim prostorima. S obzirom na to da će se najprije krenuti s diplomskim studijem, Odjel planira za početak osmisliti kolegij koji će se ponuditi unutar jednog modula i koji će svakako biti zanimljiv i uključen u ovu izuzetno multidisciplinarnu studijsku priču.

MATEA I MARTINA ŠKVORČEVIĆ, STUDENTICE JEZIKA, GLAZBENI

MATEA ŠKVORČEVIĆ, APSOLVENTICA FRANCUSKOG I ŠPANJOLSKOG JEZIKA, DOBITNICA NAGRADE REKTORICE

Definitivno se namjeravam nastaviti baviti glazbom i raditi više na autorskoj glazbi

Matea Škvorčević iz Nove Gradiške absolventica je francuskog i španjolskog jezika na Sveučilištu u Zadru te dobitnica Nagrade rektorce.

„Nagradu rektorce dobila sam zbog različitih aktivnosti, dobrog prosjeka ocjena i ponajviše zbog glazbenog doprinosa Sveučilištu s bendovima La Banda, kojemu sam jedan od osnivača, i Les Sisyphes“, objašnjava Matea.

Što vam znači nagrada?

Bila sam, naravno, ugodno iznenađena kad su mi javili da sam nominirana te poslije i da sam osvojila Nagradu rektorce. Ta nagrada mi mnogo znači, pogotovo kao glazbenici. Drago mi je što glazbeni doprinos nije zanemaren. Mislim da smo s naša dva benda približili glazbu i kulture jezika koje studiramo te da smo kolegama pokazali kako učenje jezika može biti vrlo zabavno i manje stresno.

Koliko dugo već svirate?

Martina i ja sviramo već je danaest godina. Kad smo navršile 11 godina, baka nam je kupila električne gitare i pojačala. Mama je najprije bila ljutita jer je mislila da je to samo prolazan hir, ali baka je znala da nije. Obje smo samouke gitaristice. Prva pjesma koju sam naučila svirati bila je „Jedina moja“, a Martina „Krivo je more“ Divljih jagoda. Nakon dva tjedna „prašile“ smo Metallicu jer nam je sve već bilo dosadno. Većinu toga naučile smo same svirati, uz YouTube i tablature, ali o sviranju smo mnogo naučile i u crkvenom bendu u Novoj Gradiški jer smo imale do-

Nagradu rektorce dobila sam zbog različitih aktivnosti, dobrog prosjeka ocjena i ponajviše zbog glazbenog doprinosa Sveučilištu s bendovima **La Banda**, kojemu sam jedan od osnivača, i **Les Sisyphes**. Ta nagrada mi mnogo znači, pogotovo kao glazbenici. Drago mi je što glazbeni doprinos nije zanemaren

brog i strogog mentora. Dosad smo svirale sve moguće žanrove, a volimo stalno otkrivati nešto novo. U posljednje vrijeme najviše sviramo na akustičnim gitarama jer nastupamo kao duo, ali volimo zasvirati i žestoko.

Kako se odlučujete na izbor pjesama?

Nema nekog pravila, ako nam na pamet padne neki dobar aranžman i ako je pjesma kvalitetna, sviramo. Na gažama izvodimo svašta - od funka, latinojazza do popa.

Osnivačica ste benda La Banda. Kako je nastala La Banda?

La Banda je nastala početkom ljetnog semestra 2017. godine uz pomoć profesorice Lončar koja je odmah prihvatila ideju i dugo nas pratila na probama i nastupima. Više se i ne sjećam kako je nastao naziv benda. Imali smo mnogo prijedloga i na kraju uzeli jedan, neutralan. La Banda je promijenila dosta članova. Na

ICE, BLIZANKE IZ SLAVONIJE ODABRALE SVEUČILIŠTE NA MORU

Sveučilište u Zadru odabrala sam jer mi se za studiranje romanskih jezika Dalmacija činila kao najbolji izbor, a i samo Sveučilište ima dobru reputaciju. Također mi se vrlo sviđelo što se uz španjolski uči još jedan dodatan jezik, portugalski, galješki ili katalonski, a na početku studija mi je bio veliki pozitivan šok kad sam vidjela da imamo strane lektore

gleski?

Još od osnovne škole zanimali su me strani jezici i svjetovi drugih kultura. Španjolski mi je bio veoma privlačan zbog svoje melodičnosti, ali sam se s njim susretala jedino preko televizije. Ljubavi prema španjolskome pridonijela je i glazba. Kako sviram gitaru i volim isprobavati različite ritmove i tehnike sviranja, bila sam fascinirana raznovrsnošću žanrova i instrumenata kultura s kojima je španjolski došao u kontakt.

Francuski jezik mi je uvijek predstavljao izazov, pogotovo u komunikaciji s ujom koja je Francuskinja i koja vrlo loše govori engleski. Upisala sam ga u srednjoj školi sa željom da mi bude manje apstraktan i s vremenom sam ga zavoljela, pogotovo slušajući prve albume Céline Dion. Uvijek sam se divila francuskoj kulturi i povijesti. Španjolski i francuski činili su mi se kao dva jezika koja bi se dobro pratila jer su oba romanska.

I vi ste, poput sestre, odabrali Sveučilište u Zadru za studij. Zašto?

Sveučilište u Zadru odabrala sam jer mi se za studiranje romanskih jezika Dalmacija činila kao najbolji izbor, a i samo Sveučilište ima dobru reputaciju. Također mi se vrlo sviđelo što se uz španjolski uči još jedan dodatan jezik, portugalski, galješki ili katalonski, a na početku studija mi je bio veliki pozitivan šok kad sam vidjela da imamo strane lektore.

početku smo bili veliki bend, pa manji, pa smo za neke druge nastupe bili još manji, tako to ide u glazbi. Htjela bih spomenuti kako je francuski bend Les Sisyphes nastao pod vodstvom bivšeg sveučilišnog profesora Emila Šprljana od kojeg smo naučili mnogo o starijoj francuskoj glazbi i autorima. Često se događalo da se La Banda miješala s Les Sisyphima jer nas je nekoliko htjelo svirati u oba benda i energija je bila odlična. La Banda i Les Sisyphes nastupali su na različitim događajima vezanim za Sveučilište, svirali na otvorenjima izložbi, organizirali smo svoje koncerte za studente itd. Martina i ja smo svirale stvarno posvuda, no, najdraži nastup mi je bio u Saxu u Zagrebu gdje smo svirale kao trio. Definitivno se namjeravam nastaviti bavi-

La Banda je nastala početkom ljetnog semestra 2017. godine uz pomoć profesorice Lončar koja je odmah prihvatila ideju i dugo nas pratila na probama i nastupima. Francuski bend Les Sisyphes nastao je pod vodstvom bivšeg sveučilišnog profesora Emila Šprljana od kojeg smo naučili mnogo o starijoj francuskoj glazbi i autorima

ti glazbom i poslije raditi više na autorskoj glazbi. Dug je to put.

U La Bandi trenutačno svira i Quim?

Quim nam se pridružio krajem 2018. godine jer smo tražili basista ili basisticu i bio nam je pravo osvježanje. Njegovim dolaskom naučili smo dosta o katalonskoj glazbi, o drugim ritmovima kao što je katalonska rumba i kako se svira. Quim trenutačno piše knjigu i radi na svojoj glazbi.

Zadar mu se sviđa jer ima mir za stvaranje, a također voli hrvatsku tradiciju i narodne pjesme i uči hrvatski jezik. Na ovogodišnjem Magostu/Castanyadi, 15. studenoga, prvi smo put svirali galješke i baskijske pjesme. Veoma mi je drago što smo kroz glazbu saznali više o nekim kulturnim fenomenima i anegdota.

Zašto studirate španjolski i francuski, za razliku od sestre koja studira španjolski i en-

MARTINA ŠKVORČEVIĆ, STUDENTICA ŠPANJOLSKOG I ENGLSKOG JEZIKA, NA STUDENTSKOJ PRAKSI U BARCELONI

Studiranje stranih jezika uvelike je utjecalo na našu glazbenu raznovrsnost

Apsolventica Martina Škvorčević, studentica španjolskog i engleskog jezika, rođena je u Novoj Gradiški, gdje je pohađala osnovnu školu i opću gimnaziju. Trenutačno je na studentskoj praksi u Barceloni.

Sviđa li vam se Barcelona?

Lijepa je. Barcelona je prekrasan grad prepun različitosti. Različitost se vidi i u ljudima i u arhitekturi. Barcelona je kontrast modernijeg i starog - specifični vijugavi arhitektonski odabiri Gaudija s jedne te gotička četvrt s druge strane.

Hrvatski studenti odlaskom na strana sveučilišta ponekad dožive svojevrsan kulturološki šok. Jeste li ga i vi doživjeli?

Nisam doživjela kulturološki šok jer sam već bila na studentskoj razmjeni u Alcalá de Henaresu u regiji Madrida i Coimbri u Portugalu. Trenutačno nisam na studentskoj razmjeni, nego na praksi, tako da mi je šok ulo-

Raspitala sam se prije upisa te su rekli da je Zadar vrlo kvalitetan za studiranje jezika, pogotovo ove moje kombinacije. Također, jednoj je Slavonki sama činjenica da je na moru vrlo primamljiva

ga koju imam ovdje. Asistentica sam u internacionalnoj školi St Patrick's koja prati britanski program. Šok je biti odrasla osoba u inozemstvu, ići na sastanke, rješavati dječje konflikte. Šok je susresti četverogodišnjeg poliglota s boljom općom kulturom od starije djece i nekih odraslih ljudi. Lijepo je to iskustvo, pogotovo kad radiš s motiviranom i discipliniranom djecom i imaš dobre kolege na poslu. Kolege su odlični učitelji s golemim iskustvom i već sam od njih mnogo naučila. Najviše me je pozitivno iznenadila svijest koju imaju djeca iz škole. Raspravljamo o okolišu, umjetnosti, različ-

tim rasama i državama, i to sve na engleskom. Ovaj tjedan radimo impresionizam iz umjetnosti i djeca se temperom pokušavaju približiti Monetu, a prošli tjedan smo radili kubizam. Njima je baš zabavno i uvijek žele znati više. Čudo jedno! Na prvu mi se činilo previše svega, ali zapravo su već naviknuti na takav sustav i nije im naporno, iako u školi provode 8 - 9 sati jer uče kroz igru. Također, sviramo i pjevamo zajedno, tako da je glazba i tu prisutna.

Izlazite li s kolegama?

Gotovo svakog petka idem na piće s kolegama, a utorkom igramo paddle, nešto poput tenisa.

Vikendom najviše volim provoditi vrijeme sama jer sam tijekom tjedna stalno među ljudima. Odem u šetnju ili na neki koncert, pročitam knjigu, svratim do nekog muzeja, sviram.

Kako ste počeli učiti jezike?

Oduvijek sam bila znatiželjna kad bih se susrela s drugim jezikom preko TV-a ili onih sitnih slova na različitim ambalažama. Matea i ja smo još kao male radile na svom englesko-hrvatskom Yu-Gi-Oh rječniku. Kako ne bi bilo varanja u igri, morale smo prevesti sve Yu-Gi-Oh karte i saznati njihove super moći. Taj zadatak shvatile smo vrlo ozbiljno te smo improvizirale i vlastiti "ured". Imale smo i radno vrijeme - prije ručka ispisivanje novih riječi, a poslije konzultacija s englesko-hrvatskim rječnikom windows XP-a. Kasnije tijekom školovanja susretala sam se s odličnim profesorima jezika te su uvelike utjecali na moju odluku pri upisu fakulteta. Danas sam studentica španjolskog i engle-

skog na UNIZD-u. Španjolski sam odabrala jer mi je oduvijek bio uhu drag, kao i zvuk flamenka. Dugo mi je jedini kontakt s njim bio preko sapunica. Koliko god apsurdne bile, približile su mi novi jezik i kulture. Također, bila sam opsjednuta Banderasom i Zetom Jones u „Zorrou“, mojem najdražem filmu iz djetinjstva. Engleski sam odabrala zbog velike potražnje na tržištu rada. On je bio sigurnost, a sa španjolskim sam htjela neki bliži kontakt.

Prije nego što sam upisala fakultet, imala sam dvojbu u vezi odabira, ali studiranjem jezika pokrila sam mnoga područja koja me zanimaju. Studiranje jezika je izučavanje cijelog novog identiteta, što pokriva područje više humanističkih znanosti. Kroz lingvistiku učiš o drukčijim percepcijama i pristupu stvarnosti, o tuđim definicijama istine, nekoj drugoj umjetnosti življenja. Najbolja stvar je što dobiješ želju još više istraživati o drugima i učiti od njih. Također, u glazbi je zanimljivo susretati se s novim kombinacijama tonova jer svaka kultura ima nešto svoje.

Zašto ste izabrali studij jezika u Zadru?

Raspitala sam se prije upisa te su rekli da je Zadar vrlo kvalitetan za studiranje jezika, pogotovo ove moje kombinacije. Također, jednoj je Slavonki sama činjenica da je na moru vrlo primamljiva.

Kad ste sa sestrom počele svirati i koliko dugo svirate?

Sviram već 11 godina gitaru,

Trenutačno nisam na studentskoj razmjeni, nego na praksi, tako da mi je neobična uloga koju imam ovdje. Asistentica sam u internacionalnoj školi St Patrick's koja prati britanski program. Šok je biti odrasla osoba u inozemstvu, ići na sastanke, rješavati dječje konflikte. Šok je susresti četverogodišnjeg poliglota s boljom općom kulturom od starije djece i nekih odraslih ljudi

a volim zasvirati i još pokoji instrument kad mi dođe pod ruku - bas, perkusije... Baka Maca je kriva za cijelu ovu glazbenu priču. Na svoj rođendan nam je, u tajnosti da roditelji ne saznaju, kupila električne gitare. Ona je znala da nam je gitara više od običnog hira. Uglavnom sam samouka, preko interneta sam učila kako svirati prve akorde, a poslije me je voditelj crkvenog benda poučio o ritmu. Sjećam se da mi je prva pjesma bila "Kri-vo je more", a odmah sam prešla na žanrove koji su me tada najviše zanimali - rock i metal. Svirati Metallicu nije lako, pogotovo kad si početnik. Na početku je sve zvučalo raštmano i izvan ritma, što je dovodilo do čestih frustracija. Ipak, upornost se isplati. Nema ljepšeg osjećaja nego kada uspiješ izvesti neku dragu pjesmu.

Što sa sestrom u La Bandi najčešće svirate?

Trenutačno najviše sviramo latino jazz, blues i klasični rock, tu i tamo pop. Sviramo glazbu i popularnih i nepopularnih autora, s različitih govornih područja Studiranje stranih jezika uvelike je utjecalo na našu glazbenu raznovrsnost. Smatram da je kvaliteta pjesme bitna, ne popularnost. U interpretaciji nikad ne volimo u potpunosti kopirati autore, niti vokalne, niti instrumentalno. Mislim da je bitno napraviti pjesmu svojom. Na gažama volim improvizirati, tako da verzija neke pjesme danas i sutra može biti podosta različita. Matea i ja često ni same ne znamo kako će pjesma ispasti. Dobra je stvar što se možemo pratiti i predosjetiti kako će druga odsvirati.

Kako je nastala La Banda?

Matea i ja smo još kao male radile na svom englesko-hrvatskom Yu-Gi-Oh rječniku. Kako ne bi bilo varanja u igri, morale smo prevesti sve Yu-Gi-Oh karte i saznati njihove super moći. Taj zadatak shvatile smo vrlo ozbiljno te smo improvizirale i vlastiti "ured". Imale smo i radno vrijeme - prije ručka ispisivanje novih riječi, a poslije konzultacija s englesko-hrvatskim rječnikom windows XP-a

La Banda je nastala početkom 2017. kad sam u razgovoru s profesoricom Ivanom Lončar saznala da odjel još nema benda. Profesorica je još prije htjela osnovati bend, ali nije bilo dovoljno ljudi te se to tek poslije promijenilo. Okupila nas je jednog petka u iberoromanskoj knjižnici i tada je sve počelo. Teško je reći koji su članovi benda jer je stalno bilo novih dolazaka i odlazaka. Trenutačnu postavu čine: Matea Škvorčević, Joaquim Font, Marina Ćuk, Šime Šprljan. Fani Marđokić i ja smo sada neaktivni članovi jer smo daleko.

Na kojim je sve događajima nastupala La Banda?

La Banda je nastupala na različitim sveučilišnim događajima i otvorenju izložbe. S francuskim sveučilišnim bendom Les Sysiphes, koji je predvodio glazbeni znalac i bivši profesor anglistike Emil Šprljan, svirale smo i izvan Zadra.

Sjećate li se prvih nastupa?

Prvi nastupi općenito su krenuli sa školskim priredbama u osnovnoj i srednjoj školi te crkvenim bendom u Novoj Gradiški. Poslije smo bile dio više bendova, ali najaktivnije smo bile s triom. Nastupale smo po cijeloj Hrvatskoj na različitim događajima te na Bledu u Sloveniji. Matea i ja ljeti smo imale gaže u Dubrovniku, a ove godine smo krenule i u Zadru.

Glazba će definitivno ostati važan dio mog života, previše dobro utječe na mene da bih je zapostavila. Više ću raditi na svojoj glazbi. Zasad istražujem različite stilove i još učim.

Denis Klauda, student treće godine preddiplomskog studija menadžmenta na Odjelu za ekonomiju, član je Predsjedništva Studentskog zbora Sveučilišta u Zadru, a ove je godine organizirao i brucošijadu. Iznimno je entuzijastičan te sudjeluje u brojnim aktivnostima Zbora.

Zašto vam je to toliko važno?

To je razumljivo samo po sebi. Ovdje imam priliku razvijati organizacijske vještine za koje vjerujem da će mi pomoći na tržištu rada. Uz ulogu u Predsjedništvu Zbora, sudjelujem i u timu za odnose s javnošću. Jedan od primarnih zadataka našeg PR tima je administriranje naših web mjesta (web stranica, Facebook, Instagram, e-mail). Tako sam se pri organizaciji Brucošijade 2019. pobrinuo da događaj bude vidljiv i oglašen putem svih naših komunikacijskih kanala, s tim da nas je nekoliko medija „pro bono“ oglasilo i na svojim kanalima.

Za razliku od prethodnih godina, brucošijadu ste organizirali na početku akademske godine?

O brucošijadi se počelo govoriti već u lipnju ove godine. Odmah nakon održane prve sjednice saziva Studentskog zbora, počele su se iznositi prve ideje, počelo se međusobno pričati kako bi trebala izgledati brucošijada ove godine. U jednome su se svi složili, a to je da ne bi trebalo čekati drugi semestar, nego

DENIS KLAUDA, STUDENT TREĆE GODINE PREDDIPLOMSKOG STUDIJA MENADŽMENTA NA ODJELU ZA EKONOMIJU, ČLAN PREDSEDNIŠTVA STUDENTSKOG ZBORA SVEUČILIŠTA U ZADRU I ORGANIZATOR BRUCOŠIJADE

bi brucošijadu trebalo održati na početku akademske godine kako bi taj događaj opravdao svoju svrhu, a to je pozdrav i doček studenata u znaku dobrodošlice.

Tko je još, osim vas, organizator brucošijade?

Početak rujna osnovali smo tim čiji je zadatak bio organizacija Brucošijade 2019. Naime, u tim su se dobrovoljno prijavili studenti iz Zbora, ali bilo je i nekoliko studenata koji nisu članovi Zbora, a čiji je doprinos jednako važan. U timu su sudjelovali i: Božena Jurčević (anglistika i sociologija), Marko Matas (anglistika i pedagogija), Roko Tadin (povijest), Renato Nović (povijest), Antonija Golub (informacijske znanosti), Sandro Lovrić (povijest i geografija), Rea Grgantov (informacijske znanosti), Gloria Grbić (ekonomija) i Dolores Perković (germanistika i povijest umjetnosti). Grafički dizajn za postere i digitalno oglašavanje pripremao je student Božidar Banov, a događaj je dokumentiran fotografijom studentice Marijane Mautner.

Kako je bilo na brucošijadi, gdje je održana, tko je nastupio i koliko ju je studenata posjetilo?

Za nas organizatore brucošijada je trajala cijeli dan, trebalo je dočekati naše suorganizatore, pripremiti ih i pobrinuti se da sve teče kako je i zamišljeno. Brucošijada je održana u dvorištu Citadele i tu ideju o održavanju brucošijade u samom srcu starog kampusa podržali su svi naši

Brucošijada je bila pun pogodak, a još veće druženje pripremamo već za prosinac

Organizacija ovakvih skupova traži mnogo vremena i truda, ali ako su ljudi koji ih organiziraju entuzijastični i spremno prihvaćaju radne zadatke, ništa nije teško. Stoga idemo dalje, željeli bismo studente još više potaknuti na međusobna upoznavanja jer je prosinac mjesec kojim vlada duh zajedništva

profesori, prorektorica za studije i studente Nedeljka Balić-Nižić te rektorica Dijana Vican koja nam je dala potrebnu suglasnost.

Nastupilo je troje izvođača, od kojih je jedan bio DJ koji je popunjavao tišinu između glavnih izvođača i održavao dobru atmosferu. Zvijezda večeri bio je lokalni band Rockatansky koji je bio odličan upravo u onome što smo i željeli, a to je povezivanje studenata preko pjesme. Izvođenjem najvećih domaćih i stranih hitova napravili su izvrsnu atmosferu. Moram pohvaliti grupu Torpedo koja je više nego očarala studente starim rock hitovima i pravom rockerskom koncertnom atmosferom. Dodatan doprinos dobroj koncertnoj atmosferi dali su zvučni i vizualni efekti Studija X.

Zbog tehničkih problema ove godine nismo surađivali s menzom u vidu prodaje i točenja pića, već smo morali odabrati catering Gušti, koji je profesionalno obavio taj dio organizacije događaja te im stoga zahvaljujemo na suradnji.

Koliko je studenata bilo na Brucošijadi 2019.?

Za ulaz na događaj bio je potreban dokaz o studiranju ili radu na Sveučilištu, a zatim bi student ili druga osoba dobili narukvicu koja nije samo obilježavala posjetitelja događaja, već je donosila i benefite popusta na kasnijem after partyju u noćnom klubu Hype i sljedeći dan u klubovima Kult & Dišpet. Zbog organizacij-

skih razloga odlučeno je da će se narukvice dijeliti na ulazu od 21 sat, za kada je zakazan službeni početak događaja. Posjedovali smo 700 narukvica koje su podijeljene do 23 sata pa možemo zaključiti da je na događaju sigurno bilo 700 ljudi, a prema mojoj procjeni, do 2 sata ujutro događaju je pristupilo oko 1200 ljudi.

Prema našim procjenama i prema povratnim informacijama, studenti su doista uživali u brucošijadi, tako da je cijelim dvorištem Citadale vladala pozi-

tivna atmosfera, što se vidjelo i na licima posjetitelja i organizatora. Sam vrhunac događaja dokumentiran je milenijskom fotografijom Marijane Mautner koju smo izveli u koordinaciji s bendovima, Studijom X i svim našim posjetiteljima.

Je li zahtjevno organizirati takve skupove?

Organizacija ovakvih skupova traži mnogo vremena i truda, ali ako su ljudi koji ih organiziraju entuzijastični i spremno pri-

hvaćaju radne zadatke, ništa nije teško. Kada se zadaci raspodijele unutar tima, timska sinergija omogućava da postignemo rezultate koji su iznad individualnih razina. Kaže se da je više glava pametnije od jedne - time se vodimo i postizemo dobre rezultate u upravljanju Zborom. Imamo podršku u odlučivanju ljudi sa Sveučilišta, ali i našeg predsjednika Zbora Renata Novića i njegova zamjenika Roka Tadina. Mnogo uloženog truda i energije omogućuje nam da očuvamo integritet i da se ne bojimo neuspjeha.

Kakvo vas je vrijeme pratilo za brucošijade?

Ima jedna zabavna zgoda vezana za organizaciju brucošijade. Kako smo na sve, osim na vremenske uvjete, mogli barem djelomično utjecati, morali smo pronaći rješenje za slučaj nepovoljnih vremenskih prilika. Stoga smo s noćnim klubom Hype dogovorili alternativno rješenje prema kojemu bi se cijela brucošijada održavala u zatvorenom prostoru. Budući da smo znali što gubimo održavanjem brucošijade na nekoj drugoj lokaciji u slučaju kiše, desetak dana prije posjetili smo meteorološku postaju Zadar kako bismo dobili stručno mišljenje o vremenskim prilikama. Zbog pravnih ograničenja nismo dobili podatke koje smo priželjkivali, ali dobili smo savjet da nekoliko dana prije kontaktiramo Pomorski institut u Splitu. Nakon duge neizvjesnosti, napokon smo odahnuli. Iz Pomorskog instituta Split dobili smo poruku koja nas je sve razveselila: „Bit će dobro vrijeme, očekuje vas sunčan dan. Želimo vam najbolju zabavu!“

Planirate li ove godine organizirati još neku zabavu?

Kad možemo, petkom od 21 sat organiziramo druženja u Studentskom klubu „Božo Lerotić“. Riječ je o manjim okupljanjima čiji je cilj povezivanje studenata različitih odjela. Okupljanje ili neku drugu vrstu priredbe mogu organizirati i razne studentske udruge. Potrebno se javiti Studentskom zboru i pokazati malo kreativnosti u pronalaženju ideja. „Priča se“ da bismo u prosincu mogli organizirati veće druženje, željeli bismo studente još više potaknuti na međusobna upoznavanja jer je prosinac mjesec kojim vlada duh zajedništva.

Ovdje imam priliku razvijati organizacijske vještine za koje vjerujem da će mi pomoći na tržištu rada. Uz ulogu u Predsjedništvu Zbora, sudjelujem i u timu za odnose s javnošću, a jedan od primarnih zadataka našeg PR tima je administriranje naših web mjesta (web stranica, Facebook, Instagram, e-mail)

KINESKO ISKUSTVO - ZADARSKI PREDSTAVNICI NA SVEUČILIŠTU SIAS U KINI OD

Međunarodna suradnja ko

Izvršna organizacija boravka zadarskih predstavnika na Sveučilištu Sias bila je usmjerena na dva cilja: sudjelovanje studenata i predstavnika sveučilišta na godišnjem međunarodnom kulturnom i sportskom festivalu te dogovori o budućoj suradnji i mogućoj razmjeni studenata i akademskog osoblja. Već tijekom sljedećeg mjeseca očekuje se posjet manje delegacije sa Siasa Sveučilištu u Zadru u sklopu njihove europske turneje tijekom koje identificiraju najbolja sveučilišta s kojima žele surađivati

Sveučilište u Zadru odazvalo se na poziv kineskog Međunarodnog sveučilišta Sias da ga predstavnici našeg sveučilišta posjete s dva temeljna cilja: sudjelovanje studenata i predstavnika sveučilišta na godišnjem međunarodnom kulturnom i sportskom festivalu te dogovori o budućoj suradnji i mogućoj razmjeni studenata i akademskog osoblja. Kako je središnje sportsko događanje na Festivalu bilo vezano za košarkaški turnir, poziv je bio upućen našim studentima košarkašima, treneru docentu dr. sc. Tončiju Jeraku i pomoćnoj trenerici docentici dr. sc. Gordani Ivković iz Centra za tjelovježbu i sport, te Upravi Sveučilišta u Zadru. Cijela izvršna organizacija boravka zadarskih predstavnika na Sveučilištu Sias od 6. do 10. studenoga 2019., koje je financiralo boravak gostiju u Kini, bila je usmjerena na navedena dva cilja pa je dio programa za zadarske sudionike bio zajednički, a dio organiziran posebno. Studenti košarkaši sa svojim su trenerima sudjelovali u pripremama i igrali utakmice na turniru, a predstavnice Sveu-

čilišta, prorektorica prof. dr. sc. Ivanka Stričević i voditeljica Ureda za znanost, projekte i transfer tehnologija Irena Kozulić koja je koordinirala posjet, primarno su se bavile protokolarnim i radnim sastancima s predstavnicima sveučilišta Sias, a s kolegama iz Centra za tjelovježbu i sport sudjelovale su u svečanim događanjima u sklopu Festivala. Najviše uzbuđenja bilo je na utakmicama na kojima je više tisuća gledatelja navijalo za svoje timove, ali pljeskom pozdravljalo i dobre poteze u igri, neovisno o kojem je timu bila riječ. Tijekom boravka u Kini za zadarske je sudionike bio organiziran i izlet u hram Shaolin, poznat kao kolijevka kung fua, te u memorijalni centar posvećen prvom kineskom caru Qin Shi Huangdiju.

„Istok susreće Zapad“

U protokolarnim i radnim sastancima ugodili su nas Dr. Shawn Chen, osnivač i vlasnik ovog privatnog sveučilišta koji poslovno djeluje u SAD-u gdje ima vlastitu kompaniju imena Sias, potpredsjednik Sveučilišta Prof. Junfeng Guo, Provost Ji-

6. DO 10. STUDENOGA 2019.

ja otvara nove mogućnosti

ansheng Ma koji je akademski i financijski voditelj Sveučilišta te Julian Yue, voditelj Ureda za međunarodne poslove koji broji tridesetak zaposlenih. Boravak zadarskih predstavnika na Siasu bio je ispunjen mnogim zanimljivim programima u sklopu kojih je prorektorica održala predavanje za studente o Hrvatskoj, Zadru i zadarskom sveučilištu, pozdravni govor na otvorenju košarkaškog turnira te govor na završnoj svečanosti zatvaranja Festivala. U svojim je govorima naglasila ono što obje zemlje imaju zajedničko, iako su toliko različite - dugu i bogatu povijest i kulturu, iznimne prirodne ljepote i ljubazne ljude. Upravo je navedeno dominiralo sadržajem svih programa tijekom boravka na Siasu. Razlike između Hrvatske i Kine su velike, ne samo zato što jedna ima više od milijardu stanovnika, a druga 4,2 milijuna. I sveučilišta se razlikuju. I državna i privatna, broj kojih u Kini u posljednje vrijeme raste, se plaćaju, uz mogućnost dobivanja stipendija. Sias je jedno od sveučilišta u pokrajini Henan, jednoj od najbogatijih u Kini u gospodarskom smislu, ali i najbogatijom povijesnim spomenicima. Domaćini su istaknuli da, kad netko želi upoznati povijest Kine u tisućama godina, dolazi u Henan.

Sveučilište Sias po mnogočemu je posebno. Privatno je, s jakom međunarodnom komponentom - osnovano je 1998. godine po modelu Sveučilišta Port Heys iz Kansasa u SAD-u s kojim i danas ima posebnu suradnju u dualnom sustavu stu-

Vodstvo Siasa smatra da osposobljavanje studenata za tržište rada podrazumijeva dobru ravnotežu između kvalitetnih studijskih programa i prilika za izvannastavne angažmane, primarno usmjerene na poduzetništvo, prakticiranje engleskog jezika te na vještine koje će im biti potrebne za zapošljavanje u nacionalnim i globalnim okvirima

Boravak zadarskih predstavnika na Siasu bio je ispunjen mnogim zanimljivim programima u sklopu kojih je prorektorica održala predavanje za studente o Hrvatskoj, Zadru i zadarskom sveučilištu, pozdravni govor na otvorenju košarkaškog turnira te govor na završnoj svečanosti zatvaranja Festivala. U svojim je govorima naglasila ono što obje zemlje imaju zajedničko, iako su toliko različite - dugu i bogatu povijest i kulturu, iznimne prirodne ljepote i ljubazne ljude

diranja. Iz te suradnje proizlazi i moto Sveučilišta „Istok susreće Zapad“. Osnovano je s 300 studenata, a danas ih ima 33.000. Kampus je grad u gradu, planski sagrađen na 200 tisuća četvornih metara. Na kampusu studenti studiraju i stanuju te imaju na raspolaganju različite sadržaje za izvannastavne aktivnosti i slobodno vrijeme. Fascinant je izgled sportske dvorane za nekoliko tisuća gledatelja, sportskih terena za više sportova, od košarke, rukometa, stolnog tenisa, vodenih sportova i atletike do golfa i tenisa, zatim kazališne dvorane, studentskih restorana i onih za međunarodne goste, hotela za goste, trgovina sa svakodnevnim potrepštinama, bazena i parkova.

Istaknuto mjesto u središnjem dijelu kampusa ima sveučilišna knjižnica, višekatna zgrada vrlo specifičnog izgleda koji objedinjuje elemente Istoka i Zapada. Knjižnica, kao glavni znanstveno-istraživački resurs i prostor za učenje, sadrži više od milijun jedinica građe, među kojima je najveća zbirka knjiga na engleskom jeziku u središnjem dijelu Kine te 380 tisuća e-knjiga.

Usmjerena na studente

Život na kampusu obilježava usmjerenost na studente i njihove

Studenti zadarskog sveučilišta bili su primljeni kao prave košarkaške zvijezde. Fasciniranost domaćina njihovom visinom bila je evidentna na svakom koraku tijekom njihova boravka na kampusu, ali ne samo visinom, nego i vedrinom i prijateljskim raspoloženjem kojim su na najbolji način predstavili svoj grad i naše sveučilište. Odras toga su izražene želje studenata Siasa da im dođu na studij u sklopu neke od mobilnosti

ve potrebe - oni sudjeluju u organizaciji, osnivanju i radu svih uslužno-servisnih sadržaja na sveučilištu, posebice usmjerenih prema međunarodnoj komponenti jer se želi i smislenom praksom pripremiti studente za sudjelovanje na tržištu rada u globalnim razmjerima, neovisno o disciplini u kojoj se studijski programi izvode, a izvode se u više područja: ekonomija, računovodstvo, elektronika i strojarstvo, pravo, strani jezici, kinematografija, umjetnost i dizajn, novinarstvo i komunikacije, sestrinstvo, glazba i međunarodno obrazovanje. Sveučilište ima 13 odjela (schools) s više od 70 preddiplomskih studijskih programa i šest združenih sa Sveučilištem Port Heys (Kansas) na kojima se dodjeljuju diplome oba sveučilišta. Kako bi međunarodna komponenta Sveučilišta bila uistinu relevantna, od 1600 članova akademskog osoblja, dvje-

stotinjak su gostujući profesori sa stranih sveučilišta, u kraćoj ili duljoj mobilnosti.

Intenzivan angažman studenata u svim događanjima na Sveučilištu bio je posebno vidljiv tijekom našeg boravka. Studenti su sudjelovali u baš svim aktivnostima, od kontinuirane i svakodnevnice brige za strane goste do prezentacije studentskog izvannastavnog života u raznim prigodama. Na svečanoj večeri koja je bila organizirana za četiristotinjak uzvanika studenti su bili uključeni u apsolutno sve, od organizacije do realizacije, a pripremali su se za nju godinu dana. Gosti na toj večeri su odabrani - najbolje akademsko osoblje i najbolji studenti pa je sudjelovanje u tom događanju na Siasu pitanje prestiža. Vodstvo Siasa smatra da osposobljavanje studenata za tržište rada podrazumijeva dobru ravnotežu između kvalitetnih studijskih programa i

prilika za izvannastavne angažmane, primarno usmjerene na poduzetništvo, prakticiranje engleskog jezika te na vještine koje će im biti potrebne za zapošljavanje u nacionalnim i globalnim okvirima.

Obavljeni prvi dogovori o suradnji

Studenti zadarskog sveučilišta bili su primljeni kao prave košarkaške zvijezde. Fasciniranost domaćina njihovom visinom bila je evidentna na svakom koraku tijekom njihova boravka na kampusu, ali ne samo visinom, nego i vedrinom i prijateljskim raspoloženjem kojim su na najbolji način predstavili svoj grad i naše sveučilište. Odras toga su izražene želje studenata Siasa da im dođu na studij u sklopu neke od mobilnosti. Zanimljivo je istaknuti da je Međunarodno sveučilište Sias partner Sveučilišta La Rochelle u Francuskoj, vodećeg sveučilišta alijanse europskih sveučilišta EU-CONEXUS u kojoj je naše sveučilište član i aktivni partner.

Mogućnosti za suradnju zadarskog i ovog kineskog sveučilišta su velike i u tom su smjeru obavljeni prvi dogovori. Nakon identificiranja konkretnih područja suradnje u budućim će se

dogovorima precizirati oni oblici koji su od interesa za studente i akademsko osoblje oba sveučilišta. Već tijekom sljedećeg mjeseca očekuje se posjet manje delegacije sa Siasa Sveučilištu u Zadru u sklopu njihove europske turneje tijekom koje identificiraju najbolja sveučilišta s kojima žele surađivati.

Zasigurno će njihovi budući koraci prema Zadru biti osmišljeni i u sklopu postojeće suradnje pokrajine Henan, koja broji više od 100 milijuna stanovnika, i Zadarske županije.

Tijekom povratka u Hrvatsku, naši su studenti više puta istaknuli kako je ovo putovanje za njih bilo iznimno životno iskustvo pa se očekuje da buduća suradnja pridonese upravo takvim životnim iskustvima i drugih naših studenata. Filozofija Siasa je internacionalizacija visokoškolskog obrazovanja i osnaživanje studenata da pridonose upravljanju sveučilištem svojim inovativnim pristupom, društvenom odgovornošću i praktičnom primjenom onoga što uče na svojim studijima.

Navedeno je sukladno strateškim ciljevima našeg sveučilišta pa se može očekivati da će buduća suradnja i razmjena pridonijeti još većoj kvaliteti akademskog života i rada na oba sveučilišta.

Istaknuto mjesto u središnjem dijelu kampusa ima sveučilišna knjižnica, višekatna zgrada vrlo specifičnog izgleda koji objedinjuje elemente Istoka i Zapada. Knjižnica, kao glavni znanstveno-istraživački resurs i prostor za učenje, sadrži više od milijun jedinica građe, među kojima je najveća zbirka knjiga na engleskom jeziku u središnjem dijelu Kine te 380 tisuća e-knjiga

VITO BARBAROŠA, STUDENT PRVE GODINE BRODOSTROJARSTVA NA POMORSKOM ODJELU, KOŠARKAŠ

Na turniru u Kini zabio sam gotovo 60 koševa

Zadarski student, košarkaš, sa svojim je timom boravio na kineskom Sias Sveučilištu. Svojom sportskom vještinom „pokorio“ je kineske kolege, i to toliko da je dobio ponudu da ostane tamo i igra za njihov tim

Student prve godine brodstrojarstva na Pomorskom odjelu Vito Barbaroša u Kini je imao status zvijezde jer je u prvoj utakmici postigao mnogo koševa.

„Znam da sam u prvoj utakmici postigao 27 koševa, koliko se sjećam. Možda sam postigao 50 - 60 koševa ukupno na turniru, međutim, nismo vodili statistiku. Njihova košarka dosta se razlikuje od naše, oni više igraju stil NBA-a, mnogo trče po terenu i pucaju trice u 2. sekundi napada. Nemaju izrađene akcije, prenesu loptu i odmah pucaju na koš. Kad je riječ o obrani, dosta igraju zonu“, priča Barbaroša.

A o tome je li imao ponudu da ostane kod njih igrati košarku i studirati, kaže: „Bilo je priče o tome da ostanem na njihovu sveučilištu, oni bi mi platili smještaj, a ja bih za njih igrao košarku. Nisam to čuo izravno od Kineza, no to mi je prenio moj trener Tonći Jerak“, govori Barbaroša kojeg je ugodno iznenadilo navijanje domaće publike i njihova navijačka kultura.

„Igrali smo protiv njihova Sias sveučilišta, ali su oni navijali i za nas. Kad bismo zabili koš, oni bi nas podržali. Oni navijaju za košarku, za sport pa, kad se igraju utakmice, budu pune dvorane“, dodaje te ističe kako je iznenađen ljubaznošću, gostoprimstvom i odličnim smještajem u kampusu Sias sveučilišta.

„U Kini mi je bilo izvrsno, jedino mi se nije sviđjelo vrijeme, nekako je drukčije, svaki dan kao da je neka magla, ali nije magla, vjerojatno smog. Grad najbliži Sveučilištu i kampusu ima deset milijuna stanovnika. To je glavni grad u pokrajini Henan, a njega smo posjetili zadnji dan. Očekivali smo da ćemo vidjeti ulice prepune biciklista, međutim, svi voze električne motore, i ne paze baš na pješačkim prijelazima“, priča Barbaroša koji ne nalazi riječi hvale za kinesku ljubaznost i gostoprimstvo.

„Iznimno su ljubazni. Bili smo u jednom kafiću, a kad je gazda saznao otkud smo, častio nas je. Sviđjelo mi se i to što su vrlo organizirani. Jedna djevojka, koja nam je bila svojevrstan vodič, vodila nas je na ručak ili gdje treba, svaki dan nas je u isto vrijeme čekala na istome mjestu“, govori Vito Barbaroša kojemu se u Kini nije sviđjela jedino hrana jer Kinezi, kaže, koriste jake začine.

„Pema mojim mjerilima, hrana im je vrlo začinjena pa sam uglavnom jeo hranu koja sličići našoj, rižu i piletinu. Jednom smo bili u restoranu u kojem možete sami sebi pripremati hranu, no opet, začini su bili toliko jaki da sam odustao.“

Vito Barbaroša

Vito Barbaroša rođen je 2000. godine u Zadru, a košarkom se bavi od 3. razreda osnovne škole. Sada igra u KK-u Sonic Puntamika koji je u Premijer ligi, a s KK-om Pristan iz Svetog Filipa i Jakova igra 3. hrvatsku ligu. „Isprobavao sam mnoge sportove - nogomet, gimnastiku... no kad sam isprobao košarku, sviđjelo mi se, posebno atmosfera na utakmicama KK-a Zadar pa sam odlučio da ću i ja jednoga dana igrati pred takvom publikom.“

Ugodno sam iznenađen navijanjem domaće publike i njihovom navijačkom kulturom. Igrali smo protiv domaćina Sias sveučilišta, ali su oni navijali i za nas. Kad bismo zabili koš, oni bi nas podržali. Oni navijaju za košarku, za sport pa, kad se igraju utakmice, budu pune dvorane, ističe Barbaroša koji je iznenađen ljubaznošću, gostoprimstvom i odličnim smještajem u kampusu Sias sveučilišta

DOC. DR. SC. **TONČI JERAK**, CENTAR ZA TJELOVJEŽBU I STUDENTSKI ŠPORT, PREDSEDNIK SPORTSKOG AKADEMSKOG SAVEZA SVEUČILIŠTA U ZADRU I TRENER MUŠKE KOŠARKAŠKE EKIPE SVEUČILIŠTA U ZADRU

U Kini nas je oduševilo koliko su sportaši cijenjeni, Kinezi silno drže do sporta i znatno ulažu u sport

Doc. dr. sc. Tonči Jerak iz Centra za tjeleovježbu i studentski šport, predsjednik je Sportskog akademskog saveza Sveučilišta i trener košarkaške ekipe Sveučilišta u Zadru. Vodi kolegije Menadžment sporta u turizmu i Sportski menadžment, a on je u Kinu vodio studente košarkaše.

Kakve dojmove imate iz Kine?

Dojmovi su izuzetni, vrhunski, pogotovo s obzirom na to kako su nas dočekali i ugostili. Bili smo oduševljeni njihovim prijemom. Primljeni smo u njihovu rektoratu, a organizirali su nam izlaske i izlete. Domaćini su se potrudili da se upoznamo i s njihovim sveučilištem i s kulturnom baštinom. Svih šest dana, koliko smo proveli u Kini, nismo imali praznog hoda, svaki je dan bilo organizirano nešto novo.

Gdje ste bili smješteni?

Bili smo smješteni u njihovu kampusu, u kojem je 30 tisuća studenata. Taj je kampus kao mali grad, golem, studenti uopće nemaju potrebe izlaziti iz kampusa jer tamo imaju sve što im je potrebno. Infrastruktura im je vrhunska, sportska. Imaju 20 - 30 vanjskih košarkaških terena. Dio kampusa u kojemu smo mi bili smješteni ima olimpijski bazen, otvorenu i zatvorenu atletsku stazu, nogometni stadion, dvorane itd. Košarka im je bitna i u nju mnogo ulažu.

Kako je došlo do toga da pozovu košarkaše Sveučilišta u Zadru?

Naše je sveučilište u rujnu organiziralo međunarodni košarkaški turnir. Poslali smo pozivnicu mnogim sveučilištima pa tako i Sias sveučilištu. Javili su se, rekli da žele suradnju, ali da ne mogu doći jer traje njihova liga. Zatim su oni pozvali nas da sudjelujemo na njihovu međunarodnom

Doc. dr. sc. Jerak u Kinu je vodio zadarske košarkaše. Na košarkaškom turniru sudjelovale su četiri ekipe: Sias sveučilište, Henan sveučilište, koje je prvak pokrajine Henan od 100 milijuna ljudi, i ekipa iz kineskog Tajvana, njihovi prvaci. Odigrali su tri utakmice, prvu utakmicu protiv domaćina su izgubili, u drugoj su pobijedili ekipu Henan sveučilišta, a u 3. izgubili od prvaka Tajvana

kulturnom tjednu koji se održavao od 4. do 11. studenoga. U sklopu tog kulturnog tjedna imali su, primjerice, latinoamerički dan, europski dan, kineski dan itd., a održan je i košarkaški turnir.

Koje ste znamenitosti posjetili?

Posjetili smo Šaolinski hram koji je na UNESCO-ovoj listi svjetske baštine. U tom hramu rođen je kung-fu, slavna borilač-

ka vještina. Osim toga, imali smo još nekoliko lijepih izleta, a upoznali su nas i s njihovim načinom studiranja.

Po čemu znaju za Hrvatsku?

Čuli su - Zadar, to je Luka Modrić. Oduševilo nas je koliko su sportaši cijenjeni, oni su iznad svih. Silno drže do sporta, Kina dosta ulaže u sport.

Kako je bilo na samom turniru?

Na košarkaškom turniru sudjelovale su četiri ekipe: Sias sveučilište, Henan sveučilište, koje je prvak pokrajine Henan od 100 milijuna ljudi, i ekipa iz kineskog Tajvana, njihovi prvaci. Odigrali smo tri utakmice, prvu utakmicu protiv domaćina smo izgubili, u drugoj smo pobijedili ekipu Henan sveučilišta, a treću smo izgubili od prvaka Tajvana. Imali smo dramatičnu završnicu protiv ekipe Tajvana. Izgubili smo s dva koša razlike pa smo, na kraju, bili treći na turniru.

Koliko je navijača pratilo utakmicu?

Dvorana od 3 tisuće mjesta bila je ispunjena do posljednjeg mjesta. Kad smo igrali protiv domaćina, bili smo ugodno iznenađeni jer su pljeskali kad bismo mi postigli koš. Ako smo imali lijepu akciju, također su pljeskali. Naši

U prvoj utakmici naš igrač Barbaroša postigao je 27 koševa, od čega šest trica. On je bio takva zvijezda da ga je nakon utakmice čekalo sigurno stotinjak studentica koje su se s njim htjele fotografirati. Iako su i ostali naši igrači bili zvijezde, on je dobio ponudu da ostane studirati na njihovu sveučilištu samo da može igrati košarku za njihovu sveučilišnu ekipu

Sastav košarkaške ekipe:

Nikola Jadrijević, Matej Segarić, Niko Manojlović, Vito Barbaroša, Gabrijel Majica, Filip Vujičić, Duje Mavra, Josip Marčelić, Dominik Zelanto i Karlo Banović.

Treneri:

Tonči Jerak i Gordana Ivković

igrači, studenti, osjećali su se kao prave zvijezde.

U prvoj utakmici naš igrač Barbaroša postigao je 27 koševa, od čega šest trica. On je bio takva zvijezda da ga je nakon utakmice čekalo sigurno stotinjak studentica koje su se s njim htjele fotografirati. Iako su i ostali naši igrači bili zvijezde, on je dobio ponudu da ostane studirati na njihovu sveučilištu samo da može igrati košarku za njihovu sveučilišnu ekipu. Barbaroša je, šaleći se, u jednom trenutku rekao: „Kako je tek Ronaldu ovako svaki dan?!“

Kakvu košarku igraju kineske studentske ekipe?

Igraju atipičnu košarku, koja nije slična našoj europskoj, brzu košarku i pucaju s vanjskih pozicija. Čim prime loptu, idu u kontru i svih pet igrača šutira sa svih pozicija. Nama je to bilo veliko iskustvo, imali smo jake utakmice i vidjeli da se možemo nositi s njima. Iznenadeni smo razinom njihove košarke.

U rujnu 2019. Centar za tje-lovježbu i studentski sport i Sportski akademski savez Sveučilišta u Zadru organizirali su međunarodni košarkaški turnir. I to je pomoglo da se nosite s košarkaškim ekipama iz Kine?

Da, u rujnu smo organizirali međunarodni košarkaški turnir Zadar University Games 2019. Na turniru je bilo osam

Na poziv Sias sveučilišta iz Xinzhenge u pokrajini Henan košarkaši Sveučilišta u Zadru gostovali su na međunarodnom kulturnom tjednu Sias sveučilišta, manifestaciji održanoj od 4. do 11. studenoga. U sklopu manifestacije održan je i turnir u košarci na kojemu su sudjelovale četiri ekipe.

Domaćin Sias University u prvoj utakmici pobijedio je Sveučilište u Zadru rezultatom 93:83. Drugu utakmicu ekipa Sveučilišta u Zadru pobijedila je Henan sveučilište, i to rezultatom 76:59. Treću utakmicu hrvatski košarkaši su izgubili od ekipe I-Shou sveučilišta, prvaka Tajvana, i to rezultatom 86:84, za dva koša, te su tako osvojili treće mjesto.

Sve su utakmice zbog popularnosti košarke igrane u dvoranama kampusa koje su bile ispunjene gledateljima.

Prošla sportska godina bila je vrlo uspješna, najuspješnija do sada. Na sveučilišnim prvenstvima Hrvatske 2019. osvojili smo 11 medalja, od čega tri zlata, dva srebra i šest bronz

šta se nastavlja.

Prošla sportska godina za zadarske je studente bila vrlo uspješna?

Prošla sportska godina bila je vrlo uspješna, najuspješnija do sada. Na sveučilišnim prvenstvima Hrvatske 2019. osvojili smo 11 medalja, od čega tri zlata, dva srebra i šest bronz.

Kakva je popunjenost izbornih kolegija Centra za tje-lovježbu i studentski sport?

Sve smo kvote popunili, imamo dosta studenata. Jedan od glavnih ciljeva je uključiti što veći broj studenata da se bave sportom.

ekipa iz četiri države - Slovačke, Slovenije, BiH i Hrvatske. Imali smo muške i ženske kategorije, 4 ekipe u muškoj i 4 u ženskoj kategoriji. Muške ekipe bile su sa sveučilišta iz Zadra, Maribora, Zenice i Mostara, a ženske sa sveučilišta iz Dubrovnik, Splita, Zadra i Banske Bistrice sa slovačkog Sveučilišta „Matej Bel“. Sljedeće godine, osim košarke, igrat će se i odbojka i futsal.

Naša muška ekipa bila je druga na turniru, a cure treće. Muška

ekipa iz Mostara osvojila je turnir. Oni inače igraju prvu ligu u BiH. Mi smo zadovoljni plasmom, pogotovo zato što se sportski susreti organiziraju radi druženja, razmjene iskustava i igre.

Zadar University Games proširit će se na još dva sporta, žensku odbojku i muški futsal. Želja nam je da turnir postane jedan od najvećih studentskih turnira u Europi. Na sljedeći turnir dolazi i košarkaška ekipa Sias sveučilišta. Suradnja između sveučili-

STUDENTSKO PRVENSTVO HRVATSKE U PLIVANJU,
6. PROSINCA 2019., VUKOVAR

Četiri zlata za Anu Burazer

Ana Burazer osvojila je četiri zlatne i jednu srebrnu medalju na Studentskom prvenstvu Hrvatske u plivanju održanom 6. prosinca 2019. godine u Vukovaru: prvo mjesto i zlatnu medalju osvojila je na 50 m i 100 m prsno, 100 m slobodno i 100 m leptir, dok je drugo mjesto i srebrnu medalju osvojila na 50 m leptir.

Studentica hrvatskog jezika i književnosti Sveučilišta u Zadru, Ana Burazer pokazala je da se uz uspješno studiranje mogu ostvariti i vrhunski sportski rezultati. Na prvenstvu u Vukovaru nastupile su još dvije plivačice Sveučilišta u Zadru, Ana Bajok i Leonarda Štrenja.

Zadar University Games proširit će se na još dva sporta, žensku odbojku i muški futsal. Želja nam je da turnir postane jedan od najvećih studentskih turnira u Europi. Na sljedeći turnir dolazi i košarkaška ekipa Sias sveučilišta. Suradnja između sveučilišta se nastavlja

SVEUČILIŠNI MALONOGOMETNI KUP ODRŽAN OD 4. DO 11. STUDENOGA
NA TERENIMA ŠPORTSKOG CENTRA VIŠNJK

“Neumoljivi i nezaustavljivi” igrač Luka Šimurina bio je najbolji strijelac turnira

Marko Ralica, student povijesti, bio je jedan od glavnih organizatora turnira, a pripomogli su mu i studenti **Matko Crnković**, **Stefan Krajnović** te **Dino Ivica**. Studentski zbor i Sportski akademski savez financijski su pomogli turnir

Marko Ralica

Pobijedila je ekipa Odjela za turizam i komunikacijske znanosti. Zlatom su se okitili: Roko Benić (vratar), Kristijan Prtorić (vratar), Josip Baždarić, Andro Tolj, Mislav Šolić, Marin Žilić, Ivan Zelić, Jozo Barać, Toni Hunjek, Marko Paleka, Luka Bilić, Klaudijo Vidušin i Roko Barešić

Od 4. do 11. studenoga na terenima Športskog centra Višnjik odigran je šesti Sveučilišni malonogometni kup.

Okupilo se deset ekipa s devet sveučilišnih odjela. Dvije ekipe nastupale su za Pomorski odjel.

„Natjecanje je ovaj put bilo mnogo dostupnije široj publici, s obzirom na to da je prvi put održano na terenima s umjetnom travom ŠC-a Višnjik. Interes za ovakve turnire među studentima ne jenjava, o čemu najbolje svjedoče pune tribine“, kaže Marko Ralica, student povijesti i jedan od glavnih organizatora turnira.

Unatoč vremenskim neprilikama, turnir je održan, a igrači na terenu pokazali su kako se igra dobar nogomet.

„Sada smo prvi put na nogometnim natjecanjima u futsalu pri Sveučilištu uveli tzv. knockout sustav, što znači da je izbačeno igranje po grupama, a razlog takvom sustavu natjecanja je nedostatak terena“, dodaje Ralica.

Utakmica za treće mjesto odigrana je između ekipe Pomorskog odjela 1 i ekipe Odjela za geografiju.

I, kada se činilo da će odličan susret završiti izvođenjem pena-

la, pojavio se “neumoljivi i nezaustavljivi” igrač Luka Šimurina, koji je u zadnjim trenucima susreta zabio svoj šesti pogodak i doveo ekipu Pomoraca 1 do treće pobjede u prvenstvu i konačnog trećeg mjesta.

Finalni ogled Sveučilišnog kupa bio je sraz “titana”: susret između najjačih i najkompletnijih ekipa: Odjela za ekonomiju te Odjela za turizam i komunikacijske znanosti.

Pobijedila je ekipa Odjela za turizam i komunikacijske znanosti. Zlatom su se okitili: Roko Benić (vratar), Kristijan Prtorić (vratar), Josip Baždarić, Andro

Tolj, Mislav Šolić, Marin Žilić, Ivan Zelić, Jozo Barać, Toni Hunjek, Marko Paleka, Luka Bilić, Klaudijo Vidušin i Roko Barešić.

Luka Šimurina, igrač ekipe Pomorskog odjela, bio je najbolji strijelac, Josip Baždarić, igrač ekipe Odjela za turizam i komunikacijske znanosti bio je “najkorisniji igrač” na turniru, a Marin Galić najbolji golman turnira.

Organizatori turnira bili su, osim Josipa Ralice, i studenti Matko Crnković, Stefan Krajnović te Dino Ivica, a Studentski zbor i Sportski akademski savez financijski su pomogli turnir.

SVEUČILIŠTE U ZADRU POSTALO PRIDRUŽENI ČLAN SVJETSKE TURISTIČKE ORGANIZACIJE

Sljedeći cilj je Sveučilište u Zadru aktivno uključiti u rad UNWTO Academy

Pridruženo članstvo interaktivna je platforma koja članovima omogućuje aktivno povezivanje i suradnju te dijeljenje i pristup relevantnim informacijama, a UNWTO Academy operativni je dio UNWTO-a za provedbu radnog programa UNWTO-a za obrazovanje i osposobljavanje s ciljem pružanja potpore članicama u učinkovitom, održivom i konkurentnom razvoju svog ljudskog kapitala. Aktivnim uključenjem u UNWTO pridružiti ćemo se velikoj obitelji znanstvenih i obrazovnih institucija diljem svijeta

Svjetska turistička organizacija (eng. World Tourism Organization - UNWTO) vodeća je međunarodna organizacija iz područja turizma te je specijalizirana agencija pri Ujedinjenim narodima. Temeljna svrha joj je promicanje odgovornog, održivog i univerzalno dostupnog turizma. Ukupno, ova organizacija uključuje 159 zemalja punopravnih članica. Šest zemalja su pridruženi članovi Svjetske turističke organizacije, tzv. associate members, dok se istodobno više od 500 privatnih ili javnih poduzeća, organizacija, destinacija, nevladinih organizacija, obrazovnih institucija ili tijela čije su aktivnosti vezane za turizam smatra pridruženim članovima, tzv. affiliate members Svjetske turističke organizacije. Takvi članovi pridonose radu UNWTO-a na različite načine, i to putem znanja i ekspertize koje posjeduju, a s ciljem odgovornog, održivog i dostupnog turizma za svakoga.

Prednosti članstva

Republika Hrvatska članica je UNWTO-a od 1993. godine, a ukupno ima 13 pridruženih članova: Hrvatska turistička zajednica, Turistička zajednica Grada Zagreba, Turistička zajednica Malog Lošinja, Turistička zajednica Međimurja, Turistička zajednica Kvarnera, Turistička zajednica Istre, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu (Katedra za turizam), Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, Institut za turizam, Sveučilište u Zadru, Fakultet za interdisciplinarnu, talijanske i kulturološke studije Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, Visoka škola za menadžment u

turizmu i informatici u Virovatici te Horwath HTL (Popis svih pridruženih članova:

<http://affiliatemembers.unwto.org>.

Pridruživanje Svjetskoj turističkoj organizaciji u ovom obliku članovima omogućuje kako lokalnu, tako i regionalnu, nacionalnu i međunarodnu vidljivost putem različitih oblika umrežavanja i kanala Svjetske turističke organizacije, ali i alat za povećanje međunarodne konkurentnosti u području turizma. Pridruženo članstvo interaktivna je platforma koja članovima omogućuje aktivno povezivanje i suradnju te dijeljenje i pristup relevantnim informacijama. Tako članovi mogu pristupiti specijaliziranim znanjima vezanim za različite problematike, a dosad su stvorene mreže vezane za glazbeni turizam, sportski turizam, gastro-turizam, menadžment znanja, gradski turizam te shopping turizam. Nadalje, stvaraju se radne skupine vezane za pridružene članove koji radu organizacije žele pridonijeti razmjenom znanja iz specifičnih niša turizma. Na taj su način dosad stvorene radna skupina za turizam namijenjen osobama s posebnim potrebama (eng. accessible tourism), podršci ciljevima održivog razvoja turizma (eng. Sustainable Development Goals Support), radne grupe kojima je cilj iznaći metode stabilizacije za destinacije koje bilježe jak pad rezervacija zbog određenih kriza (eng. working group on Resilience in Destinations at Stake), radne skupine vezane za omladinski turizam te tehnologije i turizma. Uz to, pridruženo članstvo omogućuje i olakšava partnerstvo između javnog i privatnog sektora u turizmu. Dodatne koristi od pridruženog članstva proizlaze iz

pristupa publikacijama i izvješćima, pristupa više od 1100 izvora putem e-knjžnice, UNWTO Barometra te UNWTO statističkih podataka. Newsletteri pak članovima omogućuje promicanje vlastitih inicijativa i projekata te ostvarivanje potencijalnih poslovnih suradnji, dok se korištenjem logotipa povećava vidljivost i kredibilitet organizacije u području turizma (<http://affiliatemembers.unwto.org/content/benefits-0>).

Daljnji planovi

U lipnju 2019. godine prihvaćena je prijava Sveučilišta u Zadru od uključivanju u rad Svjetske turističke organizacije kao pridruženog člana. Stoga su izv. prof. dr. sc. Božena Krce Miočić i dr. sc. Gabrijele Vidić s Odjela za turizam i komunikacijske znanosti Sveučilišta u Zadru prisustvovali Generalnoj skupštini u St. Petersburgu u rujnu 2019. godine, gdje je prijava i službeno ratificirana. Generalna skupština je vrhovno tijelo Svjetske turističke organizacije, a održava se svake dvije godine i smatra se najvažnijim globalnim susretom visokih turističkih dužnosnika iz područja turizma te značajnim predstavnicima iz privatnog i javnog sektora (<http://lmd.unwto.org/content/general-assembly-0>). Ove godine održana je 23. Generalna skupština u Ruskoj Federaciji, gdje su najznačajniji predstavnici iz područja turizma razgovarali o najznačajnijim temama i problematici s kojima se trenutačno susreću. Tako su predstavnice Sveučilišta u Zadru od 9. do 13. rujna 2019. godine prisustvovala različitim prezentacijama, forumima, panelima i diskusijama vezanim za

različita područja turizma. Svrha je bila unaprijediti vlastita znanja te prenijeti stečena iskustva putem različitih oblika nastave, ali i umrežiti se s različitim dionicima iz privatnog i javnog turističkog sektorakako bi se ostvarile koristi za daljnje projekte koje Sveučilište u Zadru planira. Program je predvidio da sudionici Generalne skupštine sudjeluju i na panelima i susretima u sklopu konferencije Tourism Development in Urban Destinations u organizaciji Svjetske turističke organizacije i Federalne agencije za turizam Ruske Federacije, koja se održavala 14. i 15. rujna 2019. godine u Moskvi.

Tih nekoliko dana znanstvenice su prisustvovala debatama ministara o aktualnim temama vezanim za obrazovanje i zapošljavanje radne snage u turizmu, na kojima su ministri i tajnici ministara te različiti stručnjaci iz turizma pričali o nedostatku radne snage u turizmu i mogućnostima rješavanja tog problema. Osim toga, sudjelovale su u panelima vezanim za održivi razvoj i inovacije u turizmu, kao i onima vezanim za zdravstveni turizam. U brojnim prezentacijama stručnjaka iz turizma saznale su najnovije trendove u turizmu.

Sljedeći cilj koji je postavljen je Sveučilište u Zadru aktivno uključiti u rad UNWTO Academy, operativnog dijela UNWTO-a za provedbu radnog programa UNWTO-a za obrazovanje i osposobljavanje s ciljem pružanja potpore članicama u učinkovitom, održivom i konkurentnom razvoju svog ljudskog kapitala. Tako će se Sveučilište u Zadru pridružiti velikoj obitelji znanstvenih i obrazovnih institucija diljem svijeta.

STUDENSKA MENZA - **AGENCIJA ZA STUDENSKI STANDARD** ORGANIZIRA PREHRANU STUDENATA U DVAMA OBJEKTIMA U NEPOSREDNOJ BLIZINI STAROG KAMPUSA - **RESTORANU „BARBAKAN“**, POPULARNOJ MENZI, TE **FAST FOODU „CITADELA“**

U sklopu Novog kampusa počela gradnja nove Studentske menze sa studentskim paviljonima, kapaciteta 500 mjesta

Kako bi studenti imali kvalitetnu prehranu po povoljnim cijenama Sveučilište je osnovalo neprofitnu ustanovu **Agenciju za studentski standard**. Njezina osnovna djelatnost je studentska i sveučilišna prehrana te pripremanje i usluživanje jela, pića i napitaka koji se mogu konzumirati i na drugome mjestu tj. catering

Svi znaju da ljubav dolazi (i) kroz želudac, ali u Zadru znaju da kroz njega dolazi i - znanje! Jer, tko bi se gladan mogao uhvatiti knjiga i slušati predavanja? A s tim problema nemaju studenti Sveučilišta u Zadru - za njih se brine 39 zaposlenika Agencije za studentski standard koja organizira prehranu u dvama objektima u neposrednoj blizini Starog kampusa - restoranu „Barbakan“, popularnoj menzi, te fast foodu „Citadela“.

Restoran „Barbakan“ živi kao velika obitelj i nitko sa strane ne bi rekao da je riječ o studentima koji su stotine kilometara daleko od doma. Tete na liniji uglavnom znaju što koji student voli, već intuitivno kreću prema nekom od menija, a najveselije je na kraju linije kod tete Dragice, s kojom se često provesele, pa i proslave značajne datume poput svojih ili njezina rođendana.

„Naše tete na liniji i u fast foodu imaju jako dobar odnos sa

studentima i nastoje udovoljiti svim njihovim željama, naravno, u okviru naših mogućnosti. Sve eventualne probleme rješavamo odmah i studenti su poprilično zadovoljni pruženom uslugom“, kaže nam dipl. oec. Jasna Vujević, ravnateljica Agencije za studentski standard, neprofitne ustanove koja je osnovana 2017. godine, da bi 2018. počela s radom.

Obični ili vegetarijanski meni

Do njezina osnivanja djelatnost studentske prehrane obavljao je Poslovni centar Sveučilišta u Zadru d.o.o, osnovan po Zakonu o trgovačkim društvima. S obzirom na česte izmjene poreznih propisa, naročito stopa PDV-a, Sveučilište je poduzelo korake kako bi studenti i dalje imali kvalitetnu prehranu po istim povoljnim cijenama te je osnovalo neprofitnu ustanovu Agenciju za studentski standard. Njezina osnovna djelatnost je studentska i sveučilišna prehrana te pripremanje i usluživanje jela, pića i napitaka koji se mogu konzumirati i na drugome mjestu tj. catering.

„Prehrana je organizirana kroz dva poslovna objekta - restoran „Barbakan“, u kojem je samoposlužna linija, te fast food „Cita-

delo“. U restoranu se poslužuju kuhana jela prema dnevnim menijima. Svaki dan tamo se podijeli od 1000 do 1200 obroka. U Citadeli se poslužuje doručak te brza jela kao što su hamburgeri, pizze, pomfrit, pljeskavice, što je ponuda za one koji traže neki međuobrok, ili zbog obveza na Sveučilištu ne stignu sjediti i polagano uživati u ručku“, kaže Vujević. Fast food je otvoren cijeli dan, dok „Barbakan“ radi sa stankom između ručka i večere.

Odnedavno na web stranici AZSS-a studenti svakodnevno mogu vidjeti koja je dnevna ponuda menija za ručak i večeru. Na stranici smo zatekli ponudu s ribljim i mesnim menijem (juha, glavno jelo riba/meso, salata, kolač), dva jela po izboru (bečki odrezak s miješanim povrćem i sl.), te ono na što vodičeljica „Barbakana“ Voljena Mađerić uvijek pazi - vegetarijanskim menijem. Za vegetarijance (i vegane) tog dana pripremljeni su bistra juha, pohana brokula, đuveč, salata i puding od vanilije. I to sve za - 6,50 kuna za cijeli meni! Slično je i s večerom, u kojoj se ponovno bira obični ili vegetarijanski meni sa salatom i desertom.

Ručak za 6,50 kn

Normative propisuje Mini-

Prehrana je organizirana kroz dva poslovna objekta - restoran „Barbakan“, u kojem je samoposlužna linija, te fast food „Citadela“. U restoranu se poslužuju kuhana jela prema dnevnim menijima. Svaki dan tamo se podijeli od 1000 do 1200 obroka. U „Citadeli“ se poslužuje doručak te brza jela kao što su hamburgeri, pizze, pomfrit, pljeskavice, što je ponuda za one koji traže neki međuobrok, ili zbog obveza na Sveučilištu ne stignu sjediti i polagano uživati u ručku, kaže dipl. oec. Jasna Vujević, ravnateljica Agencije za studentski standard

Tete na liniji uglavnom znaju što koji student voli, već intuitivno kreću prema nekom od menija, a najveselije je na kraju linije kod tete Dragice, s kojom se često provesele, pa i proslave značajne datume poput svojih ili njezina rođendana

starstvo znanosti i obrazovanja pa su cijene i obroci zadani, kao i način korištenja iksica. Potporom Ministarstvo podmiruje 71,24 % obračunske cijene meni obroka i pojedinačnih jela sastavnica meni obroka te 50 % obračunske cijene pojedinačnih jela i drugih prehrambenih proizvoda koji nisu sastavnice meni obroka. Postoje tri razine iksice - oni koji žive u Studentskom domu imaju najveću potporu tj. razinu 2,5, studenti koji nisu iz Zadra i ne žive u domu imaju iksice razine 2, a studenti iz Zadarske županije razinu 1. Puna cijena meni obroka je 22,60 kuna, a s iksicom studente dođe 6,50 kuna. Student može uzeti sastavnice meni obroka i pojedinačno tj. po pojedinačnim cijenama.

„S obzirom na to da smo or-

ganizirani kao ustanova, obveznik smo javne nabave pa ne može bilo tko doći i ponuditi namirnice. Na natječajima se kao dobavljači pojavljuju samo renomirane hrvatske tvrtke jer su kriteriji vrlo strogi te se od ponuditelja traži da dostave raznorodna rješenja i potvrde. Sva hrana mora proći stroge kontrole - ponuđači moraju imati integriran HACCP sustav samokontrole, biti upisani u Upisnik objekata odobrenih u poslovanju s hranom te poštivati sve zakone koji se odnose na hranu. Uz studentsku prehranu, produžena smo ruka Sveučilištu u organizaciji raznih konferencija, znanstvenih skupova, promocija, ljetnih škola te terenske nastave“, kaže Vujević. Restoran „Barbakan“ ima 160 sjedećih mjesta, ali s obzirom na to da Zadar ima dobru klimu, studenti su većim dijelom godine u dvorištu. Kapacitet je boljka koja će se uskoro riješiti - u sklopu Novog kampusa ovih je dana počela gradnja nove Studentske menze sa studentskim paviljonima, kapaciteta 500 mjesta. Predviđa se da će se u njoj svaki dan servirati 3000 obroka. Studenti će dobiti poseban prostor za učenje, dnevni boravak, praonicu, spremišta, čajne kuhinje, slastičarnicu i dr. Projekt je vrijedan 81 milijun kuna, a sufinanciraju ga Ministarstvo regionalnog razvoja i europskih fondova sa 67.433.433,38 kn, Ministarstvo znanosti i obrazovanja iznosom od 13.985.015,15 kn te Grad Zadar sa 6.236.223,70 kn.

Fast food ostaje

„Studenti najčešće dolaze između 12 i 14 sati, kada se stvaraju najveće gužve. Odlaskom u novi restoran, gdje ćemo preseliti liniju iz „Barbakana“, riješit ćemo se zagušenja, dok ćemo fast food vjerojatno zadržati zbog blizine Starog kampusa. U sadašnjim uvjetima trudimo se studentima pružiti najbolju moguću uslugu“, ističe Vujević.

Objed na sunčanoj terasi u okruženju povijesnih zidina

Agencija za studentski standard organizira prehranu studenata u samoposlužnom studentskom restoranu „Barbakan“ i fast foodu „Citadela“ unutar kompleksa bivše mletačke utvrde na južnom rubu kasnosrednjovjekovnog grada. Studenti tako imaju priliku kao malo gdje objedovati na sunčanoj terasi unutar najbližeg dvorišta okruženi povijesnim zidinama.

Studentski restoran posjeduje unutarnji klimatizirani prostor sa 160 sjedećih mjesta te terasu s također 150 sjedećih mjesta. Kapaciteti objekta uključuju ulaz i WC prilagođen invalidima.

Restoran „Barbakan“ smješten je u povijesnoj jezgri grada Zadra, unutar bedema Citadele. Citadela je mletačka utvrda koja je u današnjem obliku sagrađena 1409. godine i na svom je mjestu zamijenila starije srednjovjekovne fortifikacije. Pojam citadela, izveden iz talijanskog cittadella što znači „mali grad“, označava najsnažnije utvrđen dio fortifikacija te zadnje jezgro obrane u tvrđavi. Tlocrt joj je u obliku izduženog peterokuta, koji je sa svoje dvije stranice obuhvatio prijašnje gradske zidine. Tijekom njezine gradnje bilo je predviđeno da utvrda ima kule i mostove za obranu, čiji se ostaci nalaze na sjevernoj strani objekta.

Barbakan pojavom vatrenog oružja u ranom novom vijeku predstavlja samostalan bedem, svojevrsnu platformu za topove. Od njega su u gornjem dijelu sačuvana dva, a u donjem, pod kasnijim nasipima, za cijelo sva tri zida. Građena su načinom zidanja kula i zidova same tvrđave 15. st. Na vanjskoj strani imaju strm pilos koji se spuštao do mora. U ograđenom prostoru smještenom između zidova barbakana i tvrđave bili su raspoređeni topovi. Sačuvani su otvori pet toparnica, jedna na južnom zidu i četiri na istočnom.

Posebna priča je fast food „Citadela“, u kojemu desetljećima „glavnu riječ“ vodi generacijama studenata poznati Zdravko Parrač.

On je za svoj predan rad prošle godine, kao i voditeljica „Barbakana“ Voljena Mađerić, dobio godišnju nagradu rektorice prof. dr. sc. Dijane Vican.

„To nije naša osnovna djelatnost jer smo posvećeni prije svega studentima. No, kako često pripremamo catering za različite domjenke na Sveučilištu, uklju-

čujući veliki ručak za 250 osoba na Dan Sveučilišta, mnogi su nas prepoznali pa nas zovu na svoje priredbe.

Problem nam je što nismo kompletirani s osobljem, ali imamo plan pojačati kapacitet i biti među najboljim pružateljima usluge cateringa u gradu“, kaže Parrač.

Jedina menza u kojoj studenti jedu svoje jabuke

Agencija za studentski stan-

dard ima izvrsnu suradnju sa Sveučilišnim dobrom Baštica kojim gospodari Poslovni centar Sveučilišta u Zadru d.o.o. i s kojeg tijekom gotovo cijele godine u „Barbakan“ i „Citadela“ stižu svježe jabuke.

„Od početka rujna dostavljaju nam se sorte red elstar i gala, slijede jesenske sorte zlatni delišes i granny smith, a u zimskim mjesecima crripps pink. Od jabuka radimo i štrudle, kojima su studenti naročito oduševljeni“, kaže ravnateljica Vujević.

Normative propisuje Ministarstvo znanosti i obrazovanja pa su cijene i obroci zadani, kao i način korištenja iksica.

Potporom Ministarstvo podmiruje 71,24 % obračunske cijene meni obroka i pojedinačnih jela sastavnica meni obroka te 50 % obračunske cijene pojedinačnih jela i drugih prehrambenih proizvoda koje nisu sastavnice meni obroka. Postoje tri razine iksice - oni koji žive u Studentskom domu imaju najveću potporu tj. razinu 2,5, studenti koji nisu iz Zadra i ne žive u domu imaju iksice razine 2, a studenti iz Zadarske županije razinu 1. Puna cijena meni obroka je 22,60 kune, a s iksicom studente dođe 6,50 kuna

URED ZA MEĐUNARODNU SURADNJU SVEUČILIŠTA U ZADRU

Rezultat mobilnosti našega sveučilišta smješta nas među najbolje visokoškolske institucije u Hrvatskoj

U akademskoj godini 2018./2019. ostvarene su 172 odlazne mobilnosti studenata i 72 odlazne mobilnosti akademskog i administrativnog osoblja, kao i 152 dolazne mobilnosti studenata i 111 dolaznih mobilnosti akademskog i administrativnog osoblja. Istodobno s povećanjem obima poslovanja u Uredu za međunarodnu suradnju, Ured je i kadrovski jačao pa je tako u ovom trenutku zaposleno 5 osoba, od kojih su 3 zaposlene putem sredstava programa Erasmus+

Ured za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Zadru osnovan je prije točno 17 godina, u prosincu 2002. godine. U to doba u Uredu je bila zaposlena jedna osoba, a poslovi su se uglavnom odnosili na članstva u međunarodnim sveučilišnim udrugama i rektorskim zborovima, potpisivanje bilateralnih sporazuma o suradnji i općenito suradnji koja se putem tih sporazuma odvijala te administriranje rijetkih mobilnosti u sklopu programa mobilnosti Fulbright i CEEPUS. Nakon pristupanja Republike Hrvatske Programu za cjeloživotno učenje (u sklopu kojeg je proveden i program Erasmus i koji je kao takav preteča današnjeg programa Erasmus+), Sveučilištu u Zadru u prosincu 2009. godine dodijeljena je Erasmus sveučilišna povelja koja je omo-

gućila sudjelovanje Sveučilišta u Programu za cjeloživotno učenje počevši od akademske godine 2010./2011.

Razvoj mobilnosti

U prvoj godini sudjelovanja Sveučilišta u Zadru u programu Erasmus ostvareno je 16 odlaznih mobilnosti studenata (15 u svrhu studijskog boravka i 1 u svrhu stručne prakse) te 9 odlaznih mobilnosti nastavnika (5 u svrhu podučavanja, 1 u svrhu osposobljavanja i 3 u svrhu pripremnih posjeta). U akademskoj godini 2011./2012. omogućena je i dolazna mobilnost studenata, akademskog i administrativnog osoblja, a od akademske godine 2014./2015. počinje novi ciklus programa pod nazivom Erasmus+ koji će se primjenjivati do 2021. godine, kada će biti pokre-

nut novi sedmogodišnji ciklus programa. Od akademske godine 2015./2016. uvodi se nova ključna aktivnost programa Erasmus+ - aktivnost KA107 koja se odnosi na ostvarivanje mobilnosti s partnerskim zemljama, u odnosu na ključnu aktivnost KA103 koja se odnosi na programske zemlje. Tako su institucije koje sudjeluju u programu Erasmus+ dobile mogućnosti ostvarivanja mobilnosti praktički s cijelim svijetom.

Istodobno s povećanjem obima poslovanja u Uredu za međunarodnu suradnju, Ured je i kadrovski jačao pa je tako u ovom trenutku zaposleno 5 osoba, od kojih su 3 zaposlene putem sredstava programa Erasmus+. Osim provedbe Erasmus+ programa, kao najznačajnijeg segmenta rada Ureda, djelatnici Ureda administriraju i mobilnosti koje se

ostvaruju putem programa mobilnosti Fulbright i CEEPUS. Uz navedeno, poslovi koji su u nadležnosti Ureda obuhvaćaju: pripremu bilateralnih sporazuma o suradnji te Erasmus+ međuinstitucijskih sporazuma, pripremu i objavljivanje raznih publikacija i promidžbenog materijala, ažuriranje i objavljivanje informacija na mrežnim stranicama Sveučilišta u Zadru, kao i na profilima na Facebooku i Instagramu Ureda za međunarodnu suradnju, pripremu i održavanje informativnih predavanja za studente Sveučilišta u Zadru i dana dobrodošlice za strane studente, organizaciju tjedna za zaposlenike partnerskih institucija, sudjelovanje na regionalnim i međunarodnim sajmovima visokog obrazovanja u svrhu predstavljanja Sveučilišta u Zadru te druge poslove.

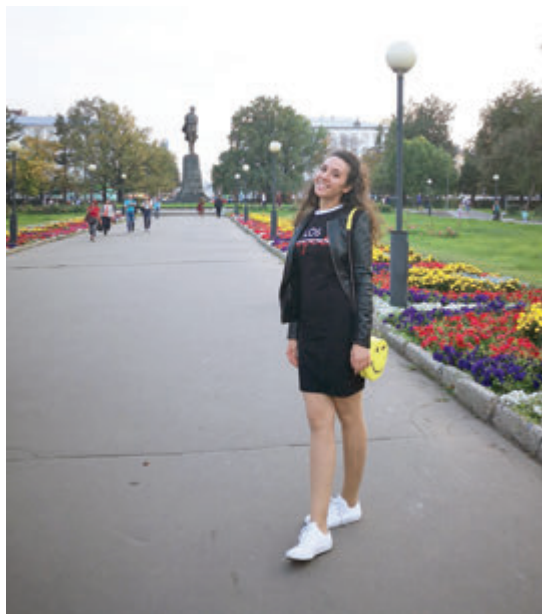

Udio studenata u mobilnosti 2,46 %

Treba istaknuti izvrsnu suradnju sa svim uredima i službama unutar Sveučilišta, posebno sa Službom za računovodstvo, knjižovodstvo i financije te Informatičkom službom, s obzirom na to da provedba Erasmus+ projekata obuhvaća i financijsko upravljanje projektima, a promidžbene aktivnosti i objavljivanje natječaja odvijaju se na mrežnim stranicama Sveučilišta u Zadru. Glede konkretnih podataka o mobilnosti, željela bih iznijeti podatke za akademsku godinu 2018./2019., u kojoj je ostvareno sljedeće: 172 odlazne mobilnosti studenata i 72 odlazne mobilnosti akademskog i administrativnog osoblja, kao i 152 dolazne mobilnosti studenata i 111 dolazna mobilnost akademskog i administrativnog

Od početka rada Ureda za međunarodnu suradnju u sklopu svih programa mobilnosti bilježimo sljedeće rezultate: 908 odlaznih mobilnosti studenata i 408 odlaznih mobilnosti akademskog i administrativnog osoblja te 915 dolaznih mobilnosti studenata i 552 dolazne mobilnosti akademskog i administrativnog osoblja

Osim provedbe Erasmus+ programa, kao najznačajnijeg segmenta rada Ureda, djelatnici Ureda administriraju i mobilnosti koje se ostvaruju putem programa mobilnosti Fulbright i CEEPUS. Izvrsno surađujemo sa svim uredima i službama unutar Sveučilišta, posebno sa Službom za računovodstvo, knjigovodstvo i financije te Informatičkom službom, s obzirom na to da provedba Erasmus+ projekata obuhvaća i financijsko upravljanje projektima, a promidžbene aktivnosti i objavljivanje natječaja odvijaju se na mrežnim stranicama Sveučilišta u Zadru

osoblja. Od početka rada Ureda za međunarodnu suradnju u sklopu svih programa mobilnosti bilježimo sljedeće rezultate: 908 odlaznih mobilnosti studenata i 408 odlaznih mobilnosti akademskog i administrativnog osoblja te 915 dolaznih mobilnosti studenata i 552 dolazne mobilnosti akademskog i administrativnog osoblja.

Iako se Sveučilište u Zadru, kao i sve ostale visokoškolske institucije u Hrvatskoj, suočava s teškoćama u provedbi programa Erasmus+, možemo istaknuti da je, prema podacima Agencije za mobilnost i programe EU, udio studenata u mobilnosti u odnosu na broj svih upisanih studenata na Sveučilištu u Zadru 2,46 %. Iako smo još relativno daleko od nacionalnog cilja Republike Hrvatske, a to je ostvarenje mobilnosti od 10 % do 2025. godine, ipak smatram da možemo biti zadovoljni jer taj rezultat smješta Sveučilište u Zadru među najbolje visokoškolske institucije u Hrvatskoj.

Iskorak prema budućnosti

Osim navedenog, Sveučilište u Zadru napravilo je iskorak prema budućnosti postavši jedno od dva hrvatska sveučilišta koje je dio saveza Europskih sveučilišta, nove inicijative Europske komisije na području znanosti i visokog obrazovanja. Savez u kojem sudjeluje Sveučilište u Zadru se zove EU-CONEXUS, a članovi su još Sveučilište La Rochelle (Francuska), kao glavni partner, Agronomsko sveučilište u Ateni (Grčka), Katoličko sveučilište sv. Vinka iz Zaragoze u Valenciji (Španjolska), Sveučilište Klaipėda (Litva) i Tehničko sveučilište civilnog inženjerstva u Bukureštu (Rumunjska). U sklopu saveza Sveučilište u Zadru odgovorno je za provedbu dva radna paketa, WP3 – Mobility coordination (za koordiniranje tog radnog paketa zadužen je Ured za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Zadru) te WP6 - Campus life. Vjerujemo da će uz sav uloženi trud svih djelatnika Sveučilišta pa tako i djelatnika Ureda za međunarodnu suradnju provedba saveza EU-CONEXUS biti uspješna te da će savez biti uzor i ostalima koji će dobiti priliku biti dio te nove europske inicijative.

*Maja Kolega, prof.,
voditeljica Ureda za
međunarodnu suradnju*

PROJEKT NO WALLS! NA SVEUČILIŠTU U ZADRU

Pad Berlinskog zida označio je završetak podjele na Istok i Zapad

Dana 9. studenoga 1989. godine ne samo da je završila podjela njemačkog društva, nego je završila i ideološka i ekonomska podjela ljudi, istaknula je lektorica na Odjelu za germanistiku **Larissa Holz**, koja je provela projekt u suradnji s predstavnicom studenata germanistike **Dolores Perković** te uz potporu pročelnice Odjela za germanistiku, izv. prof. dr. sc. **Anite Pavić Pintarić**

Projektom No Walls u Studentskom klubu obilježena je 30. obljetnica rušenja Berlinskog zida i ujedinjenja njemačkog naroda. Pad Berlinskog zida jedan je od najvažnijih događaja novije njemačke povijesti. Taj događaj nije utjecao samo na Njemačku, nego i na razvoj cijele Europe.

“Dana 9. studenoga 1989. godine ne samo da je završila podjela njemačkog društva, nego je završila i ideološka i ekonomska podjela ljudi. Pad Berlinskog zida u široj javnosti nazvan je padom takozvane željezne zavjese i potaknuo je kraj hladnog rata”, rekla je lektorica na Odjelu za germanistiku Larissa Holz, koja je provela projekt u suradnji s predstavnicom studenata germanistike Dolores Perković te uz potporu pročelnice Odjela za germanistiku, izv. prof. dr. sc. Anite Pavić Pintarić.

Holz je u Zadar došla preko DAAD-a (Njemačka služba za akademsku razmjenu) i bitno joj je ne samo širiti znanje njemačkoga jezika, nego i znanje o njemačkoj kulturi.

“Činjenica da je uopće došlo do ponovnog ujedinjenja njemačkog naroda, koje je uslijedilo na neočekivano miran način, zaista je važna za povijest cijele Europe, s obzirom na to da je gradnja Berlinskog zida posljedica

ca Drugog svjetskog rata i simbol lišenja slobode te podjela Istoka i Zapada. Različiti kolegiji kako jezičnog, tako i književnog modula Odjela za germanistiku, intenzivno tematiziraju taj odjeljak njemačke povijesti, zbog toga što obilježava cijelo jedno stoljeće koje kulminira upravo padom

Berlinskog zida”, ističe Holz.

Studentima je tema približena u tri etape. Izlaganje “Grafiti i njihovo značenje kao pojava na Berlinskom zidu” održao je zagrebački grafiti-umjetnik Ivan Oštarčević. Upoznao ih je s poviješću street arta, od početnih tragova u New Yorku u sedamdes-

Grafitima su ljudi na Berlinskom zidu izražavali svoje frustracije podjelom, rekao je zagrebački grafiti-umjetnik Ivan Oštarčević koji je u sklopu projekta održao izlaganje “Grafiti i njihovo značenje kao pojava na Berlinskom zidu”. Nakon što su dobili uvid u moć simbolike, studenti su doživljeno mogli na radionici prenijeti na platno u mediju grafitu

tim godinama prošlog stoljeća, do *throw upa*, *wildstylea*, *stencila* te murala kao najzahtjevnije forme.

- Grafitima su ljudi na Berlinskom zidu izražavali svoje frustracije podjelom. Dosta poruka posvećeno je ljudima koji su pokušali bježati ili su prešli na drugu stranu, ali uglavnom su to bile svakodnevne poruke, ostavljanje traga. Dio zida koji je tamo ostao do danas uglavnom je prekriven suvremenim političkim i društvenim porukama, porukama mira, a često murale dolaze napraviti najveći umjetnici današnjice - izložio je Oštarčević.

Nakon što su dobili uvid u moć simbolike, studenti su doživljeno mogli na radionici prenijeti na platno u mediju grafitu. Suradnik Ministarstva vanjskih poslova te bivši zaposlenik njemačkog Bundestaga i njemačkog konzulata u Zagrebu Ivan Marić zatim je održao informativno predavanje o utjecaju Berlinskog zida na društvo Europe, nakon čega je održana rasprava na temu “30 godina nakon pada Berlinskog zida. S kojim se političkim i društvenim barijerama danas susrećemo?”. Treći i posljednji dio projekta bio je kviz na temu Berlinski zid, na kojemu su studenti pokazali svoja dotadašnja i stečena znanja.

